Der

fünfte Landtag

des

Großherzogthums Posen

im Jahre 1841.

PIĄTY SEJM

WIELKIEGO XIĘSTWA POZNAŃSKIEGO

w roku 1841.

Posen,
gedruckt und in Commission bei W. Decker & Comp., Königl. Hofbuchdrucker.

1841.

208163 II k

Der

fünfte Landtag

des

Großherzogthums Posen

im Jahre 1841.

PIĄTY SEJM

WIELKIEGO XIĘSTWA POZNAŃSKIEGO

w roku 1841.

Posen,
gedruckt und in Commission bei W. Decker & Comp., Königl. Hofbuchdrucker.
1841.

Der

fünfte Landtag

des

Großherzogthums Posen

im Jahre 1841.

PIĄTY SEJM

WIELKIEGO XIĘSTWA POZNAŃSKIEGO

w roku 1841.

Posen,
gedruckt und in Commission bei W. Decker & Comp., Königl. Hofbuchdrucker.

1841.

208163 II
5 [1841]
UNIWERSYTECKA BIBLIOTEKA w Poznaniu
Bibl. UAM
93 K 155

№	Inhalt.	Seitenzahl.
	2) Ständisches Wahl-Reglement . . .	41
	3) Forst- und Jagdpolizei-Ordnung .	
	4) Ausübung der Waldstreuberechtigung	
	5) Gesetz gegen Diebstahl an Holz und andern Waldprodukten	
	6) Gesetz wegen der Jagdvergehen . .	
	7) Abrechnung der Dienst- ꝛc. Ablösungs-Kapitalien vom Laudemium. . . .	
	8) Pensions-Reglement für Beamte höherer Lehr-Anstalten	
	9) Legitimations-Atteste beim Pferdehandel	
	10) Strom- und Uferpolizei, und Deichwesen	
	11) Erbpacht- und Erbzins-Abgaben .	
	12) Aufhebung der Vorschrift des Landrechts von 1721	42
	13) Aufhebung der, dem Gesetze wegen der Verjährungs-Fristen entgegenstehenden Verordnungen	
	14) Theilweise Veräußerung von Grundstücken	
	15) Fischerei-Ordnung	
	Dabei den Vorbescheid: ad 8. . . . . ad 11. . . . . ad 14.	43
	16) Den Steuer-Erlaß betreffend . . .	44
B.	1) Deklaration des Gewerbesteuergesetzes	45
	2) Straf-Agio von Kassen-Anweisungen und Zahlungen im Golde betreffend	
	3) Landraths-Wahlen	46
	4) Pensionen ehemals Warschauischer Offiziere	
	5) Eisenbahn von Frankfurt a/O. nach Breslau	
	6) Gerichts-Kommissionen in Chodziesen und Nakel	47
	7) Cartel-Convention mit Rußland .	
	8) Befreiung der Tabackspflanzer von Angabe der Größe des Tabackslandes	

№	Treść.	Stronnica.
	2) regulamin wyborów stanowych .	41
	3) regulamin policyi leśnéj i łowieckiéj	
	4) zbieranie ściołki po borach . . .	
	5) kradzież drew i innych płodów leśnych	
	6) względem wykroczeń łowieckich	
	7) potrącanie kapitałów abluicyjnych przy obrachowaniu laudemium .	
	8) emerytowanie urzędników wyższych zakładów naukowych . .	
	9) legitymacya do handlu końmi .	
	10) policya rzek i grobel	
	11) daniny wieczysto-dzierzawne i wieczysto-czynszowe	
	12) zniesienie przepisu prawa z roku 1721.	42
	13) zniesienie postanowień prowincyalnych względem przedawnień	
	14) rozdrabnianie gruntów włościańskich	
	15) regulamin rybacki	
	Zarazem tymczasowa odpowiedź: ad 8) . . . . . ad 11) . . . . . ad 14)	43
	16) zwolnienie podatku	44
B.	1) deklaracya podatku procederowego	45
	2) opłata papierami i frydrychsdorami	
	3) wybór Radzców Ziemiańskich .	46
	4) pensya dla oficerów X. Warsz.	
	5) koléj żelazna z Frankfortu do Wrocławia	
	6) Kommissya Sądowa w Chodzieżu i Nakle	47
	7) konwencya kartelowa z Rossyą	
	8) o gruntach tytuniem zasadzonych	

№	Inhalt.	Seitenzahl.
	9) Zwangsgebrauch der Extraposten, und Abgabe für Lohnfuhrzettel	48
	10) Schutz der Krug-Verlags-Berechtigung	
	11) Ankauf und Wiederverkauf von Gütern betreffend	
	12) Verdoppelung der Zahl ländlicher Deputirten bei Kreisversammlungen	49
	13) Aufhebung der Polizei-Distrikts-Commissarien	
	14) Holzverkäufe in Königl. Forsten . .	50
	15) Kleinhandel mit Getränken	
	16) Das Feuer-Sozietäts-Reglement betreffend	
	17) Bestände und Reste der alten Feuer-Sozietät	52
	18) Verwaltung der Provinzial-Feuer-Sozietät	
	19) Grenzverkehr mit Polen	
	20) Einrichtung eines neuen Gymnasiums in Ostrowo	53
	21) Die Justiz-Verwaltung im Großherzogthum Posen	
	22) Austreiben des Viehes ohne Hirten	55
	23) Wegen der Feuer-Sozietät für die in der Provinz Posen belegenen, mit Westpreußischen Pfandbriefen beschwerten Güter	56
	24) Das Schulwesen betreffend	
	25) Bezeichnung der Orts-Tafeln und Wegweiser	57
9	Denkschrift des Herrn Justiz-Ministers vom 18. Juli 1841. über den Zustand der Rechtspflege im Großherzogthum Posen	58
10	Denkschriften der Stände, betreffend:	
	A. Die dem Landtage vorgelegten Propositionen.	
	I. Ständische Ausschüsse	63
	II. Wahl der Ausschüsse	70
	III. Wahl der Landtags-Abgeordneten	73

№	Treść.	Stronnica.
	9) przymus brania extrapoczty i opłata furmanów	48
	10) wstawianie trunków po karczmach	
	11) zakupowanie i odprzedawanie dóbr przez Rząd	
	12) względem podwojenia liczby Deputowanych gmin wiejskich na zgromadzeniach powiatowych .	49
	13) Kommissarze okręgowi policyjni	
	14) sprzedawanie drzewa w lasach król.	50
	15) handel cząstkowy trunkami . .	
	16) o regulaminie towarzystwa ogniowego	
	17) zapasy i zaległości dawnych towarzystw ogniowych	52
	18) zarząd towarzystwa ogniowego .	
	19) kommunikacya na granicy polskiéj	
	20) założenie nowego gimnazyum w Ostrowie	53
	21) O sądownictwie w W. Xięstwie Poznańskiém	
	22) wypędzanie bydła bez pasterza .	55
	23) względem towarzystwa ogniowego dóbr w prowincyi Poznańskiéj leżących, a listami zastawnemi Zachodnio-pruskiemi obciążonych .	56
	24) szkoły	
	25) napisy tablic miejscowych i drogowskazów	57
9	Memoryał Ministra sprawiedliwości względem sądownictwa w W. Xięstwie Poznańskiém	58
10	Memoryały sejmowe:	
	A. na przełożone Izbie propozycye:	
	I. Komitety stanowe	63
	II. wybór Komitetów	70
	III. wybory Deputowanych sejmowych	73

Register.

№	Inhalt.	Seitenzahl.
1	Notiz über die Eröffnung und den Schluß des Landtags	3
2	Allerhöchstes Propositions-Dekret vom 23. Februar 1841	4
	1) Ständische Ausschüsse	7
	2) Ständisches Wahl-Reglement	10
	3) Forst- und Jagd-Polizei	11
	4) Waldstreu-Berechtigung	
	5) Holzdiebstahls-Gesetz	12
	6) Gesetz wegen der Jagdvergehen	
	7) Laudemialpflichtigkeit	
	8) Pensions-Reglement für Beamte des höhern Lehrstandes	13
	9) Legitimations-Atteste beim Pferdehandel	
	10) Strom- und Deich-Ordnung	
	11) Ablösbarkeit der Erbpachtsleistungen	14
	12) Verhältnisse der Hypothekschuldner	
	13) Verjährungsfristen	15
	14) Parzellirungen bäuerlicher Grundstücke	16
	15) Fischerei-Ordnung	17
	Den Herren Fürsten Wilhelm und Boguslaw Radziwiłł, so wie dem Herrn Grafen Athanasius v. Raczyński, sind Allerhöchsten Orts Virilstimmen bewilligt und die Repräsentation der Ritterschaft des Kröbener Kreises wieder hergestellt	18
3	Allerhöchstes Dekret wegen des Steuer-Erlasses	19
4	Verzeichniß der Mitglieder des Landtages	23
5	Verhandlungen des Landtags über Gegenstände der ständischen Verwaltung	
	I. Correktionsanstalt in Kosten	27
	II. Irrenheilanstalt zu Owinsk	
	III. Taubstummenanstalt zu Posen	28
	IV. Verwaltung des Departements-Fonds.	29

REJESTR.

№	Treść.	Stronnica.
1	O dniu otwarcia i zakończenia Sejmu	3
2	Najwyższy dekret propozycyjny z d. 23. Lutego 1841.	4
	1) Komitety stanowe	7
	2) regulamin wyborów stanowych	10
	3) policya leśna i łowiecka	11
	4) uprawnienie do słańska	
	5) ustawa o kradzieży drzewa	12
	6) ustawa o przewinieniach łowieckich	
	7) o obowiązku do opłat laudemialnych	
	8) emerytowanie urzędników wyższego stanu nauczycielskiego	13
	9) świadectwa legitym. do handlu końmi	
	10) regulamin tyczący się rzek i grobel	
	11) odkup wieczysto-dzierzawnych powinności	14
	12) stósunki długów hipotecznych	
	13) okresy przedawnienia	15
	14) rozdrabnianie gruntów włościańskich	16
	15) regulamin rybacki	17
	Xiążętom Wilh. i Bogusł. Radziwiłłom, oraz Hr. Atan. Raczyńskiemu nadany został głos udzielny. — Względem przywróconéj powiatowi Krobskiemu reprezentacyi	18
3	Najwyższy dekret JKMci względem zwolnienia w podatku	19
4	Spis Członków Sejmu	23
5	Czynności Sejmu w przedmiotach zarządu stanowego	
	I. dom poprawy w Kościanie	27
	II. dom leczenia obłąkanych w Owińskach	
	III. instytut głuchoniemych w Poznaniu	28
	IV. zarząd funduszu departamentowego	29

№	Inhalt.	Seitenzahl.
6	Uebersicht der Lage, in welcher sich die durch die frühern Landtags-Abschiede noch nicht erledigten Angelegenheiten befinden:	
	I. 1) Gesetzentwurf, wegen besserer Benutzung der Gewässer	30
	I. 10) 11) Gesetzentwürfe, wegen Verpflichtung zur Armenpflege und Aufnahme neu anziehender Personen	
	II. 4) Erweiterung des landschaftlichen Credit-Vereins	
	II. 5) Regulirung der Netze	
	A. 1) Allgemeines Gewerbe-Polizei-Gesetz, und wegen der Zwangs- und Bannrechte	
	A. 2) Wege-Ordnung	31
	A. 3) Gemeinschaftliche Benutzung von Grundstücken	
	A. 4) Befestigung der Sandschollen . . .	
	A. 5) Befugnisse der Kreisstände, Ausgaben zu beschließen	
	A. 7) Sammlung der verschiedenen Provinzial-Gesetze	
	B. 1) das Fretersche Naturalien-Kabinet .	
	B. 13) den Verein, zur Veredlung der Pferde- und Viehzucht, betreffend . .	32
	B. 14) das Gesetz gegen das Umherlaufen des Viehes ohne Hirten	
	B. 20) Pflaster- und Brückenzoll in Breslau, Guhrau und Militsch	
	B. 21) Bromberger Kanal-Abgabe . . .	
	B. 22) Fortschaffung des Fischwehres bei Schwerin	
	B. 25) Einführung der Schiedsmänner .	
7	Allerhöchster Bescheid Sr. Majestät des Königs an die Stände, vom 20. April 1841, die Einrichtung eines ständischen Ausschusses betreffend	33
8	Allerhöchster Landtags-Abschied vom 6ten August 1841	38
	A. 1) Ständische Ausschüsse und Publikation der Landtags-Verhandlungen	40

№	Treść.	Stronnica.
6	Wykaz położenia spraw dawniejszemi odprawami sejmowemi jeszcze niezałatwionych:	
	I. 1) projekt do prawa względem lepszego użytku z wód	30
	I. 10) 11) obowiązek utrzymywania ubogich i przyjmowania nowo sprowadzających się osób	
	II. 4) względem powiększenia Ziemstwa kredytowego	
	II. 5) regulowanie Noteci	
	A. 1) ustawa procederowa policyjna, i względem praw przymusowych . .	
	A. 2) regulamin drogowy	31
	A. 3) względem gruntów wspólnie przez członków gminy używanych . . .	
	A. 4) względem utwierdzania wydm piaszczystych, i	
	A. 5) umocowania Stanów powiatowych do uchwalania wydatków i zobowięzywania do nich mieszkańców . . .	
	A. 7) zbiór urządzeń prowincyalnych .	
	B. 1) gabinet Fretera	
	B. 13) towarzystwo ulepszania rasy koni i chowu bydła	32
	B. 14) ustawa przeciw tułaniu się bydła bez dozoru	
	B. 20) brukowe i mostowe w Wrocławiu, Górze i Miliczu	
	B. 21) opłaty na kanale Bydgoskim .	
	B. 22) uprzątnienie jazów pod Skwierzyną	
	B. 25) o Sędziach polubownych . . .	
7	Rezolucya JKMci, w czasie Sejmu względem Komitetów sejmowych nadeszła, z d. 20. Kwietnia 1841.	33
8	Odprawa sejmowa z dnia 6. Sierpnia 1841.	38
	A. 1) Komiteta stanowe — ogłaszanie czynności sejmowych	40

№	Inhalt.	Seitenzahl.
	IV. Forst- und Jagd-Polizei-Ordnung	74
	V. Waldstreu-Berechtigung	85
	VI. Gesetz wider den Holzdiebstahl	89
	VII. Bestrafung der Jagdvergehen	97
	VIII. Laudemial-Pflicht	99
	IX. Pensions-Reglement für Beamte höherer Lehranstalten	103
	X. Legitimations-Atteste beim Pferdehandel	111
	XI. Strom- und Ufer-Polizei	113
	XII. Deichwesen	116
	XIII. Erbpachts- und Erbzinsablösungen	118
	XIV. Bestimmung des Landrechts von 1721	121
	XV. Kürzere Verjährungs-Fristen	123
	XVI. Taxe ländlicher Nahrungen und theilweise Grund-Veräußerungen	125
	XVII. Fischerei-Ordnung	134
	XVIII. Steuer-Erlaß	136
	B. Denkschriften die ständischen Anträge enthaltend:	
	1) Den §. 12. des Gewerbesteuergesetzes betreffend	139
	2) Straf-Agio für fehlende Kassen-Anweisungen	140
	3) Landraths-Wahlen	141
	4) Pensionen ehemals Warschauischer Offiziere	141
	5) Eisenbahn von Frankfurt a/O. nach Breslau	142
	6) Gerichts-Commission für Chodzieſen	147
	7) Gerichts-Commission für Nakel	148
	8) Aufhebung der Cartel-Convention mit Rußland	149
	9) Die Tabacks-Pflanzungen betreffend	150
	10) Zwangsgebrauch der Extraposten und Lohnfuhrzettel	151
	11) Krugverlags-Berechtigungen betr.	153
	12) Güter-Ankauf aus Staatsfonds betr.	154
	13) Verdoppelung ländlicher Deputirte bei Kreis-Versammlungen	155

№	Treść.	Stronnica.
	IV. regulamin policyi leśnéj i łowieck.	74
	V. prawo do słańska	85
	VI. o kradzieży drzewa	89
	VII. kara na przekroczenia łowieckie	97
	VIII. laudemium	99
	IX. emerytowanie urzędników wyższych zakładów naukowych	103
	X. legitymacye na handel końmi	111
	XI. policya strumieniowa i brzegowa	113
	XII. względem grobel	116
	XIII. spłacanie praw wieczysto-dzierzawnych i czynszowych	118
	XIV. przepis Powszechnego Prawa z r. 1721	121
	XV. o przedawnieniach	123
	XVI. o taxach i rozdrabnianiu gruntów włościańskich	125
	XVII. regulamin rybacki	134
	XVIII. zwolnienie podatku	136
	B. Memoryały sejmowe wnioski Sejmu obejmujące:	
	1) tyczy się §fu 12. ustawy podatku procederowego	139
	2) zniesienie kary naddatku za niepłacenie pieniędzmi papierowemi	140
	3) wybór Radzców Ziemiańskich	141
	4) przywrócenie pensyi byłym oficerom Xstwa Warszawskiego	141
	5) koléj żelazna z Frankfortu n. O. do Wrocławia	142
	6) Kommissya Sądowa w Chodzieżu	147
	7) Kommissya Sądowa w Nakle	148
	8) zniesienie konwencyi kartelowéj	149
	9) sadzenie tytuniu	150
	10) przymusowe używanie extrapoczty i opłata furmanów	151
	11) prawo wstawiania trunków	153
	12) zakupowanie dóbr przez Rząd	154
	13) podwojenie liczby Deputowanych gmin wiejskich	155

№	Inhalt.	Seitenzahl.
14)	Aufhebung der Distrikts = Polizei= Commissarien	155
15)	Holzverkäufe in Königlichen Forsten betreffend	157
16)	Kleinhandel mit Getränken	158
17)	Das Feuer = Sozietäts = Reglement betreffend	159
18)	Feuer=Sozietäts=Bestände und Reste	170
19)	Verwaltung der Feuer=Sozietät	172
20)	Erleichterung des Grenz = Verkehrs mit Polen	175
21)	Errichtung eines Gymnasiums in Ostrowo	176
22)	Mehrere Justiz = Angelegenheiten betreffend	180
23)	Wegen der Feuer=Sozietät für die in der Provinz Posen belegenen, mit Westpreußischen Pfandbriefen beschwerten Güter	185
24)	Die polnische Sprache in den Schulen betreffend	186
35)	Ortstafeln und Wegweiser betr.	199

№	Treść.	Stronnica.
14)	względem zniesienia Kommisarzy okręgowych policyjnych	155
15)	względem sprzedawania drzewa w lasach królewskich	157
16)	względem handlu cząstkowego trunkami	158
17)	o regulaminie towarzystwa ogniowego	159
18)	tyczy się uprzątnienia zapasów i zaległości dawnych towarzystw ogniowych	170
19)	zarząd towarzystwa ogniowego	172
20)	kommunikacya na granicy polskiéj	175
21)	założenie nowego gimnazyum w Ostrowie	176
22)	we względzie kilku wniosków sądownictwa dotyczących	180
23)	we względzie towarzystwa ogniowego dóbr ziemskich, listami zastawnemi Zachodnio-pruskiemi obciążonych, a w prowincyi Poznańskiéj położonych	185
24)	język polski w szkołach	186
25)	napisy tablic miejscowych, drogowskazów i ostrzeżeń	199

Die auf Allerhöchsten Befehl zum fünften Provinzial-Landtage einberufenen Stände des Großherzogthums Posen, versammelten sich zu Posen am 28. Februar 1841. nach vorangegangenem feierlichen Gottesdienste, in dem zu ihren Berathungen im Schlosse eingeräumten Lokal.

Der Landtag wurde durch den, von Seiner Majestät zum Königlichen Landtags-Commissarius ernannten Wirklichen Geheimen Rath und Ober-Präsidenten, Flottwell, mit einer Anrede an die Stände eröffnet, welche der Landtags-Marschall Graf von Poniński beantwortete.

Nachdem die Versammlung der Provinzialstände eine Dank-Adresse an des Königs Majestät votirt hatte, wurde zur Bearbeitung der dem Landtage zur Berathung überwiesenen Gegenstände geschritten.

Das Resultat der Landtags-Verhandlungen ist in den nachfolgenden Druckschriften niedergelegt.

Der Landtag, dessen Dauer zuerst auf 6 Wochen bestimmt war, wurde wegen der Wichtigkeit und des Umfangs der zur Berathung vorgelegten Propositionen, von des Königs Majestät noch um 8 Tage Allergnädigst verlängert und am 24. April von dem Königlichen Landtags-Commissarius im verfassungsmäßigen Wege geschlossen.

Zwołane za Najwyższym rozkazem na piąty prowincyalny Sejm, Stany Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, zgromadziły się w Poznaniu dnia 28. Lutego 1841. po odbytym wielkiem nabożeństwie, w sali zamku do obrad ich przeznaczonéj.

Prezes naczelny, rzeczywisty Radzca tajny Flottwell, mianowany od Najjaśniejszego Pana Kommissarzem Sejmowym Jego Królewskiéj Mości, zagaił Sejm mową do Stanów, na którą w zabranym głosie, Marszałek Sejmu Hrabia Poniński odpowiedział.

Uchwaliwszy Izba Sejmowa podziękowanie dla Najjaśniejszego Pana, zajęła się potem załatwieniem przedmiotów do obrady Jéj przełożonych.

Rezultat czynności sejmowych wykazują pisma poniżéj wydrukowane.

Sejm ten, który wprzód oznaczony był na sześć tygodni, raczył Najjaśniejszy Pan przedłużyć najmiłościwiéj o dni ośm, z powodu ważnych i znacznych propozycyi do obrady przełożonych, a dnia 24. Kwietnia przez Kommissarza Sejmowego JKMci, według przepisu zamknięty został.

Wir Friedrich Wilhelm, von Gottes Gnaden, König von Preußen ꝛc. ꝛc.

entbieten Unsern zum Provinzial-Landtage des Großherzogthums Posen versammelten getreuen Ständen Unsern gnädigen Gruß.

Nachdem Uns in Folge des Ablebens Unseres unvergeßlichen Herrn Vaters, des hochseligen Königs, Friedrich Wilhelm des Dritten Majestät, die göttliche Vorsehung zum Throne berufen, haben Wir, durchdrungen von dem Gefühle der Uns damit aufgelegten großen und heiligen Pflicht, öffentlich die feierliche Zusage ertheilt, diese Pflichten mit der Hülfe des Allmächtigen, und so weit die von Ihm uns verliehene Kraft es irgend gestatten wird, in strengster Gewissenhaftigkeit zu erfüllen, und sowohl das Ganze des zur Regierung Uns anvertrauten Staats, als dessen einzelne Bestandtheile mit gleicher Gerechtigkeit und Liebe zu umfassen. Dieser Zusage gemäß haben Wir auch die Uns neuerlich zugekommenen, auf Erhaltung der Polnischen Sprache und Nationalität im Großherzogthum Posen abzweckenden Beschwerden und Wünsche mit Ernst geprüft, in Folge dieser Prüfung aber erkannt, daß Unsere mit der Verwaltung des Großherzogthums beauftragten Ober-Behörden sich pflichtmäßig haben angelegen seyn lassen, die deshalb von des verewigten Königs Majestät getroffenen Anordnungen gewissenhaft zur Ausführung zu bringen, daß auch zur Zeit hinlängliche Gründe zur wesentlichen Abänderung der bisher beobachteten Verwaltungsgrundsätze nicht vorliegen. Wenn der Erfolg nicht allenthalben dem Wunsche entsprach, die Unterthanen polnischer Abkunft, so weit es die Verbindung des Großherzogthums mit einem deutschen Staate möglich macht, in ihren nationellen Erinnerungen und Sitten auf keine Weise zu stören, vielmehr solchen jede Berücksichtigung zu widmen, so lag die Schuld besonders darin, daß die polnischen Einwohner des Großherzogthums, ihr eigenes Interesse verkennend, es verabsäumen, ihre Söhne sowohl dem höhern Staatsdienst als dem höheren Lehrerstande zu widmen, und sie auf den vorgeschriebenen Wegen zu derjenigen Bildung, Geschäftskenntniß und Wissenschaftlichkeit hinzuleiten, welche die Forderungen der Zeit für beide Stände gebieterisch erheischen, und

My FRYDERYK WILHELM, z Bożéj łaski, **Król Pruski**, i t. d.

Naszym na prowincyalny Sejm Wielkiego Xięstwa Poznańskiego zebranym wiernym Stanom oznajmujemy Nasze łaskawe pozdrowienie.

Gdy Nas Boska Opatrzność po zejściu ś. p. Naszego nieprzepomnego Ojca, Najjaśniejszego Króla Fryderyka Wilhelma Trzeciego do tronu powołała, przejęci uczuciem włożonego przez to na Nas wielkiego i świętego obowiązku, daliśmy publicznie uroczyste przyrzeczenie, że obowiązków tych przy pomocy Wszechmocnego, i o ile Nam tylko udzielone przez Niego siły dozwolą, z najściślejszą sumiennością dopełniać będziemy, tak całość powierzonego Nam w zarząd państwa, jak i pojedyńcze tegoż części równą sprawiedliwością i miłością obejmując. Wierni temu przyrzeczeniu zgłębiliśmy szczerze doszłe Nas niedawno temu zażalenia i życzenia, mające na celu utrzymanie mowy i narodowości polskiéj w W. Xięstwie Poznańskiém, ale w skutek zgłębienia tego uznaliśmy, iż Nasze wyższe władze, mające sobie administracyą Wielkiego Xięstwa poruczoną, zgodnie z obowiązkami swojemi czuwały nad sumiennem przywiedzeniem do skutku wydanych przez ś. p. Najjaśniejszego Króla rozporządzeń, i że w porę niema dostatecznych powodów do istotnéj zmiany zachowywanych dotąd zasad administracyjnych. Jeżeli skutek nie wszędzie odpowiedział życzeniu, aby poddanych polskiego rodu, o ile tego połączenie Wielkiego Xięstwa z niemieckiém państwem dozwala, w ich narodowych wspomnieniach i obyczajach na żaden sposób nie naruszać, ale owszém tymże wszelkie poświęcać względy, to ztąd szczególniéj pochodziło, że polscy mieszkańcy Wielkiego Xięstwa, nie poznając własnego interesu, zaniedbują przeznaczać synów swoich tak do wyższych posług rządowych, jak i do wyższego stanu nauczycielskiego i doprowadzać ich na przepisanych drogach do takiego wykształcenia, znajomości spraw publicznych i naukowości, jakich postęp czasu dla obudwóch stanów nakaźniczo wyma-

die daher als unerläßliche Bedingungen der Anstellung in denselben nachgewiesen werden müssen.

Der Anspruch, daß in den dazu verordneten Prüfungen an die Kandidaten darum, weil sie polnischer Abkunft sind, geringere Anforderungen als an die deutschen gemacht werden sollen, widerstrebt nicht nur den Erfordernissen der Staats-Verwaltung, sondern auch der Ehre Unserer Unterthanen polnischer Abkunft selbst, welche mit natürlichen Fähigkeiten so reich ausgerüstet sind, daß sie nur des redlichen Willens und ernsten Fleißes bedürfen, um es den Deutschen in jeder Art der Ausbildung gleich zu thun. Erst dann, wenn auf diesem Wege sich eine hinreichende Zahl gebildeter und hinsichtlich ihrer Gesinnung bewährter junger Männer findet, welchen Staats- oder Lehr-Aemter anvertraut werden können, wird es möglich seyn, die Eingebornen polnischer Abkunft denjenigen Antheil an der Justizpflege, der Verwaltung und dem öffentlichen Unterrichte im Großherzogthum einnehmen zu sehen, welcher am sichersten dazu beitragen wird, billige Wünsche hinsichtlich der Erhaltung und Ausbildung der Sprache und Nationalität zu befriedigen.

Wenn wir nun gleich die Beseitigung der Schwierigkeiten, welche die Verwaltung eines von verschiedenartigen Volksstämmen bewohnten Landestheils mit sich führt, hiernach vorzüglich von dem Entgegenkommen Unserer polnischen Einwohner des Großherzogthums, ohne welches alle Unsere auf Erfüllung ihrer billigen Wünsche gerichteten Absichten und Maaßregeln fruchtlos bleiben würden, erwarten müssen, so haben Wir doch, um dieselben zu diesem Entgegenkommen aufzumuntern, und ihr Vertrauen zu befestigen, sogleich noch andere auf Erfüllung jener Wünsche abzweckende Anordnungen getroffen. Es ist deshalb nicht nur die Zahl der an studirende Zöglinge polnischer Abkunft während ihrer wissenschaftlichen Vorbereitung und ihrer ersten Dienstzeit bei den Behörden zu verabreichenden Unterstützungen vermehrt, sondern auch die Errichtung von Lehrstühlen für die slavischen Sprachen und deren Literatur bei den Universitäten von Berlin und Breslau verordnet worden; Wir haben befohlen, auf die Anstellung von Lehrern, welche bei unerläßlicher Gründlichkeit ihrer sonstigen Aus-

ga, a które tém samém jako nieodzowny środek celem udzielania im posad w tychże wydziałach wykazane być powinny.

Domaganie się, aby na przepisanych tym końcem examinach mniéj żądano od kandydatów, z przyczyny ich polskiego pochodzenia, a niżeli od kandydatów niemieckich, sprzeciwia się nietylko warunkom administracyi krajowéj, ale nawet i honorowi Naszych poddanych polskiego rodu, tak obfitemi od natury uposażonych zdolnościami, iż dosyć im przyłożyć szczeréj chęci i prawdziwéj pilności, aby Niemcom w każdym rodzaju wykształcenia wyrównać. W ten czas dopiero, gdy się na téj drodze znajdzie dostateczna liczba wykształconych i pod względem swego sposobu myślenia doświadczonych młodzieńców, którym urzędy publiczne i nauczycielskie powierzyć będzie można, poda się pora widzieć rodaków polskich, biorących przy sądownictwie, administracyi i szkołach publicznych w Wielkiém Xięstwie ten udział, który się najpewniéj do zaspokojenia słusznych życzeń pod względem utrzymania i wykształcenia języka i narodowości przyłoży.

Lubo usunięcia trudności, jakie administracya zamieszkanéj przez różnorodne szczepy ludu dzielnicy kraju za sobą pociąga, w tym razie szczególniéj od przychylnego z strony Naszych polskich mieszkańców Wielkiego Xięstwa uprzedzania, bez któregoby wszystkie Nasze na spełnienie ich słusznych życzeń zwrócone zamiary i środki bezowocownemi zostały, spodziewać Nam się godzi, — przecież, dla zachęcenia ich do tego przychylnego uprzedzania i utwierdzenia ich ufności, przedsięwzięliśmy niezwłocznie jeszcze inne, spełnienie tych życzeń na celu mające rozporządzenia. Z tego więc powodu nietylko liczba udzielanych uczącéj się młodzieży polskiego rodu w czasie jéj naukowego sposobienia się i pierwszego czasu służby przy władzach wsparć pomnożoną, ale też ustanowienie katedr dla języków sławiańskich i ich literatury przy uniwersytetach w Berlinie i Wrocławiu zarządzone zostało. Rozkazaliśmy, aby na ustanawianie nauczycieli, którzy przy nieodzownéj grun-

bildung, und bei Zuverlässigkeit des Charakters, der polnischen Sprache völlig mächtig sind, bei den höheren Bildungs-Anstalten des Großherzogthums möglichst Bedacht zu nehmen, damit der Unterricht, soweit der Zweck der Vorbereitung zu den Universitäts-Studien es gestattet, neben der deutschen auch in der polnischen Sprache ertheilt werden könne. Auch bei den Gerichtsbehörden des Großherzogthums wird durch die von uns bewilligten Mittel die Anstellung von Beamten, welche der polnischen Sprache mächtig, und wo möglich der polnischen Nationalität angehörig sind, befördert werden. Hauptsächlich aber wird es Uns zur Genugthuung gereichen, wenn die Rittergutsbesitzer sich selbst oder ihre Söhne in den zu Erlangung der Landrathsämter erforderlichen Kenntnissen immer mehr ausbilden, um die zum Nachweise ihrer Qualifikation erforderliche Prüfung zu bestehen, in welchem Falle auf selbige bei Besetzung dieser Aemter angemessene Rücksicht genommen werden wird. Endlich haben wir zur Beförderung auch der gewerblichen Thätigkeit des Großherzogthums Unserm Finanz-Minister die Ausführung der bereits vorbereiteten Chausseebauten, soweit es die Verhältnisse gestatten, zur Pflicht gemacht, werden auch die irgend zulässigen Anträge der Kreisstände auf die Beförderung von Chaussee-Anlagen durch Unterstützungen aus Staats-Kassen, so wie alle andere ähnlichen gemeinnützigen Unternehmungen gern berücksichtigen.

Nachdem Wir auf solche Weise den getreuen Ständen Unsere Absicht, billigen und mit dem Wohle Unserer ganzen Monarchie vereinbaren Wünschen entgegen zu kommen, und dem Großherzogthume Beweise Unserer landesväterlichen Liebe zu geben, dargelegt haben, erwarten Wir dagegen, daß der Landtag weiter hinausgehende, dem Verhältnisse des Großherzogthums zum Staate widersprechende Anträge, durch deren Aeußerung nur Aufregung und Verwirrung hervorgerufen und die ruhige Ausbildung der Verhältnisse gestört wird, nicht erneuern, sondern mit Vertrauen den weitern von Uns zu ergreifenden Maaßregeln entgegensehen wird.

Wir gedenken mit hoher Freude und Befriedigung des lebhaften und innigen Ausdrucks der Liebe und Anhänglichkeit, womit alle Stände der Provinz

towności ich pod innemi względami wykształcenia i przy niezawodności charakteru dokładnie język polski posiadają, przy wyższych zakładach naukowych Wielkiego Xięstwa największy ile można wzgląd miano, iżby nauki, o ile cel usposobienia do wiadomości uniwersytetowych tego dozwala, obok niemieckiego także w polskim języku udzielane być mogły. Podobnież i przy władzach sądowych Wielkiego Xięstwa, wyznaczone przez Nas fundusze ułatwią umieszczanie urzędników, którzy posiadają język polski, i gdy można, rodowitymi są Polakami. Szczególniejszą sprawi Nam przyjemność, jeżeli posiedziciele dóbr szlacheckich sami siebie lub synów swoich w nabywaniu potrzebnych wiadomości do pozyskania urzędów Radzczo-Ziemiańskich coraz bardziéj kształcić się będą, ażeby dla wykazania swéj zdatności examen złożyć mogli, w którym to razie przy obsadzaniu tych urzędów stósowny na nich wzgląd miany będzie. Nakoniec, w celu podniesienia zarobkowości Wielkiego Xięstwa, włożyliśmy na Naszego Ministra skarbu obowiązek przywiedzenia, o ile stósunki tego dozwalają, do skutku przygotowanych już budowli gościńców żwirowych, i chętnie wzgląd mieć będziemy na mogące pozyskać przychylenie się wnioski Stanów powiatowych o ułatwienie zakładów żwirowych, podobnie jak wszelkich innych powszechnie użytecznych przedsięwzięć przez zapomóżki z kass publicznych.

Wyłuszczywszy tym sposobem wiernym Stanom Nasz zamiar uprzedzania słusznych i z dobrem Naszéj całéj Monarchii pogodzić się dających życzeń, i dania Wielkiemu Xięstwu dowodów Naszego ojcowskiego przywiązania, oczekujemy natomiast, że Sejm zaniecha ponawiania daléj sięgających, stósunkom Wielkiego Xięstwa do całego państwa przeciwnych wniosków, których wyjawianie wywołuje tylko uniesienie umysłów i zamącenie, i stawa na przeszkodzie spokojnemu rozwinięciu stósunków, ale owszém z ufnością oczekiwać będzie dalszych, jakie przedsięweźmiemy, środków.

Z wielką radością i upodobaniem zachowujemy w pamięci, żywy i z serca pochodzący wyraz miłości i przywiązania, z jakiém wszy-

bei der Erbhuldigung in Königsberg Uns ihre Gelübde in gleichem Geiste und Gefühle dargebracht haben. Wir halten den Eindruck dieses feierlichen, Uns unvergeßlichen Moments mit dem zuversichtlichen Vertrauen in Unserem Herzen fest, daß auch in unbefangener und dankbarer Anerkennung dessen, was für die wahre Wohlfahrt des Großherzogthums seit seiner Vereinigung mit der Monarchie schon geschehen ist, und noch geschehen soll, die Ritterschaft desselben mit den Städten und Landgemeinden sich stets eben so zu gleichem Geiste und Gefühle verbunden finden wird. Wir werden darin die sprechendste Gewähr dafür finden, daß jene Uns in Königsberg entgegen gebrachte Huldigung, nicht blos Folge augenblicklicher, durch äußere Umstände hervorgerufener Aufwallung gewesen, sondern aus tieferer Wurzel in Gemüth und Gesinnung entsprossen ist. Die Zuversicht, daß dem also sei, giebt Uns, da wir entschlossen sind, die ständischen Institutionen Unseres Landes immer mehr zu beleben, und einer ersprießlichen Ausbildung näher zu führen, insonders die Kraft, auch für die ständischen Verhältnisse eine lebendigere Zeit zu beginnen. Daß sie eine gute segensreiche Zeit sei, hängt von dem vertrauensvollen Eingehen in Unsere Absichten, von dem innigen Mitwirken, von dem Verständniß ab, auf welche Wir bei Unsern getreuen Provinzial-Ständen zuversichtlich rechnen. Als einen Beweis des Königlichen Vertrauens, mit dem Wir Unsere getreuen Provinzialstände ehren, und des Werths, welchen Wir auf ihren Beirath legen, mögen dieselben die nachfolgenden Propositionen, insonderheit die erste, welche auf die ständische Verfassung sich beziehet, und die mittelst besonderen Decrets vom heutigen Tage an sie ergehende Eröffnung wegen eines zu bewilligenden Steuer-Erlasses, betrachten.

Zunächst haben Wir:

1) Ständische Ausschüsse.

Publikation der Landtags-Verhandlungen.

A. darauf Bedacht genommen, Anordnungen zu treffen, um die Geschäfte der versammelten Landtage zu vereinfachen, und besonders Unsern getreuen Ständen die gründliche Prüfung und Bearbeitung der umfangreicheren Propositionen zu erleichtern:

stkie Stany prowincyi w czasie homagium w Królewcu wynurzyły Nam swoje śluby w równym duchu i uczuciu. Wrażenie téj uroczystéj, w Naszéj pamięci niezatartéj chwili, chowamy w Naszém sercu z zupełną ufnością, iż także w bezstronném i wdzięcznem uznaniu tego, co się już stało i jeszcze stać ma dla prawdziwéj pomyślności Wielkiego Xięstwa od czasu jego z Monarchią połączenia, Stan rycerski tegoż z Stanem miejskim i włościańskim zawsze jeden i ten sam duch i uczucie ożywiać będą. Znajdziemy w tém najwymowniejszą rękojmią, iż złożony Nam w Królewcu hołd nietylko był wypływem chwilowego, przez zewnętrzne okoliczności wywołanego zapału, lecz że głębszego w umyśle zarodu i sposobu myślenia był dziełem. Otucha, że tak jest w rzeczy saméj, dodaje nam, — przy postanowieniu coraz większego ożywiania stanowych instytucyj Naszego kraju i coraz większego zbliżenia ku pożytecznemu rozwinięciu, — szczególniéj siły do rozpoczęcia także dla stósunków stanowych bardziéj ożywionego czasu. Czas ten, ażeby był dobry i w błogosławieństwa obfity, zależy od ufnego przejęcia się Naszemi zamiarami, od szczerego współdziałania, od porozumienia, na które u Naszych wiernych prowincyalnych Stanów z pewnością liczymy. Za dowód Królewskiego zaufania, jakiém Nasze wierne Stany prowincyalne zaszczycamy, i wartości, jaką do ich obrad pomocniczych przywięzujemy, niech uważają następujące propozycye, a szczególniéj pierwszą, ściągającą się do organizacyi stanowéj, i wydane do nich przez osobny dekret dzisiejszéj daty oświadczenie względem dozwolić się mającego zwolnienia podatków.

Nasamprzód

1) Komitety stanowe.

Oglaszanie czynności sejmowych.

A. zwróciliśmy uwagę na poczynienie rozporządzeń mających na celu spojedyńczenie czynności zgromadzonych Sejmów, a szczególniéj ułatwienie Naszym wiernym Stanom gruntownego zgłębienia i opracowania obszerniejszych propozycyj:

1) Wir werden demnach künftig alle diejenigen Propositionen, welche einer besonders ausführlichen Erörterung bedürfen, dem Landtags-Marschall eine angemessene Zeit vor der Eröffnung des Landtages zufertigen lassen, damit die Ausschüsse zur vorbereitenden Bearbeitung derselben schon vorher ernannt und versammelt werden können. Zu diesem Zweck wird künftig sowohl die Ernennung des Landtags-Marschalls und seines Stellvertreters, als die Beschaffung der erforderlichen Ergänzungs-Wahlen zeitig vor jedem Landtage erfolgen;
2) Nachdem durch Unsern Landtags-Kommissarius, dem Landtags-Marschall das vollständige Verzeichniß sämmtlicher, zu dem bevorstehenden Landtage einzuberufenden Stände zugegangen ist, macht Letzterer dem Ersteren die von ihm für die vorberathenden Ausschüsse ernannten Stände-Mitglieder namhaft, um dieselben zu der vom Landtags-Marschall zu bestimmenden Zeit zu berufen.
3) Unser Landtags-Kommissarius wird angewiesen werden, dem Landtags-Marschall alle diejenigen Materialien mitzutheilen, deren die ernannten Ausschüsse, Behufs Vorbereitung der Sachen zur künftigen Plenar-Berathung bedürfen.
4) Bei Propositionen, welche vorzugsweise sorgfältige Vorarbeiten erfordern, wird dem Landtags-Marschall überlassen, solche zuvor dem ernannten Referenten des Ausschusses auf eine Zeit von längstens vier Wochen vor dem Zusammentritt des letztern in seinen Wohnort, jedoch nur zum eigenen Gebrauch, verabfolgen zu lassen.
5) Wollen Wir Unsern getreuen Ständen überlassen, mit der Erledigung derjenigen Angelegenheiten, welche auf dem Landtage etwa nicht definitiv haben beendigt werden können, einen von ihnen zu diesem Zweck eigends zu erwählenden Ausschuß zu beauftragen.

B. Wir wollen ferner in Erweiterung der von Unseres hochseligen Herrn Vaters Majestät unterm 2. November 1833 erlassenen Ordre, die Veröffentlichung der Landtags-Verhandlungen durch den Druck künftig in einer größeren Ausdehnung, wie bisher, statt finden lassen, und sollen zu diesem Zweck mit dem Landtags-Abschiede zugleich sowohl Unser

1) W skutek tego więc na przyszłość wszystkie propozycye, wymagające szczególniéj obszernego rozbioru, Marszałkowi Sejmu w stósownym, otwarcie Sejmu poprzedzającym czasie, doręczyć każemy, ażeby Komitety do przygotowawczego obrobienia tychże już poprzednio mianowane i zebrane być mogły. Tym końcem w przyszłości równie nominacya Marszałka Sejmowego i jego zastępcy, jako też uskutecznienie potrzebnych uzupełniających wyborów wcześnie przed każdym Sejmem nastąpi.
2) Skoro od Naszego Kommissarza Sejmowego Marszałek Sejmowy zupełny spis wszystkich na najbliższy Sejm zwołać się mających Stanów otrzyma, wymieni ostatni pierwszemu po nazwisku mianowanych przez siebie do przygotowawczych Komitetów członków stanowych, aby takowi na wyznaczony przez Marszałka Sejmowego czas zwołani być mogli.
3) Nasz Kommissarz Sejmowy odbierze zalecenie udzielania Marszałkowi Sejmowemu wszelkich materyałów, potrzebnych mianowanym Komitetom, końcem przygotowania rzeczy do przyszłéj narady in pleno.
4) Przy propozycyach, szczególniéj troskliwego poprzedniego obrobienia wymagających, zostawia się Marszałkowi Sejmowemu do woli, udzielenie tychże wpierw mianowanemu sprawozdawcy Komitetu na przeciąg czasu najwięcéj czterech tygodni przed zebraniem się Komitetu w miejsce jego zamieszkania, jednakże tylko do własnego użycia.
5) Zostawiamy do woli Naszych wiernych Stanów, aby załatwienie tych spraw, które na Sejmie może ostatecznie ukończone być nie mogły, wybranemu przez nie na ten cel osobnemu Komitetowi poruczyły.

B. Zezwalamy daléj, rozszerzając wydany przez Naszego błogosławionéj pamięci Ojca, Najjaśniejszego Króla, pod dniem 2. Listopada 1833. rozkaz gabinetowy, aby ogłaszanie czynności sejmowych drukiem w przyszłości w obszerniejszym od dotychczasowego działo się zakresie, i tym końcem z odprawą sejmową

Propositions-Decret, als sämmtliche an Uns gerichtete ständische Eingaben publizirt werden; wogegen die bisher von dem Landtags-Marschall entworfene Darstellung der Landtags-Verhandlungen künftig wegfallen kann. Auch wollen wir gestatten, daß die Protokolle gedruckt und am Schlusse des Landtages an die Mitglieder der Versammlung zur Mittheilung an ihre Machtgeber vertheilt werden.

C. In Folge der unter A. 1—4. enthaltenen Anordnungen werden sich künftig die versammelten Landtage vorzugsweise mit Plenar-Berathungen zu beschäftigen haben, und wird dadurch die Dauer derselben bedeutend abgekürzt werden. Hierdurch wird dann die Ausführung Unserer gnädigsten Absicht erleichtert, die Landtage in Zukunft alle zwei Jahre zu berufen, die Wir Unsern getreuen Ständen hiermit zu erkennen geben; zuvor aber ihrer Erklärung entgegensehen, inwiefern dies ihren Wünschen entspricht.

D. Da aber dessen ohngeachtet Fälle eintreten können, die es Uns wünschenswerth machen, auch in der Zeit, wo Unsere getreuen Stände nicht versammelt sind, Männer, welche sowohl Unser landesherrliches Vertrauen, als das ihrer Provinzen besitzen, zu berufen, um Uns ihres Raths zu bedienen, und ihre Mitwirkung in wichtigen Landes-Angelegenheiten, insbesondere, wo es sich um die Interessen mehrerer (oder aller) Provinzen handelt, statt finden zu lassen, so finden Wir Uns bewogen, Unsern getreuen Ständen hiebei den Entwurf einer Verordnug wegen eines, aus ihrer Mitte zu bildenden Ausschusses vorlegen zu lassen. Derselbe hat, ohne daß dadurch dem verfassungsmäßigen Wirkungskreise der Provinzial-Landtage etwas entzogen werden soll, die Bestimmung, theils, sowohl in allgemeinen, als das Interesse der Provinzen insbesondere betreffenden Angelegenheiten diejenigen Gutachten abzugeben, die Wir von ihm erfordern möchten, theils aber in Betreff der Gegenstände, welche der ständischen Verwaltung überwiesen sind, die außer dem Landtage vorkommenden Geschäfte wahrzunehmen. In letzterer Beziehung wollen Wir jedoch Unsern getreuen Ständen überlassen, inwiefern sie mit diesen Geschäften den gesammten Ausschuß, einen innerhalb desselben zu bestellenden engern Ausschuß, oder einzelne Mitglie-

zarazem tak Nasz dekret propozycyjny, jak i wszystkie zaniesione do Nas podania Stanów publikowane być mają; natomiast zaś bez układanego dotąd przez Marszałka Sejmowego obrazu czynności sejmowych w przyszłości obejść się może. Dozwalamy także druku protokółów i rozdania ich przy zamknięciu Sejmu członkom Sejmu, końcem udzielenia ich swoim mocodawcom.

C. W skutek zawartych pod *A.* 1—4. rozporządzeń, zgromadzone Sejmy na przyszłość szczególniéj się plenarnemi obradami zajmować będą musiały, przez co czas trwania tychże znacznie się skróci. Tym sposobem zostanie ułatwioném wykonanie Naszego najłaskawszego zamiaru, zwoływania w przyszłości Sejmów co dwa lata, który to zamiar Naszym wiernym Stanom niniejszém objawiamy, oczekując jednakże poprzedniego ich oświadczenia, o ile się to z ich życzeniami zgadza.

D. Gdy przecież mimo to mogą się wydarzyć przypadki, w których pożądaną Nam będzie sposobność powoływania — i także mimo czas zebrania Naszych wiernych Stanów, — mężów dzierzących równie Nasze Monarsze zaufanie, jak i zaufanie prowincyi, celem zasięgania ich rady i przypuszczania ich do współdziałania w ważnych sprawach kraju, zwłaszcza, gdzie idzie o rzeczy do niektórych (lub wszystkich) prowincyj odnoszące się, umyśliliśmy kazać przełożyć Naszym wiernym Stanom projekt ustawy względem ustanowić się mającego z pośród nich Komitetu. Komitet ten, bez najmniejszego ubliżenia przez to przepisanemu zakresowi działań Sejmów prowincyalnych, przeznaczony jest częścią do dawania tak w ogólnych, jako też interessu prowincyj w szczególności dotyczących spraw, téj opinii, któréjbyśmy odeń zażądać mogli, częścią zaś dla dopatrywania we względzie przedmiotów, oddanych pod zarząd Stanów, spraw w czasie między-sejmowym wydarzonych. W ostatnim atoli względzie zostawiamy do woli Naszych wiernych Stanów, poruczanie tych rzeczy całemu Komitetowi, lub ustanowić się mającemu z pośród nich szczuplejszemu wydziałowi, albo pojedyńczym członkom rze-

der beauftragen wollen, und behalten Uns die dieserhalb erforderlichen näheren Bestimmungen bis nach dem Eingange ihrer desfallsigen Erklärung vor.

Ferner überlassen Wir Unsern getreuen Ständen, ob sie bei der Zusammensetzung des Ausschusses nach dem Verhältniß der verschiedenen Stände, wie sie der §. 2. des beiliegenden Entwurfs enthält, stehen bleiben, oder Uns etwa Vorschläge machen wollen, wonach neben dem in allen Fällen aufrecht zu erhaltenden Verhältniß der verschiedenen Stände, auch noch dasjenige der einzelnen Landestheile untereinander zu berücksichtigen sein würde. Daß der Landtags-Marschall jederzeit Mitglied des Ausschusses sei, und darin den Vorsitz führe, liegt in der Natur des Verhältnisses, und werden Wir zu diesem Zweck jenen künftig immer für die ganze Zwischenzeit von einem Landtage zum andern ernennen, so daß sein Amt sich erst bei Ernennung des Landtags-Marschalls für den nächsten Landtag endigt.

Es ergeht nunmehr an Unsere getreuen Stände Unsere gnädigste Aufforderung, sobald als möglich über den beikommenden Entwurf einer Verordnung wegen Einrichtung eines ständischen Ausschusses für den Posenschen Provinzial-Verband, ihr wohlerwogenes Gutachten abzugeben, und haben Wir, damit Unsere definitive Entschließung in dieser Angelegenheit ihnen jedenfalls noch vor dem Schlusse des gegenwärtigen Landtags eröffnet werden kann, Unsern Landtags-Kommissarius angewiesen, Uns die betreffende Erklärung sofort nach dem Eingange einzureichen.

2) Ständisches Wahl-Reglement.

Bei den Wahlen der Landtags-Abgeordneten und deren Stellvertreter in einzelnen Fällen zur Sprache gekommene Mängel, haben zu einer genauen Prüfung des bisher in Unseren verschiedenen Provinzen beobachteten Wahlverfahrens Veranlassung gegeben. Da sich hiebei herausgestellt hat, daß die Ansichten über die Erfordernisse einer gültigen Wahl häufig von einander abweichen, daher nicht überall gleichmäßig verfahren worden und es öfter den Wahlhandlungen an der zur Erreichung eines sichern Resultats erforderlichen Genauigkeit gefehlt hat, so haben Wir die Nothwendigkeit erkannt, diesem Mangel durch Erlassung eines allgemeinen

czonego Komitetu i zachowujemy sobie potrzebne bliższe w téj mierze postanowienia aż do nadejścia ich względem tego deklaracyi.

Przytem dajemy Naszym wiernym Stanom do woli, pozostawienie składu Komitetu według stósunku rozmaitych Stanów, jak są w §. 2. dołączonego projektu wyrażone, lub uczynienie Nam propozycyj, wedle których, obok utrzymać się mającego we wszelkich przypadkach stósunku rozmaitych Stanów, także jeszcze stosunek pojedyńczych części kraju pomiędzy sobą pogodzićby należało. Urzędowanie Marszałka Sejmu jako ciągłego członka Komitetu i przewodniczenie onemuż, wypływa z natury rzeczy, i w tym celu mianować go zawsze będziem w przyszłości na cały czas, jeden Sejm od drugiego przedzielający, tak iż urzędowanie jego dopiero z nominacyą Marszałka następnego Sejmu koniec weźmie.

Wychodzi więc do Naszych wiernych Stanów Nasze najłaskawsze wezwanie, ażeby co spieszniéj, względem dołączonego projektu ustawy tyczącéj się urządzenia Komitetu Stanowego dla Prowincyalnego Związku Poznańskiego dobrze rozważoną dały opinią, a chcąc, ażeby Nasze ostateczne postanowienie w téj okoliczności na każdy przypadek, jeszcze przed zamknięciem teraźniejszego Sejmu udzielone im być mogło, poleciliśmy Naszemu Kommissarzowi Sejmowemu podanie Nam niezwłocznie oświadczenia w téj mierze, skoro tylko rąk jego dojdzie.

2) Regulamin wyborów stanowych.

Wady przy wyborach Deputowanych na Sejm i ich zastępców w szczególnych zdarzeniach wykryte, wywołały ścisłe zbadanie przestrzeganego dotąd w Naszych rozmaitych prowincyach przy wyborach postępowania. Powziąwszy stąd, iż zdania o warunkach ważnego wyboru częstokroć różnią się pomiędzy sobą, i dla tego nie wszędzie równy zachowanym był porządek i częstokroć czynnościom wyborowym ku osiągnieniu pewnego rezultatu na potrzebnéj zbywało ścisłości, uznaliśmy za rzecz konieczną, zaradzić téj niedostateczności wydaniem powszechnego wybory dotyczące-

Wahlreglements Abhülfe zu schaffen. Wir lassen daher Unsern getreuen Ständen hiebei den Entwurf eines solchen nebst Motiven vorlegen, um darüber ihr wohlerwogenes Gutachten abzugeben.

3) Forst- und Jagd-Polizei.

Nachdem die bei Uns nachgesuchte Revision der Forst- und Jagd-Polizei-Gesetze beendigt und eine allgemeine Forst- und Jagd-Polizei-Ordnung entworfen worden, in welcher die Bestimmungen der älteren Forst- und Jagd-Ordnungen mit den seitdem ergangenen neuen allgemeinen Gesetzen und den Forderungen der Gegenwart in Einklang gebracht worden ist, so lassen Wir Unsern getreuen Ständen

1) den Entwurf zu einer allgemeinen Forst- und Jagd-Polizei-Ordnung für die Preußischen Staaten,
2) die diesem Entwurfe zum Grunde liegenden Motive, zur Prüfung und gutachtlichen Aeußerung vorlegen.

4) Waldstreu-Berechtigung.

Unsere getreuen Stände des fünften Brandenburgischen Provinzial-Landtages haben zur Beseitigung der aus der ungeregelten Ausübung der Waldstreu-Berechtigung hervorgehenden Nachtheile, allerunterthänigst darauf angetragen:

eine Forst-Polizei-Verordnung in Bezug auf die Waldstreu-Berechtigung mit Berücksichtigung der technischen Verhältnisse und bei gleicher Beachtung der Rechte der Verpflichteten sowohl, als der Berechtigten entwerfen und dem nächsten Landtage zur Berathung mittheilen zu lassen.

Der Unsern getreuen Ständen zur Prüfung und Berathung vorgelegte Entwuuf zu einer allgemeinen Forst- und Jagd-Polizei-Ordnung enthält über die künftige Ausübung aller auf die Waldungen haftenden Servitute, der Art. VII. Abschnitt 2. Tit. II. derselben aber über die Streulings-Berechtigung insbesondere, nähere Bestimmungen, welche zum Zweck haben, die aus der bisherigen Ausübung dieser Servitut hervorgegangenen Nachtheile insoweit für die Folge zu beseitigen, als dies ohne zu große Gefährdung schon erworbener Rechte möglich ist.

go regulaminu. Kazaliśmy przeto Naszym wiernym Stanom przełożyć tu projekt tego regulaminu, wraz z powodami, celem dania w téj mierze gruntownéj opinii.

3) Policya leśna i łowiecka.

Po ukończeniu przedstawionego Nam przejrzenia ustaw o policyi leśnéj i łowieckiéj i ułożeniu powszechnego regulaminu, policyi leśnéj i łowieckiéj, którym postanowienia dawniejszych regulaminów leśnych i łowieckich z wyszłemi odtąd nowemi ogólnemi ustawami i domaganiami obecnego czasu pogodzone zostały, kazaliśmy Naszym wiernym Stanom

1) projekt do powszechnego regulaminu policyi leśnéj i łowieckiéj dla Państw Pruskich,
2) powody, na których projekt jest oparty, do roztrząśnienia i opinii przełożyć.

4) Uprawnienie do słańska.

Nasze wierne Stany piątego Brandenburskiego Sejmu prowincyalnego, w celu usunięcia szkód z nieporządnego wykonywania prawa do słańska wynikających, uczyniły najpokorniejszy wniosek:

o ułożenie projektu ustawy leśno-policyjnéj, tyczącéj się uprawnienia do słańska, a godzącéj techniczne stósunki z równém uwzględnieniem praw tak obowiązanych jako też uprawnionych i udzielenia go najbliższemu Sejmowi do opinii.

Przełożony Naszym wiernym Stanom do roztrząśnienia i naradzenia się projekt do powszechnego regulaminu policyi leśnéj i łowieckiéj zawiera o przyszłém wykonywaniu wszelkich bory ciążących służebności — a artykuł VII. Rozdział 2. Tyt. II. tegoż w szczególności o uprawnieniu do słańska, bliższe postanowienia, mające na celu zaradzenie wynikającym z dotychczasowego wykonywania téj służebności uszczerbkom na przyszłość o tyle, o ile to bez wielkiego narażenia na szwank nabytych już praw nastąpić może.

Da aber die Publikation dieses allgemeinen Forst- und Jagd-Polizei-Gesetzes in ganz kurzer Frist nicht wird erfolgen können, so ist eine besondere Verordnung wegen Ausübung der Waldstreu-Berechtigung zur eventuellen vorläufigen Publikation entworfen worden, welche Wir Unsern getreuen Ständen vorlegen lassen, um die Prüfung dieses Entwurfs mit der Berathung über die allgemeine Forst- und Jagd-Polizei-Ordnung zu verbinden und sich gutachtlich darüber zu äußern:

ob diese besondere Verordnung bis zur künftigen Emanirung der allgemeinen Forst- und Jagd-Polizei-Ordnung, als eine vorläufige transitorische Verordnung in Ausführung zu bringen sein werde.

5) Holzdiebstahls-Gesetz.

Die allgemeine Revision des Gesetzes wegen Untersuchung und Bestrafung des Holzdiebstahls vom 7ten Juni 1821 ist soweit vorgeschritten, daß der aus dieser Revision hervorgegangene Entwurf eines Gesetzes den Diebstahl an Holz und anderen Waldprodukten betreffend, Unsern getreuen Ständen zur Prüfung und Begutachtung hiermit vorgelegt wird.

6) Gesetz wegen der Jagd-Vergehen.

Zur Beseitigung der Zweifel, welche sich bei Anwendung der bestehenden Strafbestimmungen über die Jagdvergehen gezeigt haben; zur verhältnißmäßigeren Bestimmung der Strafen dieser Vergehen, und zur wirksameren Verhütung derselben, mittelst Vereinfachung des Untersuchungs- und Beweis-Verfahrens, ist für rathsam befunden, sowohl die Strafen der auf fremden Jagdrevieren verübten Jagdvergehen, als durch das dabei zu beobachtende Verfahren in einer allgemeinen Verordnung festzustellen.

Nachdem jetzt der Entwurf zu dieser Verordnung ausgearbeitet worden ist, wird derselbe Unseren getreuen Ständen zur Prüfung und Begutachtung hiermit vorgelegt.

7) Laudemialpflichtigkeit.

Ueber die Frage, ob der Laudemialpflichtige berechtigt sei, bei der Veräußerung seines Gutes das für die Ablösung von Diensten, Abgaben, Grund-

A że ta powszechna ustawa o policyi leśnéj i łowieckiéj nie będzie mogła tak prędko być ogłoszoną, został więc projekt do oddzielnéj ustawy względem wykonywania prawa do słańska w celu poprzedniéj publikacyi ułożonym, któren kazaliśmy Naszym wiernym Stanom przełożyć do roztrząśnienia go i naradzenia się nad nim, a razem i nad powszechnym regulaminem policyi leśnéj i łowieckiéj, i dania w téj mierze opinii:

czyli ta oddzielna ustawa, aż do przyszłego wydania powszechnego regulaminu policyi leśnéj i łowieckiéj, jako tymczasowa przechodnia ustawa będzie mogła wejść w wykonanie.

5) Ustawa o kradzieży drzewa.

Ogólne przejrzenie ustawy o śledzczém dochodzeniu i karaniu kradzieży drzewa z dnia 7. Czerwca 1821. tak daleko posunięte, iż utworzony z tego przejrzenia projekt ustawy tyczącéj się kradzieży drzewa i innych płodów leśnych, Naszym wiernym Stanom do rozpatrzenia i udzielenia opinii niniejszém przełożony zostaje.

6) Ustawa o przewinieniach łowieckich.

W celu usunięcia wątpliwości zaszłych przy wykonywaniu dotychczasowych postanowień karnych względem przewinień łowieckich; w celu stósowniejszego wymierzania kar za też przewinienia, i skuteczniejszego tymże zapobiegania przez prostsze postępowanie w śledzczém dochodzeniu i przyjmowaniu dowodów, uznano za rzecz odpowiednią, objęcia jedną powszechną ustawą tak kar za popełnione na ob cych rewirach przewinienia łowieckie, jako też postępowania w téj mierze zachować się mającego.

Ułożony już projekt téj ustawy dołącza się tu dla Naszych wiernych Stanów dla roztrząśnienia i dania opinii.

7) O obowiązku do opłat laudemialnych.

Pytanie: czyli obowiązany do opłat laudemialnych, przedając swą nieruchomość, ma prawo, opłacony przy odkupie robocizn, danin,

gerechtigkeiten und anderen Lasten gezahlte Kapital von dem Kauf-Preise des Grundstücks bei Berechnung der Lehnwaare in Abzug zu bringen? sind Zweifel entstanden, zu deren Beseitigung Wir ein Gesetz haben entwerfen lassen, welches mit den Motiven Unsere getreuen Stände hierbei ebenfalls zur Erklärung erhalten.

8) Pensionsreglement für die Beamten des höheren Lehrstandes.

In Erwägung, daß es an einer Pensions-Anstalt für die Beamten der höheren Lehr-Anstalten zur Zeit noch gänzlich fehlt, und mit Berücksichtigung der von Unsern getreuen Provinzialständen des Königreichs Preußen geschehenen Anträge haben Wir ein auf Beseitigung dieses Bedürfnisses abzweckendes Pensions-Reglement entwerfen lassen, und fertigen selbiges mit den dabei leitend gewesenen Motiven Unsern getreuen Ständen hiebei ebenfalls anliegend zur Begutachtung zu.

9) Legitimationsatteste beim Pferdehandel.

Nicht minder erwarten Wir auch die gutachtliche Erklärung des Landtags über den beigehenden Entwurf einer Verordnung, die Wiedereinführung der Legitimations-Atteste beim Pferdehandel betreffend, welcher zu dem Zwecke, den in einigen Gegenden der Monarchie wieder häufiger gewordenen Pferdediebstählen zu steuern, ausgearbeitet worden ist.

10) Strom- und Deich-Ordnung.

Die in den Landesgesetzen und provinziellen Verordnungen enthaltenen Bestimmungen über die Benutzung der öffentlichen Flüsse und über die Rechte und Verbindlichkeiten der Ufer-Besitzer in Beziehung auf solche Flüsse, so wie über die Anlegung und Unterhaltung von Dämmen und über die Vertheilung der Deich-Last, haben sich als unzureichend erwiesen. Um den daraus entstehenden Nachtheilen zu begegnen, haben Wir eine Revision derselben angeordnet und die für die Strom- und Ufer-Polizei der öffentlichen Flüsse und für das Deichwesen erforderlich scheinenden anderweitigen Bestimmungen in zwei von einander getrennten Entwürfen zusammenstellen lassen, welche Wir in den Anlagen, nebst den dieselben entwickelnden Motiven Unsern getreuen Ständen mit der Auf-

służebności gruntowych i innych ciężarów kapitał, potrącić z ceny kupna gruntu przy obliczaniu opłaty laudemialnéj? wywołało wątpliwości, celem usunięcia których kazaliśmy ułożyć w projekcie ustawę, którą wraz z motywami Nasze wierne Stany podobnież tu dla oświadczenia się w téj mierze odbierają.

8) Regulamin emerytowania urzędników wyższego stanu nauczycielskiego.

Zważając, iż na ustawie emerytowania urzędników wyższych instytutów szkolnych w porę całkiém jeszcze zbywa, i zwracając uwagę na wnioski Naszych wiernych Stanów prowincyalnych Królestwa Pruskiego, kazaliśmy mający na celu zaradzenie téj potrzebie regulamin emerytowania ułożyć w projekcie, który wraz z powodami, na których oparty, Naszym wiernym Stanom także tu w załączeniu do opinii przesélamy.

9) Świadectwa legitymacyi do handlu końmi.

Niemniéj oczekujemy opinii Sejmu względem dołączonego projektu ustawy, tyczącéj się zaprowadzenia na nowo świadectw legitymacyjnych do handlu końmi, ułożonego w celu zapobieżenia kradzieży koni, która się w niektórych okolicach Monarchii znowu częściéj wydarza.

10) Regulamin tyczący się rzek i grobel.

Zawarte w ustawach krajowych i prowincyalnych urządzeniach postanowienia o użytkowaniu publicznych rzek, o prawach i obowiązkach posiedzicieli brzegów we względzie tychże rzek, tudzież o zakładaniu i utrzymywaniu grobel (tam) i o rozkładzie ciężaru grobelnego, okazały się niedostatecznemi. W celu zaradzenia wynikającym ztąd szkodliwym skutkom, zarządziliśmy przejrzenie tych postanowień i kazaliśmy inne przepisy, które się w przedmiocie policyi rzecznéj i brzegowéj co do rzek publicznych, oraz w przedmiocie grobel potrzebnemi być zdają, zebrać w dwa oddzielne projekta, które w załączeniu wraz z rozwijającemi oneż powodami przesélamy Naszym wiernym Stanom z wezwaniem, ażeby je pod

forderung zufertigen; sich der Berathung derselben zu unterziehen. Beide Gesetz-Entwürfe erkennen die vorhandenen landesherrlich bestätigten Deich- und Uferbau-Statute (Ordnungen, Reglements) bis zu einer mit Unserer Genehmigung erfolgenden Abänderung als gültig an. In Beziehung auf diese sind die, in den Ersteren enthaltenen Bestimmungen also nur subsidiarische, und es wird demnächst die Revision der bestehenden Statute dieser Art Gelegenheit geben, diejenigen Abweichungen von den allgemeinen, in den vorliegenden Entwürfen enthaltenen Bestimmungen zu bezeichnen, welche auf Observanz, Gewohnheit oder auf speziellen Rechtstiteln beruhen, und als Partikular-Recht anzuerkennen sein werden. Sollte es aber Unsern getreuen Ständen wünschenswerth erscheinen, daß außer jenen, immer nur für einzelne Verbände gültigen Statuten, auch noch provinzialgesetzliche Bestimmungen aufrecht erhalten werden, welche zur Zeit noch in Kraft sind, von den Vorschriften der beiliegenden Entwürfe abweichen und deren Gültigkeit nicht bereits durch die Aufrechthaltung der vorhandenen landesherrlich bestätigten Deichordnungen oder Statute einstweilen als fortdauernd anerkannt worden, so überlassen Wir ihnen, dieselben unter bestimmter Angabe derjenigen Verordnung, in welcher sie enthalten sind, zu bezeichnen, und behalten Wir es Unserer weiteren Entschließung vor, ob dergleichen Bestimmungen, als abweichendes Provinzialrecht mit den vorliegenden allgemeinen Gesetzen zu publiciren seien.

11) Ablösbarkeit der Erbpachtsleistungen.

Die auf Veranlassung der, von den getreuen Ständen der Mark Brandenburg und der Nieder-Lausitz vorgetragenen Bedenken gegen die in der Ablösungs-Ordnung vom 7ten Juni 1821. angeordnete unbedingte Ablösbarkeit der Leistungen aus Erbpachts-Kontrakten, haben zu dem Entwurfe einer Verordnung geführt, die Wir nebst ihren Motiven Unsern getreuen Ständen ebenfalls zur gutachtlichen Erklärung zugehen lassen.

12) Verhältnisse der Hypothek-Schuldner.

Den getreuen Ständen der Provinz Posen lassen Wir den Entwurf einer Verordnung, betref-

naradę wzięły. W obu projektach uznana jest ważność potwierdzonych przez Panującego statutów (regulaminów) tyczących się potrzebnych budowli grobelnych i brzegowych, aż do przedsięwzięcia w nich zmiany za Naszém przyzwoleniem. We względzie téjże, postanowienia w pierwszych zawarte są tylko subsydiarnemi, a następnie przejrzenie istnących statutów tego rodzaju postręczy sposobność oznaczenia tych od powszechnych, obecnemi projektami objętych, postanowień zachodzących zboczeń, które polegając na obserwancyi, zwyczaju, lub na szczególnych tytułach prawnych, za prawo partykularne uznać trzeba będzie. Gdyby jednak zdawało się odpowiadać życzeniom Naszych wiernych Stanów, ażeby oprócz tamtych, zawsze tylko dla pojedyńczych związków ważnych statutów, utrzymane także były prowincyalno-prawne postanowienia, które w porę mają jeszcze moc obowięzującą, i od przepisów teraźniejszych projektów zbaczają, a których ważność nie została już przez utrzymanie w mocy istnących z strony Panującego potwierdzonych regulaminów grobelnych lub statutów tymczasowo za trwałą uznana, zostawiamy im do woli, ażeby takowe, z dokładném wymienieniem ustawy, w któréj są zawarte, wskazały, a My zachowujemy Naszemu bliższemu rozstrzygnięciu, czyli tego rodzaju postanowienia jako odmienne prawo prowincyalne, z obecnemi powszechnemi ustawami będą mogły być ogłoszone.

11) Odkup wieczysto-dzierzawnych powinności (prestacyj).

Przedstawione z strony wiernych Stanów Marchii Brandenburskiéj i Dolnéj Luzacyi wątpliwości przeciw zarządzonemu regulaminem ablucyjnym z d. 7. Czerwca 1821. bezwarunkowemu odkupowi powinności (prestacyj) z kontraktów wieczysto-dzierzawnych, wywołały projekt ustawy, którą wraz z powodami Nasze wierne Stany podobnież dla dania swéj opinii w załączeniu odbierają.

12) Stósunki długów hipotecznych.

Kazaliśmy wiernym Stanom Prowincyi Poznańskiéj projekt ustawy, dotyczącéj niemogą-

send die Unanwendbarkeit der Bestimmungen des Preußischen Landrechts von 1721. Lib. IV. Tit. 5. Art. 9. §§. 4 und 5. mit den dazu gehörigen Motiven zur Erklärung und Begutachtung vorlegen.

Das Preußische Landrecht bestimmt, daß eine Hypothekenforderung zunächst gegen den persönlichen Schuldner und erst subsidiarisch gegen den Besitzer des verpfändeten Gutes geltend gemacht werden darf. Diese Vorschrift läßt sich mit dem gegenwärtigen Zustande des Hypotheken-Wesens, wie sich dasselbe durch die Hypotheken-Ordnung und das Allgemeine Landrecht gestaltet hat, nicht vereinigen.

Aus diesem Grunde ist schon durch einen Beschluß des Staats-Ministeriums vom 14. Januar 1799. die Unanwendbarkeit jener Vorschrift ausgesprochen und es ist bis auf die neueste Zeit dieser Beschluß befolgt worden. Erst vor Kurzem haben das Oberlandesgericht zu Marienwerder und das Geheime Ober-Tribunal in einer Prozeßsache die Gesetzeskraft jenes Staatsministerial-Beschlusses angefochten, und den Hypothekengläubiger mit seiner Klage gegen den Hypotheken-Schuldner ab und zunächst an den unbekannten persönlichen Schuldner verwiesen.

Da durch diesen Grundsatz der Real-Kredit vernichtet werden würde, so haben Wir Uns auf vielfache Anträge von Seiten der Gerichtsbehörden und einzelnen Individuen bewogen gefunden, diese Angelegenheit zum legislativen Wege zu verweisen.

13) Verjährungsfristen.

In dem Gesetze wegen Einführung kürzerer Verjährungsfristen vom 31. März 1838. und in der Deklaration des §. 54. Tit. 6. Theil I. Allgemeinen Landrechts von demselben Tage, betreffend die Verjährungsfrist bei einer Schadens-Ersatz-Forderung, sind die entgegenstehenden provinzialrechtlichen Vorschriften nicht aufgehoben worden.

Da die letzteren bedeutend längere Fristen für die Verjährung anordnen, so haben mehrere Gerichtsbehörden die Aufhebung dieser provinzialrechtlichen Vorschriften in Antrag gebracht.

Mit Rücksicht auf den §. 61. der Einleitung zum Allgemeinen Landrecht und in Erwägung,

daß eine solche Verschiedenheit der Verjährungsfristen in den einzelnen Provinzen er-

cych być stósowanemi postanowień Pruskiego Prawa Krajowego z r. 1721., Księgi IV., Tyt. 5. art. 9. §§. 4. i 5. z należącemi do niéj powodami do deklaracyi i opinii przełożyć

Pruskie prawo krajowe stanowi, iż wierzytelność hipoteczna w najbliższéj kolei przeciw osobistemu dłużnikowi i najpierw in subsidium przeciw posiedzicielowi dóbr zastawnych poszukiwaną być może. Przepis ten nie może być pogodzony z obecnym stanem hipotecznym, w kształcie, jaki mu Ordynacya hipoteczna i Powszechne prawo krajowe nadały.

Z tego powodu już Ministeryum Stanu uznało uchwałą z dn. 14. Stycznia 1799., iż przepis ten nie może być stósowanym i uchwała ta utrzymała się aż do najnowszego czasu w mocy. Dopiero niedawno temu Główny Sąd Ziemiański w Kwidzynie i Najwyższy Trybunał Tajny zaczepiły w pewnym processie prawomocność rzeczonéj uchwały Ministeryi Stanu i oddalając wierzyciela hipotecznego ze skargą przeciw dłużnikowi hipotecznemu, odesłały go w najbliższéj kolei do nieznajomego dłużnika osobistego.

Ponieważ zasada ta zniweczyłaby kredyt realny, zaczém, na wielokrotne wnioski z strony władz sądowych i osób pojedyńczych, umyśliliśmy rzecz tę wytoczyć na drogę ustawodawstwa.

13) Okresy przedawnienia.

W ustawie o zaprowadzeniu krótszych okresów przedawnienia z dnia 31. Marca 1838., i w deklaracyi §. 54. Tyt. 6. Cz. I. Powszechnego Prawa Krajowego téjże daty, względem terminu przedawnienia co do pretensyi o wynagrodzenie szkody, zostające w sprzeczności prowincyalno-prawne przepisy nie zostały uchylone.

A że ostatnie znacznie dłuższe okresy przedawnienia stanowią, niektóre przeto Władze sądowe o uchylenie tych prowincyalno-prawnych przepisów wniosły.

Ze względem na §. 61. Wstępu do Powszechnego Prawa Krajowego i z uwagą,

iż takowa różność okresów przedawnienia w pojedyńczych prowincyach znaczne dla

hebliche Uebelstände für die Bewohner der übrigen Provinzen herbeiführt, deren Beseitigung nicht bis zur vollendeten Redaktion der Provinzialrechte ausgesetzt werden kann,

daß das in dem Gesetz vom 31. März 1838. ausgesprochene Motiv die aus der langen Dauer der allgemeinen Klageverjährung für eine große Anzahl von Forderungen hervorgehende Rechtsunsicherheit zu beseitigen, in erhöhtem Grade für diejenigen Landestheile eintritt, in denen nach provinzialrechtlichen Bestimmungen noch längere Verjährungsfristen gelten, als das Allgemeine Landrecht vorschreibt,

endlich,

daß weder in den besonderen Verhältnissen der Provinzen, noch sonst irgend ein Grund aufzufinden ist, der für die Beibehaltung dieser Abweichungen von den allgemeinen Landesgesetzen spricht.;

ist die mit den Motiven hier beigefügte Verordnung entworfen worden, und wollen Wir darüber die gutachtliche Erklärung Unserer getreuen Stände vernehmen.

mieszkańców innych prowincyi rodzi niedogodności, których uprzątnienia aż do ukończenia redakcyi praw prowincyalnych zawieszać niemożna,

iż wyrzeczone w ustawie z dnia 31. Marca 1838. motivum względem zaradzenia niepewności prawa, z długiego trwania powszechnéj skargi o przedawnienie dla wielkiéj liczby pretensyi wynikającéj, w podwyższonym objawia się stopniu co do tych części kraju, w których wedle prowincyalno-prawnych postanowień jeszcze dłuższe termina preskrypcyjne mają miejsce, a niżeli Powszechném Prawem Krajowém są przepisane;

nakoniec:

że ani w szczególnych stósunkach prowincyalnych, ani gdzie bądź inny nie znajduje się powód przemawiający za utrzymaniem tych zboczeń od powszechnych ustaw krajowych, została dołączona tu z powodami ustawa w projekcie skreśloną i oczekujemy w téj mierze opinii Naszych wiernych Stanów.

14) Parzellirungen.

Schon auf dem zweiten im Jahre 1830. abgehaltenen Landtage sind Unsern getreuen Ständen die Grundsätze zur Begutachtung mitgetheilt worden, wonach im Wege der Gesetzgebung eine landespolizeiliche Beschränkung der Parzellirung bäuerlicher Grundstücke, ingleichen veränderte Bestimmungen wegen Vererbung und Verschuldung derselben zu dem Zwecke, um auf Erhaltung eines kräftigen Bauernstandes hinzuwirken, eingeführt werden sollten.

Sowohl die in den eingegangenen ständischen Gutachten gegen diese Vorschläge gemachten Erinnerungen als auch anderweite Bedenken sind die Veranlassung gewesen, der Ausführung legislativer Maaßregeln der gedachten Art bisher noch Anstand zu geben und zuvörderst noch über die bezüglichen thatsächlichen Zustände durch die Provinzial-Behörden sorgfältige Ermittelungen anstellen zu lassen.

Die Resultate derselben enthält die anliegende Zusammenstellung, und aus der ebenfalls beigefügten Denkschrift werden Unsere getreuen Stände

14) Rozdrabnianie gruntów włościańskich.

Już na drugim w roku 1830 odbytym Sejmie udzielone były Naszym wiernym Stanom do opinii zasady, wedle których na drodze ustawodawstwa krajowo-policyjne ograniczenie rozdrabniania gruntów włościańskich, tudzież zmienione postanowienia względem odziedziczania przez spadek i obciążania ich długami zaprowadzone być miały, w celu, aby się przez to przyłożyć do utrzymania silnego stanu włościańskiego.

Tak poczynione w oddanych przez Stany opiniach przeciw tym propozycyom monita, jako też inne wątpliwości, były powodem do dotychczasowego wstrzymania się jeszcze z wykonaniem prawodawczych środków rzeczonego rodzaju i do polecenia wpierw władzom prowincyalnym troskliwego zbadania stósunków opartych na faktach w tym względzie. Rezultaty tego poszukiwania zawarte są w dołączonym opisie, a z przyłączonego tu podobnież Pro-Memoria doczytają się Nasze

entnehmen, in wie weit und nach welchen Richtungen hin danach das Einschreiten der Gesetzgebung als gerechtfertigt und geboten erschienen ist.

Demgemäß sind zwei verschiedene Verordnungen entworfen worden, wovon

a) die eine das bei Parzellirung von Grundstücken jeder Art zu beobachtende Verfahren bestimmt;

b) die andere Vorschriften enthält, wonach bei eintretender Intestat-Erbfolge ländliche Besitzungen vererbt werden sollen.

Diese beiden Gesetz-Entwürfe lassen Wir Unsern getreuen Ständen, so wie die zugehörigen Motive und eine über die Ausführung der zuerst erwähnten Verordnung den Behörden zu ertheilende Instruktion mit der Aufforderung vorlegen, sich darüber nach vorgängiger reiflichen Berathung gutachtlich zu äußern.

15) Fischerei-Ordnung.

Die Fischerei, welche früher in mehreren Theilen der Provinz Posen von großer Bedeutung war, und vielen Einsassen derselben eine Erwerbsquelle gewährte, ist in neuerer Zeit hauptsächlich um deswillen unergiebiger geworden, weil selbige bisher in den meisten Gewässern ganz willkührlich, ohne Rücksicht auf die Laichzeit, die Schonung der jungen Brut und dasjenige, was sonst zur Sicherung ihrer Nachhaltigkeit erforderlich ist, ausgeübt wurde. Zur Beseitigung dieses, nach den eigenthümlichen Verhältnissen der Provinz, grade dort vorzugsweise, fühlbaren und nachtheiligen Uebelstandes und zur Verhütung der gänzlichen Vernichtung dieser wichtigen Erwerbsquelle ist es nöthig, durch Erlaß einer Fischerei-Ordnung, sowohl die Ausübung der Fischerei, als die sonstigen auf deren Ergiebigkeit einwirkenden Verhältnisse näher zu regeln und Alles zu verbieten, wodurch dieselbe beeinträchtigt wird.

Es ist daher der Entwurf zu einer solchen Ordnung ausgearbeitet, welchen Wir nebst den Erläuterungen zu selbigem Unsern getreuen Ständen zur Berathung und gutachtlichen Aeußerung zufertigen.

Zum Schluß machen Wir dem Landtage Folgendes bekannt:

wierne Stany, jak dalece i w jakich kierunkach wedle nich zajęcie się ustawodawstwa okazało się usprawiedliwioném i koniecznem.

Stósownie do tego ułożone zostały dwie oddzielne ustawy, z których

a) jedna przepisuje postępowanie, jakie przy rozdrabnianiu gruntów wszelkiego rodzaju ma być zachowane;

b) druga zawiera przepisy, wedle których w zachodzących spadkach ab intestato posiadłości rolne odziedziczane być mają.

Oba te projekta do ustaw kazaliśmy przełożyć Naszym wiernym Stanom, wraz z ich powodami, tudzież instrukcyą względem wykonania wspomnianéj najprzód ustawy, władzom udzielić się mającą, z wezwaniem, ażeby w téj mierze, w skutek poprzedniego z rozwagą naradzenia się, opinię swą dały.

15) Regulamin rybacki.

Rybołóstwo, które dawniejszemi czasy w niektórych okolicach prowincyi Poznańskiéj znaczne było i wielu jéj mieszkańcom zródło zarobku nastręczało, w nowszym czasie szczególniéj z téj przyczyny stało się mniéj obfitém, iż dotychczas po większéj części całkiém dowolnie, bez względu na czas tarła, na ochronę zarybku i na to, co z innych miar, ku zapewnieniu ciągłego z niego użytku jest potrzebne, wykonywane było. W celu zaradzenia téj, z właściwych stósunków prowincyi, właśnie tamże szczególniéj czuć się dającéj i szkodliwéj niedogodności i w celu zapobieżenia całkowitemu zniszczeniu tego ważnego źródła zarobkowego, potrzebną jest rzeczą, aby wydaniem regulaminu rybackiego dostateczniéj uporządkować tak sprawowanie rybołóstwa, jako też inne na jego obfity plon wpływające stósunki i zabronić wszystkiego, co onemuż uszczerbek zadaje.

Tym końcem ułożony został projekt do takowéj ustawy, który wraz z objaśnieniami Naszym wiernym Stanom pod naradę i dla dania opinii przesełamy.

Nakoniec udzielamy Sejmowi następujących wiadomości:

a) Wir haben die den Fürsten Wilhelm und Boguslaw Radziwill zugehörige Herrschaft Przygodzice auf so lange, als sie sich im Besitze der gedachten beiden Fürsten und ihrer aus standesmäßiger Ehe abstammenden männlichen Nachkommenschaft befindet, zu einer Grafschaft erhoben, mit der Befugniß ihrer jedesmaligen Besitzer, aus dem Fürstlichen Radziwillschen Geschlechte auf den Landtagen des Großherzogthums im ersten Stande eine Virilstimme zu führen. Insofern sie sich nicht unter sich über deren Ausübung einigen, soll diese Stimme von einem Landtage zum andern von den Besitzern abwechselnd ausgeübt werden; beide bleiben aber auf jedem Landtage persönlich zu erscheinen berechtigt.

Nicht minder haben Wir dem Grafen Athanasius v. Raczynski, welchem bisher nur ein Antheil an einer Kollektiv-Stimme im ersten Stande zugestanden hat, für sich und seine aus standesmäßiger Ehe gebürtigen männlichen Nachkommen, so lange selbige sich im Besitze des von ihm gestifteten Majorats befinden, eine Virilstimme in gedachtem Stande bewilligt.

b) In der Voraussetzung, daß die Gründe, aus welchen des hochseligen Königs Majestät durch die Ordres vom 10. Januar 1827. und 31. Dezember 1829. die Ritterschaft des Kröbener Kreises von der Vertretung auf dem Posenschen Provinzial-Landtage ausgeschlossen haben, völlig beseitigt sein werden, haben Wir jene Ausschließung aufgehoben, und angeordnet, daß die Ritterschaft zur Wahl eines Landtags-Abgeordneten zusammen berufen werde. Wir verhoffen, daß die getroffene Wahl jene Voraussetzung vollkommen rechtfertigen wird.

Wir haben die Dauer des Landtages auf sechs Wochen bestimmt, und verbleiben übrigens Unsern getreuen Ständen in Gnaden gewogen.

Berlin, den 23. Februar 1841.

(gez.) **Friedrich Wilhelm.**

An
die zum Provinzial-Landtage des Großherzogthums Posen versammelten Stände.

---

a) Należącą do Xiążąt Wilhelma i Bogusława Radziwiłłów majętność Przygodzice na tak długo, dopóki w posiadaniu rzeczonych dwóch Xiążąt i ich z odpowiedniego ich stanowi małżeństwa pochodzącego w linii męzkiéj potomstwa znajdować się będzie, wynieśliśmy na godność hrabstwa, z prawem jéj każdoczasowych posiedzicieli z Xiążęcego Radziwiłłów rodu piastowania udzielnego głosu na Sejmie Wielkiego Xięstwa w pierwszym Stanie. W razie nieporozumienia się między sobą względem wykonywania onegoż, głos ten ma być od jednego Sejmu do drugiego przez posiedzicieli po kolei wykonywanym; obudwom zaś służy prawo znajdowania się osobiście na każdym Sejmie.

Niemniéj Hrabi Atanazemu Raczyńskiemu, któremu dotąd służył tylko udział w zbiorowym głosie w pierwszym Stanie, nadaliśmy głos udzielny w rzeczonym Stanie dla Niego i dla jego z odpowiedniego stanowi małżeństwa zrodzonego w linii męzkiéj potomstwa, dopóki te w posiadaniu utworzonego przezeń majoratu znajdować się będą.

b) W przypuszczeniu, iż powody, z których ś. p. Najjaśniejszy Król rozkazami z dnia 10. Stycznia 1827. i 31. Grudnia 1829. wyłączył Stan rycerski powiatu Krobskiego od reprezentacyi na prowincyalnym Sejmie Poznańskim, całkiem są usunięte, znieśliśmy to wyłączenie i nakazali zwołanie rzeczonego Stanu rycerskiego celem wybrania na Sejm Deputowanego. Mamy nadzieję, iż uczyniony wybór powyższe przypuszczenie zupełnie usprawiedliwi.

Naznaczyliśmy trwanie Sejmu na 6 tygodni i zostajemy wreszcie Naszym wiernym Stanom łaskawie przychylnymi.

Berlin, dnia 23. Lutego 1841.

(podp.) ***Fryderyk Wilhelm.***

Do
Stanów na prowincyalny Sejm Wielkiego Xięstwa Poznańskiego zebranych.

Wir Friedrich Wilhelm von Gottes Gnaden, König von Preußen ꝛc.

entbieten Unsern getreuen Ständen des Großherzogthums Posen Unsern gnädigen Gruß.

Es würde Unserm Herzen eine große Freude bereitet haben, wenn wir die stets gehegte und oft ausgesprochene landesväterliche Absicht Unseres in Gott ruhenden Herrn Vaters, Unsern getreuen Unterthanen einen Erlaß an den ihnen aufliegenden Steuern zu bewilligen, gleich bei dem Antritt Unserer Regierung hätten zur Ausführung bringen können. Unsere erste Sorge hat aber auf die Aufrechthaltung der Würde Unserer Krone, und die Sicherheit der Unserem Schutze anvertrauten Lande gerichtet sein müssen. Unsere getreuen Stände werden daher mit Uns von der Nothwendigkeit durchdrungen sein, daß bei der jetzigen Lage Europa's das Zusammenhalten aller vorhandenen Geldmittel gebietende Pflicht ist, damit Wir, gestützt auf Unseres Volkes treue Anhänglichkeit an Uns und Unser Königliches Haus, und seine bewährte heldenmüthige Vaterlandsliebe, den kommenden Ereignissen mit ruhiger Zuversicht entgegen sehen können. Sofern es aber, wie Wir Uns gern der Hoffnung hingeben, Unseren eifrigen Bemühungen gelingen sollte, die Aussicht auf einen dauernden Frieden wieder fester zu begründen, geht Unsere landesväterliche Absicht dahin, mit Eintritt des für die anderweitige Berechnung des Bedarfs Unserer Haupt-Verwaltung der Staats-Schulden auf den 1. Januar 1843. angeordneten Zeitpunktes zugleich auch Unseren getreuen Unterthanen eine Ermäßigung in ihren Abgaben zu gewähren. So wie Wir Uns der Hoffnung hingeben, daß es, wenn nicht ungünstige Verhältnisse eintreten, Uns möglich sein wird, in späteren Perioden den Erlaß noch weiter auszudehnen, so wissen Wir im Voraus, daß, wenn die Noth es gebieten sollte, Unsere getreuen Unterthanen zu den dann erforderlichen Opfern gern bereit sein werden.

Dringendere Besorgnisse der Störung des europäischen Friedens, als es die gegenwärtigen sind, waren in den Jahren 1830 bis 1833 eingetreten, und hatten kriegerische Rüstungen zur unabweislichen Nothwendigkeit gemacht. Die ungünstige Lage,

My FRYDERYK WILHELM, z Bożéj łaski Król Pruski i t. d.

Naszym wiernym Stanom W. Xięstwa Poznańskiego łaskawe pozdrowienie.

Sprawiłoby Nam było wielką radość, gdybyśmy byli mogli zaraz na wstępie Naszego panowania przywieść do skutku tak często wynurzane, zawsze dobro kraju na celu mające, prawdziwie ojcowskie zamiary Naszego w Bogu spoczywającego Króla i Ojca, i zezwolić na zmniejszenie przez Naszych wiernych poddanych ponoszonych podatków.

Nasza pieczołowitość atoli zwrócić się najprzód musiała ku utrzymaniu godności Naszéj korony i bezpieczeństwa Naszéj opiece powierzonych krajów. Nasze wierne Stany uczują przeto z Nami konieczność, że w teraźniejszym stanie Europy, utrzymanie zapasów pieniężnych niezbędną jest potrzebą, abyśmy ufni w Naszego ludu niezłomne przywiązanie ku Nam i Naszemu królewskiemu domowi, jako też w miłość ojczyzny, czynami bohaterskiemi stwierdzoną, przyszłych wypadków z spokojną otuchą oczekiwać mogli. Lecz jeżeli, jak chętnie sobie tuszymy, Nasze gorliwe usiłowania ku ustaleniu trwałego pokoju, pomyślnym skutkiem uwieńczone zostaną, będzie Naszém ojcowskiém staraniem, po obrachunku z innych miar wypadających potrzeb Naszego Głównego zarządu długów państwa, z początkiem wyznaczonego terminu na 1. Stycznia 1843., oraz i Naszym wiernym poddanym ulżyć ciężarów w podatkach. Jak zaś mamy nadzieję, iż jeżeli nie nastąpią jakie niepomyślne wypadki, w późniejszych latach zniżenie podatków jeszcze daléj posunąć zdołamy; tak podobnie nie wątpimy, że gdyby tego wymagała konieczna potrzeba, Nasi wierni poddani do nieuchronnych w ten czas ofiar chętnie będą gotowi.

Bardziéj zatrważająca jak obecna obawa zakłócenia europejskiego pokoju w roku 1830. do 1833. znagliła do koniecznych uzbrojeń wojennych. Krytyczne położenie, w którém się skarb państwa aż do roku 1826. znajdował,

in welcher sich der Staatshaushalt bis zum Jahre 1826 befand, und die Sparsamkeit, welche die unbefriedigenden Jahres-Abschlüsse zur dringenden Pflicht machten, hatten nicht gestattet, auf die Erhaltung und Instandsetzung des Kriegsmaterials die jährlich erforderlichen Verwendungen zu machen. Als daher die Nothwendigkeit jener Rüstungen eintrat, kam es nicht allein darauf an, die Kosten zu bestreiten, welche die Verstärkung der bei den Fahnen zu haltenden Mannschaften, die vielfältigen Dislokationen der Truppen, und die Mobilmachung eines Theils der Armee erforderten, sondern auch das Kriegsmaterial sowohl für die Truppen als für die Festungen herzustellen und zu verstärken. Die Summen, welche für dies alles verausgabt worden sind, haben sich in jenen drei Jahren auf 35,399,504 Thlr. belaufen. Die Besorgnisse, welche die politischen Verhältnisse erzeugten, und mehr noch die, welche durch die in ihren Erscheinungen so furchtbare Krankheit hervorgerufen worden, welche Unser Vaterland in jenen Jahren heimsuchte, hatten Stockungen in den Verkehr und in alle Unternehmungen gebracht. Es bedurfte der Unterstützung und Beschäftigung der brodlos gewordenen Arbeiter.

Als jene Jahre der Bedrängniß überstanden waren, und mit der Wiederkehr des Vertrauens und der Unternehmungslust der Abschluß des Zollvereins so manche, den Verkehr bis dahin hemmende Fessel löste, machte sich das Bedürfniß: dem regen Eifer, welcher sich in Gewerbe und Handel entwickelte, durch Chaussee- und Kanal-Bauten, und durch Strom- und Hafen-Regulirungen zu Hülfe zu kommen, in doppeltem Maaße geltend, und die Weisheit Unseres in Gott ruhenden Herrn Vaters ließ Ihm in reger Theilnahme an dem Wohl Seiner Unterthanen erkennen, daß die augenblickliche Lage, in welche jene größere Rüstungen den Staatshaushalt versetzt, hier keine hemmende Rücksicht sein dürfe, auch wenn zur Bestreitung dieser Ausgaben zu außerordentlichen Mitteln gegriffen werden müsse. Dieser Ansicht folgend, sind in elf Jahren von 1830 bis 1840:

> auf den Chausseebau, außer den gewöhnlichen Unterhaltungskosten und den für den Neubau etatsmäßig jährlich ausgeworfenen 500,000

i oszczędność, którą niepomyślne porachunków rocznych zamknięcie nakazywało, nie dozwalały łożyć summy corocznie na utrzymywanie i naprawę wojennych materyałów potrzebnéj.

Gdy się przeto konieczność owych uzbrojeń pokazała, szło nietylko o to, aby pokryć koszta zrządzone przez powiększenie pod chorągwiami stojącego wojska, przez rozliczne dislokacye pólków i przez utrzymanie na stopie wojennéj części armii, ale i o zaopatrzenie i powiększenie tak dla wojska jak i dla twierdz wojennego materyału. Summy na ten cel wydane wynosiły w owych trzech latach 35 mill. 399,504 talarów. Obawa, którą polityczne stósunki wznieciły, a jeszcze bardziéj trwoga wywołana przez owę w swych symptomatach straszliwą chorobę w naszéj ojczyznie grassującą, najszkodliwszy wpływ wywarły na przemysł i wszelkie przedsięwzięcia. Trzeba było wspierać i zatrudniać do nędzy przywiedzionych robotników.

Po przezwyciężeniu tych trzech lat ucisku, gdy z powrotem zaufania i obudzonéj chęci do przedsięwzięć, zawarcie związku cła, skruszyło nie jedne więzy, handel tamujące, dała się w dwójnasób uczuć potrzeba wspierania ożywionego ruchu w rękodziełach i handlu, przez zakładanie dróg żwirowych, przez bicie kanałów, przez spławność rzek i uregulowanie portów, a mądrość Naszego w Bogu spoczywającego Króla i Ojca objawiła Mu, że przez żywy udział w pomyślności swych poddanych, chwilowy ten stan rzeczy, do którego owe wielkie uzbrajania skarb państwa przywiodły, nie powinien Mu być na przeszkodzie, choćby nawet na opędzenie tych wydatków nadzwyczajnych środków użyć było potrzeba. W tém przekonaniu, w ciągu 11stu lat od 1830. do 1840. roku

> obrócono na zakładanie dróg żwirowych, oprócz zwyczajnéj summy na utrzymanie i bicie nowych, etatem rocznym wyzna-

Thlr., nicht weniger als 14,943,084 Thlr. verwandt worden.

Auch andere Bauten, namentlich die bisher zu wenig beachteten Gefängnisse und Strafanstalten haben große Verwendungen veranlaßt, und es finden sich in jenen Jahren über das, was die Etats dafür aussetzen, 9,640,136 Thlr. verausgabt. Endlich ergiebt sich, daß die Melioration und mannigfaltige Unterstützungen, welche des hochseligen Königs Majestät in milder Berücksichtigung des Unglücks für die durch Eisgang, Ueberschwemmung u. s. w. herbeigeführten Zerstörungen, in jenem Zeitraum bewilligt hat, 1,125,866 Thlr. betragen.

Diese großen im Ganzen auf 61,208,590 Thlr. sich belaufenden außerordentlichen Ausgaben konnten aus den gewöhnlichen Einnahmen nicht bestritten, und nur allmählig aus den jährlichen Ueberschüssen ersetzt werden. Es mußten außer den Beständen, die Betriebsfonds der einzelnen selbstständigen Verwaltungen, die Kräfte der Geldinstitute in Anspruch genommen, und zu Vorschüssen verschiedener Art gegriffen werden.

Aller dieser großen Verwendungen ungeachtet, ist es der weisen Sparsamkeit des hochseligen Königs Majestät gelungen, die auf diesen verschiedenen Wegen entnommenen Summen wieder so weit zu ersetzen, daß Wir nach sorgfältiger Prüfung die Hoffnung aussprechen können, daß die zu erwartenden Ersparnisse des laufenden und künftigen Jahres bei fortdauerndem Frieden genügen werden, jene Ausgaben völlig zu decken. Der Zustand, in welchem das Kriegsmaterial durch die oben erwähnten Verwendungen versetzt worden, wird Uns überdies für den Fall eines Krieges der Nothwendigkeit zur Wiederholung von Ausgaben in ähnlichem Umfange für diesen speziellen Zweck überheben.

Die Tilgung der Staatsschulden hat inzwischen ihren ungestörten und erfolgreichen Fortgang gehabt. Ueber die Lage, in der sie sich befindet, würde zwar der bestehenden Verfassung gemäß, erst mit der im Jahre 1843. eintretenden neuen Amortisations-Periode ein vollständiger Abschluß zu machen, und eine Veröffentlichung, wie sie durch den hier beiliegenden Bericht Unserer Hauptverwaltung der Staatsschulden vom 1. Juni 1833. erfolgt, zu veranlassen sein.

czonych 500,000 tal., nadto 14,943,084 talarów.

I inne budowle, mianowicie zaś dotąd mało cenione więzienia i domy poprawy, wielkie zrządziły wydatki, i zostało w owych latach nad summę etatami wyznaczoną 9,640,136 talarów wydanych. Okazuje się nakoniec, że ulepszenia i rozmaite wsparcia, które w Bogu spoczywający Najjaśniejszy Pan z miłosierdzia Swego nieszczęśliwym, za zrządzone spustoszenia przez wylewy rzek, bieg kry i t. d. w tymże przeciągu czasu wyznaczyć raczył, 1,125,866 talarów wynoszą.

Tych wielkich, w ogóle 61,208,590 talarów wynoszących nadzwyczajnych wydatków, nie można było ze zwyczajnych dochodów opędzić, trzeba je było tylko zwolna rocznemi przewyżkami zastępować. Musiano więc, oprócz stałych dochodów ściągnąć rękę do zarobkowych funduszów, pojedyńczych samoistnych instytutów, do zasobów pieniężnych zakładów i do forszusu rozmaitego rodzaju.

Pomimo tych nadzwyczajnych wysileń, zdołał ś. p. Najjaśniejszy Król przez swoją mądrą oszczędność tak dalece pokryć owe z różnych miejsc ściągnięte summy, że po dojrzałéj rozwadze, możemy wam uczynić nadzieję, iż spodziewane oszczędzenia bieżącego i przyszłego roku, przy ciągle trwającym pokoju, będą wystarczające do zupełnego pokrycia owych wydatków. Stan, w którym się znajdują wojenne materyały, nakładem wzwyż wzmiankowanych summ zaopatrzony, uwolni nas nadto na przypadek wojny, od potrzeby powtórnego tak wielkiego wydatku na ten cel szczegółowy.

Umorzenie długu państwa odbywało się tymczasem bez przerwy i skutecznie; w jakim się stanie takowe znajduje, podług istniejących przepisów dopiero w roku 1843. z następującym nowym amortyzacyjnym okresem, zupełne zamknięcie nastąpić może, a z nim publiczne ogłoszenie, jak dołączony tu raport Naszego głównego zarządu długów państwa z 1. Czerwca 1833. r. okazuje.

Um jedoch Unsern getreuen Ständen schon jetzt eine klare Uebersicht zu gewähren, haben wir eine vorläufige Darstellung dieser Verhältnisse entwerfen lassen, welche ihnen in der Anlage zugehet.

Wenn Wir bei dieser Lage Unserer Finanzen und nach sorgfältiger Erwägung der mit der Bevölkerung nothwendig steigenden Ausgaben der gewöhnlichen Verwaltung und der außerordentlichen Verwendungen, welche das Wohl Unserer Unterthanen noch für die Folge in Anspruch nehmen wird, Uns in den Stand gesetzt sehen, Unsern getreuen Ständen die Erwartung auszusprechen, daß Wir mit dem Anfange des Jahres 1843 einen Erlaß in den Steuern von 1,500,000 bis 1,600,000 Thlr. werden eintreten lassen können, so gereicht es uns zur besonderen Genugthuung, daß Wir darin nur das Anerkenntniß der Dankbarkeit aussprechen, zu welchem Wir Uns für die weise Sparsamkeit Unseres in Gott ruhenden Herrn Vaters und Seine landesväterliche Sorge für Unsere Lande und Unterthanen, Ihm verpflichtet fühlen.

Ueber die Art und Weise, in welcher dieser Steuererlaß am zweckmäßigsten zu benutzen sein wird, wollen Wir ohne Vernehmung der Wünsche Unserer getreuen Stände nicht entscheiden. Wir lassen ihnen daher in der Anlage eine Denkschrift zugehen, welche eine nähere Entwickelung über den Ertrag und die Verhältnisse der verschiedenen Staats- und Geldleistungen, und zugleich Andeutungen darüber enthält, bei welchen von ihnen zur Erfüllung Unserer Absicht, die Erleichterungen vorzugsweise den ärmern Klassen der Steuerpflichtigen zu gewähren, eine Ermäßigung am angemessensten anzuordnen sein wird. Indem Wir sie auffordern, Uns Behufs Unserer weiteren Entschließung ihre gutachtliche Ansicht über diese Angelegenheit auszusprechen, wollen Wir ihrer Erwägung zugleich anheimgeben, ob sie es zur Beförderung des Wohles des Landes etwa vorziehen, wenn Wir statt des Steuererlasses eine mindestens gleiche, unter die verschiedenen Provinzen nach Maaßgabe des Ertrages der Klassen-, Mahl- und Schlachtsteuer zu vertheilende jährliche Summe den einzelnen Provinzen überweisen, und durch die Landtage darüber Vorschläge entgegennehmen, in welcher Art diese Gelder, welche Wir ihrer Verwaltung anzuvertrauen beabsichtigen, zum Besten der

Aby jednak Naszym wiernym Stanom już teraz wystawić jasny obraz, kazaliśmy przedczasowy wykaz tych stósunków sporządzić, przyłączony tu w dodatku.

Kiedy w takim stanie Naszych finansów, i po dojrzałéj rozwadze z wzrastającą ludnością koniecznie powiększających się wydatków zwyczajnéj administracyi i nadzwyczajnych wysileń, których dobro Naszych poddanych i na przyszłość wymaga, możemy Naszym wiernym Stanom uczynić nadzieję, że z początkiem roku 1843. będziemy mogli zmniejszyć podatki od 1,500,000 do 1,600,000 talarów; sprawia Nam to szczególniejsze zadowolnienie, że tym sposobem wynurzamy tylko hołd wdzięczności, do któréj się za mądrą oszczędność Naszemu w Bogu spoczywającemu Królowi i Ojcu i za Jego ojcowską pieczołowitość nad krajami i poddanymi Naszymi, obowiązanymi być czujemy. O sposobie, jak z tego zmniejszenia podatków najstósowniéj korzystać wypadnie, nie chcemy nic stanowczo wyrzec, nie zasięgnąwszy wprzód życzeń Naszych wiernych Stanów.

Załączamy więc dla nich memoryał w dodatku, bliższy rozkład dochodów i stósunków rozmaitych skarbowych wypłat, a oraz niektóre uwagi w tym względzie zawierający, które dla dopięcia Naszego zamiaru, to jest ulżenia podatków szczególniéj uboższéj klassie podatek opłacającéj, do zniżenia i najstósowniejszego rozłożenia posłużyć mogą. Wzywając was do objawienia waszych w téj sprawie opinii, w celu Naszego dalszego postanowienia; poddajemy oraz pod waszę rozwagę, czy dla dobra kraju przekładacie, abyśmy zamiast zniżenia klassycznego podatku, przynajmniéj równą na różne prowincye, w miarę tegoż, i podatku od mliwa i rzezi, do rozdzielenia roczną summę pojedyńczym prowincyom przekazali, i abyśmy od zgromadzonych Stanów przełożeń oczekiwali, jakim sposobem te pieniądze, które ich zarządowi poruczyć zamierzamy, dla dobra pojedyńczych

einzelnen Provinzen, wo möglich unter Mitberücksichtigung des bei dem Steuer-Erlaß angedeuteten Zwecks der Erleichterung der ärmern Klassen, verwandt werden können, müssen sie aber zugleich darauf aufmerksam machen, daß eine solche Vertheilung nur ausführbar ist, wenn sie gleichmäßig für Unsere gesammten Staaten angeordnet werden kann.

Wir bleiben Unsern getreuen Ständen in Gnaden gewogen.

Berlin, den 23. Februar 1841.

(gez.) **Friedrich Wilhelm.**

An
die zum Provinzial-Landtage des Großherzogthums Posen versammelten Stände.

Verzeichniß
der Mitglieder des Landtages.

Landtags-Marschall,

Obrist, Graf Stanislaus von Poniński auf Wreschen.

Stellvertreter, Freiherr George von Massenbach, auf Białokosz.

I. Vom Ritterstande.

A. Inhaber von Virilstimmen.

1) Seine Durchlaucht, der Fürst von Thurn und Taxis; vertreten durch den Rittergutsbesitzer, Rittmeister a. D. von Zacha auf Strelitz.
2) Seine Durchlaucht, der Fürst Sułkowski, vertreten durch den Grafen Joseph von Mycielski auf Rokossowo.
3) Ihre Durchlauchten, die Fürsten Wilhelm und Boguslaus von Radziwiłł.
4) der Geheime-Legations-Rath, Graf Athanasius von Raczyński.

B. Abgeordnete der Kreise.

5) Kreis Adelnau: Adalbert von Lipski, Rittergutsbesitzer auf Lewkow.

prowincyj, ile być może, mając na uwadze przy zniżeniu podatków, wzmiankowany wyżéj cel ulżenia uboższéj klassie, obrócone być mają; zwracamy jednak waszę uwagę, że taki rozkład tylko w ten czas uczynionym być może, jeżeli jednostajnie w Naszych wszystkich państwach da się zaprowadzić.

Zostajemy Naszym wiernym Stanom łaskawym i przychylnym Królem.

W Berlinie, dnia 23. Lutego 1841.

(podp.) ***Fryderyk Wilhelm.***

Do
Stanów zgromadzonych Wielkiego Xięstwa Poznańskiego.

SPIS
Członków Sejmu.

Marszałek Sejmu:

Półkownik, Stanisław Hrabia Poniński, z Wrześni.

Zastępca Marszałka: Jerzy Baron Massenbach, z Białokosza.

I. Ze Stanu Rycerskiego.

A. Mający głos udzielny.

1) JO. Xiążę Thurn i Taxis, przez zastępcę swego, byłego Rotmistrza Zacha, dziedzica dóbr Strzelce.
2) JO. Xiążę Sułkowski, przez zastępcę swego, Józefa Hrabiego Mycielskiego, z Rokosowa.
3) JO. Xiążęta Wilhelm i Bogusław Radziwiłłowie.
4) Hrabia Atanazy Raczyński, Tajny Radzca Legacyi.

B. Deputowani powiatów.

5) Powiatu Odolanowskiego: Wojciech Lipski, dziedzic dóbr Lewkowa.

6) Kreis Birnbaum: Baron von Massenbach, Rittergutsbesitzer auf Białokosz, Stellvertreter des Landtags-Marschalls.
7) Kreis Buk und Obornik: Andreas von Niegolewski, Rittergutsbesitzer auf Niegolewo.
8) Kreis Fraustadt: Alexander v. Brodowski, Rittergutsbesitzer und General-Landschaftsrath, auf Mittel-Geyersdorf.
9) Kreis Kröben: Carl v. Stablewski, Rittergutsbesitzer auf Zalesie.
10) Kreis Krotoschin: Franz v. Przyłuski, Rittergutsbesitzer, Kreis-Deputirter und Landschaftsrath auf Starkowiec.
11) Kreis Kosten: Graf Eduard v. Potworowski, Rittergutsbesitzer auf Deutsch-Presse.
12) Kreise Meseritz und Bomst: Kammerherr, Freiherr Hiller v. Gärtringen auf Schloß Betsche.
13) Kreis Pleschen: Joseph v. Kurzewski, Rittergutsbesitzer auf Kowalewo.
14) Kreis Posen: Titus Graf v. Działyński, Rittergutsbesitzer auf Kurnik.
15) Kreis Samter: Vinzent v. Kalkstein, Rittergutsbesitzer auf Psarskie.
16) Kreis Schildberg: Stephan v. Wiesiołowski, Rittergutsbesitzer, Kreis-Deputirter und Landschaftsrath auf Strzyżow.
17) Kreis Schrimm: Kammerherr, Graf Eduard v. Raczyński auf Rogalin.
18) Kreis Schroda: Leon v. Zawadzki, Rittergutsbesitzer und Kreis-Deputirter auf Bednary.
19) Kreis Wreschen: Obrist, Graf Stanislaus v. Poniński auf Wreschen (Landtags-Marschall).
20) Kreise Bromberg und Mogilno: Thaddäus v. Wolański, Rittergutsbesitzer und Landrath a. D. auf Pakość.
21) Kreise Czarnikau und Chodziesen: Kammerherr, Heliodor Graf v. Skorzewski, Rittergutsbesitzer auf Prochnowo.
22) Kreis Gnesen: Eustachius Graf v. Wołłowicz, Rittergutsbesitzer auf Działyn.
23) Kreis Inowraclaw: Dr. Anton v. Kraszewski, Rittergutsbesitzer auf Tarkowo.

6) Pow. Międzychodzkiego: Baron Massenbach, Zastępca Marszałka Sejmowego.
7) Pow. Bukowskiego i Obornickiego. Andrzéj Niegolewski, dziedzic dóbr Niegolewa.
8) Pow. Wschowskiego: Alexander Brodowski, Radzca Dyrekcyi Generalnéj Ziemstwa, dziedzic dóbr Dębowéj-Łęki.
9) Pow. Krobskiego: Karól Stablewski, dziedzic dóbr Zalesia.
10) Powiatu Krotoszyńskiego: Franciszek Przyłuski, Radzca Ziemstwa, dziedzic dóbr Starkowca.
11) Pow. Kościańskiego: Edward Hrabia Potworowski, dziedzic dóbr Przysieki niemieckiéj.
12) Pow. Międzyrzeckiego i Babimostskiego: Szambelan JKMci, Baron Hiller Gaertringen, z Pszczewa.
13) Pow. Pleszewskiego: Józef Kurcewski, dziedzic dóbr Kowalewa.
14) Pow. Poznańskiego: Tytus Hrabia Działyński, dziedzic dóbr Kurnickich.
15) Pow. Szamotulskiego: Wincenty Kalkstein, dziedzic dóbr Psarskiego.
16) Pow. Ostrzeszowskiego: Stefan Wiesiołowski, Radzca Ziemstwa, dziedzic dóbr Strzyżewa.
17) Pow. Szremskiego: Szambelan JKMci, Edward Hrabia Raczyński, z Rogalina.
18) Pow. Szrodzkiego: Leon Zawadzki, dziedzic dóbr Bednary.
19) Pow. Wrzesińskiego: Półkownik, Stanisław Hrabia Poniński, z Wrześni (Marszałek Sejmowy).
20) Pow. Bydgoskiego i Mogilnickiego: Tadeusz Wolański, były Radzca Ziemiański, dziedzic dóbr Pakości.
21) Pow. Czarnkowskiego i Chodzieżskiego: Szambelan JKMci, Heliodor Hrabia Skorzewski, dziedzic dóbr Prochnowa.
22) Pow. Gnieznieńskiego: Eustachy Hrabia Wołłowicz, dziedzic dóbr Działynia.
23) Pow. Inowrocławskiego: Antoni Kraszewki, D. F., dziedzic dóbr Tarkowa.

24) Kreis Schubin: Gustav Graf v Dąbski, Rittergutsbesitzer auf Jadownik.
25) Kreis Wirsitz: Gustav Carl Albrecht Clemens Fürchtegott Graf v. d. Goltz, Rittergutsbesitzer auf Tłukum.
26) Kreis Wongrowiec: Pantaleon Schumann, Rittergutsbesitzer und Regierungsrath a. D. auf Czeszewo.

II. Von den Städten:

1) der Stadt Posen: a) Friedrich Wilhelm Grätz, Kaufmann und Stadtverordneter in Posen.
   b) Eugen Naumann, Ober-Bürgermeister in Posen.
2) der Stadt Bromberg: Ernst Conrad Peterson, Stadt-Baurath in Bromberg.
3) der Stadt Fraustadt: Johann August Stephan Sachtleben, Stadtkämmerer und Rathmann in Fraustadt.
4) der Stadt Lissa: Johann Willmann, Land- und Stadtgerichts-Direktor und Stadtverordneten-Vorsteher in Lissa.
5) der Stadt Gnesen: Johann Kugler, Apotheker in Gnesen.
6) der Stadt Meseritz: Moritz Adolph Heinrich Brown, Bürgermeister in Meseritz.
7) der Stadt Rawicz: Wilhelm Hausleutner, Apotheker und Stadtverordneter in Rawicz.
8) der Kreise Obornik, Samter, Buk und Posen: Johann Friedrich Veigel, Apotheker in Samter.
9) der Kreise Pleschen, Schroda, Schrimm und Wreschen: Benjamin Roll, Kaufmann zu Santomysl.
10) der Kreise Krotoschin, Adelnau und Schildberg: Joseph Paternowski, Bürgermeister zu Dobrzyca.
11) der Kreise Fraustadt, Kosten und Kröben: Johann Robowski, Bürgermeister in Kosten.
12) der Kreise Birnbaum, Bomst und Meseritz: Ernst Zietzold, interim. Bürgermeister in Tirschtiegel.

24) Pow. Szubińskiego: Gustaw Hrabia Dąbski, dziedzic dóbr Jadownik.
25) Pow. Wyrzyskiego: Gustaw Karól Albrecht Klemens Fürchtegott Hrabia Goltz, dziedzic dóbr Tłukomia.
26) Powiatu Wągrowieckiego: Pantaleon Schuman, były Radzca Rejencyi, dziedzic dóbr Czeszewa.

II. Od miast:

1) miasta Poznania: *a*) Fryderyk Wilhelm Grätz, kupiec i Reprezentant miasta Poznania.
   b) Eugeni Naumann, Nadburmistrz Poznański.
2) miasta Bydgoszczy: Ernest Konrad Peterson, Radzca budowniczy miasta Bydgoszczy.
3) miasta Wschowy: Jan August Stefan Sachtleben; Kassyer i Ławnik miasta Wschowy.
4) miasta Leszna: Jan Willmann, Dyrektor Sądu Ziemsko-grodzkiego, i Prezes Rady miejskiéj w Lesznie.
5) miasta Gniezna: Jan Kugler, aptekarz w Gnieznie.
6) miasta Międzyrzecza: Maurycy Adolf Brown, Burmistrz miasta Międzyrzecza.
7) miasta Rawicza: Wilhelm Hausleutner, aptekarz i Reprezentant miasta Rawicza.
8) od miast powiatów Obornickiego, Szamotulskiego, Bukowskiego i Poznańskiego: Jan Fryderyk Veigel, aptekarz w Szamotułach.
9) od miast powiatów Pleszewskiego, Szrodzkiego, Szremskiego i Wrzesińskiego: Benjamin Roll, kupiec w Zaniemyślu.
10) od miast pow. Krotoszyńskiego, Odolanowskiego i Ostrzeszowskiego: Józef Paternowski, Burmistrz miasta Dobrzycy.
11) od miast powiatów Wschowskiego, Kościańskiego i Krobskiego: Jan Robowski, Burmistrz miasta Kościana.
12) od miast powiatów Międzychodzkiego, Babimostskiego i Międzyrzeckiego: Ernest Zietzold, Z. Burmistrza w Trzcielu.

13) der Kreise Bromberg, Schubin und Wirsitz: Wilhelm Bauer, Kaufmann zu Nakel.

14) der Kreise Czarnikau, Chodziesen und Wongrowiec: Teske, Kaufmann und Schönfärber zu Samoczyn.

15) der Kreise Gnesen, Inowracław und Mogilno: Carl Urban, Stadtkämmerer in Inowracław.

III. Von den Land-Gemeinden:

1) der Kreise Adelnau, Krotoschin, Schildberg: Michael Sadomski, Grundbesitzer in Lisiny, Schildberger Kreises.

2) der Kreise Birnbaum, Bomst und Meseritz: Johann Gillert, Freigutsbesitzer in Solben, Meseritzer Kreises.

3) der Kreise Fraustadt, Kosten, Kröben: Anton Grunwald, Freigutsbesitzer in Hinzendorf, Fraustädter Kreises.

4) der Kreise Buk, Obornik, Posen und Samter: Carl Jordan, Freigutsbesitzer in Chomęcice, Posener Kreises.

5) der Kreise Schrimm, Schroda, Wreschen, Pleschen: Casimir Dobrowolski, Erbpächter in Wiktorowo, Schrodaer Kreises.

6) der Kreise Bromberg, Schubin und Wirsitz: Johann Quandt, Mühlenbesitzer zu Wydar-Mühle, Kreis Wirsitz.

7) der Kreise Czarnikau, Chodziesen, Wongrowiec: Johann Ludwig König, Freischulzengutsbesitzer zu Rosko, Czarnikauer Kreises.

8) der Kreise Gnesen, Inowracław und Mogilno: Daniel Busse, Freischulzengutsbesitzer in Laski, Mogilnoer Kretses.

13) od miast powiatów Bydgoskiego, Szubińskiego i Wyrzyskiego: Wilhelm Bauer, kupiec w Nakle.

14) od miast powiatów Czarnkowskiego, Chodzieżskiego i Wągrowieckiego: Teske, kupiec i farbierz w Szamocinie.

15) od miast powiatów Gnieznieńskiego, Inowrocławskiego i Mogilnickiego: Karol Urban, Kassyer miejski w Inowrocławiu.

III. Od gmin wiejskich:

1) od gmin wiejskich powiatów Odolanowskiego, Krotoszyńskiego i Ostrzeszowskiego: Michał Sadomski, właściciel w Łysinach, powiatu Ostrzeszowskiego.

2) od gmin wiejskich powiatów Międzychodzkiego, Babimostskiego i Międzyrzeckiego: Jan Gillert, posiedziciel sołectwa w Zołwiniu, powiatu Międzyrzeckiego.

3) od gmin wiejskich powiatów Wschowskiego, Kościańskiego i Krobskiego: Antoni Grunwald, posiedziciel sołectwa w Hincendorf, powiatu Wschowskiego.

4) od gmin wiejskich powiatów Bukowskiego, Obornickiego, Poznańskiego i Szamotulskiego: Karol Jordan, posiedziciel folwarku w Chomęcicach, powiatu Poznańskiego.

5) ditto, powiatów Szremskiego, Szrodzkiego, Wrzesińskiego i Pleszewskiego: Kazimierz Dobrowolski, właściciel w Wiktorowie, powiatu Szrodzkiego.

6) ditto powiatów Bydgoskiego, Szubińskiego i Wyrzyskiego: Jan Quandt, posiedziciel młyna Wydor, w powiecie Wyrzyskim.

7) ditto powiatów Czarnkowskiego, Chodzieżskiego i Wągrowieckiego: Jan Ludwik König, posiedziciel sołectwa w Rosku, powiatu Czarnkowskiego.

8) ditto powiatów Gnieźnieńskiego, Inowrocławskiego i Mogilnickiego: Daniel Busse, posiedziciel sołectwa w Laskach, powiatu Mogilnickiego.

Verhandlungen

des

Landtags über Gegenstände der ständischen Verwaltung.

I. Corrections-Anstalt in Kosten.

Es wurde von der Versammlung der Provinzial-Stände die Revision der Bau- so wie der Administrations-Rechnungen veranlaßt, und über die Erledigung der dagegen gezogenen Monita Bestimmung getroffen.

Außer mehreren anderen, eine verbesserte Einrichtung und die Vervollkommnung der Anstalt bezweckenden Beschlüssen, wurde die Anstellung von drei neuen Aufsehern, und die Annahme eines technisch ausgebildeten Gehülfen für den Arbeits-Inspektor genehmigt, auch das Gehalt für mehrere Beamte der Anstalt angemessen erhöhet.

Diese Beschlüsse und Anträge der Versammlung sind von dem Königlichen Ministerio des Innern und der Polizei genehmigt worden.

Zu Mitgliedern der ständischen Verwaltungs-Kommission der Anstalt sind gewählt und von des Königs Majestät bestätigt worden:

1) der Graf Eduard v. Potworowski,
2) der General-Landschafts-Rath Alexander v. Brodowski,
3) der Bürgermeister Johann Robowski,
4) der Land- und Stadtgerichts-Direktor Willmann,
5) der Freigutsbesitzer Anton Grunwald.

II. Irren-Heilanstalt zu Owinsk.

Es wurde die Einrichtung und Verwaltung der Anstalt an Ort und Stelle durch eine Deputation der Provinzial-Stände untersucht, im Allgemeinen als zweckmäßig befunden und bemerkt, daß nichts verabsäumt sei, was zur Erleichterung des unglücklichen Schicksals der Geisteskranken und zu ihrer Heilung dienlich sein könne.

Für dürftige, der Provinz angehörige Kranke wurde in Berücksichtigung des hervorgetretenen Bedürfnisses die Zahl der Freistellen von 20 auf 56 erhöhet.

CZYNNOŚCI

Sejmu w przedmiotach zarządu Stanowego.

I. Dom poprawy w Kościanie.

Zgromadzenie Sejmowe zarządziło rewizyą rachunków kosztów budowli i administracyi, jako też zalatwienie uwag na przeciw tymże rachunkom poczynionych.

Pomiędzy wielu innemi uchwałami, mającemi na celu polepszenie urządzenia i uzupełnienia zakładu, dozwoloném zostało przyjęcie trzech nowych dozorców i jednego technicznie wykształconego pomocnika dla Inspektora robót; także nastąpiło stósowne podwyższenie płacy dla niektórych urzędników Instytutu.

Te uchwały i wnioski sejmowe potwierdziło Królewskie Ministeryum spraw wewnętrznych i policyi.

Członkami Kommissyi Stanowéj, zarządzającéj Instytutem, zostali obrani i przez Najjaśniejszego Pana potwierdzeni:

1) Hrabia Edward Potworowski,
2) Radzca Ziemstwa Jen. Alexander Brodowski,
3) Burmistrz Jan Robowski,
4) Dyrektor Sądu Ziemskogrodzkiego Willmann,
5) właściciel Antoni Grunwald.

II. Dom leczenia obłąkanych w Owińskach.

Deputacya Sejmowa zrewidowała na miejscu urządzenie i administracyą zakładu, który w ogólności za odpowiedni celowi uznany został, z tém nadmienieniem, iż niczego nie zaniedbano, co do sprawienia ulgi chorym w smutnéj ich niedoli, i do wyleczenia onych posłużyćby mogło.

Dla ubogich chorych, do prowincyi należących, zostały miejsca bezpłatne, stósownie do zaszłéj tego potrzeby, z 20 na 56 pomnożone.

Im Anerkenntniße der Nothwendigkeit einer irgend zulässigen Beschränkung der Verwaltungs-Kosten, wurde nach vorgängiger spezieller Prüfung des bisherigen Etats beschlossen, die Vermehrung der Einnahme durch eine angemessene Erhöhung der für die Pfleglinge 1ster und 2ter Klasse zu zahlenden Pensionssätze herbeizuführen, die Ausgabe dagegen durch die bei der Lokalunterſuchung für zulässig gefundene Herabsetzung mehrer Etatspositionen zu vermindern.

Die hiernächst beschlossene Aufstellung eines neuen Etats, hat gleich den übrigen Anträgen der Versammlung in dieser Angelegenheit die Genehmigung des Königlichen Ministerii der geistlichen, Unterrichts- und Medizinal-Angelegenheiten erhalten.

Zu Mitgliedern der ständischen Verwaltungs-Kommission sind gewählt und von des Königs Majestät bestätigt worden:

1) der Graf Titus v. Działyński,
2) der Kammerherr Graf Eduard v. Raczyński,
3) der Gutsbesitzer Andreas v. Niegolewski,
4) der Oberbürgermeister Eugen Naumann,
5) der Apotheker Johann Friedrich Veigel,
6) der Freigutsbesitzer Carl Jordan.

III. Die Taubstummen-Anstalt in Posen.

Die Versammlung der Provinzial-Stände fand gegen die Rechnungen über Einnahme und Ausgabe nichts zu erinnern und genehmigte die Erweiterung der Anstalt zur Aufnahme von zehn taubstummen Mädchen, von denen fünf, Freistellen erhalten sollen. Zur Ausführung der dieserhalb zu treffenden Einrichtungen wurde der ständischen Kommission Vollmacht ertheilt.

In Beziehung auf den Unterricht in der Anstalt wurde der Wunsch ausgesprochen, daß die Zöglinge in der Sprache unterrichtet werden möchten, welche von ihren Angehörigen gewünscht werde, daß zur Hälfte Zöglinge deutscher und zur anderen Hälfte polnischer Abkunft aufgenommen, daß die Aufnahme in das Institut erst nach vollendetem neunten Jahre gestattet werde, und daß der Seminarlehrer Sikorski sich ausschließlich dem Unterricht in der Taubstummen-Anstalt widmen möge.

Uznając zaś konieczność zaprowadzenia jakiego tylko można oszczędzenia kosztów administracyjnych, uchwalono po poprzedniém szczegółowém zgłębieniu etatu dotychczasowego: aby dochód przez stósowną podwyżkę opłaty od chorych I. i II. klassy powiększony, a wydatek w niektórych punktach etatu, ile to według miejscowego rozpoznania stać się może, zmniejszony został.

Uchwalone w ten sposób ułożenie nowego etatu, jako też inne wnioski sejmowe, niniejszy przedmiot na celu mające, pozyskały zatwierdzenie Królewskiego Ministeryum spraw duchownych, szkolnych i lekarskich.

Członkami Kommissyi Stanowéj, zarządzającéj Instytutem, zostali obrani i przez Najjaśniejszego Pana potwierdzeni:

1) Hrabia Tytus Działyński,
2) Hrabia Edward Raczyński, Szambelan J. K. Mci,
3) Andrzéj Niegolewski, dziedzic dóbr,
4) Eugeni Naumann, Nadburmistrz,
5) Jan Fryderyk Veigel, aptekarz,
6) Karól Jordan, właściciel.

III. Instytut głuchoniemych w Poznaniu.

Zgromadzenie Sejmowe nie miało nic do nadmienienia co do rachunków dochodu i wydatku, i zezwoliło na powiększenie zakładu w ten sposób, aby 10 dziewcząt głuchoniemych, z których pięć bezpłatne miejsca pozyskać mają, przyjętych było. Kommissya Stanowa umocowaną została do wydania dalszego w téj mierze zarządzenia.

Co do udzielanych w Instytucie nauk, pożądaną jest rzeczą, aby uczniowie w takim języku pouczani być mogli, jaki sobie krewni ich życzą; aby połowa uczniów rodu niemieckiego, połowa rodu polskiego przyjmowana była: aby przyjmowanie to dopiero po skończonym dziewiątym roku wieku ucznia dozwalaném bywało, oraz aby nauczyciel Seminaryi Sikorski poświęcać się mógł li udzielaniu nauk w Instytucie głuchoniemych.

Es wurde ferner beschlossen, einem fähigen Seminaristen, der besondere Anlagen zum Taubstummen-Lehrer besitze, Behufs seiner Ausbildung hierzu, auf drei Jahre eine Unterstützung von 150 Rthlrn. zu bewilligen.

Diese Beschlüsse und Anträge der Stände sind dem Königlichen Ministerio der geistlichen, Unterrichts- und Medizinal-Angelegenheiten zur Entschließung vorgelegt worden.

Zu Mitgliedern der ständischen Verwaltungs-Kommission sind gewählt und von des Königs Majestät bestätigt worden:

1) der Graf Titus v. Działyński,
2) der Kammerherr Graf Eduard v. Raczynski,
3) der Gutsbesitzer Andreas v. Niegolewski,
4) der Oberbürgermeister Eugen Naumann,
5) der Apotheker Johann Friedrich Veigel,
6) der Freigutsbesitzer Carl Jordan.

IV. Verwaltung des Departamental-Fonds.

Die Versammlung der Provinzial-Stände fand sich veranlaßt, für die rasche und nützliche Aufräumung des ganzen Provinzial-Schuldenwesens, so wie für die gute und zweckmäßige Verwaltung der Fonds, den Königlichen Regierungen zu Posen und Bromberg, so wie den Departements-Bevollmächtigten, ihren Dank auszusprechen.

Auf den Antrag der Vorsteherin der Kranken-Anstalt der grauen Schwerstern, wurde für diese Anstalt ein fernerer Zuschuß von 600 Rthlrn. aus dem Departementalfonds bewilligt. Eben so wurde dem Verein für Verbesserung der Viehzucht der beantragte fernere Zuschuß von 500 Rthlrn. bis einschließlich des Jahres 1843. zugestanden.

Dagegen wurde beschlossen, das aus resp. 80,164 Rthlr. 1 sgr. 5 pf. und resp. 21,427 Rthlr. 12 sgr. 7 pf. bestehende Kapital des gedachten Fonds für die Zukunft zu konserviren und daher die Unterhaltungs-Kosten für die Irren-Heilanstalt in Owinsk, Corrections-Anstalt in Kosten und Taubstummen-Anstalt in Posen, insoweit die Zinsen jenes Kapitals nicht zulangen, durch Beiträge der Einwohner der Provinz nach dem bisherigen Repartitions-Maaßstabe zu decken, so wie den zur Erstattung der aus der Staats-Kasse vorgeschossenen

Daléj uchwaloném zostało, aby jakiemu zdatnemu seminarzyście, posiadającemu szczególny dar uczenia głuchoniemych, wyznaczyć 150 talarów wsparcia, na trzy lata, celem wykształcenia go na nauczyciela.

Te uchwały i wnioski Stanów przełożone zostały Królewskiemu Ministerstwu spraw duchownych, szkolnych i lekarskich do decyzyi.

Na członków Kommissyi Stanowéj zarządczéj, zostali obrani i przez Najjaśniejszego Pana zatwierdzeni:

1) Hrabia Tytus Działyński,
2) Hrabia Edward Raczyński, Szambelan J. K. Mci,
3) Andrzéj Niegolewski, dziedzic dóbr,
4) Eugeniusz Naumann, Nadburmistrz,
5) Jan Fryderyk Veigel, aptekarz,
6) Karól Jordan, właściciel.

IV. Zarząd funduszu departamentowego.

Zgromadzenie Sejmowe widziało się powodowaném do oświadczenia podziękowania Królewskim Rejencyom w Poznaniu i Bydgoszczy, oraz Pełnomocnikom departamentowym, za szybkie i pożyteczne załatwienie całego interessu długów prowincyalnych, jako téż za dobry i celowi odpowiedni zarząd funduszów.

Na wniosek Przełożonéj Szarych sióstr wyznaczony został dla tego Instytutu i nadal dodatek w ilości 600 talarów z funduszu departamentowego. — Podobnież dla towarzystwa polepszenia chowu bydła przyznano dalszy dodatek w ilości 500 tal. aż do roku 1843. włącznie.

Natomiast uchwalono, aby kapitał rzeczonego funduszu, składający się z summ 80,164 tal. 1 sgr. 5 fen. i 21,427 tal. 12 sgr. 7 fen. na przyszłość zachowany został, a zatém, aby koszta utrzymywania domu leczenia obłąkanych w Owińskach, domu poprawy w Kościanie, i Instytutu głuchoniemych w Poznaniu, o ile prowizye tego kapitału nie wystarczają, składkami mieszkańców prowincyi, podług dotychczasowéj zasady rozkładu, zastąpione były, jako téż, aby summa, na zwrot kosztów Sejmu te-

Kosten des diesjährigen Landtages erforderlichen Betrag in Gemäßheit der diesfälligen Bestimmung des Allerhöchsten Landtags-Abschiedes vom 7. November 1837. repartiren und einziehen zu lassen.

Uebersicht

der

Lage, in welcher sich die durch die früheren Landtags-Abschiede für die Posenschen Provinzialstände noch nicht erledigten Angelegenheiten befinden.

Landtads-Abschied vom 29. Juni 1835.

I. 1. Der Entwurf des Gesetzes wegen besserer Benutzung der Gewässer ist nach Eingang der Erklärung der übrigen Provinzialstände revidirt und vor Kurzem dem Staats-Ministerio zur weiteren Berathung vorgelegt worden.

I. 10. 11. Die Berathung über die Gesetzes-Entwürfe wegen der Verpflichtung der Gemeinden zur Armenpflege und zur Aufnahme neu anziehender Personen, hat gegenwärtig in den Abtheilungen des Staats-Raths begonnen.

II. 4. Die Vorschläge wegen Erweiterung des landschaftlichen Creditvereins sind zur Berathung des General-Landtags gebracht worden, dessen Beschlüsse gegenwärtig Seiner Majestät zur Allerhöchsten Entschließung vorliegen.

II. 5 Die Behufs Regulirung der Netze angeordneten Vorarbeiten sind ihrer Vollendung nahe, und es steht zu erwarten, daß binnen Kurzem mit der Ausarbeitung des fernern zur Erreichung des beabsichtigten Zwecks erforderlichen Operationsplans wird vorgegangen werden können.

Landtags-Abschied vom 7. November 1837.

A. 1. Der Entwurf eines allgemeinen Gewerbe-Polizei-Gesetzes und die dazu gehörigen Entwürfe einer Verordnung wegen Aufhebung und Ablösung der in mehreren Landestheilen bestehenden Zwangs- und Bannrechte, so wie einer Entschädigungs-Ordnung in Bezug auf die Auflösung ausschließlicher

gorocznego, z kassy rządowéj założonych, potrzebna, stósownie do zaszłego w téj mierze w Najwyższéj odprawie sejmowéj z dnia 7. Listopada 1837. postanowienia, rozłożoną i zebraną została.

WYKAZ

położenia spraw, dawniejszemi odprawami sejmowemi stanów prowincyalnych Poznańskich, jeszcze niezałatwionych.

Odprawa sejmowa z dnia 29. Czerwca 1835.

I. 1. Projekt do prawa względem lepszego użytku z wód, po nadejściu deklaracyi innych stanów prowincyalnych zrewidowany, i przed nie dawnym czasem Ministeryum Stanu do dalszéj narady przełożony został.

I. 10. 11. Nad projektem do prawa względem obowiązku gmin do utrzymywania ubogich, i do przyjmowania nowo sprowadzających się osób, rozpoczęły się teraz narady w wydziałach Rady Stanu.

II. 4. Propozycye względem powiększenia kredytowego towarzystwa ziemstwa, doszły do narady Walnego Zebrania, którego uchwała obecnie Najjaśniejszemu Panu do najwyższéj decyzyi przełożoną została.

II. 5. Rozporządzone co do uregulowania Noteci roboty poprzednicze, bliskie są ukończenia, i spodziewać się trzeba, iż w krótce wypracowaniem dalszego, ku osiągnieniu zamierzonego celu potrzebnego planu operacyjnego, zająć się będzie można.

Odprawa sejmowa z dnia 7. Listopada 1837.

A. 1. Projekt powszechnéj ustawy procederowo-policyjnéj i należące do tego projekta względem zniesienia i spłacenia istniejących w niektórych częściach kraju praw przymusowych i wyłącznych, jako też regulaminu co do wynagrodzenia za zniesienie wyłącznych

Gewerbe-Berechtigungen, sind zur schließlichen legislativen Berathung gediehen.

A. 2. Nachdem bei der weitern Berathung über den Entwurf einer neuen Wege-Ordnung es für nöthig erachtet worden, die in den verschiedenen Provinzen bestehenden und ferner aufrecht zu erhaltenden Bestimmungen über den Wegebau in besondere Provinzial-Wege-Reglements zusammenzustellen, und solche frühzeitig mit der allgemeinen Wege-Ordnung erscheinen zu lassen, ist die Ausarbeitung jener besonderen Provinzial-Wege-Reglements eingeleitet worden. Nach Beendigung dieser Arbeit wird die allgemeine Wegeordnung, in Verbindung mit den Provinzial-Wege-Reglements zur schließlichen legislativen Berathung gelangen.

A. 3. Die Verordnung wegen der von den Gemeinde-Mitgliedern gemeinschaftlich benutzten Grundstücke ist, mit Berücksichtigung der ständischen Erinnerungen, anderweit bearbeitet worden und in der Berathung begriffen.

A. 4. Die Verordnung wegen Befestigung der Sandschellen befindet sich noch in der Bearbeitung.

A. 5. Die Erlassung der Verordnung wegen der Befugnisse der Kreisstände, Ausgaben zu beschließen und die Kreis-Eingesessenen dadurch zu verpflichten, ist ehestens zu erwarten.

A. 7. Die Sammlung der verschiedenen, sowohl älteren als noch gegenwärtig gültigen Provinzial-Gesetze und Verordnungen hat von der dazu ernannten Kommission noch nicht so weit vollendet werden können, daß die Berathung mit den ständischen Deputirten einzuleiten gewesen wäre.

B. 1. Es ist zwar jetzt der Preis des Freterschen Naturalien-Kabinets bedeutend herabgesetzt worden; dagegen haben die Verhandlungen über die Beschaffung eines Lokals zu dessen Aufbewahrung in einem öffentlichen Gebäude der Stadt Posen, so wie über den Fond, dessen es zur Deckung der Kosten der Aufstellung, Beaufsichtigung, Conservation und Complettirung der Sammlung bedarf, noch kein Resultat gegeben. Diese Bedürfnisse müssen aber ebenfalls gedeckt sein, bevor mit den Gläubigern der Freterschen Masse, welchen das Kabinet jetzt gehört, über dessen Erwerbung ein Kauf abzuschließen ist. Die Angelegenheit wird indessen weiter verfolgt.

praw procederowych, doszły do finalnéj prawodawczéj narady.

A. 2. Gdy po odbytéj nad nowym projektem regulaminu drogowego narady, za potrzebę uznano, aby istniejące w innych prowincyach i nadal utrzymać się mające postanowienia względem utrzymywania dróg, do szczegółowych regulaminów prowincyalnych drogowych zebrane, i wcześnie z powszechną ordynacyą drogową wydane zostały, przeto wypracowanie owych szczegółowych regulaminów prowincyalnych rozporządzonem zostało. Po ukończeniu czego, powszechny regulamin drogowy, wraz z regulaminami prowincyalnemi drogowemi do finalnéj prawodawczéj narady oddany będzie.

A. 3. Urządzenie względem gruntów wspólnie przez członków gminy używanych, zostało z uwzględnieniem uwag Stanów przerobione, i jest przedmiotem obrad.

A. 4. Urządzenie względem utwierdzania wydm piaszczystych, jest jeszcze w robocie.

A. 5. Urządzenia względem umocowania Stanów powiatowych, do uchwalania wydatków i zobowięzywania do nich mieszkańców powiatu, w krótce spodziewać się potrzeba.

A. 7. Zbiór różnych tak dawniejszych jak i teraz jeszcze ważnych ustaw i urządzeń prowincyalnych, nie mógł być jeszcze przez Kommissyą do tego wyznaczoną tak dalece ukończony, aby narady z deputowanemi stanowemi rozporządzone być mogły.

B. 1. W prawdzie cena kupna za gabinet naturalny Freterowski teraz znacznie zniżoną została; lecz uczynione kroki względem wynalezienia lokalu na jego pomieszczenie w jakim publicznym gmachu miasta Poznania, jako też względem wypośrodkowania funduszu na koszta ustawienia jego, dozorowania, utrzymywania i uzupełniania zbioru, żadnego nieprzyniosły skutku. Na te potrzeby jednakże pamiętać trzeba, nim z wierzycielami massy Freterowskiéj, do których teraz gabinet należy, układ jaki o kupno takowegoż zawarty być może; — lecz interes ten kontynuje się daléj.

B. 13. Was die vorbehaltene Entschließung auf die Anträge hinsichtlich des Vereins zur Veredelung der Pferde- und Viehzucht anlangt, so hat sich immittelst der Verein constituirt und der Ober-Präsident dessen Statuten bestätigt.

Wegen der Rennprämien hat der Verein seitdem an den dazu bestimmten Staats-Fonds Theil genommen.

B. 14. Die Berathungen über ein Gesetz gegen das Umherlaufen des Viehes sind noch nicht beendet, vielmehr ist die Sache noch in der Bearbeitung begriffen.

B. 20. Der Binnenzoll, welcher bisher unter der Benennung „Stadt-Mauth" von der Stadt Breslau von eingehenden Waaren erhoben wurde, ist zwar mit dem 1. Januar 1839. sistirt und dessen fernere Erhebung untersagt; dagegen haben die Verhandlungen wegen Regulirung des von der Stadt unter dem Namen „Brücken- und Straßen-Mauth" erhobenen Pflaster- und Brückenzolles bis jetzt noch zu keinem Resultate geführt werden können.

In der Stadt Guhrau ist die Erhebung des Wege- und Brückgeldes durch den unter dem 14. März 1838. Allerhöchst vollzogenen Tarif regulirt, nach welchem die Einwohner des Großherzogthums bezüglich auf die Entrichtung der Abgabe den übrigen gleich gestellt worden sind.

In Beziehung auf Militsch, hat die angestellte Untersuchung die Angabe der Stände rücksichtlich der von Einwohnern des Großherzogthums zu erlegenden höheren Mauth, nicht bestätigt.

B. 21. Die im Tarife vom 16. September 1822. und der Allerhöchsten Kabinets-Ordre vom 21. Oktober 1826. enthaltenen Bestimmungen über die für das Befahren des Bromberger Kanals zu entrichtende Abgabe sind, unter Berücksichtigung der in der Petition vom 17. März 1837. vorgetragenen Wünsche, einer Revision unterworfen. Der neue Tarif vom 16. Januar 1841. ist bereits durch die Gesetz-Sammlung publicirt.

B. 22. Die wegen Fortschaffung des Fischwehrs bei Schwerin angeknüpften Verhandlungen haben zu einem günstigen Resultate geführt, in Folge deren das Fischwehr vom Fiskus erworben und bereits kassirt worden ist.

B. 13. Co się tycze zastrzeżonego postanowienia na wnioski, dotyczące towarzystwa ulepszania rasy koni i chowu bydła, tedy związek ten już przyszedł do skutku, i statuta jego Prezes Naczelny potwierdził.

Odtąd miał związek udział w nagrodach wyścigowych z funduszów rządowych na to wyznaczonych.

B. 14. Narady nad ustawą zapobiegającą tułaniu się bydła bez dozoru, nie są jeszcze ukończone, owszem rzecz ta jeszcze jest w robocie.

B. 20. Cło wewnętrzne, które dotąd pod nazwiskiem »myto miejskie« miasto Wrocław od wchodzących towarów wybierało, zawieszonem zostało w prawdzie od dnia 1 Stycznia 1839. r. i dalsze pobieranie onego jest zakazanem; natomiast rozpoczęte czynności względem uregulowania wybieranego przez miasto brukowego i mostowego pod nazwiskiem »myta mostowego i ulicznego« dotychczas jeszcze żadnego skutku nieodniosły.

Wybieranie drogowego i mostowego w mieście Górze, jest taryfą przez Króla Jegomości na dniu 14. Marca 1838. podpisaną uregulowaném. Podług téj taryfy mieszkańcy Wielkiego Xięstwa co do opłaty, postawieni są na równi z innemi.

Co do miasta Milicza, wywiedziona indagacya, podania Stanów względem opłacać się mającego wyższego myta przez mieszkańców Wielkiego Xięstwa, nie potwierdziła.

B. 21. Postanowienia objęte taryfą z dnia 16. Września 1822. i najwyższym rozkazem gabinetowym z dnia 21. Października 1826. co do opłaty na kanale Bydgoskim, zostały z uwzględnieniem życzeń w petycyi z dnia 17. Marca 1837. przedstawionych, zrewidowane. Nowa taryfa z dnia 16. Stycznia 1841. już przez zbiór praw ogłoszoną została.

B. 22. Rozpoczęte działania względem uprzątnienia jazów pod Skwierzyną skończyły się pomyślnie, w skutek czego jazy przez skarb nabyte i już zniesione zostały.

B. 25. Die Einführung des Instituts der Schiedsmänner zur Schlichtung streitiger Angelegenheiten im Großherzogthum Posen, ist durch Entwerfung einer den besonderen Verhältnissen der Provinz angepaßten Verordnung bereits so weit vorbereitet, daß diese Verordnung in kurzer Zeit durch die Amtsblätter zur öffentlichen Kenntniß gebracht und mit der Einführung vorgeschritten werden wird.

Berlin, den 17. Februar 1841.

Das Staats-Ministerium.

(gez.) Prinz von Preußen.

v. Kamptz. Mühler. v. Rochow. v. Nagler. v. Ladenberg. Rother. v. Alvensleben. v. Werther. Für den Kriegs-Minister v. Cosel. Eichhorn. v. Thiele. v. Stolberg.

Wir Friedrich Wilhelm, von Gottes Gnaden, König von Preußen ꝛc. ꝛc.

entbieten Unsern zum Provinzial-Landtage versammelten getreuen Ständen des Großherzogthums Posen Unsern gnädigen Gruß und ertheilen denselben auf ihre Erklärung über den mittelst der Proposition I. D. Unsers Propositions-Dekrets vom 23. Februar c. dem Landtage vorgelegten Entwurf einer Verordnung über die Einrichtung eines ständischen Ausschusses nachstehenden gnädigsten Bescheid.

Wir haben bereits in Unserm Propositions-Dekrete zu erkennen gegeben, daß durch die dem Ausschusse anzuweisende Wirksamkeit die verfassungsmäßigen Rechte der Provinzial-Stände nicht beeinträchtigt werden sollen. Zur unzweifelhaften Feststellung dieser Unserer Absicht haben Wir daher für angemessen erachtet, solches auch in der Verordnung ausdrücklich auszusprechen.

Danach verbleiben dem Wirkungskreise der Provinzial-Landtage die Art. III. des Allgemeinen Gesetzes wegen Anordnung der Provinzial-Stände vom 5. Juni 1823 denselben überwiesenen Attributionen.

Nur wenn die Ansichten der Provinzial-Landtage der verschiedenen Provinzen über die von ihnen be-

B. 25. Zaprowadzenie instytucyi sędziów polubownych do załatwiania sporów w Wielkiém Xięstwie Poznańskiém, jest już przez uprojektowane a do oddzielnych stósunków prowincyi zastósowane urządzenie, tak dalece przygotowaném, iż w krótce ustawa ta przez dziennik urzędowy do publicznéj wiadomości podaną i zaprowadzoną będzie.

Berlin, 17. Lutego 1841.

Ministeryum Stanu.

(podp.) **Xiążę Pruski.**

Kamptz. Mühler. Rochow. Nagler. Ladenberg. Rother. Alvensleben. Werther. Za Ministra Wojny: Cosel. Eichhorn. Thiele. Stolberg.

My FRYDERYK WILHELM, z Bożéj łaski, Król Pruski, i t. d.

Wiernym Naszym na Sejm prowincyalny zebranym Stanom Wielkiego Xięstwa Poznańskiego łaskawe Nasze pozdrowienie, i na memoryał ich nad przedłożoną onymże propozycyą I. D. dekretu Naszego propozycyjnego z d. 23. Lutego r. b. projektem do ustawy względem zaprowadzenia Komitetu Stanowego, następującą najłaskawszą udzielamy rezolucyą.

Już w dekrecie Naszym propozycyjnym oświadczyliśmy, iż działalność Komitetowi nadać się mająca nie ma naruszać praw Stanów prowincyalnych.

Aby względem takowéj woli Naszéj żadna nie zachodziła wątpliwość, wyraźne jéj wyrzeczenie w ustawie za stósowne uznaliśmy.

Wedle tego, do okresu działań Stanów prowincyalnych należeć i nadal będą attrybucye, jakie im w artykule III. ogólnéj ustawy względem urządzenia Stanów prowincyalnych z dn. 5. Czerwca 1823. r. są naznaczone.

W ten czas tylko, gdyby zdania Sejmów prowincyalnych pojedyńczych prowincyj nad pro-

rathenen Gesetz-Entwürfe bedeutend von einander abweichen, oder andere im Laufe der weiteren Verhandlungen hervortretende Momente dies bedingen sollten, so beabsichtigen Wir, eine Ausgleichung derselben durch die Ausschüsse der betreffenden Provinzen herbeizuführen.

Bei Gegenständen dagegen, welche bisher in der Regel an die Provinzial-Stände nicht gelangt sind, wollen Wir, sofern von Uns für nöthig erachtet wird, den Rath erfahrener Männer aus den Eingesessenen Unserer Provinzen einzuholen, die anzunehmenden Haupt-Grundsätze einer Besprechung mit den Ausschüssen unterwerfen lassen.

Hieraus werden sich Unsere getreuen Stände überzeugen, daß dieser Ausschuß nicht, wie in ihrer gutachtlichen Erklärung vom 18. März d. J. angenommen worden, bestimmt ist, den Provinzial-Landtag zu vertreten und in der Zwischenzeit von einem Landtage zum andern die demselben zustehenden Befugnisse auszuüben, und daß daher auch nicht von einer ihm von letzterem zu ertheilenden Instruktion die Rede sein kann. Eben so wenig ist es zulässig, dem Ausschusse das nach §. 47. des Gesetzes vom 27. März 1824 ausdrücklich den auf dem Provinzial-Landtage versammelten Ständen beigelegte Recht zu überweisen, Namens der Provinz Uns Bitten und Beschwerden vorzutragen oder Bedrückungen zu Unserer Kenntniß zu bringen; wie Wir denn überhaupt Unsern getreuen Ständen zu bedenken geben, daß es bei der nur erwähnten, den Landtagen und außerdem noch den Kreisständen eingeräumten Befugniß und der von jeher in Unserer Monarchie hergebrachten Zugänglichkeit der Person des Landesherrn für Gesuche jedes Unterthanen, noch eines neuen Organs zu diesem Zwecke nicht bedürfe. Wenn aber ferner in der angeführten Denkschrift die Bitte an Uns gestellt wird, dem Ausschusse die Mitbeaufsichtigung des Schulunterrichts im Großherzogthum zu übertragen, sie also an den Verwaltungsgeschäften der Staatsbehörden Theil nehmen zu lassen, so liegt derselben ein gänzliches Verkennen des Wesens ständischer Wirksamkeit und der Grenzen, innerhalb welcher ein Erfolg derselben als möglich vorauszusetzen ist, zum Grunde.

Die Bestimmung des §. 2. des Entwurfs über die Zusammensetzung des Ausschusses, soll dem An-

jektami do praw im pod obradę oddanemi, znacznie od siebie różnić się miały, lub inne w ciągu dalszych czynności objawiające się powody wymagać tego miały, zamiarem jest Naszym, zbliżenie się zdań za pośrednictwem Komitetów tychże prowincyj wyjednać.

Co do przedmiotów zaś, które dotychczas pospolicie pod obradę Stanów prowincyalnych nie były oddawane, więc, gdybyśmy za potrzebne uznali zasięgnąć rady doświadczonych mężów z pomiędzy mieszkańców Naszych prowincyj, zasady w téj mierze przyjąć się mające chcemy poddać dyskussyi z Komitetami.

Z tego przekonają się wierne Stany Nasze, że Komitet ten, jak w memoryale ich z d. 18. Marca r. b. zostało przyjęte, nie jest powołanym do zastępowania Sejmu prowincyalnego i do wykonywania w międzyczasie od Sejmu do Sejmu praw temuż służących, i że zatém o udzieleniu temuż Komitetowi instrukcyi przez Sejm, mowy być nie może. Również Komitetowi nie może być przekazane prawo §fem 47. ustawy z dnia 27. Marca 1824. roku Stanom na Sejm prowincyalny zebranym wyraźnie nadane, do podawania Nam w imieniu prowincyi próśb i zażaleń; jakoż w ogólności zwracamy uwagę wiernych Naszych Stanów na to, że obok dopiero rzeczonego, Sejmom i oprócz tego Sejmikom powiatowym przyznanego prawa i od wieków istnącéj w Monarchii Naszej przystępności Panującego dla próśb każdego poddanego, nowy jeszcze organ na ten cel nie jest potrzebnym. Gdy oprócz tego w przytoczonym memoryale zaniesiono do Nas prośbę o poruczenie Komitetowi współdozoru nad szkołami w Wielkiém Xięstwie, a zatém o przypuszczenie ich do czynności administracyjnych władz rządowych, więc prośba ta dowodzi zupełnego niezważania na istotę działalności stanowéj, i na okres, w którym skutek téjże działalności objawiać się może.

Postanowienie w §. 2. projektu co do składu Komitetu, stósownie do wniosku, w ustawie

trage gemäß in der zu erlassenden Verordnung beibehalten werden, und demgemäß der für die dortige Provinz zu bestellende ständische Ausschuß aus 6 Mitgliedern des ersten, 4 Mitgliedern des zweiten und 2 Mitgliedern des dritten Standes bestehen.

Die Dauer der Funktion des Landtags-Marschalls haben Wir für angemessen gefunden, dahin zu normiren, daß dieselbe vom Schlusse des Landtages bis zur Eröffnung des nächstfolgenden währt, wobei jedoch dem ernannten neuen Landtags-Marschall die ausschließliche Leitung der nach I. A. statt findenden vorbereitenden Bearbeitung der auf einem bevorstehenden Landtage zu verhandelnden legislativen Gegenstände überwiesen bleibt.

Die Wahlen von so viel Stellvertretern, als der Ausschuß einschließlich des Landtags-Marschalls Mitglieder zählt, haben Wir beschlossen, für das Großherzogthum Posen, wie für alle diejenigen Provinzen, wo bei der Zusammensetzung des Ausschusses die einzelnen Landestheile außer Berücksichtigung bleiben, dahin zu normiren, daß eine Reihefolge unter denselben festgestellt wird, nach welcher sie in vorkommenden Fällen zum Ausschusse einberufen werden.

Die Stellvertreter sind daher auf dortigem Landtage in der Art zu wählen, daß jeder einzelne Wahlakt ausdrücklich auf die Funktion des ersten, zweiten u. s. w. Stellvertreters des betreffenden Standes gerichtet wird.

Für den Fall der Behinderung des Landtags-Marschalls werden Wir zu seiner Vertretung im Vorsitze, ein Mitglied des Ausschusses ernennen, und wird derselbe in seiner Eigenschaft als Ausschuß-Mitglied dann durch denjenigen Stellvertreter seines Standes ersetzt, an dem die Reihe ist.

Was die von Unsern getreuen Ständen in Anregung gebrachte Entscheidung von Wahlen, bei denen die Stimmen zwischen zwei Mitgliedern des Landtags gleich getheilt sind, betrifft, so eröffnen Wir ihnen, daß hierbei das Loos für ein passendes Auskunftsmittel nicht erachtet werden kann, vielmehr in solchem Falle bei der Ritterschaft die Stimme des Landtags-Marschalls, und bei den andern Ständen die Stimme des ältesten Mitgliedes den Ausschlag geben muß; sofern aber die Stimmen sich zwischen Mehreren gleich getheilt finden, die Beiden, welche die meisten Stimmen erhalten haben, auf eine engere Wahl zu bringen

wydać się mającéj utrzymane będzie i następnie Komitet Stanowy dla tamtejszéj prowincyi urządzić się mający składać się ma z sześciu członków pierwszego, czterech członków drugiego i dwóch członków trzeciego stanu.

Uznajemy za rzecz stósowną postanowić, aby urzędowanie Marszałka Sejmowego trwało od zamknięcia Sejmu aż do otworzenia Sejmu następującego, przyczém jednak na nowo mianować się mającemu Marszałkowi wyłączny kierunek przepisanego *ad* I. A. przygotowanego obrobienia przedmiotów prawodawczych dla przyszłego Sejmu, zostawiony być ma.

Wybory tylu zastępców, ile Komitet włączając Marszałka członków liczy, dla Wielkiego Xięstwa Poznańskiego jak dla wszystkich tych prowincyj, w których przy składzie Komitetu pojedyńcze krainy nie zostają uwzględnione, w ten sposób urządzone być mają, aby koléj pomiędzy niemi była ustanowioną, podług któréj w zachodzących przypadkach do Komitetu powoływanymi będą.

Zastępcy więc na Sejmie tamtejszym w ten sposób obieranymi być mają, aby każdy pojedyńczy akt wyboru odwoływał się wyraźnie do funkcyi pierwszego, drugiego i t. d. zastępcy z każdego stanu.

W przypadku przeszkody Marszałka jako Prezydującego, powołamy na zastępcę jego, Członka Komitetu, w którego jako takiego miejsce, ten zastępca wstępuje z jego stanu, na którego koléj przypada.

Co się dotycze podanego przez wierne Nasze Stany sposobu rozstrzygania wyborów, przy których głosy pomiędzy dwoma Członkami Sejmu są równo podzielone, więc oświadczamy im, że tu losowanie uznaném być nie może za stósowny środek rozwiązania zachodzącéj niepewności, owszém w takowym przypadku co do stanu rycerskiego głos Marszałka Sejmowego, a co do innych stanów głos najstarszego Członka stanowczym być ma; gdyby jednak głosy pomiędzy kilku Członkami równo podzielone być miały, na ten czas ci dwaj, co najwięcéj mieli głosów, pod nowy pójdą wybór. Na przyszłość do

sind. In Zukunft wird auch auf diese Wahlen das zu erlassende, dem gegenwärtig versammelten Landtage im Entwurf vorgelegte ständische Wahl-Reglement Anwendung finden.

Was den Vorschlag betrifft, daß jeder Stand zur Leitung der vorzunehmenden Wahlen zunächst einen Wahldirigenten erwähle, so haben Wir es für kürzer und zweckmäßiger gehalten, dem Landtags-Marschall die Direktion der Wahlen in allen Ständen zu übertragen.

Die Gewährung des zum §. 5. des Entwurfs gemachten Antrages die nach I. A. 5. Unseres Propositions-Dekrets vom 23. Februar d. J. einem besondern Ausschusse zu übertragende Erledigung der auf dem Landtage nicht völlig beendigten Sachen, ebenfalls dem hier in Rede stehenden Ausschusse zu übertragen, würde der freien Bewegung Unserer getreuen Stände bei den betreffenden Wahlen hinderlich sein, da es sehr wohl gedenkbar ist, daß die Qualifikation zu beiderlei Ausschüssen sich nicht in denselben Personen vereinigt findet.

Denn in Beziehung auf die zu erledigenden Gegenstände wird sie durch die besondere Natur derselben bedingt, und die bei Zusammensetzung des allgemeinen Ausschusses zu nehmenden Rücksichten möchten öfters mit einer gleichzeitig nothwendigen Beachtung specieller Befähigung zu bestimmten Geschäften nicht zu vereinigen sein. Die in der Denkschrift vom 18. März d. J. geäußerte Besorgniß, daß zur Wahrnehmung der Geschäfte beider Ausschüsse, sofern dieselben von einander getrennt bleiben, die Arbeitskräfte der Stände-Mitglieder nicht ausreichen möchten, beseitigen sich dadurch, daß die Nothwendigkeit, dieselben gleichzeitig in Thätigkeit zu setzen, nicht leicht vorkommen wird, und wenn ja der Fall eintreten sollte, selbstredend der für den specielleren Zweck bestimmte Ausschuß würde zurückstehen müssen. Unsere getreuen Stände geben die Absicht zu erkennen, dem nach I. D. Unsers Propositions-Dekrets vom 23. Februar d. J. zu bestellenden Ausschusse auch Geschäfte ständischer Verwaltung zu übertragen. Wir sehen demnach der näheren Bezeichnung dieser Geschäfte, so wie ihrer Erklärung: ob sie mit denselben den ganzen Ausschuß oder einen innerhalb desselben zu bestellenden engern Ausschuß beauftragen wollen? entgegen, und behalten Uns außer der Bestätigung ihrer desfall-

wyborów tych zastósować się ma regulamin wyborów stanowych, obecnie Zgromadzeniu Sejmowemu przełożony, swego czasu w ustawę zamienić się mający.

W miejsce projektu, aby każdy stan przedewszystkiém obrał dyrygenta do kierowania przedsięwziąść się mającemi wyborami, uznaliśmy za rzecz prędzéj do celu wiodącą i stósowniejszą, poruczyć Marszałkowi Sejmu kierunek wyborami we wszystkich stanach.

Dozwolenie uczynionego przy §. 5tym projektu, wniosku, aby podług I. A. 5. Naszego dekretu propozycyjnego z dnia 23. Lutego r. b. szczególnemu Wydziałowi polecić się mające załatwienie spraw na Sejmie zupełnie nieukończonych, także Komitetowi w mowie będącemu poruczone było, mogłoby uwłaczać wolnemu działaniu Naszych wiernych Stanów przy tychże wyborach, gdyż bez trudności przypuścić można, że uzdatnienie do obu Wydziałów, w tychże samych osobach nie jest połączone. Takowe bowiem do załatwienia zachodzących przedmiotów potrzebne, zależy od natury onychże, a względy, których z oka spuszczać nie należy przy składzie ogólnego Komitetu, częstoby się pogodzić nie dały z równocześnie potrzebném ocenieniem szczególnego uzdatnienia do pewnych czynności. Wynurzona w memoryale z dnia 18. Marca obawa, jakoby siły Członków nie były wystarczającemi na dopełnianie czynności obu Wydziałów, gdyby te miały być odrębne, upada przez wzgląd na to, że nie łatwo zajdzie potrzeba zatrudnienia razem obudwóch, a gdyby przecież tak było, samo się rozumie, że Wydział do szczególnéj czynności przeznaczony, ustąpićby musiał. Wierne Nasze Stany oświadczyły się z chęcią poruczenia Wydziałowi, podług I. D. dekretu Naszego propozycyjnego z dn. 23. Lutego r. b. ustanowić się mającemu, czynności także zarządu stanowego. Oczekujemy więc bliższego oznaczenia tychże czynności i ich także deklaracyi: czyli te całemu Wydziałowi lub téż Komitetowi z grona onegoż poruczyć zamyślają? i obok potwierdzenia ich uchwał w téj mierze, dalsze postanowienie względem jego ze-

sigen Beschlüsse, die weiteren Bestimmungen über den Zusammentritt desselben zu diesem Zweck und die Behandlung der derartigen Geschäfte bis dahin vor. Sofern der Ausschuß ständische Verwaltungs-Angelegenheiten zu besorgen hat, bedarf es allerdings Unserer unmittelbaren Einberufung desselben nicht, vielmehr genügt dann die Anzeige des Zeitpunkts des Zusammentritts mit Angabe der zu verhandelnden Gegenstände, bei dem Ober-Präsidenten der Provinz.

Ob, wie die getreuen Stände beantragt, regelmäßige Versammlungen desselben anzuordnen sein werden, darüber wird erst nach erfolgter Feststellung der, dem Ausschusse zu übertragenden Verwaltungs-Gegenstände und nach Maaßgabe derselben Bestimmung getroffen werden können.

Der zum §. 6. des Entwurfs beantragten Repartition der Kosten der Ausschüsse, auf die verschiedenen Stände, nach dem Verhältnisse ihrer Vertretung, ertheilen Wir gern Unsere Genehmigung.

Wir werden die Verordnung wegen Einrichtung eines Ausschusses der Stände des Großherzogthums Posen ehestens den vorstehenden Grundzügen gemäß erlassen; für jetzt aber ergeht an Unsere getreuen Stände Unsere gnädigste Aufforderung, nach den obigen Bestimmungen die nöthigen Wahlen unverzüglich vorzunehmen und Uns zur Bestätigung anzuzeigen.

Wir bleiben Unseren getreuen Ständen in Gnaden gewogen.

Gegeben Berlin, den 20. April 1841.

(gez.) **Friedrich Wilhelm.**

Prinz von Preußen.

v. Boyen. v. Kamptz. Mühler. v. Rochow. v. Nagler. v. Ladenberg. Rother. v. Alvensleben. v. Werther. Eichhorn. v. Thiele. Graf Stolberg.

An
die zum Provinzial-Landtage des Großherzogthums Posen versammelten Stände.

brania się na ten cel i załatwiania czynności tego rodzaju, zastrzegamy Sobie. O ile Wydział ma sprawować czynności zarządu stanowego, nie potrzeba wprawdzie bezpośredniego Naszego zwoływania jego, owszém doniesienie do Prezesa Naczelnego o czasie zgromadzenia się, z wyszczególnieniem przedmiotów działania, będzie dostateczne.

Czyli, podług wniosku wiernych Stanów, regularne zbieranie się Wydziału urządzić wypada, w tém dopiero po wyszczególnieniu czynności administracyjnych, temuż Wydziałowi poruczyć się mających, w miarę onychże postanowienie nastąpić będzie mogło.

Do wniosku przy §. 6. uczynionego, względem rozkładu kosztów Komitetów na różne stany w stósunku ich zastępstwa, chętnie się przychylamy.

Niezadługo wydamy ustawę względem urządzenia Komitetu Stanów Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, wedle powyższych głównych zasad; na teraz wierne Nasze Stany najłaskawiéj wzywamy, aby potrzebne wybory wedle powyższych postanowień bezzwłocznie przedsięwzięły i Nam do potwierdzenia podały.

Zostajemy wiernym Naszym Stanom łaskawie przychylnymi.

Dan w Berlinie, dnia 20. Kwietnia 1841.

(podp.) **FRYDERYK WILHELM.**

Xiążę Pruski.

Boyen. Kamptz. Mühler. Rochow. Nagler. v. Ladenberg. Rother. Alvensleben. v. Werther. Eichhorn. v. Thiele. Hr. Stolberg.

Do
zgromadzonych na Sejm prowincyalny Stanów Wielkiego Xięstwa Poznańskiego.

Wir Friedrich Wilhelm von Gottes Gnaden, König von Preußen ꝛc.

Entbieten Unseren zum Posenschen Provinzial-Landtage versammelt gewesenen getreuen Ständen Unseren gnädigen Gruß.

Als Wir Unsere getreuen Stände des Großherzogthums Posen zum ersten Male nach Unserer Thronbesteigung zusammenberiefen, legten Wir denselben die wichtigsten Angelegenheiten der Provinz mit vollem landesväterlichen Vertrauen zur Berathung vor. Mit Wohlwollen haben Wir erkannt, daß der Landtag von dem Gefühl der Verpflichtung durchdrungen gewesen ist, mit Eifer und reger Thätigkeit für das Wohl der Provinz und des Landes zu wirken. Zahl und Umfang seiner Arbeiten bürgen dafür. Unsere Zufriedenheit mit dieser rühmlichen Thätigkeit würde noch vollkommener und ungetrübter seyn, wenn nicht ein bedeutender Theil der Versammlung sich zu Aeußerungen und Anträgen hätte fortreißen lassen, die, mit Verkennung der allein richtigen Stellung der Provinz, aus der Vorstellung und Tendenz einer politisch-nationalen Sonderung des Großherzogthums von dem Deutschen Kern der Monarchie hervorgegangen, Uns die Pflicht auflegen, einer solchen mit dem Wohl des Landes und Unserer Polnischen Unterthanen unvereinbaren Vorstellung und allen Täuschungen, welche sich daran knüpfen, mit landesväterlichem Ernst entgegenzutreten.

In Uebereinstimmung mit dem Inhalte der Wiener Traktate hat das Besitznahme-Patent und der Zuruf Unseres in Gott ruhenden Herrn Vaters Majestät vom 15. Mai 1815. die Einwohner der Provinz Posen der Monarchie einverleibt und damit den Charakter einer vollständigen, untrennbaren, alle Verhältnisse durchdringenden Vereinigung ausgesprochen. Das Großherzogthum Posen ist eine Provinz Unseres Reiches in demselben Sinne, in derselben unbedingten Gemeinschaft, wie alle übrigen Provinzen, welche Unserem Scepter unterworfen sind.

Mit dieser Stellung des Großherzogthums Posen ist die Stellung der verschiedenen Nationalitäten, die es in sich schließt, ist der Gang ihrer ferneren Entwickelung unverrückbar vorgezeichnet.

My FRYDERYK WILHELM, z Bożéj łaski Król Pruski i t. d.

Wiernym Naszym Stanom, na Sejm prowincyalny Poznański zebranym, Nasze łaskawe pozdrowienie.

Zwoławszy Nasze wierne Stany Wielkiego Xięstwa Poznańskiego po raz pierwszy po Naszem na tron wstąpieniu, przełożyliśmy im do obrady najważniejsze sprawy prowincyi z zupełną ojcowską ufnością.

Z ukontentowaniem uznaliśmy iż Sejm przejęty był uczuciem swojéj powinności działania gorliwie i nader czynnie dla dobra prowincyi i kraju. Ilość i objętość prac jego są tego rękojmią, a Nasze zadowolnienie z powodu téj chlubnéj działalności byłoby jeszcze tym zupełniejsze, gdyby nie była się uniosła znaczna część zgromadzenia do wynurzeń i wniosków, które bez należytego poznania właściwego stanowiska prowincyi, wynikając z myśli i dążności polityczno narodowego odosobniania Wielkiego Xięstwa od niemieckiego zdrzenia Monarchii, wkładają na nas obowiązek wystąpienia z powagą ojcowską przeciwko takiéj dobru kraju i poddanych Naszych polskich niewłaściwéj myśli, jako też na przeciw wszelkim z nią połączonym łudzeniom.

Zgodnie z osnową układów Wiedeńskich wyrzeczonem zostało patentem zajęcia kraju i odezwą Naszego w Bogu spoczywającego ojca, Króla Jego Mości, z dnia 15. Maja 1815. wcielenie mieszkańców prowincyi Poznańskiéj do Monarchii, a zarazem zupełne nierozłączne wszystkie stosunki przenikające połączenie. Wielkie Xięstwo Poznańskie jest prowincyą Państwa Naszego w takiem rozumieniu, w takiem bezwarunkowem połączeniu, jak wszystkie inne prowincye Naszemu berłu podległe.

Przez takie stanowisko Wielkiego Xięstwa Poznańskiego naznaczoném zostało niewzruszenie i stanowisko rozmaitych narodowości, jakie w sobie zawiera, jako i bieg ich dal-

Der Polnischen Nationalität ist durch die Wiener Traktate und durch den Zuruf vom 15. Mai 1815. Berücksichtigung und Schutz verheißen. Die rühmliche Liebe jedes edlen Volkes zu seiner Sprache, seiner Sitte, seinen geschichtlichen Erinnerungen auch in den Polen zu achten und zu schützen, war der Vorsatz der Vollzieher des Wiener Traktats, und auch unter Unserer Regierung soll ihr Würdigung und Schutz zu Theil werden. Unsere ausdrücklichen Verheißungen, wie die Anordnungen, welche ihnen gefolgt sind, haben dafür Zeugniß gegeben. Aber wie jede Gabe an die Bedingung geknüpft ist, daß sie nicht mißbraucht werde, so können auch Wir Unsere Verheißung und Unsere Absichten von dieser Bedingung nicht lösen. In der untrennbaren Verbindung mit Unserer Monarchie hat das Nationalgefühl der Polnischen Unterthanen Unserer Provinz Posen die Richtung seiner ferneren Entwickelung, die feste Schranke seiner Manifestation zu erkennen. Die Verschiedenheit der Abstammung, der Gegensatz der Namen Polen und Deutsche findet seinen Vereinigungs-Punkt in dem Namen der einen Monarchie, des Staates, dem sie gemeinsam und für immer angehören, in dem Namen: Preußen.

Nicht ohne Verschuldung darf diese Thatsache verkannt, und der Unterschied der Nationalität als Grundlage eines politischen Gegensatzes wieder hervorgerufen werden. Jeder Versuch, in unklarem Streben eine politische Absonderung des Polnischen Elements festzuhalten, hemmt Uns in dem Gange, den Wir in landesväterlicher Fürsorge für das Wohl Unserer Polnischen Unterthanen begonnen haben. Die Schuld solcher Hemmung aber werden vor ihren Landleuten diejenigen zu verantworten haben, welche in leidenschaftlicher Verblendung die Stellung des Großherzogthums, als Provinz Unserer Monarchie, seine vollständige und innerlichste Vereinigung mit derselben verkennen.

Von Unseren getreuen Ständen, von allen Polnischen Unterthanen Unserer Provinz Posen erwarten Wir, daß sie diese Unsere landesväterliche Mahnung beherzigen werden. Wir erwarten und fordern von ihnen, daß sie niemals des Bandes vergessen, welches sie als Preußische Brüder Unserer Deutsch, Lithauisch, Wallonisch redenden Unszego rozwijania się. Traktatami Wiedeńskiemi i odezwą z dnia 15. Maja 1815. przyrzeczono uwzględnienie i opiekę narodowości polskiéj. Owo chlubne każdego szlachetnego ludu zamiłowanie swego języka, swoich obyczajów, swoich wspomnień historycznych i w polakach szanować, było przedsięwzięciem wykonawców traktatu Wiedeńskiego, a pod rządem Naszym ma takowe podobnież znaleść i względy i opiekę. Poświadczają to Nasze wyraźne przyrzeczenia, jako też rozporządzenia, które w skutku nich wydane zostały. Lecz jak dar każdy połączony jest z warunkiem, aby nie był nadużywany, tak również i My Naszego przyrzeczenia i Naszych zamiarów od tego warunku odłączać niemożemy. W nierozdzielnem połączeniu z Monarchią Naszą uznawać powinno uczucie narodowe poddanych polskich prowincyi Naszéj Poznańskiéj kierunek swego dalszego rozwijania się; stały obręb manifestacyi swojéj. — Różność pochodzenia, sprzeczność nazwisk: »polacy i niemcy« ustają z nazwą jednéj i téj saméj Monarchii, z nazwą państwa, do którego wspólnie i na zawsze należą, z imieniem »Prusy.«

Bez przewinienia nie może rzeczywistość ta być niepoznaną, i nie należy na podstawie różnicy narodowości, wznawiać sprzeczność polityczną. Wszelkie usiłowania przez mętną dążność utrzymywania politycznego odosobniania żywiołu polskiego, staje Nam się przeszkodą w zamiarach, które z pieczołowitością Monarszą dla dobra Naszych poddanych polskich rozpoczęliśmy. Za winę zaś téj przeszkody, będą odpowiedzialnymi swoim ziomkom ci, którzy w namiętnem omamieniu, stanowiska Wielkiego Xięstwa jako prowincyi Monarchii Naszéj, jego zupełnego i najściśléjszego z tąż połączenia nie pojmują.

Spodziewamy się po Naszych wiernych Stanach, po wszystkich poddanych polskich Naszéj prowincyi Poznańskiéj, iż to Nasze ojcowskie napomnienie czule przyjmą. Spodziewamy się i wymagamy po nich, aby nigdy niezapominali węzła, któren ich jako braci pruskich Naszych poddanych po niemiecku,

terthanen, als Preußische Genossen eines und desselben Vaterlandes, als Preußische Landeskinder unter einer Krone verbindet. Nur wenn sich diese Gesinnung in den Herzen Unserer Polnischen Unterthanen befestigt und bewährt, wird die Fürsorge vom Erfolg sein, die Wir in landesväterlicher Huld entschlossen sind, Unserm Großherzogthume Posen, wie allen übrigen Provinzen Unserer Monarchie, angedeihen zu lassen.

Auf die einzelnen, von Unseren getreuen Ständen abgegebenen Erklärungen, ertheilen Wir denselben folgende Resolutionen:

A. Die dem Landtage vorgelegten Propositionen betreffend.

1) Ständische Ausschüsse. Publikation der Landtags-Verhandlungen.

1) Die in der ersten Proposition Unseres Dekrets vom 23. Februar d. J. (A.) bezeichneten Anordnungen wegen Vorbereitung der Propositionen zur Berathung des Landtages und wegen Erledigung der auf demselben nicht völlig beendigten Angelegenheiten werden Wir zur Ausführung bringen lassen.

Aus der Erklärung Unserer getreuen Stände zu B. und C. haben Wir gern ersehen, daß dieselben in den getroffenen Bestimmungen und in der proponirten Einberufung der Landtage in kürzeren Zwischenräumen Unsere landesväterliche Absicht, die ständische Wirksamkeit zu beleben und die Zwecke derselben zu fördern, dankbar annehmen, und beabsichtigen Wir demgemäß, Unsere getreuen Stände künftig, sofern hinreichende Veranlassung vorhanden seyn wird, alle zwei Jahre zu versammeln.

Die von Unseren getreuen Ständen in Bezug auf die Einrichtung des ständischen Ausschusses gemachten Anträge (D.) haben bereits durch Unseren gnädigsten Bescheid vom 20. April d. J. ihre Erledigung gefunden. Die in Gemäßheit dieses Bescheides zu erlassende Verordnung, werden Wir seiner Zeit durch die Gesetzsammlung veröffentlichen lassen.

Den von Unseren getreuen Ständen vorgenommenen, Uns unterm 23. ejusd. angezeigten Wahlen, ertheilen Wir hiermit Unsere Bestätigung.

Die Bemerkungen und Anträge Unserer getreuen Stände:

litewsku, wallońsku mówiących, jako pruskich uczestników jednéj i téj saméj ojczyzny, jako dzieci kraju pruskiego pod jedną koroną łączy. — Tylko w tedy, kiedy się ta myśl w sercach Naszych poddanych polskich utwierdzi i ustali, odniesie skutek ta pieczołowitość, którą łaską Naszą ojcowską tak Naszemu Wielkiemu Xięstwu Poznańskiemu, jak innym prowincyom Monarchii Naszéj okazać postanowiliśmy.

Na szczegółowe oświadczenia Naszych wiernych Stanów, udzielamy tymże następujące odpowiedzi:

A. Co do przełożonych Sejmowi propozycyj.

1) Komiteta Stanowe. — Ogłaszanie czynności sejmowych.

1) Oznaczone w pierwszéj propozycyi Naszego dekretu z dnia 23. Lutego r. b. (A.) rozporządzenia, względem przygotowywania propozycyj do narady Sejmu, i względem ułatwiania interesów na tymże nie ukończonych, każemy przywieśdź do wykonania.

Z oświadczenia Naszych wiernych Stanów do B. i C. ujrzeliśmy z upodobaniem, iż takowe w zarządzonych postanowieniach i z zaproponowanem zwoływaniu sejmów po krótkich przedziałach czasu, Nasz zamysł ojcowski, co do ożywiania działalności stanów i popierania ich celów, z wdzięcznością przyjmują i stósownie do tego mamy zamiar, zgromadzać na przyszłość Nasze wierne Stany, jeżeli dostateczna zajdzie przyczyna, co dwa lata.

Wnioski przez Nasze wierne Stany co do składu Komitetu Stanów uczynione (D.) załatwione już zostały Naszą najmiłościwszą odpowiedzią z dnia 20. Kwietnia r. b. Urządzenie stósownie do téj odpowiedzi wydać się mające, przez zbiór praw w swoim czasie ogłosić rozkażemy.

Przedsięwziętym ze strony Naszych wiernych Stanów wyborom, udzielamy niniejszém Nasze zatwierdzenie.

Uwagi i wnioski Naszych wiernych Stanów:

2) Ständisches Wahl-Reglement.

2) über den Entwurf eines Reglements für die Wahlen der Landtags-Abgeordneten und deren Stellvertreter;

3) Entwurf einer allgemeinen Forst- und Jagd-Polizei-Ordnung.

3) über die Entwürfe einer allgemeinen Forst- und Jagd-Polizei-Ordnung, und

4) Entwurf einer Verordnung wegen Ausübung der Waldstreu-Berechtigung.

4) einer Verordnung wegen Ausübung der Waldstreu-Berechtigung;

über die Gesetz-Entwürfe:

5) Gesetz-Entwurf wegen Bestrafung des Diebstahls an Holz und anderen Wald-Produkten.

5) wegen Bestrafung des Diebstahls an Holz und anderen Wald-Produkten, und

6) Gesetz-Entwurf wegen der Jagd-Vergehen.

6) wegen der Jagd-Vergehen;

7) Gesetz-Vorschlag wegen Abrechnung der Dienst- ꝛc. Ablösungs-Kapitalien von dem Laudemialwerth der pflichtigen Grundstücke.

7) über den Gesetz-Entwurf wegen Abrechnung der für die Ablösung von Diensten ꝛc. vorbedungenen Kapitals-Zahlungen von dem Laudemialwerth der pflichtigen Grundstücke;

8) Pensions-Reglement für Beamte der höhern Lehr-Anstalten.

8) über das Pensions-Reglement für Beamte der höhern Lehr-Anstalten;

9) Einführung von Legitimations-Attesten beim Pferdehandel.

9) über das Gesetz wegen Einführung der Legitimations-Atteste beim Pferdehandel;

10) Gesetz-Entwürfe über die Strom- und Ufer-Polizei der öffentlichen Flüsse und über das Deichwesen.

10) über die Gesetz-Entwürfe, betreffend die Strom- und Ufer-Polizei der öffentlichen Flüsse und das Deichwesen;

11) Erbpacht- und Erbzins-Abgaben.

11) über den Gesetz-Entwurf wegen der Unablösbarkeit von Erbpacht- und Erbzins-Abgaben aus künftig abzuschließenden Verträgen;

2) Regulamin wyborów stanowych.

2) względem projektu regulaminu co do wyboru deputowanych sejmowych i ich zastępców;

3) Projekt regulaminu powszechnéj policyi leśnéj i łowieckiéj.

3) co do projektów do regulaminu powszechnéj policyi leśnéj i łowieckiéj; i

4) Projekt do urządzenia tyczącego się zbierania ściołki po borach.

4) do urządzenia względem użytkowania z prawa zbierania ściołki po borach;

co do projektowanych ustaw:

5) Projekt do ustawy względem karania kradzieży drew i innych płodów leśnych.

5) względem karania kradzieży drew i innych płodów leśnych, i

6) Projekt do ustawy względem wykroczeń łowieckich.

6) względem wykroczeń łowieckich;

7) Proponowana ustawa względem potrącania kapitałów abluicyjnych za odkup robocizn i t. d. przy obrachowaniu wartości laudemium grunta ciążącego.

7) co do projektu ustawy, względem potrącania kapitałów za odkup robocizn i t. d. umowionych, przy obrachowaniu wartości laudemium grunta ciążącego;

8) Regulamin emerytowania urzędników wyższych zakładów naukowych.

8) co do regulaminu emerytowania urzędników wyższych zakładów naukowych;

9) Zaprowadzenie świadectw legitymacyjnych przy handlu końmi.

9) co do ustawy względem zaprowadzenia świadectw legitymacyjnych przy handlu końmi;

10) Projekta do praw względem strumieniowéj i brzegowéj policyi rzek publicznych i względem grobel.

10) co do projektów do praw, tyczących się strumieniowéj i brzegowéj policyi rzek publicznych, i względem grobel;

11) Daniny wieczysto-dzierzawne, i wieczysto-czynszowe.

11) co do projektu ustawy względem niespłacalności danin wieczysto-dzierzawnych i wieczysto-czynszowych według kontraktów w przyszłości zawierać się mających

12) Aufhebung der Vorschrift des Preußischen Landrechts vom Jahre 1721, Buch IV. Tit. 5. Art. 9. §. 4. und 5.

12) über den Gesetz-Vorschlag wegen Aufhebung der Vorschrift des Preußischen Landrechts vom Jahre 1721. Buch IV. Tit. 5. Art. 9. §. 4. und 5., wonach der Besitzer eines mit Hypotheken behafteten Grundstücks für dieselben nur subsidiarisch haftet;

13) Aufhebung aller:

1) dem Gesetze wegen Einführung kürzerer Verjährungsfristen vom 31. März 1838. (Gesetzsammlung S. 249.) und
2) der Deklaration des §. 54. Tit. 6. Thl. I. des Allgemeinen Landrechts über die Verjährungs-Frist bei Schadens-Ersatz-Forderungen vom 31. März 1838. (Gesetzsammlung S. 252.)

entgegenstehenden provinziellen und statutarischen Bestimmungen.

13) über den Gesetz-Entwurf wegen Aufhebung aller

1) dem Gesetze wegen Einführung kürzerer Verjährungsfristen vom 31. März 1838. (Gesetzsammlung S. 249.) und
2) der Deklaration des §. 54. Tit. 6. Thl I. des Allgemeinen Landrechts über die Verjährungs-Frist bei Schadens-Ersatz-Forderungen vom 21. März 1838 (Gesetzsammlung S. 252.)

entgegenstehenden provinziellen und statutarischen Bestimmungen;

14) Theilweise Veräußerungen von Grundstücken.

14) über die Gesetz-Entwürfe wegen theilweiser Veräußerung von Grundstücken und wegen der bei Erbtheilungen anzuwendenden gemäßigten Taxen ländlicher Nahrungen;

15) Fischerei-Ordnung.

15) über den Entwurf einer Fischerei-Ordnung für die Provinz Posen,

werden bei der ferneren Berathung dieser Angelegenheiten in Erwägung genommen werden.

Die Bemerkungen Unserer getreuen Stände zu einigen dieser Entwürfe geben Uns jedoch zu folgenden Eröffnungen Anlaß:

Zu 8. Pensions-Reglement für Beamte der höheren Lehr-Anstalten.

In Beziehung auf die zu §. 4. des Reglements vorgetragene Bitte, daß der Pensions-Anspruch der in dortiger Provinz für die Zukunft anzustellenden Lehrer für den Fall, wenn sie dort zu pensioniren seyn würden, von dem Nachweis abhängig seyn

12) Zniesienie przepisu Powsz. Pr. Prawa z roku 1721. Księga IV. Tyt. 5. Art. 9. §§. 4. i 5.

12) co do proponowanéj ustawy względem zniesienia przepisu Powszechnego Prawa Krajowego z r. 1721. Ks. IV. Tyt. 5. Art. 9. §§. 4. i 5., według którego posiadacz gruntu hypotekami obciążonego za takowe tylko subsydiarnie odpowiada;

13) Zniesienie wszystkich:

1) ustawie o zaprowadzeniu krótszych terminów przedawnienia, z d. 31. Marca 1838 (Zbiór praw str. 249.) i
2) deklaracyi §. 54. Tyt. 6. Cz. I. Powsz. Pr. Kraj. względem przedawnienia pretensyj o wynagrodzenie szkody z dnia 31. Marca 1838 (Zbiór praw p. 252.)

przeciwnych postanowień prowincyalnych i statutowych.

13) co do projektu ustawy względem zniesienia wszystkich

2) ustawie o zaprowadzeniu krótszych terminów przedawnienia, z dnia 31. Marca 1838 (Zbiór praw str. 249.), i
2) deklaracyi §fu 54. Tyt. 6. Cz. I. Powsz. Prawa Krajowego względem przedawnienia pretensyj o wynagrodzenie szkody z d. 31. Marca 1838 (Zbiór praw str. 252.)

przeciwnych postanowień prowincyalnych i statutowych;

14) Rozdrabnianie gruntów włościańskich.

14) co do projektowanych ustaw względem rozdrabniania gruntów włościańskich, i względem zastósowania zniżonych tax posiadłości włościańskich przy działach spadkowych;

15) Regulamin rybacki.

15) co do projektowanego regulaminu rybackiego dla prowincyi Poznańskiéj

będą rozpoznawane przy dalszych o tych przedmiotach naradach.

Jednakże uwagi Naszych wiernych Stanów co do niektórych tychże projektów, powodują nas do oświadczenia, co następuje:

Do 8. Regulamin emerytowania urzędników wyższych zakładów naukowych.

Co do prośby do §. 4. regulaminu wniesionéj, aby przyznanie emerytury dla nauczycieli w prowincyi tamecznéj na przyszłość ustanowić się mogących, na ten przypadek gdyby tamże pensyonowani być mieli, uczy-

solle, daß sie in beiden Landessprachen, der Deutschen und Polnischen, gleich fertig Unterricht ertheilen können, eröffnen Wir Unseren getreuen Ständen schon jetzt, daß eine Bestimmung dieser Art in dem Pensions-Reglement keine Stelle finden kann. Es ist Unsere Absicht, künftig in dem Großherzogthum Posen an den höheren Lehranstalten, wo das Bedürfniß besteht, und so weit es möglich ist, nur solche Lehrer anstellen zu lassen, welche beider Sprachen in hinreichendem Maaße mächtig sind. Dennoch kann es auch in Zukunft nothwendig werden, sei es in Ermangelung einer hinreichenden Anzahl von Kandidaten, welche des Deutschen und Polnischen mächtig sind, sei es der Eigenthümlichkeit der Stelle wegen, Männer anzustellen, welche einer von beiden Sprachen unkundig, sonst aber vollkommen befähigt sind. Aus keinem Gesichtspunkte würde es zu rechtfertigen sein, die unter solchen Verhältnissen angestellten Lehrer von dem Anspruche auf Pension auszuschließen, mag die Sprache, deren Kenntniß ihnen mangelt, die Deutsche oder Polnische sein.

Zu 11. Erbpacht- und Erbzins-Abgaben.

Es ist eine ungegründete Besorgniß, wenn Unsere getreuen Stände meinen, daß die durch den Gesetzentwurf zugelassene Unablösbarkeit von festen Geld- und Getreide-Abgaben mit der Tendenz der Landes-Kulturgesetze im Widerspruche stehe; denn dergleichen Abgaben beschränken die Verpflichteten weder in der freien, möglichst vortheilhaften Benutzung ihrer Grundstücke, noch versetzen sie in eine der Entwickelung ihrer geistigen und physischen Kräfte irgend hinderliche Abhängigkeit von den Berechtigten; vielmehr entspricht die Zulassung solcher Verhältnisse auch insofern dem Zwecke jener Gesetze vollkommen, als sie auch weniger bemittelten Personen die Möglichkeit gewährt, Grundstücke, welche ihren jetzigen Besitzern zwar entbehrlich, aber vielleicht gar nicht verkäuflich sind, und deren Ertrag durch sorgfältige Bearbeitung wesentlich erhöht werden kann, zu erwerben, dadurch aber nicht nur ihre eigene Lage zu verbessern, sondern auch der allgemeinen Landes-Cultur förderlich zu sein.

nić zawisłem od dowodu, iż takowi w obudwóch językach krajowych, niemieckim i polskim, z równą biegłością naukę udzielać mogą, oświadczamy Naszym wiernym Stanom już teraz, iż postanowienie takiego rodzaju w rzeczonym regulaminie zamieszczonem być nie może. Zamiarem Naszym jest, na przyszłość w Wielkiém Xięstwie Poznańskiém przy wyższych zakładach szkolnych, gdzie tego potrzeba wymaga i ile to być może, takich tylko nauczycieli umieszczać kazać, którzy obadwa języki dostatecznie umieją. Przecież może też być w przyszłości potrzeba, bądź to dla braku dostatecznéj liczby kandydatów umiejących po niemiecku i po polsku, bądź też dla właściwości miejsca, ustanawiać mężów, którzy jednego z tych języków nie znają, lecz w reszcie zupełnie są zdatni. Nie byłoby niczém do usprawiedliwienia, gdyby ustanowieni w takich stosunkach nauczyciele, wyłączani być mieli od prawa emerytury, niechby był język, którego wiadomości nie posiadają, niemiecki lub polski.

Do 11. Daniny wieczysto-dzierzawne i wieczysto-czynszowe.

Bezzasadną jest obawa, jeżeli Nasze wierne Stany rozumieją, jakoby dozwolona projektem prawa niespłacalność stałych danin pieniężnych i zbożowych w sprzeczności była z ustawami kultury krajowéj, gdyż podobne daniny ani ograniczają danników w wolném ile możności korzystném używaniu swych gruntów, ani ich czynią zawisłemi od nadawców, przez co by rozwijaniu się ich sił moralnych i fizycznych, jakążkolwiek przeszkodę doznawać mogli, owszem dozwolenie takich stósunków odpowiada również celowi owych ustaw tak dalece zupełnie, o ile takowe nastręcza także osobom mniéj zamożnym sposobność nabywania gruntów, które dla dotychczasowych ich posiadaczy wprawdzie zbyteczne są, ale zapewne nie są wcale na sprzedaż, i dochód których przez staranną uprawę ziemi znacznie pomnożony być może, przez to zaś nie tylko ich własne położenie poprawia, lecz także dla powszechnéj kultury krajowéj pożytecznem się staje.

Jene Besorgniß ist auch von keiner der übrigen Stände-Versammlungen getheilt worden, welche die dem Lande durch die Landes-Kulturgesetze zu Theil gewordenen Wohlthaten ebenfalls vollkommen würdigen, und sich gleichwohl für den Erlaß des proponirten Gesetzes theils unbedingt und einstimmig, theils unter Befürwortung von, das Prinzip des Gesetzes nicht alterirenden, Modifikationen erklärt haben.

Zu 14. Theilweise Veräußerung von Grundstücken und die bei Erbtheilungen anzuwendenden gemäßigten Taxen ländlicher Nahrungen.

Den Inhalt des zweiten Gesetz-Entwurfes haben Unsere getreuen Stände nicht in seiner richtigen Bedeutung aufgefaßt, wenn sie darin eine wesentliche Abweichung von dem zu finden glauben, was auch in der dortigen Provinz im Bauerstande faktisch besteht. Nach der eigenen Bemerkung Unserer getreuen Stände werden auch in der Provinz Posen dem Annehmer ländlicher Nahrungen der Regel nach Bedingungen gewährt, welche geeignet sind, ihn im Besitzstande zu erhalten und gegen Ueberschuldung zu sichern. Diese Sitte, wie sie sich aus den Verhältnissen des Bauerstandes naturgemäß gebildet hat, gesetzlich anzuerkennen und zu schützen, ist der eigentliche Zweck des Unseren getreuen Ständen vorgelegten Entwurfes.

Rzeczoną obawę nie dzieli też żadne z innych zgromadzeń Stanów, ktore podobnież umieją całkiém oceniać dobrodziejstwa, jakie ustawami kultury krajowéj, dla kraju wyświadczone zostały, i które przecież głosowały za wydaniem proponowanéj ustawy, częścią bezwarunkowo i jednomyślnie, częścią z wnioskiem o modyfikacyą istotną treść ustawy nie nadwerężającą.

Do 14. Rozdrabnianie gruntów włościańskich i zastósowanie zniżonych tax posiadłości włościańskich przy działach spadkowych.

Nasze wierne Stany niepojęły treści drugiego projektu ustawy w prawdziwém jéj znaczeniu, jeżeli w niéj rozumieją upatrywać wielką różnicę od tego, co także w tamecznéj prowincyi w stanie włościańskim istotne ma miejsce. Podług własnéj uwagi wiernych Naszych Stanów, przyzwalają zwykle w prowincyi Poznańskiéj dla przejmującego gospodarstwo na siebie, na takie warunki, które są zdolne utrzymać go w posiadłości, i od przeciążania długami zasłaniają. Ten obyczaj, jak się sam takowy ze stósunków stanu włościańskiego z natury rzeczy ukształcił, prawem uznać i protegować, jest właściwym celem projektu Naszym wiernym Stanom przełożonego.

16) Den Steuer-Erlaß betreffend.

16) Der Vorschlag Unserer getreuen Stände, statt eines vom Jahre 1843 ab zu gewährenden Steuer-Erlasses eine gleiche, unter die verschiedenen Provinzen zu vertheilende jährliche Summe den einzelnen Landestheilen überweisen zu lassen und durch die Landtage über die Verwendung derselben Vorschläge entgegen zu nehmen, wird zwar nicht ohne Erwägung bleiben; es ist indessen dabei zu berücksichtigen, daß, wie in Unserem Propositions-Dekret bereits angedeutet worden, eine solche Maaßregel nur gleichmäßig für Unsere gesammten Staaten würde angeordnet werden können, und daß die Anträge der Stände anderer Provinzen auf die Bewilligung eines Steuer-Erlasses gerichtet sind.

16) Zwolnienie podatku.

16) Propozycya wiernych Stanów Naszych: aby zamiast opuszczenia w podatku od roku 1843. nastąpić mającego, wyrównywająca temuż summa roczna pomiędzy prowincye rozdzielona, i pojedyńczym dzielnicom państwa przekazaną została, i aby Sejmy względem jéj użycia posłuchane były, niepozostanie wprawdzie bez rozpoznania, tymczasem uważać wypada, iż, jak w Naszym dekrecie propozycyjnym już napomknioném zostało, takowe prawidło tylkoby zarówno na wszystkie Nasze państwa zastósowane być mogło, a stany innych prowincyi o opuszczenie pewnéj części podatku wnosiły.

B. Die ständischen Anträge betreffend.

1) Wegen Deklaration des §. 12. des Gewerbesteuer-Gesetzes vom 30. Mai 1820.

Die gewünschte Erweiterung der im §. 12. Litt a. des Gewerbesteuer-Gesetzes vom 30. Mai 1820, hinsichtlich der Gewerbesteuer-Freiheit der Handwerker enthaltenen Bestimmung, daß alle Handwerker, welche nicht zwei Gehülfen beschäftigen, auch dann, wenn sie die von ihnen verfertigten Waaren in ihrer Behausung oder auf Wochenmärkten feil halten, von der Gewerbesteuer frei bleiben sollen, finden Wir nicht angemessen, indem dadurch die Handwerker vor den übrigen steuerpflichtigen Gewerbetreibenden ohne hinreichenden Grund begünstigt werden würden. Dagegen ist mit Rücksicht auf die dortigen besonderen Verhältnisse in Fällen, wo dergleichen Handwerkern die Bezahlung des auf sie vertheilten Steuersatzes zu schwer gefallen wäre, die Niederschlagung desselben erfolgt, und mithin die von Unseren getreuen Ständen gewünschte Erleichterung gewährt.

2) Die Aufhebung des Straf-Agios für die bei Einzahlungen an die Staatskassen zu wenig eingelieferten Kassenanweisungen und die Zahlungen in Friedrichsd'or betreffend.

Es beruht auf einem Irrthum, wenn in der Petition vorausgesetzt wird, daß das Straf-Agio 2 Sgr. für den Thaler betrage, da solches durch die Ordre vom 14. Oktober 1827 (Gesetz-Sammlung 1101) auf 1 Sgr. für den Thaler herabgesetzt ist. Dem Antrage auf gänzliche Aufhebung dieses Straf-Agios zu entsprechen, tragen wir aber Bedenken, weil durch die Zwangszahlung die allgemeine Circulation der Kassen-Anweisungen wesentlich bedingt wird, es auch den Abgabepflichtigen nicht schwer fallen kann, sich den Bedarf in Kassen-Anweisungen im gewöhnlichen Verkehr zu verschaffen, indem darauf gehalten wird, daß die bei den Kassen eingehenden Kassen-Anweisungen durch Verwendung zu den Ausgaben sogleich wieder in Umlauf gebracht werden.

Dagegen haben Wir dem Antrage, daß die an die Staats-Kassen in Friedrichsd'or zu leistenden Zahlungen auch in Silbergeld, den Friedrichs'dor zu 5 Rthlr. 20 Sgr. gerechnet, berichtigt werden dürfen, gern nachgegeben, und wird Unser Finanz-Minister danach das Nöthige verfügen.

B. Co do wniosków Stanów.

1) Objaśnienie deklaracyi §. 12. ustawy podatku procederowego z dnia 30. Maja 1820.

1) Według §. 12. lit. a. ustawy podatku procederowego z dnia 30. Maja 1820. wolni są od podatku procederowego ci wszyscy rękodzielnicy, którzy niezatrudniają dwóch pomocników. Aby uwolnienie to rozciągnąć także do takowych, którzy robione przez siebie towary w domu lub na targu sprzedają, nieznajdujemy być stósownem, gdyżby przez to rękodzielnicy względem innych procedenników podatek opłacających, bez dostatecznéj przyczyny, faworyzowani byli. Natomiast zważywszy tameczne właściwe stósunki, w tych zdarzeniach gdzieby podobnym rękodzielnikom opłata rozłożonego na nich stopnia podatku za ciężką była, nastąpiło umorzenie takowego, i zatem daną została ulga, o którą Nasze wierne Stany wnosiły.

2) Zniesienie kary naddatku za oddawanie za mało pieniędzy papierowych przy wnoszeniu opłat do kass rządowych, i tyczy się opłat we frydrychsdorach.

Omyłka zachodzi, kiedy w petycyi mniemano, iż kara 2 sgr. naddatku od talara wynosi, gdyż takowy rozkazem z dnia 14. Października 1827. (Zbiór Praw 1101.) na 1 sgr. od talara zmniejszony został; nie możemy zaś skłonić się do wniosku względem całkowitego zniesienia naddatku karnego, ponieważ tą opłatą przymusową powszechny obieg pieniędzy papierowych istotnie jest zawarowany, a podatkującym nie może być trudno wystarania się w zwyczajnym obrocie o assygnaty kassowe, gdyż się też na to uważa, aby wchodzące do kass pieniądze papierowe, przez użycie ich na wydatki, zaraz znowu w obieg puszczane były.

Natomiast skłoniliśmy się chętnie do wniosku, aby opłaty do kass rządowych we frydrychsdorach po 5 tal. uskuteczniać się mające, także w srebrnéj monecie, licząc frydrychsdora po 5 tal. 20 sgr., uiszczane być mogły, a Nasz Minister przychodów rozrządzi podług tego, co potrzeba.

3) Wegen Wiedergewährung des Rechts der Landraths-Wahlen.

Unserm landesväterlichen Wunsche wird es entsprechen, wenn die Verhältnisse es bald gestatten, den Kreisständen der Provinz Posen das Wahlrecht der Landräthe zurückzugeben. Wir werden damit keinen Anstand nehmen, sobald Uns die vollständige Ueberzeugung gewährt wird, daß die Wahl überall Männer finden und berücksichtigen werde, welche durch Gesinnung und Geschäftsbildung befähigt sind, ihr wichtiges Amt zum wahren Wohle des Kreises und in treuer Anhänglichkeit an Unsere Monarchie zu verwalten.

Zur besonderen Genugthuung wird es Uns gereichen, wenn die Einwohner Unseres Großherzogthums sich beeifern, diesen Zeitpunkt näher zu führen, wenn besonders die Rittergutsbesitzer und ihre Söhne sich bemühen, durch den Eintritt in den Staatsdienst die zur Verwaltung eines Landrathsamtes erforderliche Befähigung zu erwerben.

4) Wegen Wiedergewährung von Pensionen ehemals Warschauischer Offiziere.

Wir sind geneigt, den ehemals Warschauischen Offizieren ihre durch den Uebertritt nach Polen verwirkten Pensionen in Gnaden wieder zu gewähren, welche sich einer solchen Vergünstigung dadurch werth zeigen, daß sie in Wort und That ihre Ergebenheit und Anhänglichkeit an Uns überzeugend an den Tag legen. Damit ist allen Rücksichten der Billigkeit, welche Unsere getreuen Stände für jene Offiziere geltend machen, in genügender Weise entsprochen.

5) Eisenbahn von Frankfurt a. d. O. nach Breslau.

Wenn Wir auch die Wichtigkeit einer Eisenbahn-Verbindung mit der Provinz Posen vollkommen anerkennen, so können Wir doch dem Antrage, daß zu einer Eisenbahn-Verbindung zwischen den Städten Frankfurt a. d. O. und Breslau nur in dem Falle die Genehmigung ertheilt werde, wenn für die Bahnlinie die Richtung durch das Großherzogthum Posen und dessen Hauptstadt angenommen werde, nicht statt geben.

Unsere getreuen Stände werden bei näherer Erwägung gewiß selbst die Ueberzeugung gewinnen, daß nicht wohl die Bildung eines Vereins zur

3) Względem przywrócenia prawa wyboru Radzców Ziemiańskich.

Prawdziwie ojcowskiém byłoby życzeniem Naszém, gdyby stósunki w krótce dozwoliły przywrócić Stanom powiatowym prowincyi Poznańskiéj prawo wyboru Radzców Ziemiańskich. Nie opóźnimy się téż w tém bynajmniéj, jak skoro się przekonamy, iż obiór wszędzie tych mężów poszuka i uwzględni, którzy przez swój sposób myślenia i odpowiednie wykształcenie są zdatnymi do sprawowania tak ważnego urzędu dla prawdziwego dobra powiatu i w wiernem przywiązaniu do Naszéj Monarchii.

Szczególniejszém zadowolnieniem będzie dla Nas, jeżeli mieszkańcy Naszego Wielkiego Xięstwa usiłują ten moment przyspieszyć; jeżeli osobliwie właściciele dóbr ziemskich i ich synowie starać się będą nabyć potrzebne uzdatnienie do sprawowania urzędu Radzcy Ziemiańskiego, przez wstąpienie w służbę rządową.

4) O przywróceniu pensyi byłym oficerom Xięstwa Warszawskiego.

Przychylamy się najmiłościwiéj do przywrócenia pensyi dla tych byłych oficerów Xięstwa Warszawskiego, którzy onę przejściem do Polski utracili, a łaski niniejszéj przez to godnemi się okażą, iż słowem i czynem uległość swoję i przywiązanie ku Nam jawnie udowodnią. Tym sposobem odpowiedziało się dostatecznie wszelkim względom słuszności, jakie Nasze wierne Stany na rzecz tychże oficerów popierają.

5) Kolej żelazna z Frankfurtu n/O. do Wrocławia.

Lubo uznajemy całkiém ważność połączenia kolei żelaznéj z prowincyą Poznańską, jednakże nie możemy przychylić się do wniosku, aby na połączenie kolei żelaznéj między miastami Frankfurtem n/O. a Wrocławiem, tylko w tym razie pozwolenie daném było, gdyby linią kolejną przez Wielkie Xięstwo Poznańskie i jego miasto główne poprowadzono.

Wierne Nasze Stany przekonają się zapewne same po dokładniejszém rozpoznaniu rzeczy, iż utworzenie związku mającego na celu

Herstellung einer Eisenbahn-Verbindung Schlesiens mit der Mark vorab von einer Bedingung abhängig gemacht werden kann, welche gegen die Ausführbarkeit des Unternehmens gegründete Bedenken erregen könnte.

6) Die Einrichtung beständiger Gerichts-Kommissionen in den Städten Chodziesen und Nakel.

Wir haben Unsern Justiz-Minister angewiesen, auch zu Nakel, wie dies bei Chodziesen geschehen ist, monatliche Gerichtstage abhalten, und dazu erforderlichen Falls fünf bis sechs Tage verwenden zu lassen.

Diese Maaßregel entspricht dem Umfange der Geschäfte, und wird zur Zeit die Errichtung beständiger Gerichts-Kommissionen entbehrlich machen. Sollte sich später ein Bedürfniß hierzu herausstellen, so werden Wir diesem Gegenstande auch ferner Unsere landesväterliche Vorsorge zuwenden.

7) Kartel-Convention mit Rußland.

Der Antrag, die mit dem Jahre 1842 ablaufende Kartel-Convention mit Rußland vom $\frac{17}{29}$. März 1830. nicht zu verlängern, betrifft einen Gegenstand, der seiner Natur nach Verhältnisse berührt, deren nähere Erwägung und Beurtheilung Unsere getreuen Stände selbst als außer dem Gebiete der ihnen zugewiesenen Wirksamkeit liegend, bezeichnen.

8) Wegen Befreiung der Tabacks-Pflanzer von Angabe der Größe des Tabackslandes.

Der von Unsern getreuen Ständen bereits auf dem dritten Provinzial-Landtage gemachte, in dem Landtags-Abschiede vom 29. Juni 1835 aber zurückgewiesene Antrag, daß die mit Taback bepflanzten Grundstücke der Steuerbehörde nur der Lage, nicht der Größe nach angezeigt werden dürfen, ist diesmal, ohne zu beachten, daß durch die Ordre vom 29. März 1828. andere gesetzliche Bestimmungen an die Stelle der angezogenen früheren getreten sind, und ohne Widerlegung der in jener Zurückweisung angeführten Gründe, lediglich deshalb wiederholt worden, weil angeblich doch überall eine amtliche Vermessung der mit Taback bepflanzten Flächen eintrete; diese Voraussetzung ist aber nicht richtig, indem eine amtliche Nachmessung

połączenie kolei żelaznéj Szląska z Marchią, nie może być przedewszystkiém od takiego warunku zawisłém, któryby pod względem wykonania przedsiębierstwa słuszną wzniecił wątpliwość.

6) Ustanowienie stałych Kommissyj Sądowych w miastach Chodzieżu i Nakle.

Poleciliśmy Naszemu Ministrowi sprawiedliwości, aby także w Nakle, tak jak się to niedawno w Chodzieżu stało, co miesiąc poroczki sądowe odbywane, i na to w przypadku potrzeby pięć do sześciu dni obracane były.

Ten środek zakresowi czynności odpowiedni, zbyteczném na teraz czyni urządzenie stałych Kommissyj Sądowych. Jeżeli późniéj zajdzie potrzeba, natenczas także przedmiotowi temu pieczę Naszą ojcowską poświęcimy.

7) Konwencya kartelowa z Rossyą.

Wniosek, aby nie przedłużać konwencyi kartelowéj z Rossyą pod dniem $\frac{17}{29}$. Marca 1830. zawartéj, a z rokiem 1842. kończącéj się, dotycze przedmiot, z natury swojéj styczność mający ze stósunkami, których bliższe rozpoznawanie i ocenianie same Nasze wierne Stany, jako przechodzące obręb ich działalności oznaczają.

8) Względem uwolnienia uprawiaczy tabaki od podawania wielkości gruntu tabaką zasadzonego.

Już na trzecim Sejmie prowincyalnym przez Nasze wierne Stany uczyniony, a w odprawie sejmowéj z dnia 29. Czerwca 1835. oddalony wniosek, aby grunta zasadzone tabaką tylko co do położenia ich, ale nie co do ich wielkości, władzy poborowéj deklarowane być mogły, został tą razą, nie zważywszy, iż rozkazem z d. 29. Marca 1828. inne prawne postanowienia w miejsce wspominanych dawniejszych nastąpiły, i nieodparłszy powodów w owém oddaleniu przytoczonych, jedynie dla tego powtórzony, iż podobno mimo deklaracyi, wszędzie grunt tabaką zasadzony z urzędu przemierzano; lecz przytoczenie to nie jest prawdziwe, gdyż przemiar urzędowy tylko tam przedsię-

nur da vorgenommen wird, wo die Richtigkeit der angegebenen Größe erhebliche Zweifel erregt. Es kann daher nur auf den Landtags-Abschied vom 29. Juni 1835. verwiesen werden. Es soll jedoch in nähere Erwägung genommen werden, ob nicht die Strafe wegen Steuer-Defraudation erst dann anzuwenden ist, wenn sie ein größerer als der No. 7. der Ordre vom 29. März 1828. angenommene Unterschied zwischen dem angegebenen und gefundenen Flächenmaaße ergiebt.

9) Die Aufhebung der Verordnung vom 26. Mai 1820, und vom 10. Januar 1824, über den Zwangs-Gebrauch der Extraposten, und über die Lohnfuhrabgabe betreffend.

Auf den Antrag Unserer getreuen Stände wegen Aufhebung der Verordnungen vom 26. Mai 1820 und vom 10. Januar 1824 über den Zwangsgebrauch der Extraposten und über die Lohnfuhr-Abgabe eröffnen wir denselben, daß Wir beschlossen haben, die Lohnfuhr-Abgabe vom 1. Januar 1842 an aufzuheben. In wie weit es zulässig ist, die Verordnungen über den Zwangsgebrauch der Extraposten zu mildern, soll bei den Berathungen über das neue Postgesetz erwogen werden.

10) Den Schutz der Krugsverlags-Berechtigungen betreffend.

Die Anträge Unserer getreuen Stände, eine Abänderung der betreffenden gesetzlichen Vorschriften dahin eintreten zu lassen, daß in Gemeinen, in welchen den Dominien das Krugverlags-Recht zusteht, die polizeiliche Erlaubniß zur Anlegung neuer Schänken nur dann ertheilt werde, wenn das Dominium zuvor mit seinen Einwendungen gehört worden und nicht bereit ist, dem nachgewiesenen Bedürfniß zur Vermehrung der bereits bestehenden Schank-Anlagen selbst zu entsprechen, und darauf, daß es den Dominien freigestellt werde, verlagspflichtige Schänken jederzeit revidiren zu dürfen, daß ihnen auch bei solchen Revisionen auf ihr Anrufen polizeilicher Beistand gewährt werde, macht noch eine nähere Erörterung der dabei obwaltenden Verhältnisse erforderlich, in deren Verfolg Wir das Weitere beschließen werden.

11) Wegen Aufhebung der den Ankauf und die Wiederveräußerung von Gütern betreffenden Anordnungen.

Bei dem Ankaufe von Gütern aus Staatsmitteln soll, wie Wir Unsern getreuen Ständen

brany bywa, gdzie rzetelność podanéj wielkości znacznemu ulega powątpiewaniu. Nie można więc jak tylko odwołać się do odprawy sejmowéj z dnia 29. Czerwca 1835. Jednakże ma być dokładniéj rozpoznaném, czyli kara na defraudacyą podatku ustanowiona, dopiero na ówczas zastósowaną być ma, kiedy się pomiędzy podaną a istotną wielkością przestrzeni większa okaże różnica, niż ta, która pod Nr. 7. rozkazu z dnia 29. Marca 1828. przypuszczoną została.

9) Względem zniesienia urządzeń z dnia 26. Maja 1820. i z dnia 10. Stycznia 1824. co do przymusowego używania extrapoczty, i składania opłaty najmując furmanów.

Na wniosek wiernych Naszych Stanów o zniesienie urządzeń z dn. 26. Maja 1820. i z d. 10. Stycznia 1824. co do przymusowego używania extrapoczty i składania opłaty furmańskiéj, oświadczamy tymże, iż postanowiliśmy znieść opłatę od najmu furmanów od dnia 1go Stycznia 1842. Ile zaś można będzie złagodzić urządzenia co do przymusowego używania extrapoczty, to przy obradach względem nowéj ustawy pocztowéj rozpoznaném zostanie.

10) Względem protegowania prawa wstawiania trunku po karczmach.

Wnioski Naszych wiernych Stanów, aby dotyczące się tego ustawy, w ten sposób odmienione były: iżby w gminach, gdzie dworom służy prawo wstawiania po karczmach trunków, dopiero po poprzedniém wysłuchaniu dominii, i gdyby ono samo wykazanéj potrzeby co do pomnożenia szynkowni, ułatwić nie chciało, zezwolenie policyjne do zakładania nowych szynkowni udzielane było; oraz wniosek, aby dworom wolno było rewidować każdego czasu szynkownie, trunki ich pobierać mające, i aby im przy takich rewizyach na ich żądanie pomoc policyjna dawana była, wymagają jeszcze dokładniejszego zgłębienia zachodzących przy tém stósunków, po uskutecznieniu czego, co daléj potrzeba będzie, postanowimy.

11) Względem zniesienia urządzeń, tyczących się zakupowania i odprzedawania dóbr.

Przy zakupowaniu dóbr z funduszów rządowych, jak to Naszym wiernym Stanom

eröffnen, die Nationalität der Besitzer keinen Bestimmungsgrund darbieten, und bei ihrer Wiederveräußerung wird auf Erwerber deutscher und polnischer Abstammung gleichmäßig Rücksicht genommen werden, sobald sie bei unzweifelhafter Anhänglichkeit an Unsere Monarchie, durch Kenntniß des landwirthschaftlichen Betriebes und durch den Besitz ausreichender Mittel Gewähr leisten, daß von ihnen eine fördernde Einwirkung auf die innere Entwickelung der Provinz zu erwarten ist.

Nach gleichen Grundsätzen ist aber auch bisher schon verfahren worden. Aus der Uns vorgelegten Nachweisung haben Wir ersehen, daß in der Provinz Posen mehrere Güter deutscher Besitzer aus Staatsmitteln angekauft, mehrere der angekauften Güter in die Hände polnischer Erwerber übergegangen sind.

Der Staats-Ministerial-Erlaß vom 15. April 1833., auf welchen sich Unsere getreuen Stände beziehen, ist daher, wie er für die Zukunft keine Anwendung finden soll, auch bisher auf das Verfahren ohne Einfluß geblieben.

12) Wegen Verdoppelung der Zahl der Deputirten der Landgemeinen in den Kreis-Versammlungen.

Die Zahl dieser Deputirten ist für die sechs östlichen Provinzen Unserer Monarchie gleichmäßig festgestellt, und es liegt dermalen keine Veranlassung vor, hierin eine Aenderung eintreten zu lassen.

13) Wegen Aufhebung der Polizei-Distrikts-Commissarien.

Dem Antrag Unserer getreuen Stände, wegen Aufhebung der Polizei-Distrikts-Commissarien, können Wir nicht statt geben, da die Verhältnisse der Provinz es für jetzt nothwendig machen, jene Beamten als die nächste Aufsichts-Instanz der Ortsbehörden, fortbestehen zu lassen.

Aus welchen Gründen es unzulässig ist, herrschaftliche Gebäude, welche innerhalb einer Dorfgemeine liegen, der polizeilichen Beaufsichtigung des Gutsherrn zu unterwerfen, ist Unsern getreuen Ständen bereits in dem Landtags-Abschiede für den vierten Provinzial-Landtag eröffnet worden.

Diese Gründe finden auch jetzt noch Anwendung, und machen es unstatthaft, dem erneuerten Antrage Unserer getreuen Stände zu willfahren.

oświadczamy, nie będzie się uważać narodowość ich właścicieli za żadne prawidło, a przy odprzedawaniu tychże dóbr równy wzgląd zachowany będzie na nabywców niemieckiego jak i polskiego pochodzenia, skoro ci obok niewątpliwego przywiązania do Naszéj Monarchii, znając gospodarstwo, i mając dostateczne fundusze, taką okazują rękojmią, iż spodziewać się po nich można skutecznego wpływu na rozwijanie się kultury prowincyi.

Lecz też i dotychczas według takichże zasad postępowano. — Z przełożonéj Nam dezygnacyi przeświadczyliśmy się, iż w prowincyi Poznańskiéj nie mało dóbr z funduszów rządowych od niemieckich właścicieli zakupionych było i nie mało takich zakupionych dóbr, w ręce polskich nabywców przeszło.

Reskrypt Ministeryi Stanu z dnia 15. Kwietnia 1833., na któren się Nasze wierne Stany odwołują, był zatém dotychczas bez wszelkiego wpływu na to postępowanie, jako też i nadal mieć go nie będzie.

12) Względem podwojenia liczby Deputowanych gmin wiejskich na zgromadzeniach powiatowych.

Liczba tych Deputowanych postanowioną jest zarówno dla sześciu wschodnich prowincyi Monarchii Naszéj, i na teraz żadna nie zachodzi przyczyna, aby w tém jaką zaprowadzić odmianę.

13) Względem zniesienia Kommissarzy okręgowych policyjnych.

Do wniosku Naszych wiernych Stanów względem zniesienia Kommissarzy okręgowych policyjnych, przychylić się nie możemy, ponieważ stósunki prowincyi na teraz wymagają, aby ci urzędnicy jako najbliższy nadzor władz miejscowych i nadal pozostali.

Z jakich zaś powodów budynki dworskie w gminie wiejskiéj położone, dozorowi policyjnemu dominialnemu ulegać nie mogą, oświadczoném już zostało Naszym wiernym Stanom w odprawie sejmowéj czwartego Sejmu prowincyalnego. Te same powody zachodzą i teraz jeszcze, i są przyczyną niemożności przychylenia się do ponowionego wniosku Naszych wiernych Stanów.

14) Die Beschränkung des Lizitations-Verfahrens beim Holzverkaufe betreffend.

In wie weit es nothwendig und zulässig ist, in dem Lizitations-Verfahren beim Holzverkaufe in Unseren Forsten, dessen Zweckmäßigkeit sich im Allgemeinen bewährt hat, noch weitere als die bestehenden Modifikationen anzuordnen, werden Wir näher erörtern lassen, und behalten Uns demnächst Unsere Allergnädigste Entschließung vor.

15) Wegen Ausdehnung der Bestimmungen der Ordre vom 7. Februar 1835 auf den Kleinhandel mit Getränken in den Städten.

Mit den Wünschen, welche Unsere getreue Stände in der Petition vom 23. April c. wegen Ausdehnung der Bestimmungen der Ordre vom 7. Februar 1835 auf den Kleinhandel mit Getränken in den Städten und wegen Beschränkung der Händler mit kaufmännischen Rechten, in Ansehung des Detailhandels mit Branntwein ausgesprochen haben, begegnen dieselben den Verhandlungen, welche wegen ausgedehnterer Anwendung der beschränkenden Bestimmungen der vorgedachten Ordre bereits eingeleitet sind. Wir haben befohlen, die Vorschläge Unserer getreuen Stände bei diesen Verhandlungen thunlichst zu berücksichtigen.

16) Das Feuer-Societäts-Reglement betreffend.

Auf die Anträge Unserer getreuen Stände in der Petition vom 21. April d. J., wegen Abänderung einiger Bestimmungen des Feuer-Societäts-Reglements für die Provinz Posen vom 5. Januar 1836 genehmigen Wir:

zu 1., daß die Werkstätten der kleineren Metall- und Feuerarbeiter, als der Grob-, Huf-, Nagel-, Bohr- und Zeugschmiede, so wie der Schlosser, Klempner, Gelbgießer u. s. w., und die mit solchen Werkstätten in unmittelbarem Zusammenhange stehenden Wohngebäude von der Versicherung bei der Provinzial-Feuer-Societät nicht ausgeschlossen, vielmehr, ohne Rücksicht auf die Art ihrer Bedachung, aufnahmefähig sein, und als gewöhnliche Gebäude klassificirt werden sollen.

14) Względem ograniczenia postępowania licytacyjnego przy sprzedawaniu drzewa.

O ile przy sprzedawaniu drzewa w Naszych lasach potrzebném i stósownem będzie zaprowadzenie dalszych jeszcze odmian, prócz już istniejących, co do postępowania licytacyjnego, które w ogólności okazało się celowi odpowiadającém, to rozkażemy zgłębić dokładniéj, i zastrzegamy sobie udzielenie potém Naszéj najmiłościwszéj decyzyi.

15) Względem zastósowania przepisu rozkazu z dnia 7. Lutego 1835. do handlu cząstkowego trunkami po miastach.

Życzenia Naszych wiernych Stanów wyrażone w prośbie z dnia 23. Kwietnia r. b. względem zastósowania postanowień rozkazu z dnia 7. Lutego 1835. do handlu cząstkowego trunkami po miastach, i względem ograniczenia handlerzy z kupieckiemi prawami, co do handlu cząstkowego wódką, zeszły się właśnie z czynnościami, które względem rozciąglejszego zastósowania ścieśniających przepisów rzeczonego rozkazu już przygotowane zostały. Rozkazaliśmy więc, aby przy tychże czynnościach propozycye Naszych wiernych Stanów ile można uwzględnione były.

16) O regulaminie towarzystwa ogniowego.

Na wnioski Naszych wiernych Stanów w prośbie z dnia 21. Kwietnia r. b. względem odmiany niektórych postanowień regulaminu towarzystwa ogniowego prowincyi Poznańskiéj z dnia 5. Stycznia 1836. zezwalamy:

Do 1., aby warsztaty mniejszych rękodzielników, kruszce w ogniu obrabiających, jako to: kowali pospolitych i podkowników, gwoździarzy, świdrowników, kowaczy narzędzi żelaznych, jako też: zameczników (ślósarzy), blachnierzy, mosiężników i t. d. oraz budynki mieszkalne z temi warsztatami w bezpośredniém połączeniu będące, nie były wyłączane od zabezpieczania w towarzystwie ogniowém prowincyalném, owszém, aby bez względu na to, w jaki sposób są pokryte, za kwalifikujące się do przyjęcia uważane, oraz aby jako zwyczajne budynki klassyfikowane były.

Dagegen ist zu der
Zu 2. beantragten Erweiterung der durch das Reglement vom 5. Januar 1836. begründeten Zwangs-Versicherungs-Verpflichtung keine hinreichende Veranlassung vorhanden.

Zu 3. nehmen Wir, mit Rücksicht auf die Motive, aus welchen die Festsetzungen des Reglements §§. 16. seq. hervorgegangen sind, Anstand, die dadurch bestimmte, und von dem zweiten Provinzial-Landtage als zweckmäßig anerkannte Methode wegen Ermittelung der Gebäude-Versicherungs-Summen abzuändern. Eine solche Abänderung erscheint auch um so bedenklicher, als die Kataster in der Provinz Posen, auf den Grund der vorschriftsmäßigen Bau-Beschreibungen, mit einem großen Aufwande von Zeit und Geld überall vollständig geordnet sind, während durch Aufnahme von Werthtaxen der Provinz bedeutende anderweite Kosten verursacht werden würden.

Zu 4. wollen Wir, dem Antrage Unserer getreuen Stände gemäß, genehmigen, daß nicht nur vom 1. Januar und 1. Juli ab — wie es die §§. 15. und 27. des fraglichen Reglements vorschreiben, — sondern zu jeder Zeit, wenn gleich es bei jenen beiden Receptions-Terminen als Regel verbleibt, Versicherungen, so wie etwanige Erhöhungen der Versicherungs-Summen mit der Verpflichtung, den vollen Beitrag für das laufende Halbjahr zu entrichten, Statt finden können.

Was ferner den Antrag betrifft:
der Westpreußischen adeligen Feuer-Societät die Verpflichtung aufzulegen, in Fällen, wo den zu ihrem Verbande gehörigen Ortschaften bei Brandunglück von Gemeinden des Posener Societäts-Verbandes mit Spritzen und Löschgeräthschaften Hülfe gewährt wird, dieselben Prämien und Entschädigungen zu bewilligen, wie sie die §§. 124. und 126. des Posener Reglements für die darin bestimmten Fällen festsetzen;

so geben Wir Unsern getreuen Ständen zu erkennen, daß der gedachten Societät keine Verpflichtung aufgelegt werden kann, die nicht durch ihr

Natomiast
do 2., nie ma żadnego dostatecznego powodu, aby przymusowy obowiązek zabezpieczania, jaki regulaminem z dnia 5. Stycznia 1836. ugruntowany został, podług wniosku rozprzestrzeniony być miał.

Do 3. Ze względu na powody, dla których zaszły postanowienia §§. 16. seq. regulaminu, wahamy się zmienić w tychże oznaczone, a przez drugi Sejm prowincyalny za stósowne uznane postępowanie co do wypośrodkowania summ assekuracyjnych. — Taka odmiana zdaje się być także tém wątpliwszą, iż katastra prowincyi Poznańskiéj oparte na zarządzonych opisach budowli, ze znaczną czasu i pieniędzy stratą, wszędzie i zupełnie są uporządkowane, przeciwnie zaś układanie tax budynków znaczne nowe koszta zrządziłoby prowincyi.

Do 4. Stósownie do wniosku Naszych wiernych Stanów zezwalamy, aby nietylko od 1. Stycznia i 1. Lipca — jak §§. 15. i 27. rzeczonego regulaminu przepisują — lecz także każdego czasu, lubo owe obadwa termina przyjmowania za prawidło pozostają, zabezpieczanie jako też podwyższanie summ assekuracyjnych dziać się mogło, pod tym jednakże warunkiem, aby całkowita składka za półrocze bieżące płaconą była.

Co się zaś daléj tycze wniosku:
aby Zachodnio-Pruskie ślacheckie towarzystwo ogniowe zobowiązane było, tam, gdzie po miejscach do jego związku należących, przybywają na pomoc do ognia gminy związku towarzystwa Poznańskiego, ze sikawkami i sprzętami pożarnemi, takie same nagrody i zapłaty dawało, jakie §§. 124. i 126. regulaminu poznańskiego w wyrażonych temiż zdarzeniach wyznaczają,

oświadczamy Naszym wiernym Stanom, iż rzeczonemu towarzystwu żadnego obowiązku nakładać nie możemy, który nie jest uzasadniony

Reglement oder durch allgemeine gesetzliche Vorschriften begründet wird.

Wegen Ausführung der Bestimmungen zu 1. und 4. haben Wir das Weitere mittelst besonderer Ordre vom heutigen Tage an Unsern Minister des Innern verfügt.

17) Die Aufräumung der Bestände und Reste der alten Feuer-Societäten betreffend.

Dem Antrage Unserer getreuen Stände gemäß genehmigen Wir hiermit, daß zu Vermeidung eines neuen Ausschreibens von Beiträgen, zur Deckung der in den beiden letzten Jahren in dortiger Provinz vorgekommenen Brandschäden, die Bestände der Feuer-Societät vom 1. Juni 1815 bis letzten Dezember 1836, so weit dieselben sich nach erfolgter Auszahlung noch einiger Brandentschädigungen als disponibel ergeben werden, zur vollständigen Deckung des Deficits beim Warschauschen Feuer-Societäts-Restenfonds, und zur theilweisen Deckung des Deficits der neuen Feuer-Societät verwendet werden dürfen.

18) Wegen Verwaltung der Provinzial-Feuer-Societät.

Der Antrag Unserer getreuen Stände wegen Anordnung einer ständischen Central-Verwaltung für die Immobiliar-Feuer-Societäts-Angelegenheiten hat zwar nicht die gesetzliche Majorität von zwei Drittheilen der Landtags-Abgeordneten für sich gehabt; Wir haben jedoch eine nähere Prüfung des Antrages befohlen, insbesondere die Aufstellung vergleichender Etats, zur Uebersicht der Verwaltungskosten nach der bestehenden und nach der beantragten neuen Einrichtung, angeordnet. Wir behalten Uns demnach vor, Unsern getreuen Ständen bei ihrer nächsten Zusammenkunft über diesen Gegenstand weitere Mittheilungen machen zu lassen.

19) Den Grenzverkehr mit Polen betreffend.

Der persönliche Verkehr derjenigen Unserer Unterthanen im Großherzogthum Posen, deren Grundstücke von der Landesgrenze durchschnitten werden, ist dem mit Rußland abgeschlossenen Traktate vom 3. Mai 1815 entsprechend geordnet; gegründeten Beschwerden über Bedrückungen und Beschränkungen, im Widerspruch mit diesen Anordnungen,

jego własnym regulaminem, lub powszechnemi prawa przepisami.

Względem wykonania postanowień do 2. i 4. wydaliśmy na dniu dzisiejszym dalszy osobny rozkaz Naszemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

17) Tyczy się uprzątnienia zapasów i zaległości dawnych towarzystw ogniowych.

Stósownie do wniosku Naszych wiernych Stanów zezwalamy niniejszém, aby unikając nowego rozpisu składek, na zapłacenie wynagrodzenia za szkody pożarne w ostatnich dwóch latach w tamecznéj prowincyi wynikłe, zapasy towarzystwa ogniowego od dnia 1. Czerwca 1815. do ostatniego Grudnia 1836., o ile takowe po wypłaceniu jeszcze niektórych bonifikacyi ogniowych będą mogły być użyte, na zupełne zakrycie niedoboru funduszu zaległości towarzystwa Warszawskiego, i na częściowe zakrycie niedoboru nowego towarzystwa ogniowego obrócone były.

18) Zarząd towarzystwa prowincyalnego ogniowego.

Wniosek Naszych wiernych Stanów względem ustanowienia Centralnéj Administracyi Stanowéj towarzystwa ogniowego nieruchomości zabezpieczającego, nie miał wprawdzie po sobie prawnéj większości głosów ze strony dwóch trzecich części Deputowanych Sejmowych, jednakże nakazaliśmy dokładniejsze rozpoznanie tego wniosku, mianowicie zaś ułożenie etatów porównywających wykazy kosztów administracyjnych według dotychczasowego i podług proponowanego nowego urządzenia.

Zastrzegamy więc Sobie udzielenie Naszym wiernym Stanom dalszych w téj mierze wiadomości na przyszłém ich zgromadzeniu.

19) Kommunikacya na granicy polskiéj.

Osobista kommunikacya tych Naszych poddanych Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, których grunta granica kraju przedziela, uregulowana jest stósownie do traktatu z Rossyą na dniu 3. Maja 1815. zawartego. — Jeżeli zajdą uzasadnione zażalenia o jakie uciążliwości lub ścieśniania, temuż zarządzeniu przeciwne, wła-

wird von Unsern Behörden stets schleunige Abhülfe verschafft werden.

20) Wegen Errichtung eines neuen Gymnasiums zu Ostrowo.

Dem Antrage Unserer getreuen Stände, wegen eines mit besonderer Rücksicht auf die Bevölkerung der Kreise Schildberg, Krotoschin, Adelnau und Pleschen zu errichtenden Gymnasiums, sind Wir zu entsprechen geneigt, und haben Unsern Minister der geistlichen, Unterrichts- und Medizinal-Angelegenheiten angewiesen, zuvörderst sorgfältig zu prüfen, an welchem Orte die neue Anstalt am zweckmäßigsten zu errichten sey, und alsdann dasjenige, was zur Gründung und Herstellung derselben erforderlich ist, zu Unserer Beschlußnahme vorzubereiten.

21) Mehrere Anträge über Justiz-Verwaltung betreffend.

Auf die Anträge Unserer getreuen Stände, die Justiz-Verwaltung betreffend, eröffnen wir denselben:

1) der gegenwärtige Zustand der Rechtspflege im Großherzogthum Posen entspricht den Erwartungen, welche durch die Verordnung über die Einrichtung der Justiz-Behörden in jenem Landestheile vom 16ten Juni 1834 (Gesetz-Sammlung Seite 75.) begründet wurden. Organische Veränderungen in der bestehenden Gerichtsverfassung werden sich daher nur aus überwiegenden Gründen rechtfertigen lassen.

   Die Erweiterung der Competenz der Land- und Stadtgerichte würde eine Beschränkung des Geschäftskreises der Ober-Landesgerichte zur Folge haben, und von nachtheiligem Einflusse auf die Rechts-Verwaltung sein, wie sich dies aus der anliegenden Denkschrift Unseres Justiz-Ministers näher ergiebt.

2) Die nähere Abgrenzung der Ressort-Verhältnisse in Bezug auf polizeiliche Vergehen und Criminal-Verbrechen, die Feststellung der Formen, welche bei diesen Untersuchungen zu beobachten sind, die Vorschriften in Bezug auf die Beweistheorie und die Straf-Bestimmungen selbst, gehören der allgemeinen Gesetzgebung an. Das seiner Beendigung sich nahende neue Strafgesetzbuch wird, sobald es erscheint, einen großen Theil der Anträge

dze Nasze zaradzą takowym zawsze najspieszniéj.

20) Założenie nowego gimnazyum w Ostrowie.

Skłonni jesteśmy przychylić się do wniosku Naszych wiernych Stanów względem gimnazyum założyć się mającego ze szczególną uwagą na ludność powiatów Ostrzeszowskiego, Krotoszyńskiego, Odolanowskiego i Pleszewskiego, i poleciliśmy Naszemu Ministrowi spraw duchownych, szkolnych i lekarskich, aby wprzód dokładnie rozpoznał, gdzieby nowy ten Instytut najstósowniéj założyć wypadało, następnie zaś, aby to, co do utworzenia i urządzenia tegoż potrzebném się okaże, do Naszéj decyzyi przysposobił.

21) We względzie kilku wniosków sądownictwo dotyczących.

Na wnioski Naszych wiernych Stanów, tyczące się sądownictwa, oświadczamy tymże:

1) teraźniejszy stan sądownictwa w Wielkiém Xięstwie Poznańskiém odpowiada oczekiwaniom, które urządzeniem z dnia 16go Czerwca 1834. (Zbiór Praw str. 75.) względem organizacyi władz sądowych w téj dzielnicy kraju, przewidziane były. Organiczne zatém zmiany w istniejącém urządzeniu sądownictwa, tylko z przemagających przyczyn usprawiedliwić się dadzą.

   Nadanie większéj władzy Sądom Ziemsko-miejskim pociągnęłoby za sobą ścieśnienie zakresu działań Sądów Głównych Ziemiańskich, i wywarłoby szkodliwy wpływ na wymiar sprawiedliwości, jak się to z załączonego memoryału Naszego Ministra Sprawiedliwości okazuje.

2) Dokładniejsze odgraniczenie stósunków władz sądowych co do przewinień policyjnych a zbrodni kryminalnych; ustanowienie form przy ich śledztwach zachować się mających; przepisy tyczące się teoryi dowodów i samychże kar, należą do powszechnego prawodawstwa. Nowe, już bliskie ukończenia prawo karne, skoro wyjdzie, znaczną część wniosków wiernych Stanów Naszych ułatwi. — Względem przyspie-

Unserer getreuen Stände erledigen. Für die Beschleunigung der Untersuchungen ist durch Unsern Befehl vom 24. März 1841 gesorgt.

3) In Betreff der Gerichtskosten haben bereits wesentliche Erleichterungen Statt gefunden.

Nach Inhalt der Verordnung über die Justizverwaltung im Großherzogthum Posen vom 9. Februar 1817 (Gesetz-Sammlung S. 37.) §. 178. wurden die Gerichtskosten bei den damals errichteten sieben Landgerichten nach der Gebührentaxe für die Gerichte in den großen Städten erhoben.

Durch die Verordnung vom 16. Juni 1834. ist im §. XI. die Anwendung dieser höhern Gebührentaxe auf das Land- und Stadtgericht zu Posen beschränkt, allen übrigen Land- und Stadtgerichten aber die kleinere Gebührentaxe für sämmtliche Unter-Gerichte vorgeschrieben worden.

Wenn daher Unsere getreuen Stände die Einführung der kleineren Gebührentaxe in Antrag bringen, so ist diesem Antrage die Verordnung vom 16. Juni 1834. bereits zuvorgekommen. Die Gebührentaxe vom 9ten Oktober 1833 für den Mandats-summarischen und Bagatell-prozeß, findet auch im Großherzogthum insoweit Anwendung, als die Prozeß-Arten daselbst eingeführt sind.

4) Der Antrag, die Gerichtskosten künftig in der Form eines Stempels durch die Steuerämter zu erheben, würde sich nur berücksichtigen lassen, wenn die Gerichtskosten auf einen Prozentsatz bestimmt werden. Die nähere Prüfung dieses Antrages haben Wir befohlen.

Wenn Unsere getreuen Stände sich zugleich über Sporteldruck beklagen, so läßt sich auf eine allgemeine Beschwerde dieser Art nicht eingehen. Es werden jedoch in jedem einzelnen Falle die Reclamanten stets bereitwilliges Gehör bei den Ober-Landesgerichten und Unserm Justiz-Minister finden.

5) Wegen angemessener Erhöhung der Diätensätze und Schreibgebühren für die bei den Gerichten angestellten Diätarien und Lohnschreiber haben Wir bereits Verfügung getroffen.

szania indagacyów, zaradzoném zostało Naszym rozkazem z dnia 24. Marca 1841.

3) Co się tycze kosztów sądowych, już znaczne zaszły ulgi.

Podług osnowy ustawy o sądownictwie w Wielkiém Xięstwie Poznańskiém z dnia 9. Lutego 1817. (Zbiór Praw stron. 37.), pobierano koszta sądowe na mocy §. 178. w ustanowionych naówczas siedmiu Sądach Ziemiańskich podług taxy należytości Sądów miast większych.

Ustawa z dnia 16. Czerwca 1834. ogranicza w §. XI. tę wyższą taxę na Sąd Ziemsko-miejski w Poznaniu, a dla wszystkich innych Sądów Ziemsko-miejskich przepisuje mniejszą taxę wszelkim niższym Sądom służącą.

Jeżeli więc Nasze wierne Stany o zaprowadzenie mniejszéj taxy wnoszą, to ustawa z dnia 16. Czerwca 1834. wniosek ten już uprzedziła.

Taxa z d. 9. Października 1833. w processach mandatowych, summarycznych i bagatelnych, jest i w Wielkiém Xięstwie o tyle zastósowana, o ile rzeczone processa tamże są zaprowadzone.

4) Wniosek, aby na przyszłość koszta sądowe w formie stępla przez urzędy celne wybierane były, tylko wtedy mógłby na wzgląd zasługiwać, kiedyby koszta sądowe na kwotę procentową zamienione zostały. — Nakazaliśmy dokładniejsze wniosku tego rozpoznanie.

Wierne Stany nasze żalą się zarazem i na ucisk szportlowy, lecz tak ogólne zażalenie uwzględnić się nie da. W pojedyńczych atoli zdarzeniach żałący się znajdą zawsze gotowe posłuchanie u Sądów Głównych Ziemiańskich i u Naszego Ministra sprawiedliwości.

5) Względem stósownego podwyższenia dyet i należytości kancellaryjnych dla dyetaryuszów i pisarzy najemnych w Sądach umieszczonych, jużeśmy rozporządzenie wydali.

6) Bei dem hiesigen Geheimen Ober-Tribunal sind bereits auf Grund der Ordre vom 8ten Mai 1834. vier der polnischen Sprache vollkommen mächtige Räthe angestellt, deren Zahl stets vollzählig erhalten wird.

7) Es ist Unser wiederholt ausgesprochener Wille, daß die Vorschriften der Verordnung vom 9. Februar 1817 und vom 16. Juni 1834 in Betreff der polnischen Sprache genau befolgt werden sollen.

Die Ordre vom 5. Mai 1839 und Unser Befehl vom 6. März d. J. haben nur den Zweck, in Uebereinstimmung mit den allgemeinen gesetzlichen Bestimmungen die rechtlichen Folgen festzustellen, die eintreten sollen, wenn eine Verhandlung statt in der polnischen Sprache, in der deutschen Sprache aufgenommen, oder die Aufnahme eines polnischen Neben-Protokolls verabsäumt worden ist.

8) Was den Antrag betrifft, bei Besetzung der Richterstellen in der dortigen Provinz auf die in anderen Provinzen angestellten Justizbeamten, welche Eingeborne des Großherzogthums und beider Geschäftssprachen, der deutschen und polnischen, mächtig sind, Rücksicht zu nehmen, so steht diesem Antrage an sich nichts entgegen, wenn ein solcher Beamte den Wunsch hat, sich im Großherzogthum anstellen zu lassen, und sich eine Gelegenheit dazu bietet.

9) Die Einführung des Instituts der Schiedsmänner ist bereits vorbereitet, und es wird dasselbe binnen Kurzem ins Leben treten.

6) Już na mocy rozkazu z dnia 8. Maja 1834. umieszczono przy tutajszym Najwyższym Tajnym Trybunale czterech Radzców dokładnie język polski umiejących, a ich liczba ciągle w całości się utrzymuje.

7) Wolą jest Naszą powtórnie objawioną, aby przepisy ustawy z dnia 9. Lutego 1817. i z d. 16. Czerwca 1834. we względzie języka polskiego ściśle zachowywane były.

Rozporządzenie z dnia 5. Maja 1839. i rozkaz Nasz z dnia 6. Marca r. b. mają tylko na celu, aby zgodnie z ogólnemi ustaw zasadami, oznaczone były skutki prawne, jakie ztąd wynikają, kiedy czynność zamiast w polskim w niemieckim języku spisaną została, albo też kiedy zaniedbano spisać pobocznie wywód słowny w polskim języku.

8) Co się tycze wniosku, aby przy obsadzaniu miejsc sędziowskich w tamtejszéj prowincyi, miano wzgląd na urzędników sprawiedliwości w innych prowincyach posady mających, a będących rodem z Wielkiego Xięstwa i umiejących oba urzędowe języki, polski i niemiecki, tedy wnioskowi temu samemu z siebie nie ma nic na przeszkodzie, skoro tylko urzędnik takowy życzy sobie być pomieszczonym w Wielkiém Xięstwie, i sposobność do tego się nastręcza.

9) Zaprowadzenie Sądów polubownych jest przygotowane i wkrótce nastąpi.

22) Wegen Wiedereinführung der für die ehemalige Provinz Südpreußen ergangenen Verordnung vom 18. Mai 1804, wider das Austreiben des Viehes ohne Begleitung eines Hirten.

Das Unsern getreuen Ständen verheißene Gesetz wider das Austreiben des Viehes ohne Begleitung eines Hirten, steht mit dem bis jetzt berathenen Entwurf der allgemeinen Forst- und Jagd-Polizei-Ordnung im innern Zusammenhange und hat deshalb nicht erlassen werden können. Nachdem aber jetzt dieser Entwurf von Unsern getreuen Ständen begutachtet worden ist, darf das erbetene Gesetz baldigst erwartet werden.

22) Względem przywrócenia ustawy, dla byłéj prowincyi Pruss południowych, pod dniem 18. Maja 1804. przeciw wypędzaniu bydła bez pasterza, wydanéj.

Przyrzeczone wiernym Stanom Naszym prawo przeciw wypędzaniu bydła bez dozoru, pozostaje w ścisłym związku z roztrząsanym dotychczas projektem powszechnego regulaminu policyi leśnéj i łowieckiéj, dla czego dotąd wydaném być nie mogło. — Gdy zaś teraz wierne Nasze Stany opinią swą co do tego projektu już zdały, przeto prawo rzeczone wkrótce spodziewaném być może.

23) Wegen Aufhebung der Suspension des Provinzial-Feuer-Societäts-Reglements vom 5. Januar 1836 hinsichtlich der bei der Westpreußischen Landschaft bepfandbriefen, in der Provinz Posen belegenen Rittergüter.

Der Antrag Unserer getreuen Stände wegen Aufhebung der Suspension des Provinzial-Feuer-Societäts-Reglements vom 5. Januar 1836 hinsichtlich der bei der Westpreußischen Landschaft bepfandbrieften, im Großherzogthum Posen belegenen Rittergüter hat immittelst schon seine Erledigung erhalten, indem Wir die Wieder-Aufhebung der fraglichen Suspension bereits ausgesprochen, und demgemäß das Erforderliche an Unsern Minister des Innern verfügt haben.

24) In Betreff des Schulwesens.

Auf die in Betreff des Schulwesens angebrachte Petition eröffnen Wir Unsern getreuen Ständen, daß es Unser ernstlicher Wunsch und Wille ist, den Einwohnern Unseres Großherzogthums Posen, gleich Unsern übrigen Unterthanen, alle diejenigen Bildungs- und Unterrichtsmittel zu gewähren, durch deren Benutzung sie sich zum Eintritt in die verschiedenen Verhältnisse des Lebens befähigen, insbesondere aber auch die erforderliche Qualification zur Uebernahme aller Stellen im Staat und Kirche erwerben können.

Unsere Allergnädigste Absicht, der polnischen Sprache, als einem von Unsern Unterthanen polnischer Abkunft werthgehaltenen Gute, Achtung und Schutz zu sichern, die Voraussetzungen und Bedingungen, an welche Wir diese Zusage knüpfen, haben Wir Unsern getreuen Ständen eröffnet.

In diesem Sinne werden Wir Unsern Minister der geistlichen, Unterrichts- und Medizinal-Angelegenheiten mit näherer Anweisung versehen, damit von der polnischen Sprache, neben der deutschen, bei dem Unterrichte und namentlich auch auf den höheren Lehr-Anstalten, derjenige Gebrauch gemacht werde, der dieser Unserer landesväterlichen Absicht entspricht.

Je größeren Werth die polnischen Einwohner Unseres Großherzogthums auf ihre Sprache setzen, desto sicherer dürfen Wir erwarten, daß die Ausführung Unserer das ganze Schulwesen des Großherzogthums betreffenden Absichten, durch fortschrei-

23) We względzie uchylonego zawieszenia regulaminu prowincyalnego towarzystwa ogniowego z dn. 5. Stycznia 1836. co do dóbr ziemskich, listami zastawnemi Zachodnio-Pruskiemi obciążonych, a w prowincyi Poznańskiéj leżących.

Wniosek wiernych Stanów Naszych o uchylenie zawieszenia regulaminu prowincyalnego towarzystwa ogniowego z d. 5. Stycznia 1836. co do dóbr ziemskich listami zastawnemi Zachodnio-Pruskiemi obciążonych, a w Wielkiém Xięstwie Poznańskiém położonych, już tymczasem przywiedziony został do skutku, ponieważ zniesienie rzeczonego zawieszenia już wyrzekliśmy, i stósownie do tego Naszemu Ministrowi spraw wewnętrznych co należało poleciliśmy.

24) Szkoły.

Na prośbę w przedmiocie szkół zaniesioną, oświadczamy wiernym Stanom Naszym, iż jest szczerém Naszém życzeniem i chęcią, podać mieszkańcom Naszego Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, porówno jak i innym poddanym Naszym, wszystkie takowe środki kształcenia się i nauki, za pomocą których uzdatnić się zdołają do wstępowania w rozmaite stósunki życia, mianowicie zaś nabrać mogą potrzebnéj zdolności do zajmowania wszelkich stopni rządowych i kościelnych.

Najłaskawszą Naszą chęć zapewnienia poszany i opieki dla języka polskiego, jako dobra przez Naszych poddanych rodu polskiego wielce cenionego, oznajmiliśmy już wiernym Naszym poddanym, a zarazem téż przypuszczenia i warunki, od jakich niniejsze Nasze przyrzeczenie zawisło.

Według tego udzielimy Naszemu Ministrowi spraw duchownych, szkolnych i lekarskich bliższą instrukcyą, aby język polski obok niemieckiego w udzielaniu nauk, mianowicie i w wyższych zakładach naukowych na sposób temu Naszemu ojcowskiemu zamiarowi odpowiedni, był używany.

Im zaś wyżéj polscy mieszkańce Wielkiego Xięstwa Poznańskiego cenią sobie swój język, tém większą powinniśmy mieć nadzieję, iż wykonanie Naszych, całéj edukacyi Wielkiego Xięstwa dotyczących zamiarów, przez wzra-

tenden lebendigen Eifer für die geistige Bildung, und durch die mit demselben wachsende Anzahl in beiden Sprachen wohl befähigter Candidaten des niederen und höheren Lehramts unterstützt und erleichtert werden.

25) Bezeichnung der Ortstafeln, Wegweisern und Warnungstafeln.

Der Antrag, welchen Unsere getreuen Stände an Unsern Ober-Präsidenten gerichtet haben, die Ortstafeln, Wegweiser und Warnungstafeln innerhalb des Großherzogthums Posen mit deutscher und polnischer Inschrift zu versehen, ist Uns zur Entscheidung vorgelegt worden. In Berücksichtigung der für diesen Antrag sprechenden Gründe haben Wir denselben genehmigt, und werden die Behörden der Provinz anweisen lassen, bei vorkommender Erneuerung von Ortstafeln, Wegweisern und Warnungstafeln demgemäß zu verfahren.

Von demjenigen, was in Folge dieser Resolutionen weiter zu verfügen ist, werden Wir Unsern getreuen Ständen bei ihrer nächsten Zusammenkunft Nachricht ertheilen lassen, und bleiben denenselben in Gnaden gewogen.

Gegeben Sans-souci, den 6. August 1841.

(gez.) **Friedrich Wilhelm.**

(L. S.)

(gez.) Prinz von Preußen.

v. Boyen. Mühler. v. Rochow. v. Ladenberg. Rother. Graf v. Alvensleben. v. Werther. Eichhorn. v. Thiele. Graf Stolberg.

stającą coraz bardziéj żywą skłonność do oświaty, i pomnażającą się ztąd liczbę biegłych w obu językach kandydatów niższego i wyższego stanu nauczycielskiego, popieraném i ułatwianém będzie.

25) Napisy tablic miejscowych, drogowskazów i ostrzeżeń.

Wniosek, który wierne Nasze Stany do Naszego Prezesa Naczelnego podały: aby tablice miejscowe, drogowskazy i ostrzeżenia w obrębie Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, niemieckie i polskie miały napisy, przełożony został do rozstrzygnięcia Naszego. — Zważywszy powody za tymże wnioskiem przemawiające, przychylamy się do niego, a władzom prowincyi zalecić każemy, aby przy odnawianiu tablic miejscowych, drogowskazów i ostrzeżeń, wedle tego postępowały.

O dalszych rozporządzeniach, które w skutek powyższych rezolucyj nastąpią, rozkażemy wierne Nasze Stany na następném ich zebraniu uwiadomić, i zostajemy im łaskawie przychylni.

Dan w Sanssouci, dnia 6. Sierpnia 1841.

(podp.) **FRYDERYK WILHELM.**

(M. P.)

(podp.) **Xiążę Pruski.**

Boyen. Mühler. Rochow. Ladenberg. Rother. Hrabia Alvensleben. Werther. Eichhorn. Thiele. Hrabia Stolberg.

Landtags-Abschied

für

die zum diesjährigen Provinzial-Landtage versammelt gewesenen Stände des Groß-Herzogthums Posen.

Odprawa Sejmowa

dla Stanów Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, na tegoroczny Sejm prowincyi zebranych.

Denkschrift

über

den Zustand der Rechtspflege in der Provinz Posen und über die von dem Landtage in Antrag gebrachte Erweiterung der Kompetenz der dortigen Land- und Stadtgerichte.

Vor der Reorganisation der Justizbehörden im Jahre 1835. wurde in der Provinz Posen die Rechtspflege verwaltet von:

1) sieben Landgerichten,
   ein jedes derselben erstreckte sich über 4 bis 5 landräthliche Kreise mit 160 bis 200,000 Einwohnern; einem jeden Landgerichte waren 5 bis 6 Friedensgerichte untergeordnet;
2) zwei Hypotheken-Deputationen über adeliche Güter,
   welche mit den Landgerichten zu Posen und Bromberg verbunden waren;
3) vier großen Inquisitoriaten, und
4) von dem Ober-Appellationsgericht zu Posen, aus zwei Senaten bestehend.

Den Friedensgerichten waren:
die Bagatellsachen, Possessorien-Prozesse bei städtischen und bäuerlichen Grundstücken, Injurien-Prozesse, Holz-Defraudationen, und in Criminal-Untersuchungs-Sachen die Feststellung des Thatbestandes und Verhaftung des Verbrechers; die Vormundschafts- und Nachlaßsachen bis zu 200 Thalern, und endlich die Ausübung der freiwilligen Gerichtsbarkeit über Gegenstände bis zu 200 Thalern, die Auf- und Annahme von letztwilligen Verordnungen und einseitigen Handlungen unter Lebendigen.

Den beiden Hypotheken-Deputationen
die Führung des Hypotheken-Buches über sämmtliche adeliche Güter;

den Inquisitoriaten
die Führung der fiskalischen und Criminal-Untersuchungen,

überwiesen.

Alle übrigen Rechts-Angelegenheiten der Civil- und Criminal-Gerichtsbarkeit mit Einschluß des

MEMORYAŁ

względem

Sądownictwa w prowincyi Poznańskiéj, i względem wniosku Sejmu o powiększenie zakresu władzy tamecznych Sądów Ziemsko-miejskich.

Przed reorganizacyą władz sądowych w roku 1835. nastąpioną, Sądownictwo w prowincyi Poznańskiéj składało się:

1) ze siedmiu Sądów Ziemiańskich:
   każdy z tychże obejmował cztery do pięciu powiatów z 160 do 200,000 ludności; każdy zaś Sąd Ziemiański miał pod sobą pięć do sześciu Sądów Pokoju;
2) z dwóch Deputacyi hipotecznych dla dóbr ziemskich,
   które z Sądami Ziemiańskiemi w Poznaniu i Bydgoszczy połączone były;
3) ze czterech wielkich Inkwizytoryatów; i
4) ze Sądu Najwyższego Appellacyjnego w Poznaniu,
   mającego dwa Senaty.

Do Sądów Pokoju należały:
sprawy bagatelne, possessoryjne co do gruntów miejskich i włościańskich, injuryjne, oraz defraudacye leśne, a w sprawach kryminalnych wyśledzenie istoty czynu i pojmanie złoczyńcy; daléj interessa opiekuńcze i regulowanie spadków aż do dwóchset talarów, i nareszcie przyjmowanie czynności dobréj woli w przedmiotach do 200 talarów, oraz czynności jednostronne pomiędzy żyjącymi.

Do obudwóch Deputacyj hipotecznych:
utrzymywanie ksiąg hipotecznych wszystkich dóbr ziemskich, zaś

do Inkwizytoryatów
indagacye w sprawach fiskalnych i kryminalnych.

Wszystkie inne czynności prawne, tak cywilne jako i kryminalne, oraz wydawanie wy-

Erkenntnisses erster Instanz gehörten zum Ressort der Landgerichte.

Dem Ober-Appellationsgerichte stand das Recht der Ober-Aufsicht zu.

Der erste Senat des Ober-Appellations-Gerichts erkannte in zweiter, der zweite Senat desselben in letzterer Instanz.

Die Amtsgeschäfte dieser Behörden hatten im Laufe der Zeit dergestalt zugenommen, daß die Friedens- und die Landgerichte die ihnen obliegenden Arbeiten zu überwältigen nicht im Stande blieben; der Zustand der Rechtspflege verschlimmerte sich von Jahr zu Jahr, bis zu einem bedenklichen Maaße, und von allen Seiten her wurden Klagen laut.

Des Hochseligen Königs Majestät fanden sich dadurch zu einer gründlichen Reform des Justiz-Wesens im Großherzogthum Posen veranlaßt. Die Verordnung vom 16. Juni 1834. über die Einrichtung der dortigen Justiz-Behörden wurde erlassen und mit großen Opfern für die Staatskassen, aber mit eben so großer Umsicht ins Leben gerufen.

In Folge derselben wird gegenwärtig die Justiz statt der Friedens- und Landgerichte

von 30 kollegialisch gebildeten Land- und Stadtgerichten verwaltet,
an 33 Orten werden Gerichtstage gehalten,

die Geschäfte der Inquisitoriate, bis auf das zu Posen, sind auf die Land- und Stadtgerichte übergegangen.

Die beiden Ober-Landensgerichte haben, mit Rücksicht auf das Ressort der beiden landschaftlichen Directionen, die Führung des Hypothekenbuchs über die Domainen und Rittergüter, alle auf dieselben sich beziehenden und damit in Verbindung stehenden Rechtsangelegenheiten, Prozesse, Vormundschaften und Nachlaß-Regulirungen, außerdem aber alle wichtigeren Angelegenheitrn, die Prozesse über persönliche Verbindlichkeiten, deren Gegenstand 500 Rthlr., die Vormundschaften und Nachlaßsachen, wenn der Nachlaß 2500 Rthlr., und bei obwaltender Gütergemeinschaft 5000 Rthlr. übersteigt;

roków w pierwszéj instancyi, należały do obrębu działań Sądów Ziemiańskich.

Sądowi Najwyższemu Appellacyjnemu służyło prawo nadzoru.

Iwszy Senat Sądu Najwyższego Appellacyjnego wyrokował w drugiéj, a

IIgi Senat tegoż Sądu w ostatniéj instancyi.

Czynności władz tych z biegiem czasu tak się pomnożyły były, że Sądy Pokoju i Ziemiańskie nie mogły pracom do nich należącym podołać; stan sądownictwa pogorszał się rok rocznie aż do stopnia obawę wzbudzającego, i ze wszech stron dawały się słyszeć zażalenia.

To spowodowało nieboszczyka Króla Jmci do zaprowadzenia gruntownéj reformy w sądownictwie Wielkiego Xięstwa Poznańskiego. — Ustawa z dnia 16. Czerwca 1834. względem organizacyi tamtejszych władz sądowych została wydaną, i nie bez wielkich ofiar ze strony kass rządowych, lecz równie z wielką przezornością wykonaną.

W skutek tego, w miejscu Sądów Pokoju i Sądów Ziemiańskich, trudni się wymiarem sprawiedliwości

30 Sądów Ziemsko-miejskich, kollegialnie urządzonych;
na 33 miejscach odbywają się poroczki sądowe, a
czynności Inkwizytoryatów, wyjąwszy Poznańskiego, przekazane zostały Sądom Ziemsko-miejskim.

Oba Sądy Główne Ziemiańskie trudnią się, ze względem na zakres działań dwóch Dyrekcyj kredytowych, utrzymywaniem ksiąg hipotecznych dóbr rządowych i ziemskich, oraz wszystkiemi ich dotyczącemi i w związku z niemi będącemi interessami prawnemi, processami, opiekami i regulowaniem spadków,

prócz tego zaś wszelkiemi ważniejszemi interessami, sprawami względem osobistych zobowiązań, których przedmiot 500 talarów, opiekami i spadkami, skoro pozostałość 2500 talarów, a w razie istniejącéj wspólności majątku 5000 talarów przenosi,

die Abfassung der Erkenntnisse in Criminalsachen, in wichtigeren Fällen in erster Instanz, in minder wichtigen (deren Entscheidung in erster Instanz den Land- und Stadtgerichten zusteht), in zweiter Instanz,

und die Ober-Aufsicht über die Land- und Stadtgerichte zugetheilt erhalten.

Das Ober-Appellationsgericht erkennt in zweiter Instanz in allen Civilsachen, und in den Criminalsachen, in denen die Ober-Landesgerichte in erster Instanz erkannt haben.

Das Geheime Ober-Tribunal entscheidet auf die Rechtsmittel der Revision und der Nichtigkeitsbeschwerde.

Diese neue Organisation der Gerichte hat den davon gehegten Erwartungen vollkommen entsprochen; der gegenwärtige Zustand der Rechtspflege läßt kaum etwas zu wünschen übrig. Sämmtliche Gerichtsbehörden erfüllen die Pflichten ihres Berufs mit regem Diensteifer, großem Geschick und rühmlichem Fleiß; der ganze Geschäftsbetrieb ist fast durchgehends musterhaft. Keine Klage über mangelhafte Justiz-Einrichtung hat sich seitdem vernehmen lassen.

Dieses glücklichen Erfolges ungeachtet bringt der Landtag, nach eben erst abgelaufenen 6 Jahren, neue Veränderungen in Antrag.

Es wird gewünscht, den Land- und Stadtgerichten

1) die Civil-Prozesse bis zu 4000 Rthlr.,
2) alle Todes-, Blödsinnigkeits- und Prodigalitäts-Erklärungen, insofern kein Rittergut zum Vermögen des Provokaten gehört, und
3) unter gleicher Beschränkung alle Vormundschaften zu übertragen.

Nach diesen Anträgen würden von den beiden Ober-Landesgerichten die jetzt bei denselben anhängigen

400 Prozesse über Objecte von 500 Rthlrn. bis 4000 Rthlr., welche bei den Ober-Landesgerichten als persönlicher Gerichtsstand verhandelt werden,
9 Vormundschaften,
1 Nachlaß-Regulirung,
12 Blödsinnigkeits-Prozesse,

wydawaniem wyroków w sprawach kryminalnych, w ważniejszych przypadkach w I. instancyi, zaś w mniéj ważnych (których rozsądzenie w I. instancyi Sądom Ziemsko-miejskim służy) w II. instancyi,

i nadzorem nad Sądami Ziemsko-miejskiemi.

Sąd Najwyższy Appellacyjny wyrokuje w drugiéj instancyi we wszystkich sprawach cywilnych i w takich kryminalnych, w których w Sądach Głównych Ziemiańskich w Iszéj instancyi wyrok zapadł.

Najwyższy Tajny Trybunał wyrokuje w rewizyi i kassacyi.

Ta nowa organizacya Sądów odpowiedziała całkowicie powziętym o niéj nadziejom; teraźniejszy stan sądownictwa nic prawie do życzenia nie pozostawia; wszystkie władze sądowe dopełniają obowiązku swego powołania z wszelką gorliwością, wielką zręcznością i chlubną pilnością; obrabianie interessów dzieje się prawie wszędzie wzorowo. Odtąd nie dały się już słyszeć żadne skargi na jakowe wady organizacyi sądownictwa.

Pomimo tak pomyślnego skutku, i zaledwo co właśnie dopiero sześć lat upłynęło, Sejm wnosi o nowe zmiany.

Życzeniem jego jest, aby Sądom Ziemsko-miejskim powierzyć:

1) sprawy cywilne aż do 4000 talarów,
2) wszystkie prowokacye o uznanie za zmarłego, za obłąkanego, i za marnotrawcę, o ile dobra ziemskie do majątku prowokata nie należą, i
3) z równém ograniczeniem wszelkie opieki.

Podług tych wniosków,

400 spraw w przedmiotach od 500 tal. do 4000 tal., które się w Sądach Głównych Ziemiańskich jako forum personalném toczą,
9 opiek,
1 regulowanie pozostałości,
12 spraw o uznanie cierpiących na umyśle za obłąkanych,

1 Prodigalitäts-Prozeß, und
78 Todeserklärungen
auf die Land- und Stadtgerichte übergehen.

Diesen Anträgen steht entgegen, daß diese Ressort-Veränderung eine nicht unerhebliche Verminderung des Geschäftskreises der Ober-Landesgerichte und konsequenterweise eine Verminderung des Arbeitspersonals bei denselben zur Folge haben würde, ohne allgemeine Vortheile dadurch zu erreichen.

Wenn es einzelnen Stadt- und Landbewohnern bequem erscheinen mag, einen wichtigern Prozeß in ihrer Nähe verhandelt zu sehen, so würden durch die Gewährung des Antrages anderer Seits die Besitzer von Rittergütern, die in allen Real-Angelegenheiten bei den Ober-Landesgerichten Recht nehmen müssen, nicht blos in den minder wichtigen, sondern auch in den wichtigeren persönlichen Rechts-Streitigkeiten den Land- und Stadtgerichten überwiesen, alle Gerichts-Eingesessenen aber in der Freiheit ihrer Wahl unter der größeren Zahl der Ober-Landesgerichten angestellten Justiz-Kommissarien beschränkt werden.

Dazu kommt, daß nach einer uralten Sitte die meisten wohlhabenden Einwohner der Provinz und alle Geschäftsleute sich zu bestimmten Zeiten des Jahres in Posen und Bromberg einfinden, und daß hier alle wichtigeren Geschäfte abgeschlossen und erfüllt werden. Würde der Antrag des Landtages gewährt, so würden die Kontrahenten ihre Gegner oft bei entfernten Land- und Stadtgerichten belangen müssen, und doch auch, wenn sich der Verpflichtete in Posen oder Bromberg betreffen läßt, vor die Land- und Stadtgerichte dieser beiden Orte als Gerichtsstand des geschlossenen Kontrakts belangen können.

Der Theilungsgrundsatz von 500 Rthlrn. entspricht genau den gesetzlichen Vorschriften über das Rechtsmittel der Revision und dem angeordneten Instanzenzuge. Die bei den Ober-Landesgerichten angestellten Justiz-Kommissarien würden endlich, durch eine solche Veränderung, einen Theil der Mittel zu ihrer Subsistenz verlieren.

1 prowokacya na uznanie za marnotrawcę, i
78 prowokacyj na uznanie za umarłych,
przeszłyby od dwóch Sądów Głównych Ziemiańskich do Sądów Ziemsko-miejskich.

Wnioskom tym sprzeciwia się to, iż taka zmiana zakresu władz sądowych pociągnęłaby za sobą dość znaczne ścieśnienie obrębu działań Sądów Głównych Ziemiańskich, a tém samém zmniejszenie liczby urzędników przy nich pracujących, bez osiągnienia jakich korzyści dla ogółu.

Jakkolwiek temu lub owemu mieszkańcowi miasta i włości dogodniéj wydawać się może, aby process ważniejszy toczył się w pobliżu jego zamieszkania, tak znowu z drugiéj strony, gdyby być miało podług wniosku, właściciele dóbr ziemskich, którzy we wszystkich sprawach realnych do Sądów Głównych Ziemiańskich udawać się muszą, nietylko w mniéj ważnych, ale nawet w ważniejszych osobistych sporach prawnych, należeliby do Sądów Ziemsko-miejskich, a mieszkańcy obwodu sądownictwa mieliby ścieśniony dowolny wybór Kommissarzy sprawiedliwości, których najwięcéj jest pomieszczonych przy Sądach Głównych Ziemiańskich.

Przyczém i to zasługuje na uwagę, iż zwyczajem bardzo dawnym, większa część majętnych mieszkańców prowincyi, i wszyscy interessa mający, bywają w pewnych porach roku w Poznaniu i Bydgoszczy, gdzie wszelkie ważniejsze czynności zawierają i dopełniają. — Gdyby tedy wnioskowi Sejmu zadosyć się stało, kontrahenci byliby częstokroć zniewoleni stronę przeciwną po dalekich Sądach Ziemsko-miejskich skarzyć, gdy tymczasem w razie napotkania jéj w Poznaniu lub Bydgoszczy, zawsze mogą takową zapozwać przed Sąd Ziemsko-miejski jednego z tych miast, jako przed forum contractus.

Obranie 500 tal. za zasadę podziału przedmiotów, odpowiada dokładnie przepisom prawnym względem środka rewizyi i ustanowionym instancyom. — Nareszcie Kommissarze sprawiedliwości, przy Sądach Głównych pomieszczeni, postradaliby przez takową zmianę część swego utrzymania.

Es ist im Allgemeinen betrachtet ein offenbarer Vorzug für die Bewohner der Provinz Posen, daß alle wichtigeren Prozeße, Vormundschaften und Nachlaß-Regulirungen bei den Ober-Landesgerichten konzentrirt sind, und dort ihre angemessene Behandlung finden.

Bei Untersuchungen des Gemüths-Zustandes erleichtern die beiden großen Provinzial-Städte die Zuziehung erfahrener und geschickter Sachverständiger.

Prodigalitäts-Prozesse kommen überhaupt nur selten vor.

Todeserklärungen werden meist auf den Antrag der an demselben Orte befindlichen Provinzial-Regierungen veranlaßt und dadurch die Kommunikation der Landesbehörden befördert.

Sollte sich in der Folge das Bedürfniß einer Aenderung hervorthun, so wird das Gouvernement mit der gewohnten landesväterlichen Vorsorge demselben abzuhelfen bemüht sein. Bei dem gegenwärtigen Zustande der Rechtspflege aber ist das Bedürfniß einer Aenderung der Ressort-Verhältnisse zwischen den Ober-Landesgerichten und den Land- und Stadtgerichten nicht vorhanden.

Berlin, den 18. Juli 1841.

(gez.) **Mühler.**

Uważając rzecz w ogólności, jest to oczywistą korzyścią dla mieszkańców prowincyi Poznańskiéj, iż wszelkie ważniejsze sprawy, opieki i regulacye pozostałości, w Sądach Głównych Ziemiańskich są połączone, i tam stósownie obrabiane bywają.

Przy dochodzeniu choroby osób na umyśle cierpiących, oba wielkie miasta prowincyalne podają łatwość wezwania doświadczonych i biegłych znawców.

Sprawy o uznanie za marnotrawcę zwyczajnie rzadko się tylko zdarzają.

Prowokacye o uznanie za zmarłego, najczęściéj bywają wprowadzane na wniosek Regencyów prowincyalnych, w tém samém miejscu siedlisko swe mających, a przez to ułatwia się wzajemne znoszenie się pomiędzy sobą władz krajowych.

Gdyby w przyszłości wykazała się potrzeba jakiéj odmiany, Rząd z zwykłą swą ojcowską pieczołowitością będzie się starał załatwić takową, lecz w teraźniejszym stanie sądownictwa, nie ma potrzeby odmieniać zakresu działań Sądów Głównych Ziemiańskich i Sądów Ziemsko-miejskich.

Berlin, dnia 18. Lipca 1841.

(podp.) **Mühler**

A. Denkschriften der Stände,

die dem Landtage vorgelegten Propositionen betreffend.

I.

Ständische Ausschüsse.

Allerdurchlauchtigster,
Großmächtigster König!
Allergnädigster König und Herr!

Ew. Majestät haben geruht, mittelst Allerhöchsten Propositions-Dekrets vom 23. Februar c. sub Nr. 1. uns den Entwurf einer Verordnung wegen Einrichtung eines Ausschusses der Stände des Großherzogthums Posen zur Begutachtung Allergnädigst vorlegen zu lassen.

Mit dem ehrfurchtsvollsten Dankgefühle erkennen wir diesen neuen Beweis Allerhöchst-Ihrer landesväterlichen Huld und Gnade, und haben den Gesetz-Entwurf als eine so höchst wichtige und heilsame Einrichtung mit besonderer Berücksichtigung der eigenthümlichen Verhältnisse des Großherzogthums gewissenhaft und gründlich geprüft.

Die Resultate dieser Prüfung legen wir Ew. Majestät in Nachstehendem allergehorsamst vor:

Die Bestimmung des §. 1. der Verordnung spricht die Intention Ew. Majestät aus, einen Ausschuß der Stände zu bilden, und hat uns keine Veranlassung dargeboten, hierbei besondere Wünsche auszusprechen.

Der §. 2. der Verordnung soll bestimmen, wie der Ausschuß zusammengesetzt werden wird. Ew. Majestät haben uns zu überlassen geruht, ob wir bei der Zusammensetzung des Ausschusses nach dem Verhältniß der verschiedenen Stände, wie sie der Entwurf enthält, stehen bleiben, oder dabei zugleich das Verhältniß der einzelnen Landestheile untereinander in Berücksichtigung ziehen wollen. Wir halten dafür, daß dieses letztere Verhältniß keine Veranlassung darbietet, eine Aenderung in

A. Memoryały Sejmowe,

na przełożone Izbie propozycye.

I.

Komitety stanowe.

Najjaśniejszy Panie!

Najwyższym dekretem propozycyjnym z dnia 23. Lutego b. r. Nro. 1. raczyłeś Wasza Królewska Mość najłaskawiéj rozkazać: aby końcem zasiągnienia naszéj opinii, projekt do ustawy względem utworzenia Komitetu Stanów w Wielkiém Xięstwie Poznańskiém przedłożony nam został.

Z uszanowaniem i wdzięcznością przyjęliśmy ten nowy dowód ojcowskiéj pieczy i łaski Waszéj Królewskiéj Mości i nieomieszkaliśmy przedłożony nam projekt do ustawy, w któréj ze szczególnego względu na właściwe i odrębne stósunki Wielkiego Xięstwa nader zbawienne widzimy rozporządzenie — pod sumienną i gruntowną wziąść rozwagę.

Rezultat przedsięwziętego w téj mierze ścisłego rozbioru, pozwalamy sobie Waszéj Królewskiéj Mości w niniejszém piśmie najuniżeniéj przedstawić.

Postanowienie §. 1go ustawy objawiające zamiar Waszéj Królewskiéj Mości utworzenia Komitetu Stanów, nienastręcza nam żadnéj sposobności wynurzenia w téj mierze szczególnych naszych życzeń.

§. 2. ustawy ma stanowić względem sposobu, w jaki Komitet ten złożonym będzie. Wasza Królewska Mość raczyłeś oddać do woli naszéj, czyli ma pozostać się przy składzie Komitetu, jedynie ze względem na stósunek rozmaitych Stanów w myśl projektu uskutecznionym, czyli też i stósunek pojedyńczych części kraju przy tém uwzględnionym być winien? Zachowanie stósunku ostatniego nieuważamy za dostateczny powód do jakiéj bądź

der von Ew. Majestät für zweckmäßig erachteten Zusammensetzung des Ausschusses in Antrag zu bringen und bitten gehorsamst,

den §. 2. des Entwurfs ohne Veränderung in das zu erlassende Gesetz Allergnädigst aufnehmen lassen zu wollen.

Der §. 3. des Entwurfs enthält die Bestimmungen über die Wahl der Ausschußmitglieder. Diese Bestimmungen lassen unseres unmaaßgeblichen Dafürhaltens Zweifel übrig für den Fall, wenn zwei Abgeordnete gleichviel Stimmen erhalten, so wie darüber, wer die Wahl zu leiten habe. Um diesen Zweifeln zu begegnen, stellen wir allergehorsamst anheim, folgende zusätzliche Bestimmungen Allergnädigst genehmigen zu wollen:

Sollten zwei Abgeordnete bei den Wahlen in gesonderten Ständen gleichviel Stimmen erhalten, so muß eine nochmalige Abstimmung erfolgen, und sollte diese wieder eine Stimmengleichheit ergeben, so entscheidet das Loos. Die Stände wählen getrennt ein jeder in sich, nachdem sie zuvor aus ihrer Mitte durch absolute Stimmenmehrheit einen Wahldirigenten ernannt haben, mit Ausnahme des Ritterstandes, welcher im Landtagsmarschall seinen Wahldirigenten hat.

Die Bestimmungen des §. 4. müssen wir überall als den Verhältnissen entsprechend anerkennen, und haben dabei keine Wünsche zu äußern.

Bei Prüfung der Bestimmungen des §. 5. haben wir zuvörderst in Berathung gezogen, ob es nicht angemessen sein möchte, dem einzusetzenden Ausschusse auch die Erledigung derjenigen Angelegenheiten zu übertragen, welche auf den Landtagen etwa nicht definitiv beendigt werden können, in welcher Beziehung Ew. Majestät in dem Allerhöchsten Propositions-Dekrete vom 23. Februar c. sub 1. Litt. A. Nr. 5. uns überlassen haben, einen besonderen Ausschuß zu ernennen. Die Erwägung, daß, wenn außer den nach §. 3. zu erwählenden 12 Ausschußmitgliedern und 12 Stellvertretern noch andere Commissionen ernannt werden müßten, dieselben Abgeordneten leicht zugleich Mitglieder jenes Ausschusses und dieser

odmiany w składzie Komitetu, jaki Wasza Królewska Mość za stósowny uznać raczyłeś, prosiemy zatem najuniżeniéj:

aby §. 2. projektu bez żadnéj odmiany do wydać się mającéj ustawy przeniesiony został.

§. 3. zawiera postanowienia względem wyboru członków Komitetu. Postanowienia te pozostawiają w mniemaniu naszém niektóre wątpliwości, a mianowicie: względem tego, co przedsięwziąść wypada, gdy dwóch Deputowanych równą liczbę głosów pozyska, i kto wyborami ma kierować? Końcem usunięcia tych wątpliwości upraszamy najpokorniéj o najłaskawsze zatwierdzenie następujących dodatkowych postanowień:

W razie gdyby dwóch Deputowanych przy wyborze w rozłączonych Stanach równą liczbę głosów zyskało, wtedy do powtórnego wotowania przystąpić należy; gdyby zaś rezultatem tego powtórnego wotowania była ta sama równość głosów, wtedy los rostrzygać ma. Stany po rozłączeniu się uskuteczniają wybór pomiędzy sobą, obrawszy wprzód bezwarunkową z pośród siebie większością głosów Przewodniczącego wyborem, wyjąwszy Stan rycerski, którego wyborami Marszałek Sejmu kierować będzie.

Przeciw postanowieniom §. 4. które za odpowiednie położeniu rzeczy uznajemy, nie mamy nic do nadmienienia.

Zastanawiając się nad §fem 5. projektu, wzięliśmy nasamprzód pod rozwagę, czyliby nie było rzeczą stósowną Komitetowi temu załatwienie tych spraw przez Sejm nieukończonych poruczyć, dla których załatwienia Wasza Królewska Mość w Najwyższym Swoim dekrecie propozycyjnym sub I. Lit. *A.* No. 5. utworzenie oddzielnego Komitetu pozostawić nam raczyłeś. Zatrzymana nad tém uwaga, iż gdyby oprócz wybrać się mających w myśl §. 3. ustawy, dwónastu członków Komitetu i dwónastu zastępców, inne jeszcze Kommissye utworzone być miały, tedy by łatwo jedni i ci sami Deputowani razem i Komitetu i tych Kommissyi członkami zostali, co by nietylko

Commissionen sein würden, wodurch Collisionen und zu große Mühwaltung für einzelne Abgeordnete herbeigeführt werden könnten, veranlaßt uns, Ew. Majestät allerunterthänigst um die Genehmigung zu bitten,

daß nur ein Ausschuß der Stände ernannt und dieser beauftragt werden dürfe, auch diejenigen Angelegenheiten zu erledigen, welche auf den Landtagen etwa nicht definitiv beendigt würden.

Eben so haben wir uns in Gemäßheit der an uns in dem Allerhöchsten Propositions-Dekrete sub 1. Litt. D. ergangenen Allergnädigsten Aufforderung dafür bestimmen zu müssen geglaubt, daß demselben Ausschusse die Wahrnehmung der außer den Landtagen vorkommenden Geschäfte in Betreff der Institute und Gegenstände, welche der ständischen Aufsicht oder Verwaltung überwiesen sind, übertragen werden mit der Befugniß, für die Bearbeitung aller laufenden und keine Verzögerung duldenden Geschäfte, so wie zur Führung der Korrespondenz, ein oder mehrere Mitglieder zu beauftragen, — und bitten,

auch dies Allergnädigst genehmigen zu wollen.

Außerdem sind wir des unvorgreiflichen Dafürhaltens, daß dem Ausschusse der Stände noch folgende Befugnisse eingeräumt werden dürften:

1) Annahme begründeter Beschwerden, über erwiesene Verletzung der Gesetze durch die Behörden oder einzelne Beamte, in Vertretung der Landtags-Versammlung. Diese Beschwerden würden in der Regel dem nächsten Landtage zur Prüfung vorzubehalten sein, in Fällen aber, wo sofortige Abhülfe nöthig erscheine, von dem Ausschusse zu prüfen und nach Befinden der Umstände Ew. Majestät zur Entscheidung vorzutragen sein.

Diese Befugniß erscheint uns dem Wesen des ständischen Ausschusses entsprechend, da derselbe die Landtags-Versammlung in der Zwischenzeit von einem Landtage zum andern vertritt und als ihr Bevollmächtigter anzusehen ist, und daher auch die dem Landtage gesetzmäßig zustehende Befugniß, angemessen beschränkt, auszuüben haben dürfte.

kolizye, lecz i wielkie przeciążenie dla pojedyńczych Deputowanych sprowadzić mogło, daje nam powód upraszania Waszéj Królewskiéj Mości najuniżeniéj:

abyś utworzenie jednego tylko już Komitetu, któremuby zarazem załatwienie przez Sejm ostatecznie nieukończonych spraw poruczoném być mogło, Najłaskawiéj dozwolić raczył.

Również w myśl Najłaskawszego wezwania Waszéj Królewskiéj Mości w Najwyższém dekrecie propozycyjnym sub I. Lit. *D.* oświadczamy się za tém: aby Komitetowi temu dopilnowanie wszelkich spraw dotyczących instytutów i przedmiotów pod dozorem i zarządem Stanów zostających, w czasie między jednym i drugim Sejmem z tą mocą poruczonem zostało, iżby tenże do obrobienia wszelkich bieżących żadnéj zwłoki nie cierpiących interessów, jako też do prowadzenia korrespondencyi, jednego lub więcéj członków z grona swego przeznaczyć mógł, i prosimy

abyś Wasza Królewska Mość przychylić się do tego Najłaskawiéj raczył.

Prócz tego, nieubliżając bynajmniéj Najwyższéj w tém woli Waszéj Królewskiéj Mości, tego jesteśmy zdania, iżby Komitetowi Stanów następujące jeszcze attrybucye nadane być mogły:

1. Przyjmowanie w zastępstwie Sejmu, uzasadnionych zażaleń przeciw dowiedzionemu naruszeniu praw ze strony władz, lub pojedyńczych urzędników, które to zażalenia do najbliższego Sejmu zwyczajnie odsyłać, w wszelkich jednak nagłego zaradzenia wymagających przypadkach ściśle ich dochodzić, i stósownie do położenia rzeczy — do Najwyższéj decyzyi Waszéj Królewskiéj Mości przełożyć, byłby obowiązany.

Attrybucya rzeczona wypływa — zdaniem naszém — z natury takiego Komitetu. Gdy bowiem tenże w czasie między jednym i drugim Sejmem, Zgromadzenie sejmowe zastępować i jako pełnomocnik tegoż Zgromadzenia uważanym być ma, przeto też i do wykonywania wszelkich Sejmowi służących attrybucyi,

2) Mitbeaufsichtigung des Schulwesens und aller Erziehungs-Anstalten im Großherzogthume Posen.

Ew. Majestät haben in dem Allerhöchsten Propositions-Decrete auszusprechen geruht, daß, wenn der Erfolg der Verwaltung des Großherzogthums Posen nicht allenthalben dem Wunsche entsprach, die Unterthanen polnischer Abkunft in ihren nationalen Erinnerungen und Sitten auf keine Weise zu stören, vielmehr solchen jede Berücksichtigung zu widmen, die Schuld besonders an den polnischen Einwohnern liegt, welche ihr eigenes Interesse verkennend, es verabsäumen, ihre Söhne sowohl dem höheren Staatsdienst als dem höheren Lehrerstande zu widmen. Der Erfolg, daß tüchtige Staatsdiener gebildet werden, hängt hauptsächlich davon ab, welche Richtung der Schulbildung gegeben wird, und Ew Majestät getreuen Unterthanen glauben, daß diese Richtung bisher im Großherzogthum Posen nicht den Erfordernissen für dessen Verhältnisse entsprochen habe. Eine Garantie für einen erwünschteren Erfolg des Schulwesens in Beziehung auf Ew. Majestät polnische Unterthanen erblicken wir in dem Rechte, welches wir hier für den ständischen Ausschuß allergehorsamst erbitten. Diese Mitbeaufsichtigung des Schulwesens würde sich, im Falle der Allergnädigsten Gewährung, auf alle Bildungs- und Erziehungs-Anstalten des Großherzogthums mit Inbegriff der Schullehrer- und geistlichen Seminarien, so weit diese unter der Aufsicht der weltlichen Behörden stehen, erstrecken, und vornehmlich dahin zu wirken haben, daß die Jugend bei vollständiger Erlernung beider Landessprachen zu dem Grade der Bildung gelange, um Ew. Majestät landesväterlichen gnädigen Absichten, insbesondere dem Bedürfnisse bei Anstellung der Staatsdiener, Lehrer und Geistlichen, vollständig zu entsprechen.

ze stósownem ograniczeniem — powinien by być umocowanym.

2. Współdozór nad wychowaniem publicznem i wszelkiemi zakładami naukowemi w Xięstwie.

Wasza Królewska Mość raczyłeś wyrzec w Najwyższym swym dekrecie propozycyjnym: iż, jeżeli skutek nie wszędzie odpowiedział życzeniu, aby poddanych polskiego rodu, w ich narodowych wspomnieniach i obyczajach w żadnym sposobie nie naruszać, ale owszém tymże wszelkie poświęcać względy, tedy wina ztąd na polskich tylko mieszkańców spada, którzy niepoznając własnego interessu, synów swoich tak do wyższych usług rządowych, jak i do wyższego stanu nauczycielskiego sposobić zaniedbują. Możność wykształcenia zdatnych urzędników Państwa, zawisła głównie od tego, jaki kierunek wychowaniu publicznemu jest nadany, a Waszéj Królewskiéj Mości wierni poddani tego są zdania, iż dotychczasowy jego kierunek w Wielkiém Xięstwie nie odpowiadał bynajmniéj potrzebie i stósunkom téj części kraju. Rękojmią pomyślnego edukacyi publicznéj skutku dla polskich Waszéj Królewskiéj Mości poddanych, spostrzegamy tylko w prawie, o którego nadanie Komitetowi Stanów najpokorniéj Go upraszamy. Jeżeliby zatém Wasza Królewska Mość do prośby naszéj w téj mierze najłaskawiéj przychylić się raczył, tedyby współdozór przez Komitet wykonywany do wszelkich zakładów naukowych w Wielkiém Xięstwie Poznańskiém, nie wyłączając Seminaryów nauczycielskich i Seminaryów duchownych — o ile ostatnie od świeckiéj zawisły władzy — rozciągać się powinien; działanie swoje ku temu szczególniéj zwracając celowi, aby młodzież tutajsza przy nabytéj dokładnéj w obydwóch językach krajowych znajomości, ten sposób wykształcenia osiągnąć potrafiła, jaki nieodzownie jest potrzebny, aby ojcowskim zamiarom Waszéj Królewskiéj Mości i miejscowéj potrzebie przy obsadzaniu urzędów, posad nauczycielskich i duchownych dostatecznie odpowiedzieć była w stanie.

Wenn Ew. Majestät diesen unseren allerunterthänigsten Bitten zu willfahren geruhen, so werden nach unserem Dafürhalten die einzelnen Befugnisse in dem §. 5. der Verordnung aufzunehmen sein, und zwar namentlich:

a) Beirath und Mitwirkung in wichtigen Landes-Angelegenheiten in der Zeit, wo der Landtag nicht versammelt ist, auf Befehl Ew. Majestät,

b) Erledigung derjenigen Angelegenheiten, welche auf den Landtagen etwa nicht beendigt werden könnten,

c) Wahrnehmung der außer den Landtagen vorkommenden Geschäfte in Betreff der Institute und Gegenstände, welche der ständischen Aufsicht oder Verwaltung überwiesen sind, mit der Befugniß des Ausschusses die Bearbeitung aller laufenden und keine Verzögerung duldenden Geschäfte, so wie die Führung der Correspondenz, einem oder mehreren Mitgliedern aufzutragen,

d) Annahme begründeter Beschwerden, über erwiesene Verletzung der Gesetze durch die Behörden oder einzelne Beamte, mit der Maaßgabe, daß dergleichen Beschwerden in der Regel dem nächsten Landtage zur Prüfung vorzubehalten und nur in Fällen, wo sofortige Abhülfe nöthig erscheint, vom Ausschusse zu prüfen und nach Befinden der Umstände Ew. Majestät zur Entscheidung vorzutragen sind,

e) Mitbeaufsichtigung des Schulwesens und aller Erziehungs- und Bildungs-Anstalten im Großherzogthum Posen.

Die Befugnisse sub Litt. b. c. d. und e. werden darnach zu regeln sein, wie es die Berathungen und Beschlüsse der Landtags-Versammlungen erfordern, und es würde daher angemessen erscheinen, die Ausübung der diesfälligen Befugnisse einer jedesmal vom Landtage zu ertheilenden Instruktion vorzubehalten. Eine solche Instruktion erscheint uns um so mehr nöthig, als ein Theil der verfassungsmäßig den Landtagen zustehenden Prärogativa auf den ständischen Ausschuß übergeht, und in

Jeżeliby niniejsze najpokorniejsze prośby nasze, otrzymały Najwyższe Waszéj Królewskiéj Mości zatwierdzenie, wtedyby — zdaniem naszém — następujące szczegółowę attrybucye i obowiązki w §. 5. ustawy umieścić należało, a mianowicie:

a) udzielanie rady i współdziałanie w ważnych sprawach kraju na rozkaz Waszéj Królewskiéj Mości, krom czasu zebrania Stanów;

b) załatwienie tych spraw, które na Sejmie ukończone być nie mogły;

c) dopilnowanie w czasie między jednym i drugim Sejmem zachodzących spraw we względzie instytutów i przedmiotów pod dozór i zarząd Stanów oddanych, z umocowaniem dla Komitetu, iżby obrobienie wszelkich bieżących żadnéj zwłoki niecierpiących interessów, jako też prowadzenie korrespondencyi, jednemu lub więcéj członkom z grona swego poruczyć mógł;

d) przyjmowanie uzasadnionych zażaleń o dowiedzione naruszenie praw ze strony władz lub pojedyńczych urzędników, z obowiązkiem pozostawienia zwyczajnie podobnych zażaleń dochodzeniu najbliższego Sejmu, i tylko w przypadkach, w których niezwłoczne zaradzenie potrzebném by się zdawało, dochodzenie ich w Komitecie, a w miarę położenia rzeczy podania tychże pod Najwyższe Waszéj Królewskiéj Mości roztrzygnienie;

e) współdozór nad wychowaniem publiczném i wszelkiemi zakładami naukowemi w W. Xięstwie Poznańskiém.

Obowiązki tu pod lit. *b. c. d. e.* wymienione powinnyby być w myśl postanowień zgromadzenia sejmowego dopełniane, dla czego stósowną zdaje się być rzeczą, aby sposób wykonywania tychże obowiązków udzielić się mającą przez każdy Sejm instrukcyą obwarowany został. Instrukcya rzeczona tém potrzebniejszą być nam się zdaje, iż ona jedynym tylko jest środkiem zamknięcia Komitetu, na którego

einer solchen Instruktion das einzige Mittel sich bietet, dem Ausschusse eine bestimmte Grenze seiner Befugnisse zu ziehen.

Um ferner den ständischen Ausschuß in den Stand zu setzen, die Rechte sub Litt. c. d. und e. wirksam in Ausübung zu bringen, würde es unumgänglich nothwendig werden, ihm die Befugniß zu ertheilen, sich zu bestimmten Zeiten ohne vorhergegangene Aufforderung zu versammeln, und wir sind der unmaaßgeblichen Ansicht, daß dies von 6 zu 6 Monaten statt finden dürfte.

Ew. Majestät bitten wir allerunterthänigst, obigen Vorbehalt einer Instruktion der Landtage für den ständischen Ausschuß, und dieses Recht des Ausschusses, sich in Zwischenräumen von 6 zu 6 Monaten versammeln zu dürfen, huldreichst genehmigen zu wollen, und eine diesfällige Bestimmung nächst den vorher sub Litt. a. b. c. d. und e. aufgeführten erbetenen Befugnissen selbst in den §. 5. des zu erlassenden Gesetzes aufnehmen lassen zu wollen.

Was endlich die Bestimmung des §. 6. im Entwurfe betrifft, so sind wir der unvorgreiflichen Ansicht, daß dieselbe in ihrer Allgemeinheit nicht ausreichend erscheint. Verfassungsmäßig sollen die Landtagskosten von den Wahlbezirken für ihre Abgeordneten aufgebracht werden. Diese Regel wird sich auf die Kosten des ständischen Ausschusses nicht anwenden lassen, weil für die Mitglieder des Ausschusses keine Wahlbezirke existiren, sie vielmehr von der Landtagsversammlung gewählt werden, das ganze Großherzogthum vertreten, unter diesen Umständen aber auf die Wahlbezirke, in welchen sie zu Landtagsabgeordneten ernannt worden sind, ohne augenscheinliche Bevorzugung anderer Wahlbezirke nicht zurückgegangen werden kann. Auch eine gleichmäßige Vertheilung dieser Kosten auf alle Stände, halten wir für nicht zu rechtfertigen, weil so wie in den Landtagsversammlungen so auch im ständischen Ausschusse die verschiedenen Stände nicht gleichmäßig vertreten sind. Das Verhältniß, in welchem die einzelnen Stände in dem Ausschusse vertreten werden, erkennen wir als das richtige Verhältniß an, nach welchem die Kosten auf die einzelnen Stände zu repartiren sein dürften, und wir bitten gehorsamst,

część prerogatyw Sejmu przechodzi, w pewnych oznaczonych granicach.

Aby zaś tenże Komitet postawić w możności skutecznego wykonania praw mu służących tu pod lit. *c. d. e.* wymienionych, będzie rzeczą nieodzownie potrzebną umocować go do zbierania się w pewnym oznaczonym czasie bez poprzedniego zwoływania, podług naszego nieuwłaczającego woli Waszéj Królewskiéj Mości mniemania, co sześć miesięcy.

Upraszamy zatém Waszę Królewską Mość najpokorniéj: abyś zastrzeżenie to udzielić się mającéj ze strony Sejmu Komitetowi instrukcyi, jako też prawo Komitetu zbierania się peryodycznego co sześć miesięcy, Najwyższém w téj mierze postanowieniem zatwierdzić i umieszczenie attrybucyi powyż pod lit. *a. b. c. d. e.* wymienionych przy §. 5. wydać się mającéj ustawy Najłaskawiéj rozkazać raczył.

Co się dotyczy nakoniec §. 6. projektu, tedy tenże w zbyt ogólnéj swéj osnowie nie zdaje się wystarczających zawierać przepisów. Stósownie do prawa mają koszta sejmowe dla każdego Deputowanego z dotyczącego okręgu obiórczego być ściągnione. Ponieważ członkowie Komitetu nie przez okręgi, tylko przez Sejm są wybierani i całe Wielkie Xięstwo Poznańskie reprezentują, tedy przepis ten co do kosztów przez Komitet Stanów zrządzonych zastósować wcale się nie da; ściągnienie bowiem tychże kosztów z tych okręgów obiórczych, w których członkowie Komitetu na Deputowanych obrani zostali, nie mogłoby nastąpić bez oczywistéj krzywdy tychże okręgów. Także równy rozkład kosztów rzeczonych na wszystkie Stany usprawiedliwić by się nie dał, gdyż tak w Sejmie jak w Komitecie rozmaite Stany nierówno są reprezentowane. Stósunek w jakim pojedyńcze Stany w Komitecie reprezentowane będą, stanowi zarazem o stósunku, podług którego koszta na pojedyńcze Stany rozdzielone być winny. Prosimy zatém najpokorniéj:

hiernach Allergnädigst die Verordnung §. 6. des Entwurfs abändern lassen zu wollen.

Bei der Prüfung des uns vorgelegten Gesetz-Entwurfs sind wir gewissenhaft bestrebt gewesen, dem Königlichen Vertrauen zu entsprechen, womit Ew. Majestät uns beehrt haben, und für die Erreichung der huldreichsten, gnädigsten Absichten, so viel wir vermochten, mitzuwirken, die ständischen Institutionen immer mehr zu beleben und einer ersprießlichen Ausbildung näher zu führen. Zugleich haben wir erwogen, wie durch den einzurichtenden ständischen Ausschuß besonders wichtige Interessen des Großherzogthums möglichst geschützt und gefördert werden könnten, und unter Berücksichtigung dieser unserer Bestrebungen wollen Ew. Majestät geruhen, unsere gutachtliche Aeußerung über den Gesetz-Entwurf in Allerhöchst-Ihrer Weisheit zu prüfen und über unsere Anträge zu entscheiden.

Ew. Majestät haben in dem Allerhöchsten Propositions-Dekrete vom 23. Februar c. sub Nr. 1. Litt. C. die gnädigste Absicht ausgesprochen, die Landtage in Zukunft alle zwei Jahre zu berufen; zuvor aber unsere Erklärung erfordert, in wiefern dies unseren Wünschen entspricht. Dieser Aufforderung gemäß erlauben wir uns allergehorsamst zu erklären, daß wir in der Absicht, die Landtage alle zwei Jahre zu berufen, einen ferneren Beweis Allerhöchst-Ihrer landesväterlichen Fürsorge erblikken, weil wir fest überzeugt sind, daß dadurch der heilsame Erfolg für eine noch wohlthätigere Einwirkung der Landtage auf die Förderung des Gemeinwohls erzielt werden wird. Ist es uns erlaubt, hierbei eine Bitte auszusprechen, so ist es die, daß Ew. Majestät geruhen wollen, die Zeit der Eröffnung der Landtage — wenn irgend möglich — gegen Ende des Monats Januar festzusetzen, weil jede andere Zeit im Jahre den meisten Abgeordneten, in Beziehung auf ihren Beruf, weniger gelegen sein dürfte.

In tiefster Ehrfucht verharren wir ꝛc.

Posen, den 18. März 1841.

---

o Najłaskawsze podług tego zmienienie postanowienia §fu 6. projektu do ustawy.

Przy zgłębianiu przełożonego nam projektu do ustawy, usilném naszém było staraniem, abyśmy z jednéj strony przełożonemu w nas zaufaniu Waszéj Królewskiéj Mości godnie i sumiennie odpowiedzieć, do osiągnięcia Najłaskawszych Królewskich Jego zamiarów — ile jest w naszéj mocy — przyłożyć się, z drugiéj strony zaś instytucyi Stanów coraz nowsze życie, i pożądane dla interessów ogółu rozwinięcie nadać potrafili. Zwróciliśmy zarazem i na to uwagę naszą, aby za pomocą utworzyć się mającego Komitetu najważniejsze interessa Wielkiego Xięstwa skutecznie strzeżone i popierane być mogły. Ze względem zatem na te usiłowania raczysz Wasza Król. Mość objawioną tu opinią naszą względem przełożonego projektu do ustawy w Najwyższéj Swéj mądrości rozważyć i względem wniosków naszych Najłaskawszą wydać decyzyą.

Wasza Królewska Mość raczyłeś w Najwyższym Swym dekrecie sub No. 1. Lit. C. Najłaskawiéj zażądać oświadczenia się naszego, względem Najwyższego zamiaru Jego zwoływania na przyszłość Sejmu co dwa lata: o ile to życzeniom naszym odpowiadać będzie. W skutek wezwania tego pozwalamy sobie najpokorniéj oświadczyć: iż w tym zamiarze zwoływania Sejmów co dwa lata nowy dowód ojcowskiéj pieczy Waszéj Królewskiéj Mości spostrzegamy; mocno przekonani będąc, iż postanowienie to dobroczynny wpływ Sejmu na pomyślność ogółu tém skuteczniejszém uczyni. Jednę tylko jeszcze ośmielamy się przełożyć prośbę: aby Wasza Królewska Mość jeżeli to być może, czas otwarcia Sejmu na koniec Stycznia ustanowić raczył, gdyż każda inna pora czasu dla większéj części Deputowanych, ze względu na ich powołanie, mniéj by dogodną była.

Z najgłębszém uszanowaniem i t. d.

Poznań, dnia 18. Marca 1841.

II.

Die Wahl der Ausschüsse.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Ew. Majestät haben durch den Allerhöchsten Erlaß vom 20. d. Mts. die Allergnädigste Aufforderung an uns ergehen zu lassen geruht, mit den Wahlen der Mitglieder des nach Allerhöchst Ihrer Bestimmung in dem Propositions-Dekrete vom 23. Februar c. sub No. I. Litt. D. einzurichtenden ständischen Ausschußes und deren Stellvertreter unverzüglich vorzugehen. Dieser Allergnädigsten Aufforderung haben wir genügt, und es ist die Wahl auf folgende Mitglieder der Landtags-Versammlung gefallen:

I. aus dem Stande der Ritterschaft:

A. als Mitglieder des Ausschusses:
1) General-Landschaftsrath Alexander v. Brodowski,
2) Graf Titus v. Działynski,
3) Fürst Wilhelm Radziwiłł,
4) Dr. Anton v. Kraszewski,
5) Adalbert v. Lipski;

B. als Stellvertreter:
1) als ersten Stellvertreter Kammerherr Graf Eduard v. Raczynski,
2) als zweiten Stellvertreter Joseph v. Kurcewski,
3) als dritten Stellvertreter Graf Eduard v. Potworowski,
4) als vierten Stellvertreter Regierungsrath a. D. Pantaleon Schuman,
5) als fünften Stellvertreter Andreas v. Niegolewski,
6) als sechsten Stellvertreter Kammerherr Graf Heliodor v. Skórzewski;

II. aus dem Stande der Städte:

A. als Mitglieder des Ausschusses:
1) Ober-Bürgermeister Eugen Naumann,
2) Apotheker Johann Friedrich Veigel,

II.

Wybór Komitetów.

Najjaśniejszy Panie!

Wasza Królewska Mość Najwyższém rozporządzeniem z dnia 20. t. m. Najłaskawsze wezwanie do nas wydać kazać raczyłeś, aby do wyboru Członków Komitetu Stanowego, urządzić się mającego podług Najwyższego postanowienia w dekrecie propozycyjnym z dnia 23. Lutego sub Nro. I. Litt. D., i Zastępców tychże Członków, niezwłocznie przystąpiono. Najłaskawszemu wezwaniu temu zadosyć uczyniliśmy i wybór padł na następujących Członków Zgromadzenia Sejmowego:

I. ze Stanu rycerskiego:

A. jako Członkowie Komitetu:
1) Alexander Brodowski, Radzca Towarzystwa Kredytowego Jeneralnego,
2) Hrabia Tytus Działyński,
3) Xiążę Wilhelm Radziwiłł,
4) Dr. Antoni Kraszewski,
5) Wojciech Lipski;

B. jako Zastępcy:
1) pierwszy Zastępca Szambelan Hrabia Edward Raczyński,
2) drugi Zastępca Józef Kurcewski,
3) trzeci Zastępca Hrabia Edward Potworowski,
4) czwarty Zastępca Pantaleon Szuman, b. Radzca Regencyi,
5) piąty Zastępca Andrzéj Niegolewski,
6) szósty Zastępca Szambelan Hrabia Heliodor Skórzewski;

II. ze Stanu miejskiego:

A. jako Członkowie Komitetu:
1) Nadburmistrz Eugeniusz Naumann,
2) Aptekarz Jan Fryderyk Veigel,

3) Land- und Stadt-Gerichts-Director und Stadt-Verordneten-Vorsteher in Lissa Johann Willmann,
4) Bürgermeister Moritz Heinrich Brown;

B. als Stellvertreter:
1) als ersten Stellvertreter Apotheker Wilhelm Hausleutner,
2) als zweiten Stellvertreter Bürgermeister Johann Robowski,
3) als dritten Stellvertreter Kaufmann Wilhelm Bauer,
4) als vierten Stellvertreter Kaufmann Friedrich Wilhelm Grätz;

III. aus dem Stande der Landgemeinden:

A. als Mitglieder des Ausschusses:
1) Freischulzen-Gutsbesitzer Johann Ludwig König,
2) Freigutsbesitzer Anton Grunwald;

B. als Stellvertreter:
1) als ersten Stellvertreter Freigutsbesitzer Carl Jordan;
2) als zweiten Stellvertreter Mühlenbesitzer Johann Quandt.

Ew. Majestät bitten wir allerunterthänigst: diese Wahlen Allergnädigst bestätigen zu wollen.

Durch den Allerhöchsten Erlaß vom 20. d. M. haben Ew. Majestät zugleich uns anzuweisen geruht, diejenigen Geschäfte ständischer Verwaltung näher zu bezeichnen, welche wir nach unserer allergehorsamsten Denkschrift vom 18. März d. J. dem zu bestellenden Ausschusse übertragen zu sehen wünschen. Diese Geschäfte bestehen in der Aufsicht und Verwaltung folgender ständischen Institute:

1) der Corrections-Anstalt zu Kosten,
2) des Taubstummen-Instituts zu Posen,
3) der Irren-Heil-Anstalt zu Owinsk.

Nachdem wir indeß die Wahlen der Mitglieder des einzusetzenden ständischen Ausschusses vorgenommen haben, sind wir zu der Ueberzeugung gekommen, daß es nicht wohl angehen dürfte, die Aufsichts- und Verwaltungs-Geschäfte hinsichtlich

3) Dyrektor Sądu Ziemsko-miejskiego i Prezydujący Deputowanych miasta Leszna, Jan Willmann,
4) Burmistrz Maurycy Henryk Brown;

B. jako Zastępcy:
1) pierwszy Zastępca Aptekarz Wilhelm Hausleutner,
2) drugi Zastępca Burmistrz Jan Robowski,
3) trzeci Zastępca Kupiec Wilhelm Bauer,
4) czwarty Zastępca Kupiec Fryderyk Wilhelm Grätz;

III. ze Stanu wiejskiego:

A. jako Członkowie Komitetu:
1) właściciel solectwa wolnego Jan Ludwik König,
2) właściciel gospodarstwa wolnego Antoni Grunwald;

B. jako Zastępcy:
1) pierwszy Zastępca właściciel gospodarstwa wolnego Karól Jordan,
2) drugi Zastępca właściciel młyna Jan Quandt.

Waszę Królewską Mość prosimy najuniżeniéj: o Najłaskawsze potwierdzenie tych wyborów.

Najwyższém rozporządzeniem z dnia 20. t. m. Wasza Królewska Mość nam zarazem polecić raczyłeś, abyśmy bliżéj oznaczyli czynności Stanów, które podług naszego najpokorniejszego memoryału z dnia 18. Marca t. r. Komitetowi ustanowić się mającemu poruczyć pragniemy. Czynnościami takowemi są, dozór i zarząd nad następującemi Instytutami Stanowemi:
1) domem poprawy w Kościanie,
2) Instytutem głuchoniemych w Poznaniu,
3) Instytutem leczenia obłąkanych w Owińskach.

Przedsięwziąwszy wybór Członków Komitetu Stanowego, przekonaliśmy się, iżby nie wypadało czynności dozoru i zarządu względem powyższych Instytutów Komitetowi Stanowemu powierzać, ponieważ większa część

obiger Institute dem ständische Ausschuße zu übertragen, weil die meisten der gewählten Ausschuß-Mitglieder entfernt von diesen Anstalten wohnen und die currenten Arbeiten nicht würden besorgen können. Aus diesem Grunde sind wir der allerunterthänigsten unvorgreiflichen Meinung, daß es angemessener sein dürfte, es bei der bisherigen Einrichtung zu belassen, wonach für jedes der ständischen Institute eine besondere ständische Commission bestand, und bitten Ew. Majestät allergehorsamst,

dies Allerhuldreichst genehmigen und zugleich die für diesen Fall getroffene Wahl der Mitglieder der ständischen Commission bestätigen zu wollen.

Die Wahl ist auf folgende Landtagsabgeordnete gefallen:

I. für die ständische Verwaltungs-Commission der Corrections-Anstalt zu Kosten,
auf den Grafen Eduard v. Potworowski,
den General-Landschafts-Rath Alexander v. Brodowski,

den Bürgermeister Johann Robowski,
den Land- und Stadtgerichts-Director Willmann,
den Freigutsbesitzer Anton Grunwald;

II. für die ständische Verwaltungs-Commission des Taubstummen-Instituts zu Posen und

III. für die ständische Verwaltungs-Commission der Irren-Heil-Anstalt zu Owinsk,
auf den Grafen Titus v. Działynski,
den Kammerherrn Grafen Eduard v. Raczynski,
den Gutsbesitzer Andreas v. Niegolewski,

den Ober-Bürgermeister Eugen Naumann,

den Apotheker Johann Friedrich Veigel,
den Freigutsbesitzer Carl Jordan.

In tiefster Unterthänigkeit ersterben wir ꝛc.

Posen, den 23. April 1841.

obranych Członków tamtego mieszka w oddaleniu od tych zakładów i nie mogliby zachodzące sprawy załatwiać. Z powodu tego uznaliśmy za stósowniejszą, pozostawić przy dotychczasowém urządzeniu, podług którego dla każdego Instytutu Stanowego osobna Kommissya Stanów istniała, i prosimy Waszę Królewską Mość najpokorniéj:

o Najłaskawsze na to zezwolenie i o potwierdzenie przedsięwziętego na ten przypadek wyboru Kommissyj Stanowych.

Wybór padł na następujących Deputowanych na Sejm:

I. dla Kommissyi Stanowéj zawiadującéj domem poprawy w Kościanie,
na Hr. Edwarda Potworowskiego,
na Alexandra Brodowskiego, Radzcę Towarzystwa Kredytowego Jeneralnego,
na Jana Robowskiego, Burmistrza,
na Willmanna, Dyrektora Sądu Ziemsko-miejskiego,
na Antoniego Grunwalda, właściciela gospodarstwa wolnego;

II. dla Kommissyi Stanowéj zawiadującéj Instytutem głuchoniemych w Poznaniu, i

III. dla Kommissyi Stanowéj zarządzającéj Instytutem leczenia obłąkanych w Owińskach,
na Hrabiego Tytusa Działyńskiego,
na Szambelana Hrabiego Edwarda Raczyńskiego,
na dziedzica dóbr Andrzeja Niegolewskiego,
na Nadburmistrza Eugeniusza Naumana,
na Aptekarza Jana Fryderyka Veigel,
na właściciela gospodarstwa wolnego Karóla Jordana.

Zostajemy i t. d.

Poznań, dnia 23. Kwietnia 1841.

III.

Wahlen der Landtags-Abgeordneten.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Ew. Majestät haben den zum fünften Provinzial-Landtage versammelten Ständen des Großherzogthums Posen den Entwurf eines Reglements wegen Abhaltung der Wahlen der Landtags-Abgeordneten und ihrer Stellvertreter vorlegen zu lassen geruht.

Nach sorgfältiger Erwägung des Gegenstandes haben Ew. Majestät getreue Stände des Großherzogthums Posen die Ueberzeugung gewonnen, daß der vorgelegte Entwurf sowohl die Ordnung der Wahlen für die Zukunft sicher stellen, als auch der Veranlassung zu möglichen Beschwerden vorbeugen wird.

Indeß erlauben wir uns, Ew. Majestät unterthänigst zu bitten: die Hinzufügung folgender Bestimmungen zu diesem Reglement allergnädigst zu gestatten:

1) daß, um den Wahlen die möglichste Freiheit zu sichern, die Landräthe in Zukunft gehalten seien, zu dem Wahlgeschäfte, Behufs der Wahl sowohl der Abgeordneten des Ritterstandes, als auch der Städte und Landgemeinden, als Zeugen und Beistand, den ersten Deputirten des Kreises, in welchem die Wahl statt findet, und falls derselbe verhindert sein sollte, den zweiten Kreis-Deputirten zuzuziehen;

2) daß im Falle, wenn von diesen Deputirten keiner am Wahltage erscheint, es der Wahl-Versammlung überlassen sei, aus ihrer Mitte für diesen einzigen Akt einen Beistand zu deputiren;

3) daß die Aufforderungen zum Wahltage wenigstens vierzehn Tage zuvor den Wählern behändigt werden, um die Wähler nicht zu übereilen;

4) daß die Bestimmung des §. 1. dahin abgeändert werde: daß auch in dem Falle, wenn der Gewählte nur die Hälfte der Stimmen der erschienenen Wähler erhalten habe, nach den Vorschriften §. 2. u. s. w. verfahren werde,

III.

Wybory Deputowanych sejmowych.

Najjaśniejszy Panie!

Wasza Królewska Mość raczyłeś najłaskawiéj przełożyć Stanom W. X. Poznańskiego na Sejm piąty prowincyalny zgromadzonym, projekt regulaminu względem wyboru Deputowanych sejmowych i ich Zastępców.

Po troskliwém rozważeniu tego przedmiotu, przekonały się wierne Stany W. X. Poznańskiego, iż projektowana ustawa nie tylko porządek wyborów sejmowych zabezpieczy, ale oraz powodom do zażaleń zapobiegnie.

Pozwalamy sobie jednakże upraszać pokornie: abyś Wasza Królewska Mość do tego regulaminu raczył następujące przydać postanowienia:

1) aby dla zapewnienia wyborom ile być może największéj wolności, Radzcy Ziemiańscy na przyszłość obowiązani byli, wezwać na sejmiki wyznaczone do wyborów Deputowanych tak Stanu rycerskiego jako też miejskiego i gmin wiejskich na świadka i współprzewodniczącego Deputowanego powiatu, w którym odbywają się wybory, albo też drugiego, gdyby tamten przybyć nie mógł.

2) Aby w przypadku, gdyby się z tych Deputowanych żaden na zgromadzenie wyborowe niestawił, przytomnym wybierającym wolno było, z ich grona do téj jednéj czynności członka wyznaczyć.

3) Aby wezwania na sejmiki wyborowe, ponieważ teraz często za późno przychodzą, przynajmniéj dwa tygodnie przed dniem wyborów, obiorcom wręczone były.

4) Aby brzmienie §. 1. tak zostało zmienionem, żeby i w tym przypadku, gdyby obrany tylko połowę głosów przytomnych obiorców miał za sobą, przepisy §. 2. i następnych zastósowane były. Gdyby

weil, wenn es darauf ankommt zu ermitteln: ob ein Candidat die Stimme des, nach den Lebensjahren ältesten Wählers erhalten habe, das Gesetz nicht ausführbar sein würde, da Niemand genöthigt werden dürfte, sich zu seinem Stimmzettel (§. 5.) zu bekennen;

5) daß der §. 5. einen Zusatz erhalte, wonach es denjenigen Wählern, welche des Schreibens unkundig sind, freistehen soll, ihre Stimmzettel durch eine andere Person nach ihrem Vertrauen schreiben zu lassen, oder ihr Votum mündlich zu Protokoll zu geben;

6) daß in Folge dieses Reglements alle früheren, die Wahlordnung betreffenden Gesetze und Observanzen aufgehoben werden.

Ew. Majestät stellen wir die Allergnädigste Berücksichtigung vorstehender unmaaßgeblicher gutachtlicher Aeußerung anheim und ersterben ꝛc.

Posen, den 26. März 1841.

IV.

Forst- und Jagdordnung.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Ew. Majestät zum fünften Posener Provinzial-Landtage versammelten Stände haben den ihnen übergebenen ad 3. des Allerhöchsten Propositions-Dekretes vom 23. Februar c. aufgeführten Entwurf zu einer allgemeinen Forst- und Jagd-Polizei-Ordnung sorgfältig geprüft, und erlauben sich hierdurch die ihnen darüber nöthig erschienenen Bemerkungen zur Allergnädigsten Berücksichtigung allerunterthänigst vorzutragen:

1) Zu §. 1. dürfte zur näheren Bezeichnung des Zweckes der Forst- und Jagd-Ordnung eine Bestimmung aufzunehmen sein, nach welcher diese Ordnung zugleich den Zweck habe, wohlerworbene Rechte und Gerechtigkeiten zu schützen.

2) Zu §. 8. befürworten wir folgenden Zusatz:

albowiem na tém zależało wyśledzić, czy kandydat miał za sobą głos wiekiem najstarszego, postanowienie to, wykonać by się niedało, ponieważ nikt zmuszony być nie może, przyznać się do swego na karcie oddanego (§. 5.) głosu.

5) Aby §. 5. w tym został uzupełniony: iżby obiorcóm pisać nieumiejącym było wolno, kazać sobie kartkę wedle swego zaufania przez kogo innego napisać, albo też głos swój ustnie do protokułu podać.

6) Aby w skutku niniejszéj ustawy wszystkie dawniejsze postanowienia i zwyczaje tyczące się porządku wyborów, uchylone zostały.

Powyższe nasze najpokorniejsze uwagi Najwyższéj Waszéj Królewskiéj Mości decyzyi oddając, zostajemy i t. d.

Poznań, dnia 26. Marca 1841.

IV.

Regulamin policyi leśnéj i łowieckiéj.

Najjaśniejszy Panie!

Wierne Stany Waszéj Królewskiéj Mości, na piąty Sejm prowincyalny Wielkiego Xięstwa Poznańskiego zebrane, rozważywszy troskliwie podany sobie projekt do powszechnego regulaminu policyi leśnéj i łowieckiéj, w najwyższym dekrecie propozycyjnym z dnia 23. Lutego r. b. ad 3 wspomniony, poważają się uwagi, jakie za potrzebne uznali, do najłaskawszego uwzględnienia Waszéj Królewskiéj Mości, niniejszém najuniżeniéj przedstawić:

1) Do §. 1. dla dokładniejszego oznaczenia celu, w którym regulamin leśny i łowiecki wydanym być ma, należałoby umieścić postanowienie, według którego regulamin rzeczony ma oraz na celu, opiekę praw i uprawnień dobrze nabytych.

2) Do §. 8. pragną zgromadzone Stany następującego dodatku:

„die auf der Gränzlinie stehenden Bäume „müssen fortgeschafft, und wenn das Eigen„thumsrecht an ihnen nicht feststeht, von den „Grenznachbaren zu gleichen Theilen benutzt „oder verwerthet werden;"

weil einmal nach dem Inhalte des §. Bäume als Gränzzeichen nicht mehr geduldet werden sollen, und andererseits das Eigenthumsrecht an denselben nicht feststeht.

3) Hinsichtlich der im §. 11. gegebenen Bestimmungen bemerken wir, wie es in der Regel genügen dürfte, wenn ein geprüfter Bau-Handwerker die Holzanschläge zu fertigen habe, indem die Heranziehung des Kreis-Bau-Beamten theils mit unverhältnißmäßigen Kosten verknüpft, theils mit seinen übrigen, wichtigeren Geschäften nicht immer vereinbar sein würde.

4) Bei §. 12. befürworten wir die Weglassung des letzten Satzes, indem es für den Berechtigten hart erscheinen dürfte, wenn er das ihm zustehende Eichenholz, erst nach erfolgter Abborkung überwiesen erhalte, weil eines Theils das in der Saftzeit gefällte Holz wenig Werth habe, und anderntheils die Anfuhr des so spät im Jahre überwiesenen Holzes für einen großen Theil der Berechtigten sehr schwierig und oft unmöglich sein würde.

5) Bei §. 14. erscheint uns eine Aenderung in der Art angemessen, daß:

a) die Strafe für Versäumung des zur Holzanweisung angesetzten Termins für beide Theile auf Einen Thaler festzusetzen sei, welcher gegenseitig beiden Theilen zufließen dürfte,
b) die Frist von 24 Stunden, innerhalb welcher dem Berechtigten nach erfolgter Fällung der Hölzer freisteht, über die Dimensionen derselben Beschwerde zu führen, auf 48 Stunden verlängert werde;

beide Aenderungen erscheinen uns billig, ohne daß dadurch für einen Theil ein Nachtheil zu befürchten sein dürfte; eben so befürworten wir zu diesem §. folgenden Nachtrag:

„die Ueberweisung des Holzes muß auf Ver„langen des Berechtigten vom 1. December „an gerechnet, spätestens in 4 Wochen ge-

»Drzewo na linii granicznéj stojące, po»winno być wycięte, a jeżeli prawo wła»sności do niego, jest niepewne, przez »sąsiadów granicznych w równych czę»ściach użyte lub spieniężone.«

gdyż najprzód podług obmowy §fu wspomnionego, drzewa za znamiona graniczne cierpiane być nie mają, a powtóre własność ich częstokroć jest niepewna.

3) Co do postanowień §. 11. objętych, nadmieniamy: iżby zazwyczaj dostatecznem było, gdyby anszlagowanie drzewa działo się przez examinowanego cieślę, gdyż sprowadzanie budowniczego powiatowego, częścią ze zbytniemi kosztami jest połączone, częścią zaś z ważniejszemi jego zatrudnieniami, niezawsze by się zgadzało.

4) Do §. 12. życzemy, ażeby ostatni ustęp całkiem był wypuszczony, gdyż zdaje się dla uprawnionego zbyt surową rzeczą, gdyby należące mu się drzewo dębowe, dopiero po zdięciu kory oddawane być miało, albowiem drzewo, w czasie w którym sok ze wszystkiem nie ustąpił, ścięte, małą ma wartość, a powtóre zwózka drzewa w tak późnéj roku porze zaassygnowanego, dla wielu uprawnionych zbyt trudną, a często nawet niepodobną by była.

5) Do §. 14. zdaje nam się odmiana w ten sposób być stósowną:

a) iżby kara za zaniedbanie terminu do assygnowania drzewa naznaczonego, dla obu stron na jeden talar była ustanowiona i wzajemnie obydwie strony dochodziła;
b) iżby termin jednéj doby (24ch godzin), w przeciągu którego uprawnionemu, po spuszczeniu drzewa wolno jest, względem rozmiaru tegoż, zarzuty podać, do 48 godzin był przedłużony.

Obie odmiany zdają się być słusznemi, a uszczerbku niemożna się ztąd dla żadnéj strony obawiać.

Podobnież życzymy do tegoż §fu następującego dodatku:

»Oddanie czyli tradycya drzewa, powinna »na żądanie uprawnionego, od dnia 1. Gru»dnia rachując, najpóźniéj w 4 tygodniach

„schehen, wenn nicht erhebliche Gründe dem „entgegen sein sollten.

6) Die im ersten Abschnitte des §. 15. angesetzte Frist von 2 Monaten zur Fortschaffung des angewiesenen Holzes dürfte auf 3 Monate auszudehnen sein, indem bei schlechten Wegen und andern unvorhergesehenen Ereignissen die erste nicht unbedingt und immer ausreichen könnte.

7) Zu §. 16. erscheint uns zur Vermeidung unnöthiger Weiterungen folgender Nachsatz nöthig:

„Als eine theilweise Verwendung des Holzes „ist anzusehen, wenn die verabreichten Sä„geblöcke bereits geschnitten sind."

8) Eben so erscheint folgender Zusatz zu §. 17. sachgemäß:

„Entsteht über die Entfernung einer Tage„reise Streit, so entscheidet der Kreisland„rath mit Beachtung der Localitäts-Verhält„nisse und findet gegen diese Entscheidung „der Recurs an die Regierung statt."

9) Zu §. 19. bemerken wir, wie eine Höhe der über der Erde vorstehenden Fundamente von Einem Fuße hinreichend sein dürfte, indem dadurch die Schwellen hinlänglich geschützt sein werden, und anderntheils ein 2' über der Erde vorstehendes Fundament bei kleinen und leichten Gebäuden unverhältnißmäßige Kosten verursachen dürfte.

In dem ersten Satze des §. dürfte überdem „z. B." fortgelassen, so wie im 2ten Satze Zeile 3 von unten, hinter „in Fachwerk" „oder massiv" einzuschalten sein, wodurch der Inhalt des §. an Bestimmtheit und Vollständigkeit gewinnen würde.

10) Für den §. 21. wird mit Beziehung auf die Bemerkung zu §. 11. befürwortet: in Stelle des Kreis-Bau-Beamten in der Regel einen geprüften Bauhandwerker fungiren zu lassen.

11) Nach §. 22. ist der Waldeigenthümer in allen Fällen befugt, das zu verarbeitende Holz durch seine Arbeiter stämmen, aufarbeiten und nach dem nächsten Gestelle schaffen zu lassen; wir sind indeß der Meinung, daß durch das Aufarbeiten

»nastąpić, jeżeli ważne przyczyny na za»wadzie nie stoją.«

6) Termin dwumiesięczny do wywiezienia zaassygnowanego drzewa w pierwszym odstępie §fu 15. naznaczony, należałoby do trzech miesięcy przedłużyć, gdyż w czasie złych dróg i w razie nieprzewidzianych wypadków, dwumiesięczny termin nie zawszeby był dostatecznym.

7) Do §. 17., dla uniknienia próżnych obszerności, zdaje się następujący dodatek potrzebnym:

»za częściowe użycie drzewa, uważać na»leży to, gdy wydane kloce już są po»rznięte.«

8) Podobnież zdaje się następujący dodatek do §. 17. stósownym:

»Spór, któryby względem sprowadzenia »drzewa w jednym dniu, powstał, roz»strzygnie Radzca Ziemiański powiatu, »z uwagą na stósunki miejscowe; rekurs »od wyroku tego wolny jest do Królew»skiéj Regencyi.«

9) Do §. 19. nadmieniamy, iż wysokość fundamentów po nad ziemią, na jednę stopę dostateczną być powinna, gdyż przyciesie przez to należycie zabezpieczone będą, a powtóre fundament 2 stopy nad ziemię wystający, przy budynkach małych i lekkich zrządzałby koszta, w żadnéj proporcyi z samym budynkiem nie zostające.

W pierwszym peryodzie tegoż §fu należałoby prócz tego głoski z. B. na przykład znaczące, opuścić, a w drugim okresie, w wierszu 3cim od dołu, za słowem: »in Fachwerk« w wiązarek, umieścić wyrazy »oder massiv« lub w mur; przez coby §. ten na jasności i zupełności zyskał.

10) Do §. 21. życzą Stany, z odniesieniem się do uwagi do §. 11. uczynionéj: ażeby zamiast budowniczego powiatowego, examinowany rzemieślnik czyli cieśla, za zwyczaj był powoływany.

11) Podług §. 22. mocen jest właściciel boru w każdym przypadku, drzewo obrobić się mające, przez własnych ludzi kazać spuścić, obrobić i do najbliższego składu odwieść. Będąc jednak tego zdania, iż przez obrobienie i wy-

und Fortschaffen des Holzes durch den Eigenthümer auf Kosten des Berechtigten, diese für letzteren häufig unverhältnißmäßig hoch sein werden, und schlagen deshalb vor, in der Regel dem Berechtigten die Aufarbeitung und Fortschaffung des Holzes zu überlassen.

12) Bei §. 24. befürworten wir: auch dem Berechtigten das hier beregte Provocations-Recht einzuräumen, indem wir dies für billig halten und hieraus für keinen Theil ein Nachtheil entstehen dürfte.

13) Bei §. 25. dürfte zur Beseitigung jedes möglichen Zweifels in der ersten Zeile hinter dem Worte Brennholz, die Worte: „mit Ausnahme des Raff- und Leseholzes" zuzufügen sein.

14) Zu §. 25. bemerken wir, daß der Antrag auf Fixation des Brennholzes sowohl dem Berechtigten als dem Verflichteten gestattet sein dürfte.

15) Zu §. 27. erscheint uns der zu §. 22. gemachte Vorschlag nicht erforderlich, indem für den Berechtigten hier keine drückende Ausgabe zu besorgen steht, andererseits aber der Einschlag und die Aufstellung des Brennholzes der Holzkultur wegen, und zur Vermeidung von Diebereien und Streitigkeiten, in den meisten Fällen durchaus dem Waldeigenthümer allein überlassen bleiben dürfte.

16) Im §. 28. ist anstatt auf §. 24. auf §. 14. Bezug zu nehmen, was hier nachrichtlich bemerkt wird.

17) Zu §. 30. befürworten wir:

a) in Zeile 2 von oben ist zwischen „diejenigen" und „trockenen" das Wort „umgefallenen" einzuschalten, indem sonst leicht Mißbräuche zum Nachtheile des Waldeigenthümers eintreten würden.

b ad a) des Entwurfs, dürfte eine Strafe von 5 Sgr. hinreichend sein, wobei es sich jedoch von selbst versteht, daß: wer keinen Zettel hat, für den Tag auch kein Holz sammeln dürfe,

c) zur Beschaffung des Kochholzbedarfes wird in den Sommermonaten monatlich an zwei Tagen das Einsammeln zu gestatten sein.

wiezienie drzewa przez właściciela boru, na koszt uprawnionego, koszt ten dla ostatniego częstokroć zbyt wysoko by wypadł; proponują Stany: aby obrobienie i wywiezienie drzewa, za zwyczaj uprawnionemu było pozostawione.

12) Do §. 24. pragną Stany: ażeby wspomnione tamże prawo czyli wolność wniesienia o ustanowienie pewnego rocznego deputatu, także uprawnionemu przyznane było, albowiem to słuszną jest rzeczą, a żadnego uszczerbku dla którejkolwiek strony pociągać za sobą nie może.

13) Należałoby w §. 25., dla usunięcia wszelkiéj wątpliwości, w pierwszym wierszu za słowem »Brennholz« drzewo opałowe, dodać słowa: »mit Ausnahme des Raff- und Leseholzes« — »wyjąwszy zbierki i łomowiska.«

14) Do §. 25. nadmieniamy, iż uczynienie wniosku o fixacyą czyli ustanowienie drzewa opałowego, dozwolone być powinno tak obowiązanemu jako też uprawnionemu.

15) Co do §. 27., zdaje się Stanom projekt do §. 22. uczyniony niepotrzebnym, gdyż tutaj uciążliwego dla uprawnionego wydatku obawiać się nie można, a nadto ubijanie i ustawianie drzewa opałowego, dla kultury drzew oraz dla uniknienia kradzieży i sprzeczek, najczęściéj samemu właścicielowi boru koniecznie pozostawione być powinno.

16) W §fie 28. odwołać się należy, nie na §. 24., lecz na 14., co się tutaj dla wiadomości nadmienia.

17) Do §. 30. pragniemy:

a) iżby w wierszu drugim od góry, między słowami »diejenigen« i »trockenen«, wyraz »umgefallenen« był umieszczony, gdyż inaczéj nadużycia ze szkodą właściciela boru, łatwo stać by się mogły.

b) *ad a.* projektu, — kara 5 sgr. byłaby dostateczną; rozumie się jednak samo z siebie, że temu, kto ceduły wcale nie posiada, zbieranie w tymże dniu drzewa dozwolonem być nie powinno.

c) Dla przysposobienia drzewa opałowego dozwolone być winno zbieranie porą latową w dwóch dniach na miesiąc.

18) Zu §. 34. dürfte zur Vermeidung jeden Mißverständnisses folgender Zusatz aufzunehmen sein:

„Sind Aeste und Wipfel observanzmäßig in „geringeren Dimensionen abgegeben worden, „so behält es dabei sein Bewenden."

19) Zu §. 36. wird befürwortet, in Zeile 3. von oben hinter »Schlägen« die Worte:

„und Tagen"

einzuschalten, indem sonst die Controlle sehr erschwert sein würde.

20) Zu §. 37. dürfte nachstehender Zusatz selbstredend erforderlich sein:

Auch wird mit Hinweisung auf §. 10. ausdrücklich bemerkt, daß wenn der Berechtigte zur Deckung seines Brennholzbedarfs ein Recht auf Raff- und Leseholz, Stubben, Lagerholz, Aeste und Wipfel hat, er verbunden ist, seinen Bedarf in der bisherigen Observanz nach Anweisung des Forstbesitzers zu entnehmen.

21) In der letzten Zeile des §. 39. dürfte dem Sinne des §. nach, anstatt „einfachen" „vierfachen" zu setzen sein.

22) Anstatt der im §. 43. stipulirten Strafe dürften 1 bis 5 Rtlr. genügen, auch dürfte die im 2ten Abschnitt des §. ausgesprochene Verpflichtung nur als eine subsidiare anzusehen sein.

23) Hinsichtlich der im §. 52. bis 56. enthaltenen Bestimmungen über die Ausübung der Waldstreu-Berechtigung nehmen wir zur Vermeidung von Wiederholungen Bezug auf unsere allerunterthänigst gemachten Bemerkungen zu den §. 1. bis incl. 8. des Entwurfs zu einer Verordnung über die vorläufige Ausübung der Waldstreuberechtigung.

24) In Beziehung der im dritten Abschnitte des §. 60. enthaltenen Bestimmungen sind wir der Meinung, daß der Berechtigte nur subsidiarisch für die Strafe und das Pfandgeld verhaftet sei, wenn er anders einen tüchtigen Hirten hält. Ferner sind wir in Beziehung auf den §. 46. der Meinung, daß beide Theile die Kosten der Verlegung der Nacht-Koppel zu gleichen Theilen zu tragen haben.

18) Do §. 34. należałoby dla zapobieżenia mylnemu zrozumieniu następujący dodatek uczynić:

»Jeżeli gałęzie i wierzchołki według zwy»czaju w mniejszych rozmiarach (dymen»syach) dawane były, tedy pozostaje się »przytém i nadal.«

19) Do §. 36. życzą Stany, umieszczenia w wierszu 3cim od góry, za słowem »Schlägen« słowa

»und Tagen« (i dni),

gdyż inaczéj kontrolla byłaby zbyt trudną.

20) Do §. 37., potrzebny jest, jak samo z siebie wynika, następujący dodatek:

»Także w następstwie §. 10. nadmienia »się wyraźnie, że uprawniony, jeżeli »dla zabezpieczenia potrzebnego opa»łu, ma prawo do zbierania drzewa, do »pieńków, wywrotów, gałęzi i wierzchoł»ków, obowiązany jest potrzebę swoją »podług dotychczasowego zwyczaju, za »assygnacyą właściciela boru pobierać.«

21) W ostatnim wierszu §fu 39. wypadałoby w myśl tegoż §fu, zamiast

»einfachen« (pojedyńczy) umieścić »vierfachen« (poczwórny).

22) Zamiast kary w §. 43. postanowionéj, dostateczną byłaby kara od 1 do 5 talarów; także należałoby obowiązek w oddziale 2. tegoż §. wyrażony, uważać tylko za subsydialny.

23) Względem postanowień §§. 52. do 56. objętych, tyczących się wykonywania prawa do ściołki leśnéj, unikając powtarzań, odwołujemy się do najuniżeńszych uwag naszych do §§. 1. aż do 8. projektu do ustawy względem tymczasowego wykonywania prawa do słańska, uczynionych.

24) Co się tyczy postanowień w trzecim odstępie §. 60. zawartych, jesteśmy tego zdania, iż uprawniony za karę i fantowe tylko subsydyalnie odpowiedzialnym być może, jeżeli zdatnego ma pasterza. Również jesteśmy do §. 46. tego zdania: iż koszta przeniesienia zagrod nocnych, obydwie strony porówno ponosić winny.

25) Zu §. 62. sind wir der Ansicht, daß in Beziehung auf die Schaafe der 1ste April, statt des 1sten Mai's als Termin der Eröffnung der Waldweide anzunehmen sei; es würde hierdurch oft einem dringenden Bedürfnisse, ohne Nachtheil für den Wald, abgeholfen.

26) Mit Rücksicht darauf, daß im §. 46. die Worte: bei entstehender gütlichen Einigung unrichtig verstanden, und selbst im vorliegende Entwurfe ganz falsch ins Polnische übertragen sind, bitten wir, daß gesetzt werden möge:

„bei nicht statt findender gütlichen Einigung";

eine gleiche Bemerkung haben wir zu §. 66. anzubringen.

27) Zum §. 67. befürworten wir folgenden Zusatz:

„jedoch darf nicht mehr als $\frac{3}{4}$ des ganzen „Waldes auf einmal in Schonung gelegt wer„den, damit dem Weideberechtigten wenigstens „die nothdürftige Weide nicht entzogen werde".

28) Bei §. 70. dürfte die vorgeschlagene Entfernung von 500 Fuß auf 250 Fuß zu ermäßigen sein, indem sonst leicht eine drückende Last für den Berechtigten entstehen könnte.

29) Zu §. 72. Zeile 3. von oben, dürfte hinter: und fortbehütet werden kann, einzuschalten sein:

„wobei jedoch der Weideberechtigte für den „durch das Vieh gemachten Schaden nicht un„bedingt verantwortlich bleibt";

indem ohne diesen Zusatz leicht Streitigkeiten entstehen würden.

30) Zum §. 84. befürworten wir, mit Rücksicht auf die in der Provinz obwaltenden Verhältnisse folgende Aenderungen:

a) hinter dem Worte: Blattsicheln, hinzuzusetzen: „wohl aber mit Erndtesicheln";
b) zwischen den Worten keine und Harken, einzuschalten: „eiserne";
c) so wie der Zusatz, daß wöchentlich wenigstens 3 nicht auf einander folgende Tage zum Grasschneiden gestatten werden möchten;

indem ohne diese Modificationen die Grasgewinnung fast ohne Vortheil für den Berechtigten zu bewirken sein dürfte.

25) Do §. 62. sądzimy iż co do owiec, dzień 1. Kwietnia, zamiast 1. Maja, jako termin otwarcia pastwiska leśnego, przyjęty być może; częstokroć bowiem zapobieży się przez to gwałtownéj potrzebie, bez żadnego uszkodzenia boru.

26) Z uwagą na to, iż słowa §. 46.:

»bei entstehender gütlichen Einigung«

mylnie zrozumiane być mogą, a nawet w obecnym projekcie na język polski fałszywie są przełożone, dopraszają się Stany, aby powiedziane było:

»jeżeli układ do skutku nie przyjdzie.«

Podobnąż uwagę uczynić nam wypada do §. 66.

27) Do §. 67. życzymy mieć następujący dodatek:

»Jednakże nie wolno nigdy więcéj, jak $\frac{3}{4}$ części całego boru na jeden raz zagaić, ażeby uprawnionemu przynajmniéj niezbędne pastwisko odjęte nie było.«

28) Do §. 70. wypadałoby proponowaną odległość 500 stóp na 250 stóp zmniejszyć, gdyż w przeciwnym razie dla uprawnionego wielki ciężar łatwoby mógł powstać.

29) Do §. 72. wiersza 3. od góry potrzeba, ażeby za słowami:

»und fortbehütet werden kann«

umieszczone było;

»jednakże ten, któremu prawo pastwiska służy, za szkodę przez bydło zrządzoną bezwarunkowo odpowiedzialnym nie jest«

gdyż bez dodatku tego sprzeczki byłyby nieuchronne.

30) Do §. 84. wnosimy przez wzgląd na istniejące w prowincyi zwyczaje, o następujące odmiany:

a) o dodanie za słowem »Blattsicheln« słów: »jednak sierpami żniwnymi«;
b) o wsunięcie między słowa »żadne i grabie« wyrazu: »eiserne« (żelazne);
c) oraz dodatku: ażeby na tydzień przynajmniéj 3 dni po sobie nie następujące, do żęcia trawy dozwolone były;

albowiem bez tych modyfikacyj, używanie trawy byłoby prawie bez żadnéj dla uprawnionego korzyści.

31. Zu §. bemerken wir, daß die bisher bestandenen Gruben nicht unbedingt den Bestimmungen des §. unterworfen sein dürften, diese sich vielmehr nur auf die Zukunft beziehen dürften, indem sonst in einzelnen Fällen unverhältnißmäßige Arbeiten veranlaßt werden könnten.

32) Zum ersten Abschnitte des §. 87. befürworten wir folgenden Zusatz:

„wenn ein anderes hierüber nicht verabredet „sein sein sollte,"

ferner sind wir der Meinung, daß die im dritten Abschnitte erwähnte Orts-Armen-Kasse besser als solche desjenigen Ortes bezeichnet werden dürfte:

„nach welchem das betreffende Revier den „Namen führt."

33) Zum §. 88. befürworten wir folgende Aenderungen und Zusätze Allergnädigst aufnehmen zu lassen:

a) Es dürfte nicht Confiscation, sondern nur Beschlagnahme und Verkauf des nicht sofort legitimirten Holzes eintreten, der Erlös dagegen 8 Tage lang asservirt und demjenigen, der sich in dieser Zeit als Eigenthümer ausweise verabfolgt, sonst aber der Armen-Kasse des Ortes, in welchem die Beschlagnahme erfolgt, überwiesen werden.

b) Die Schulzen dürften die Befugniß erhalten, Atteste über den ehrlichen Erwerb oder das Eigenthum des Holzes auszustellen, wobei die des Schreibens Unkundigen die Geistlichen und Schullehrer zuziehen könnten.

c) Denuncianten-Antheile dürfen nicht bewilligt werden.

34) Bei Berathung über den §. 90. fand eine Meinungsverschiedenheit statt, indem sich 15 Stimmen für die Beibehaltung des Entwurfs, 22 Stimmen aber für eine Aenderung desselben dahin aussprachen,

„daß der zweite Period im 1sten Absatze, so „wie der ganze zweite Absatz gestrichen werde";

indem die Bestimmung in jener unausführbar erscheine; beide Ansichten werden daher Ew. Majestät hierdurch allerunterthänigst vorgetragen.

31) Do §. 85. nadmieniamy, iż doły, które dotąd exystowały, postanowieniom tegoż §. bezwarunkowo podlegać nie powinny; owszem te odnosić się mają tylko do przyszłości, gdyż przeciwnie sprowadzićby mogły w szczególnych przypadkach nieproporcyonalne prace.

32) Do pierwszego odstępu §. 87. wnosimy o następujący dodatek:

»jeżeli czego innego w tym względzie nie umówiono.«

Daléj sądzimy, iż kassę ubóstwa miejscowego w trzecim odstępie wspomnioną, temi słowy dokładniéj opisać należy:

»podług któréj obreda właściwa nazwisko swe nosi.«

33) Do §. 88. wnosimy o łaskawe odmiany w następujący sposób:

a) iżby nie konfiskata, lecz tylko zabranie i przedaż niewylegitymowanego natychmiast drzewa, miały miejsce; zebrane zaś z sprzedaży pieniądze przez tydzień asserwowane i temu wydane były, kto się w tymże czasie właścicielem drzewa wykaże; w przeciwnym zaś przypadku, aby na rzecz kassy ubogich tego miejsca, w którym odebranie drzewa nastąpiło, przekazane zostały.

b) Sołtysów należałoby umocować do poświadczania uczciwego nabycia czyli własności drzewa; do czego osoby nieumiejące pisać duchownych lub nauczycieli miejscowych wzywaćby mogły.

c) Denuncyantowi nienależałoby części przyznawać.

34) Przy naradzaniu się nad §. 90. okazały się rozmaite zdania, gdyż 15 głosów za utrzymaniem projektu a 22 głosy za odmianą tegoż w ten sposób się oświadczyły:

iżby drugi okres w pierwszym odstępie, jako też cały drugi odstęp, były skreślone,

gdyż wykonanie postanowień tamtego nie podobném się zdaje; oba więc zdania przedstawiają Stany Waszéj Królewskiéj Mości do najwyższéj decyzyi.

35) Beim Schluße des §. 91. befürworten wir hinter den Worten: „oder Bosheit wird" das Wort: „außerdem" einzuschalten, weil derjenige der im vorliegenden Falle eine Kriminalstrafe verwirkt, auch außerdem dem Beschädigten gerecht werden müsse und anderntheils besser davon kommen könnte als jeder andere Contravenient.

36) Im §. 100. Zeile 4. von oben, dürften die Worte: als Entwendung wegfallen, indem es nicht angemessen sein möchte, eine Thatsache von vorne herein als Diebstahl zu bezeichnen; aus demselben Grunde befürworten wir zu §. 101. Zeile 2. von oben die Weglassung der Worte:

„des gemeinen Diebstahls",

so wie die Einschaltung des Wortes:

„bestehenden"

vor dem Worte: Gesetzen.

37) Zu §. 107. fand sich zu bemerken, daß im vorliegenden Falle das Feuer häufig gegen den Wind brenne, weshalb statt der Worte:

„bei vom Walde abstehendem Winde" die Worte: „bei günstigem Winde",

zu setzen seien.

38) Bei der Berathung des §. 110., welcher von der Versammlung durch Stimmenmehrheit in der Art angenommen wurde, daß nur von je 2 Feuerstellen 1 Mann zu gestellen sei, und sich diese Verpflichtung nur auf einen Umkreis von 1 Meile erstrecken möchte; trugen die Abgeordneten der Städte auf Sonderung der Stände mit 8 gegen 4 Stimmen an, und sprachen sich dann dahin aus, daß von den Städten zum Löschen nur für jede 4 Feuerstellen 1 Mann zu gestellen sein dürfte, indem von den Städten mehr zu verlangen häufig unmöglich sein werde, was mit Rücksicht auf die Gewerbetreibenden, die Handwerker und namentlich auf die Juden, welche in den kleinen Städten selten einheimisch sind, in die Augen fallen dürfte; — hiernach dürfte für den Fall der Berücksichtigung dieser Ansichten auch der §. 112. entsprechend zu erörtern sein.

39) Bei Berathung des §. 116. erklärten sich 22 Stimmen für den Gesetzentwurf und 20 Stimmen dagegen; letztere, die Abgeordneten der Städte und Landgemeinden nämlich, sind der Meinung, daß dem Waldeigenthümer im beregten Falle zwar Hülfe gewährt werden müsse, dies jedoch nur ge-

35) W ustępie ostatnim §. 91. wnosimy o wsunięcie za słowami »lub złości« wyrazu: »oprócz tego,« gdyż ten, który w obecnym przypadku na kryminalną zasłuży karę, prócz tego jeszcze, uszkodzonego wynagrodzić winien, inaczéj bowiem lepiéjby wyszedł, jak każdy inny wykraczający.

36) W §. 100., wierszu 4. od góry, możnaby opuścić słowa »jako kradzież«, gdyż nie stósownie by było, czyn jaki naprzód już za kradzież poczytywać; z takiéjże saméj przyczyny wnosimy do §. 101. wiersza 2. z góry, o opuszczenie słów:

»kradzieży pospolitéj«

a dopisanie wyrazu:

»bestehenden« (istnących)

przed słowem Gesetzen (ustaw).

37) Do §. 107. było do nadmienienia, iż w przypadku obecnym ogień często przeciw wiatrowi się szerzy, zaczém zamiast słów:

»przy wietrze od boru ciągnącym«

umieścić wypada:

»przy sprzyjającym wietrze.«

38) Przy dyskussyi nad §. 110., który przez zgromadzenie większością głosów w ten sposób jest przyjęty: iż tylko z dwóch dymów jeden mężczyzna dostawiony być ma, i żeby obowiązek ten tylko na obwód jednéj mili był rozciągnięty — wnieśli deputowani stanu miejskiego ośmiu głosami przeciw czterym, o odosobnienie stanów, żądając, aby z miast z czterych a czterych dymów, jeden tylko mężczyzna do gaszenia pożaru był dostawiany, gdyż więcéj wymagać byłoby często nie podobno, co, zważając na trudniącą się procederem klassę, na rzemieślników, osobliwie na żydów, którzy po miasteczkach rzadko kiedy są w domu, łatwo wpada w oczy; §. 112. na przypadek, jeżeli uwagi te na wzgląd zasłużą, powinienby więc stósownie być zmieniony.

39) Przy naradzie nad §. 116. oświadczyły się 22 głosy za projektem, a 20 głosów przeciw niemu.

Ostatni, to jest deputowani gmin miejskich i wiejskich, są wprawdzie tego zdania, iż właścicielowi boru w przypadku przytoczonym pomoc

gen eine von ihm zu gewährende Entschädigung von 5 Sgr. für einen Männertag und von 3 Sgr. für einen Frauentag geschehen, und diese Hülfsleistung wegen der Erndte nicht in den Monaten Juli und August verlangt werden dürfte; es könne ihnen nämlich nicht einleuchten, daß eine unentgeldliche Hülfsleistung ihnen zugeschoben werde, weil für sie kein Vortheil dabei abzusehen sei, und eine Verwendung von Leuten in weitläuftigen Forsten für längere Zeit große Unbequemlichkeiten und Nachtheile für sie haben würde.

Ueber die in den beiden letzten Punkten stattfindende Meinungsverschiedenheit bitten wir Euer Majestät Allergnädigst zu entscheiden.

40) Zu §. 117. befürworten wir eine Aenderung dahin, daß im Gesetze die Verpflichtung zur Gestellung von Wagen ausgelassen und statt 15 Sgr. eine Strafe von 5 Sgr. festgesetzt werde, indem wir glauben, daß eine Gestellung von Wagen nicht nöthig sein werde.

41) Zum §. 118. dürfte folgender Zusatz als gerechtfertigt erscheinen:

„Ist dem Wald-Eigenthümer keine Schuld „beizumessen, diese Kalamität herbeigeführt zu „haben, so muß ihm der Gemeinwerth der „niederzubrennenden Fläche aus Staats-Fonds „ersetzt werden."

indem es eine drückende Härte sein würde, wenn Einer zum Vortheile Anderer allein und unbedingt allen Schaden erleiden sollte.

42) Bei Berathung über den §. 121. entschied sich die Versammlung mit überwiegender Stimmenmehrheit dafür, Ew. Majestät allerunterthänigst zu bitten, anstatt des 2ten Satzes es lediglich bei den Bestimmungen des §. 32. Theil II. Tit. 16. des Allgemeinen Landrechts zu belassen, indem jede Ausdehnung des Begriffs über die jagdbaren Thiere für den Nichtberechtigten als lästig erscheinen. Nach dieser Entscheidung hielten es funfzehn Mitglieder der Versammlung für nothwendig zur Vervollständigung der Vorschriften des Allgemeinen Landrechts, und um allen möglichen bisher vorgekommenen Zweifeln vorzubeugen, das jagdbare Wild in folgender Art namentlich zu machen:

udzielona być musi; lecz sądzą, iż to tylko za nagrodą 5 sgr. za dzień męzkiéj a 3 sgr. za dzień kobiecéj posługi, przezeń płacić się mającą, dziać się powinno, i że pomoc ta w miesiącach Lipcu i Sierpniu dla żniw żądana być nie może; niepojętą im bowiem jest rzeczą, że im obowiązek pomocy bezpłatnéj narzucany zostaje, tam gdzie dla nich żadnego pożytku spodziewać się nie można, a użycie ludzi w rozległych lasach na czas przydłuższy wielkie niedogodności i uszczerbki sprowadzić im może.

Różnicę zdań w obydwóch ostatnich punktach zachodzącą, raczy Wasza Królewska Mość najłaskawiéj rozstrzygnąć.

40) Do §. 117. wnoszą Stany o zmianę w ten sposób: ażeby obowiązek dostawiania wozów z ustawy był wyrzucony, a zamiast 15 sgr., kara 5 sgr. ustanowioną została; sądzą bowiem, iż dostawianie wozów nie będzie potrzebne.

41) Do §. 118. usprawiedliwia się zupełnie następujący dodatek:

»Jeżeli właściciela boru nie można obwiniać, iż nieszczęścia tego był przyczyną, tedy wartość zwyczajna spalić się mającéj przestrzeni wynagrodzoną mu będzie z funduszów rządowych.«

byłoby bowiem zbyt surowo, gdyby kto, z korzyścią drugich, sam i bezwarunkowo wszystką szkodę ponosił.

42) Przy dyskussyi nad §. 121. zdecydowało się zgromadzenie przeważną większością głosów, Waszę Królewską Mość najuniżeniéj upraszać: ażeby zamiast drugiego ustępu, rzecz przy postanowieniu §. 32. części II. tytułu 16. powszechnego prawa krajowego pozostawić, gdyż wszelka obszerniejsza definicya o zwierzętach, które łowione być mogą, dla nieuprawnionego uciążliwą by była.

W skutek uchwały téj 15 członków zgromadzenia uznało za rzecz potrzebną, ażeby dla uzupełnienia przepisów powszechnego prawa krajowego i dla zapobieżenia wszelkim wydarzanym dotąd wątpliwościom, zwierzynę łowić się mogącą jak następuje wymienić:

a) das vierfüßige Wild,
die Elendthiere, Hirsche, Dammhirsche, Rehe, Haasen, Füchse, Baummarder, Fischottern, Dachse, Biber, wilden Schweine und Kaninchen;

b) Vögel,
die Schwäne, Auerhühner, Birkhühner, Trappen, wilde Gänse, wilde Enten, Schnepfen aller Art, Fasanen, Rebhühner, Haselhühner, Wachteln, Wachtelkönige, Lerchen, Krammetsvögel und Brachvögel.

Neun und zwanzig Mitglieder theilten jedoch diese Ansicht nicht, indem sie lediglich bei der, die beregten landrechtlichen Bestimmungen aufrecht zu erhalten, stehen blieben.

Beide Ansichten werden daher Ew. Majestät nach §. 45. des Gesetzes vom 27. März 1824. hierdurch allerunterthänigst vorgetragen.

43) Zum §. 124. befürworten wir beim ersten Satze die Fortlassung der Worte:

nach Möglichkeit,

indem unbedingt jede Beschädigung vermieden respective vergütigt werden müßte. Eben so sind wir mit Beziehung auf den dritten Satz des §. der Meinung, daß Treibjagden auf Wiesen erst dann statt finden dürfen, wenn solche abgeerndtet sind.

Dagegen stellten sich in Beziehung auf die Ausübung der Jagd auf den jungen Wintersaaten zwei Ansichten heraus: 24 Mitglieder der Versammlung, unter denen sämmtliche Abgeordnete der Landgemeinden sich befanden, wie auf ihren Antrag hier ausdrücklich bemerkt wird, verlangten nämlich, daß auf jungen Saaten jede Art der Jagdausübung nur bei Frostwetter geschehen dürfe, indem sonst Schaden unvermeidlich sei; 16 Mitglieder theilten diese Ansicht nicht, sprachen sich indeß dahin aus, daß auf jungen Saaten jedwede Art des Jagens bei nasser Witterung, und wenn der Acker aufgeweicht sei, zu untersagen wäre.

44) Zum §. 127. sind wir der Ansicht, die Schonzeit erst mit dem 15. Februar beginnen zu lassen, indem in klimatischer Beziehung nicht zu fürchten sein dürfte, durch diese Verlängerung der Jagd Schaden zuzufügen, dagegen dürfte die Stelle:

a) Zwierzyna czworonożna:
łosie, jelenie, daniele, sarny, zające, lisy, kuny leśne, wydry, jaźwce (borsuki), bobry, dziki i króliki.

b) Ptastwo dzikie:
łabędzie, głuszce, cietrzewie, dropie, gęsi dzikie, kaczki dzikie, bekasy wszelkiego rodzaju, bażanty, kuropatwy, jarząbki, przepiórki, derkacze, skowronki, kwiczoły i siewki.

Przeciwnie 29 członków, nie dzieląc zdania tego, obstawało przy swém mniemaniu, aby jedynie postanowienia, które powszechne prawo krajowe w tym względzie zawiera, utrzymane były.

Oba zdania oddają przeto sejmujące Stany, stósownie do §. 45. ustawy z dnia 27. Marca 1824., pod wysoką Waszéj Królewskiéj Mości decyzyą.

43) Do §. 124. wnosimy o opuszczenie w pierwszym ustępie słów:

„wedle możności“

gdyż wszelkie uszkodzenia bezwarunkowo unikane i respective wynagradzane być muszą.

Również co do 3. ustępu tegoż §. sądzimy: iż naganka po łąkach dopiero wtenczas miejsce mieć może, gdy te sprzątnione zostaną.

Przeciwnie co do polowania na oźminach powstały dwa zdania: 24 Członków Sejmu, a pomiędzy témi wszyscy Deputowani gmin wiejskich, — co się na wniosek ich tutaj wyraźnie zapisuje — żądało bowiem, ażeby na młodych siewach jakiego bądź chcesz rodzaju, wykonywanie łowiectwa tylko pod czas mrozów dziać się mogło, gdyż przeciwnie szkoda jest nieruchonną; 16 zaś Członków, niedzieląc zdania tego, wynurzyło życzenie, ażeby na młodych siewach wszelkiego rodzaju, polowanie podczas dżdżystego powietrza i gdy rola zmięknie, zabronione było.

44) Do §. 127. jesteśmy tego zdania, ażeby czas ochrony dopiero od 15. Lutego się zaczynał, gdyż pod względem klimatu obawiać się nie potrzeba, iżby przez przedłużenie to polowania, szkoda zrządzać się miała; przeciwnie miejsce:

„junge Haasen können schon vom 20. Juni „ab geschossen werden,"

fortzulassen sein, indem sonst der Wildstand gefährdet und ausgedehntere Beschädigungen an Feldfrüchten unvermeidlich sein würden.

45) Bei §. 129. ad 11. sind in dem Polnischen Texte anstatt 2, 10 Rthlr. Strafe festgesetzt, auf welches Versehen hierdurch aufmerksam zu machen wir uns erlauben.

46) Hinsichtlich der im §. 130. projectirten Bestimmungen waren die Ansichten in doppelter Beziehung getheilt, indem:

a) in Beziehung auf die Ausübung der Parforce-Jagden 18 Stimmen für den Gesetzentwurf waren, 25 Stimmen erklärten sich dagegen dahin, daß da wo Parforce-Jagden bisher ausgeübt worden, dies auch fernerhin geschehen könne, jedoch sei der Berechtigte zum vollen Ersatze des dabei gemachten Schadens verpflichtet.

b) Hinsichtlich der Hetzjagden sprachen sich 26 Stimmen für die Beibehaltung derselben und 17 dagegen aus.

Einig sind wir indeß darüber, daß in der 3ten Zeile des 1sten Satzes das Wort: „erhebliche" auszulassen sein dürfte, daß die Strafe im 2ten Satze auf 10 bis 50 Thaler erhöht und daß der 3te Satz des Projekts unverändert beizubehalten sei.

47) Bei der Berathung über den §. 132. waren die Stimmen getheilt, indem 27 für die Aufhebung des ganzen §. und 15 Stimmen für die Beibehaltung sich erklärten.

48) Zu §. 134. befürworten wir folgenden Zusatz:

„das nach vorstehenden Bestimmungen confiscirte Wild, so wie sämmtliche hier genannte Geldstrafen fallen der Armen-Kasse desjenigen Ortes zu, an welchem die Confiskation geschehen";

indem hierdurch die möglichste Unterdrückung des Wilddiebstahls nur befördert werden dürfte.

49) Die im 2ten Satze des §. 135. angeordnete Strafe von 2 Rtlr. bitten wir auf 15 Sgr. ermäßigen zu lassen.

50) Zu §. 139. bemerken wir, daß die Zahlung der hier genannten Prämien, fernerhin, wie jetzt, aus öffentlichen Fonds zu gewähren sein dürfte.

„młode zające mogą już od dnia 20. Czer„wca być strzelane"

należałoby dla tego odrzucić, iż zwierzyna na zagładę narażoną i że znaczniejsze uszkodzenia urodzajów polnych, nieuchronnemi by były.

45) W §. 129. ad 11. postanowiona jest w texcie polskim, zamiast 2 tal. — kara 10 tal.; na którą to omyłkę Stany uwagę Waszéj Królewskiéj Mości najuniżeniéj zwracają.

46) Co do projektowanych §fem 130. postanowień, rozdzieliły się zdania w dwoistym względzie, gdyż:

a) pod względem polowania par force, 18 głosów za projektem było, 25 głosów zaś oświadczyło się, ażeby polowania par force, tam gdzie dotąd były w używaniu, i na przyszłość wykonywane być mogły, jednakże aby uprawniony do zupełnego wynagrodzenia zrządzonéj przez to szkody, zobowiązany został.

b) Pod względem szczwania, oświadczyło się 26 głosów za utrzymaniem, a 17 przeciw utrzymaniu projektu.

W tym jednak zgodne są Stany, iżby w 3. wierszu pierwszego okresu, słowo „znaczne" opuszczone było; daléj, aby kara w drugim peryodzie ustanowiona, na 10 do 50 tal. podwyższoną, a trzeci peryód projektu bez zmiany był utrzymany.

47) Przy dyskussyi nad §. 132., rozdwoiły się zdania, gdyż 27 głosów oświadczyło się za uchyleniem, a 15 za utrzymaniem projektu.

48) Do §. 134. życzą Stany następującego dodatku:

„zwierzyna według poprzednich przepi„sów skonfiskowana, jako też wszystkie „kary pieniężne tutaj wymienione, przy„padną kassie ubogich tego miejsca, gdzie „konfiskata nastąpiła,"

gdyż przez to kradzieży zwierzyny tym bardziéj zapobiedz można.

49) Karę 2 tal., w ustępie 2., §fu 1. postanowioną, prosimy zniżyć na 15 sgr.

50) Do §. 139. nadmieniamy, iż powiedziane tam nagrody (praemia), na przyszłość jak dotychczas, z funduszów publicznych płacone być powinny.

51) Zu §. 140. sind wir der Ansicht, daß mit Ausnahme der Wölfe, der übrigen Raubthiere und der Schweine, jedes andere Wild, welches sich in Wolfsgruben gefangen habe, unbedingt in Freiheit gesetzt werden müsse, gleichviel ob es von einem Jagdberechtigten oder einem Nichtberechtigten gefangen sei, indem ohne diese Bestimmung der Fang des Wildes in dergleichen Gruben leicht zur Ungebühr ausgeübt werden könnte, und dadurch zugleich Gelegenheit zu Diebereien gegeben sei.

52) Zum §. 143. befürworten wir den Schluß desselben in folgender Art zu ändern:

„Falls aber das Eigenthum der letztern dem Inhaber der Jurisdiction selbst zusteht, durch den Kreis-Landrath,"

indem im Großherzogthum Posen keine Patrimonial-Gerichte bestehen.

53) Zum §. 145. bemerken wir noch allerunterthänigst, daß die eidliche Verpflichtung der Forst-Beamten kostenfrei zu bewirken sein dürfte.

Posen, den 22. April 1841.

V.

Waldstreu-Berechtigung.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Ew. Königliche Majestät haben den getreuen, zum fünften Provinzial-Landtage versammelten Ständen des Großherzogthums Posen den Entwurf einer Verordnung über die Ausübung der Waldstreu-Berechtigung zur Prüfung und Begutachtung Allergnädigst vorlegen zu lassen geruht.

Den wohlthätigen Zweck einer solchen Verordnung dankbar anerkennend, um einerseits die Forst-Cultur zu schützen, anderseits den Berechtigten nachhaltig die Streu zu sichern, erlauben wir uns nach reiflicher Ueberlegung und Berücksichtigung der eigenthümlichen Verhältnisse und Gewohnheiten in dieser Provinz, nachstehende Modificationen dieses Entwurfes Ew. Königl. Majestät einstimmig allerunterthänigst in Vorschlag zu bringen:

51) Do §. 140. jesteśmy tego zdania, iż wyjąwszy wilki, oraz inne drapieżne zwierzęta i dziki, każda inna zwierzyna w dołach wilczych złowiona, na wolność wypuszczona być powinna, bez różnicy, czy ona przez uprawnionego lub nie uprawnionego jest złowiona; albowiem w braku postanowienia tego, łowienie zwierza w samołowkach, łatwoby nadużyte być mogło a przez to oraz sposobność kradzieży, ułatwioną była.

52) §. 143. pragną Stany wten sposób mieć zmieniony:

„jeżeli zaś właścicielem ostatniego jest „sam dzierzyciel jurysdykcyi, — Radzca „Ziemiański właściwego powiatu,"

gdyż w Wielkiém Xięstwie Poznańskiém sądy patrymonialne nie exystują.

53) Do §. 145. nadmieniamy najuniżeniéj, iżby zobowięzywanie pod przysięgą urzędników leśnych, bez kosztów dziać się powinno.

Poznań, dnia 22. Kwietnia 1841.

V.

Prawo do słańska.

Najjaśniejszy Panie!

Wasza Królewska Mość, wiernym na piąty Sejm prowincyalny zgromadzonym Stanom Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, projekt do ustawy względem wykonywania prawa do zbierania słańska po borach, do zgłębienia i opinii, najłaskawiéj przełożyć kazać raczył.

Uznawszy z wdzięcznością dobroczynny zamiar takowéj ustawy, mającéj za cel, z jednéj strony opiekę kultury leśnéj, z drugiéj strony trwałe zachowanie dla uprawnionego potrzebnéj ilości słańska, pozwalamy sobie, z uwzględnieniem gruntownym właściwych w téj prowincyi zachodzących stósunków i zwyczajów, następujące zmiany i dodatki do téj zaprojektowanéj ustawy, Waszéj Królewskiéj Mości najuniżeniéj przełożyć:

Zu §. 2.

Daß statt der hier festgesetzten Strafe für jeden Contraventionsfall von 10 sgr. es dem Contravenienten gestattet werden möchte, nach seiner Wahl zwei Arbeitstage für den Wald-Eigenthümer zu verrichten, weil der ärmsten Volksklasse die baare Erlegung der Strafe öfters zu schwer fallen würde; und daß, wenn dem Nutzungs-Berechtigten sein auf Streu lautender Zettel erweislich verloren gegangen ist, der Waldbesitzer oder dessen Beamte verpflichtet werden möchte, ihm ein Duplicat, auch Triplicat u. s. w., unentgeldlich auszufertigen, weil entgegengesetzt dem Berechtigten, welchem ganz unschuldigerweise der Zettel während der Arbeit im Walde verloren gehen kann, die Streunutzung für das ganze laufende Jahr entzogen werden würde, ohne welche seine Wirthschaft öfters gar nicht bestehen kann.

Für den Ansatz einer Strafe von 10 sgr. haben nur 19 Mitglieder gestimmt; die Mehrheit von 30 Stimmen wünschen jedoch eine Ermäßigung auf 5 sgr. eintreten zu lassen.

Zu §. 3. ad b.

Daß den Berechtigten das Streurechen schon vom 15. September ab gestattet werden möchte, um noch vor Einfall des Schnee's, welcher oft schon vom November ab, durch etliche Monate das Streurechen unmöglich macht, das nöthige Streu-Material für den Winter einsammeln zu können.

Zu §. 4.

Daß die Entscheidung aller hier in Rede stehenden Streitigkeiten, sowohl in Betreff der anzuweisenden Distrikte, als auch in Betreff der Transportmittel und der zum Streurechen zu bestimmenden Zahl der Tage, in erster Instanz einer am Kreistage zu wählenden kreisständischen Commission, bestehend aus einem Mitgliede für jeden Stand, und einem Stellvertreter desselben, unter Vorsitz des Landraths und mit Zuziehung eines von ihr zu wählenden Forstbeamten, unentgeldlich übertragen werden möchte, und daß es beiden Partheien unbenommen bleiben dürfte, gegen diese Entscheidung, entweder den Recurs an die betreffende Regierung zu nehmen, oder den Weg Rechtens einzuschlagen.

Wir erwogen nämlich, daß durch Sistirung der Kreis-Landraths-Wahlen gegenwärtig in den

Do §. 2.

Aby w miejsce oznaczonéj tu kary po 10 sgr. za każdy przypadek kontrawencyi, winnemu do woli zostawione było, zamiast téj kary dwa dni dla właściciela boru odrobić, gdyż złożenie kary pieniężnéj dla najuboższéj klassy ludu częstokroć mogłoby być za nadto uciążliwe; i aby właściciel boru lub jego zastępca obowiązanym był udzielić uprawnionemu duplikat, tryplikat i t. d. cedulki na grabienie słańska wystawionéj, skoro takową dowodnie zagubi, gdyż przeciwnie utraciłby użytek ze słańska na cały rok bieżący, bez którego w wielu przypadkach gospodarstwo utrzymać się nie da, a przecież cedulka ta pomimo wszelkiéj ostrożności podczas roboty w boru łatwo zaginąć może.

Powyżéj oznaczoną karę na 10 sgr. tylko 19. Deputowanych uznali za stósowną; większość bowiem głosów 30. życzą mieć karę zniżoną na 5 sgr.

Do §. 3. ad *b*.

Aby grabienie słańska już od 15. miesiąca Września końcem uzbierania potrzebnéj ilości na zimę było dozwoloném, gdyż często śnieg już w Listopadzie pada i ciągle przez kilka miesięcy grabienie tamuje.

Do §. 4.

Aby rozstrzygnienie sporów tu w mowie będących, w pierwszéj instancyi tak, co do wyznaczenia obred, jak też co do sposobu wywiezienia ściołki i co do dni na grabienie wyznaczyć się mających, Komissyi złożonéj po jednym członku z każdego Stanu i jego zastępcy na zgromadzeniu powiatowym obranych, za przybraniem leśniczego, pod przewodnictwem Radzcy Ziemiańskiego, bez wynadgrodzenia było poruczone; i aby każdéj stronie do woli zostawione było, czy przeciw takowéj decyzyi rekurs do Rejencyi zanieść, lub na przepisanéj drodze prawa poszukiwać chce.

Zważywszy bowiem, iż przez zniesienie wyboru Radzców Ziemiańskich po Powiatach,

meisten Kreisen des Großherzogthums Posen diese Aemter von Beamten verwaltet werden, denen ökonomische Praxis abgeht, worauf doch bei Beurtheilung solcher Streitigkeiten viel ankommt; daß dahero die einseitige Entscheidung des Landraths und eigene Wahl eines Oekonomie-Verständigen öfters für die Interessenten ungerecht ausfallen könnte.

Zu §. 6.

Daß die hier ausgesprochene Bestimmung, welche den Berechtigten den Strohverkauf bei Strafe gänzlich untersagt, wegfallen möchte.

Wir glaubten nämlich, daß dem Mißbrauche des Streurechens durch gegenwärtige Verordnung hinlänglich vorgebeugt werde, wenn nur die Forst-Aufseher ihre Schuldigkeit thun, und daß die Wald-Eigenthümer dieser Provinz in ihrer liberalen und billigen Gesinnung gegen ihre ärmere Mitbrüder es nicht wünschen, denselben eine solche Beschränkung ihres wohlerworbenen Eigenthums aufzulegen, die sie früher nie gekannt haben, und die denselben öfters sehr drückend werden könnte. Es giebt hier viele bäuerliche und städtische Ackernahrungen, denen bei gutem strohreichen Boden auch die Berechtigung des Streurechens in den Forsten zusteht, und deren Besitzer bei nur mäßiger Benutzung ihres wohlerworbenen Rechts, durch langjährige gute Wirthschaftsführung oder durch Ankauf fremden Düngers, namentlich in den kleinen Ackerbau treibenden Städten, ihre Aecker in einen so hohen Kulturzustand gebracht haben, daß sie füglich Stroh verkaufen können, ohne die Waldstreuberechtigung im Geringsten zu mißbrauchen, und ohne die Kultur ihrer Ländereien zurückzubringen. Durch gänzliches Verbot des Strohverkaufs welcher solchen Ackerwirthen eine bedeutende Revenüe gewährt, indem sie solches im Winter in die Hauptstädte fahren und einen hohen Preis erhalten, würde ihnen aber ohne allen Grund der Billigkeit und Gerechtigkeit eine sichere Einnahme von ihrem wohlerworbenen Eigenthum entzogen; überdies könnte durch ein solches Verbot leicht der Uebelstand eintreten, daß für Militair-Magazine und Privatleute an dem so mannigfaltigen Strohbedarf Mangel entstände, da die Dominien fast durchgängig kein Stroh verkaufen.

posady te w Wielkiém Xięstwie Poznańskiem po większéj części powierzone zostały urzędnikom, którzy doświadczenia praktycznego w gospodarstwie nie mają, na czém rozważenie takich sporów wielce zawisło, sądziliśmy: że decyzya Radzcy Ziemiańskiego z dowolnem przybraniem znawcy ekonomicznego, częstokroć mogłaby wypaść dla interessentów niesprawiedliwą.

Do §. 6.

Życzeniem naszym jest, aby postanowienie tu wyrażone, które właścicielowi uprawnionemu każdą przedaż słomy pod karą zabrania, całkiem było opuszczone.

Sądziliśmy bowiem, iż niniejsza ustawa nadużyciom w grabieniu słańska dostatecznie zapobieże, skoro tylko dozorcy leśni powinnościom swym zadosyć uczynią, posiedziciele borów w téj prowincyi zaś, w liberalnych uczuciach słuszności dla wspólbraci uboższych, nie mogą sobie tego życzyć, aby takiego ograniczenia swéj własności doznawali, jakiego dotąd nieznali i które w wielu przypadkach dla nich może być bardzo uciążliwem. W Wielkiém Xięstwie Poznańskiém częstokroć gospodarstwa rolnicze po wsiach i małych miasteczkach mają grunta dobre, obfity plon słomy wydające, którym prawo do grabienia słańska w borach rządowych lub prywatnych służy. Posiedziciele takowych włości, mianowicie po małych miasteczkach rolniczych, w wielu przypadkach, przez długoletnie dobre zagospodarowanie i przez dokupienie mierzwy, grunta swe do takiego stopnia kultury podnieśli, że bez najmniejszego nadwerężenia praw swych w zbieraniu słańska, bezpiecznie słomę przedawać mogą, która im znaczny zabezpiecza dochód wywożąc ją zimową porą do większych miast, a któryby przez zaprojektowany zakaz przedaży, bez powodów słuszności i sprawiedliwości, utracili. Nadto z powodu takowego zakazu, nietylko dla magazynów wojskowych, ale i dla osób prywatnych po miastach, słoma na rozmaite potrzeby niezbędnie potrzebna nie byłaby dostarczoną, gdyż Dominia takową u nas tylko w bardzo rzadkich przypadkach przedają.

Zu §. 7.

Dürfte aus denselben oben angeführten Gründen, die hier für Strohverkauf angesetzte Strafe ganz wegfallen.

Die Bestimmung wegen des Verlustes der Streu-Berechtigung für andere hier namhaft gemachte Vergehen, wünschten wir ganz unterthänigst dahin gemildert zu sehen, daß dem Contravenienten beim dritten Wiederholungsfalle eine dreifache Strafe auferlegt würde, und erst beim vierten Wiederholungsfalle ein gänzliches Verbot des Streurechens während seiner Besitzzeit eintreten möchte, weil letztere Strafe zu nachtheilig auf die Kultur der Wirthschaft einwirkt, deren Folgen noch der Nachbesitzer verspürt.

Zu §. 8.

Daß vom Wald-Eigenthümer das Zugvieh des Kontravenienten nicht gepfändet, und bis zur Erlegung der Strafe bei sich behalten werden dürfte, letzterer bloß verpflichtet werden möchte, seinen Wagen oder andere Pfändungs-Gegenstände bis zur Wohnung des Wald-Eigenthümers oder dessen Forstbeamten abzufahren, weil bei streitigen Fällen, oder bei gänzlichem Unvermögen des Contravenienten zur sofortigen Bezahlung der Geldstrafe, derselbe sein Vieh durch längere Zeit in der Wirthschaft nicht gebrauchen, und durch schlechte Haltung solches verkümmert werden könnte.

Zu §. 9.

Daß die Untersuchung aller Contraventionen gegen die vorstehend gegebenen Bestimmungen, und die Festsetzung der Strafe in allen Fällen, (gleichviel ob in Domainen oder Privat-Forsten) wenn der Contravenient die Zahlung verweigert, von den betreffenden Land- und Stadtgerichten, in gewissen anzusetzenden Gerichtstagen, im summarischen Verfahren und nach denselben abgekürzten Bestimmungen, welche das Gesetz vom 7. Juni 1821. gegen die Holz-Defraudanten vorschreibt, erfolgen möchte.

Wir glauben hierdurch jedem möglichen Unrecht vorzubeugen, welches durch eine einseitige Entscheidung des Oberförsters bisweilen geschehen könnte, und halten für die Privatforsten obige Abänderung um so nothwendiger, als wir hier keine Patrimonial-Gerichte haben, der Eigenthümer der Privat-

Do §. 7.

Z tychże powyższych powodów oznaczona tu kara za przedawanie słomy powinna być usuniętą.

Utratę prawa do grabienia słańska za inne tu wymienione przestępstwa, życzemy sobie najuniżeniéj o tyle widzieć ograniczoną, aby kontrawenient za trzecim dopiero wykroczeniem do zapłacenia potrójnéj kary był obowiązanym, a dopiero za czwartym razem prawo grabienia na cały czas posiadania roli zupełnie utracił, albowiem to ostatnie postanowienie za nadto jest szkodliwe dla kultury gruntu, a skutki onego jeszcze następcę w posiadłości dotykają.

Do §. 8.

Ażeby właścicielowi boru zajęcie bydła pociągowego i zatrzymanie tegoż aż do złożenia kary przez kontrawenienta, nie było dozwolone, tylko tenże był obowiązanym wóz i inne przedmioty zajęcia zwieść do zamieszkania właściciela boru lub dozorcy leśnego; gdyż na przypadek zachodzącego sporu lub momentalnéj zupełnéj niemożności do zapłacenia kary pieniężnéj ze strony kontrawenienta, tenże przez dłuższy czas nie mógłby użyć bydła w gospodarstwie, i takowe przez złe utrzymywanie zniszczyć by mogło.

Do §. 9.

Aby wywodzenie kontrawencyi i ustanowienie kary za przekroczenie powyżéj przepisanych postanowień (zarówno czy w borach rządowych czy prywatnych) we wszystkich przypadkach, gdzie kontrawenient dobrowolne złożenie kary wzbrania, właściwym Sądom Ziemsko-miejskim, w pewnych wyznaczonych dniach sądowych, przy zachowaniu postępowania summarycznego i skróconych przepisów, stósownie do prawa z dnia 7. Czerwca 1821. przeciw defraudantom drzewa, było poruczone.

Sądziliśmy przez to zapobiedz wszelkim niesprawiedliwościom, jakie czasem przez jednostronną decyzyą nadleśniczego zrządzoną być by mogła, a dla borów prywatnych uważaliśmy niezbędną potrzebę powyżéj rzeczonéj zmiany w ustawie, ile że tu żadnych sądów

Forsten aber fast überall die Polizei-Jurisdiktion darin selbst ausübt.

Um die möglichste Berücksichtigung obiger von uns für nothwendig erachteten Modificationen des Gesetz-Entwurfs, Ew. Majestät ganz unterthänigst bittend, verharren wir in tiefster Ehrfurcht ꝛc.

Posen, den 31. März 1841.

VI.

Holzdiebstahlgesetz.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Ew. Königliche Majestät haben Allergnädigst geruht, den zum fünften Provinzial-Landtage versammelten Ständen des Großherzogthums Posen mittelst Allerhöchsten Propositions-Dekrets vom 23. Februar d. J.

einen Gesetz-Entwurf, den Diebstahl an Holz und andern Waldprodukten betreffend,

zur Begutachtung vorlegen zu lassen.

Mit ehrfurchtsvollem Danke für diesen Beweis allerhöchsten Vertrauens haben Ew. Königliche Majestät getreue Stände sich angelegen sein lassen, den Gesetz-Entwurf mit aller Sorgfalt zu prüfen. Sie sind durchdrungen von der Nothwendigkeit, an die, zum Schutze der Forsten und zur Verhütung des drohenden Holzmangels in der Vorbereitung begriffenen gesetzlichen Bestimmungen ein denselben entsprechendes Untersuchungs- und Strafverfahren für alle solche, dem Untersuchungsrichter anheimfallende Vergehungen anzuknüpfen, die nicht einer bloßen polizeilichen Rüge und Ahndung unterworfen sind.

Der den Ständen vorgelegte Gesetz-Entwurf entspricht diesen Bedürfnissen auf eine vollständige und zweckmäßige Weise, und indem sie dem Entwurfe im Allgemeinen sich anschließen, erlauben sich dieselben nur die nachstehenden Bemerkungen und Abänderungen, welche sich hauptsächlich in Betracht der eigenthümlichen Verhältnisse der Provinz aufgedrungen haben, Ew. Königlichen Majestät

patrymonialnych niemamy, właściciel boru zaś prawie wszędzie jurysdykcyą policyjną w takowych ma sobie oddaną.

O najlaskawsze ile możności uwzględnienie powyżéj wyrzeczonych modyfikacyj zaprojektowanéj ustawy, które za konieczne uważaliśmy, Waszę Królewską Mość najuniżeniéj upraszając, pozostajemy z najwyższem uwielbieniem i t. d.

Poznań, dnia 31. Marca 1841.

VI.

Ustawa o kradzieży drzewa.

Najjaśniejszy Panie!

Najwyższym dekretem propozycyjnym z dnia 23. Lutego r. b. raczyłeś Wasza Królewska Mość zebranym na 5ty Sejm Stanom Wielkiego Xięstwa Poznańskiego kazać najlaskawiéj przedłożyć

projekt do prawa względem kradzieży drzewa i innych produktów leśnych,

celem zdania swéj w tym względzie opinii.

Z uczuciem największéj wdzięczności za ten dowód Najwyższego zaufania, starały się wierne Waszéj Królewskiéj Mości Stany o jak najgruntowniejsze zgłębienie rzeczonego projektu; są przeto mocno przekonane, iż do wydać się mających przepisów prawnych ku zabezpieczeniu borów i lasów i zapobieżeniu niedostatkowi drzewa, potrzebne jest zastósowanie ustaw karnych za wszelkie podobne przestępstwa, które nie saméj tylko policyjnéj karze podlegają.

Przedłożony Stanom projekt do prawa odpowiada jak najdokładniéj i najstósowniéj potrzebie; przyjmując zatém takowy w ogólności jednozgodnie, poważają się przedstawić Waszéj Król. Mości następujące ze względu na właściwe stósunki tutajszéj prowincyi nasuwające się uwagi i odmiany do Najłaskawszéj decyzyi z najpokorniejszą prośbą:

zur Allergnädigsten Entschließung und mit der allerunterthänigsten Bitte vorzutragen:

den Gesetz-Entwurf danach huldreichst modificiren lassen zu wollen.

1. §. 1. Nr. 4. heißt es:

die in diesem Gesetze für den einfachen Holzdiebstahl gegebenen Vorschriften finden Anwendung auf die Entwendungen

von den im Walde oder auf unbefriedigten Holzablagen befindlichen Zimmer- und Nutzholzspähnen.

Die Stände sind der Meinung, daß hier die Worte:

»so wie von Abraum und Lagerholz«

zugesetzt werden möchten.

Das Gesetz unterscheidet nemlich die im ersten Abschnitte §§. 1 bis 64. behandelte Untersuchung und Bestrafung des einfachen Holzdiebstahls von der im zweiten Abschnitte §§. 65 bis 75. behandelten Untersuchung und Bestrafung der peinlich zu ahndenden Holzdiebstähle.

Die letzteren werden mit harten Strafen belegt und auch die Ehrenstrafen: Verlust der National-Kokarde, des Militair-Abzeichens, des Landwehr-Kreuzes und die Versetzung in die zweite Klasse des Soldatenstandes, sollen Anwendung finden.

Nach §. 67. des Entwurfs soll die Kriminalstrafe schon bei dem ersten Diebstahle an Bau-, Nutz-, Brenn- und anderem Holze mit alleiniger Ausnahme der Holzspähne statt finden. Dies würde also auch bei sogenanntem Abraume und Lagerholze der Fall sein müssen. Diese letzteren Gegenstände sind jedoch kaum so werthvoll als die Zimmer- und Nutzholzspähne, und es ist also kein Grund vorhanden, für deren Entwendung eine härtere, als die §. 3. et seq. bestimmte Strafe des einfachen Holzdiebstahls festzusetzen. So wie nun die Einschaltung der obengenannten Worte zu dem §. 1. Nr. 4. für nothwendig erachtet wird, so würde gleichzeitig im §. 67. hinter dem Worte »Holzspähne« ebenfalls die Worte:

»so wie des Abraums und Lagerholzes«

zugesetzt werden müssen.

2. Die Stände sind der allerunterthänigsten Ansicht, daß der Abschnitt des §. 13. statt seiner gegenwärtigen, nachfolgende Fassung erhalten möchte:

aby podług tychże projekt do prawa zmoderowanym został.

1. W §. 1. Nrze 4. wyrażono:

zawarte w tém prawie przepisy za popełnienie prostéj kradzieży, zastósowane być mają również do kradzieży wiorów ciesielskich lub od drzewa porządkowego, w boru lub nieogrodzonych miejscach składowych znajdującego się.

Stany są tego zdania, iż w tém miejscu wyrazy:

»tudzież leżałków i odchodu«

dodać należy.

Prawo bowiem rozróżnia śledztwo i karę za prostą kradzież drzewa, o których rozdział pierwszy §§. 1. aż do 64. traktuje, od śledztwa i kary, kryminalnie dochodzić się mającéj kradzieży drzewa, o których rozdział drugi §. 65. aż do 75. mówi.

Ostatnie podlegają surowéj karze, a nawet kary honoru, jako to: utrata narodowéj kokardy, oznaki wojskowéj, krzyża obrony krajowéj, tudzież przeniesienie do drugiéj klassy wojskowéj, na przestępców wymierzane być mają.

Wedle §. 67. projektu ma kara kryminalna mieć miejsce zaraz za pierwszą kradzież budulcu, drzewa porządkowego, opałowego lub innego, wyjąwszy jedynie wiory. To więc musiałoby również za kradzież tak zwanego odchodu i leżałków nastąpić. Przedmioty te mają przecież zaledwie wartość wiorów ciesielskich lub wiorów z drzewa porządkowego, nie masz przeto powodu stanowić za kradzież ich surowszą karę nad postanowioną §. 3. i następ. za prostą kradzież drzewa.

Jako więc potrzebném jest dodanie wyżéj przytoczonych słów do §. 1. Nr. 4., tak również potrzeba będzie w §. 67. po wyrazach: »wiory od drzewa« dodać jeszcze:

»tudzież odchodu i leżałków.«

2. Zdaniem Stanów należałoby pierwszy ustęp §fu 13. zamiast teraźniejszego w następujący ułożyć sposób:

Eltern, Vormünder, Adoptiv- und Pflege-Eltern, deren Kinder, Pflegebefohlene, Adoptiv- und Pflegekinder einen Holzdiebstahl begehen, sind schon deshalb, und ohne daß sie einer Theilnahme daran überführt werden, für den Schadenersatz und die gesetzliche Geldstrafe mit ihrem Vermögen insofern einzustehen verbunden, als die Thäter bei ihnen wohnen, keine besondere Haushaltung führen, das entwendete Holz in ihre Behausung gebracht und in ihrem Nutzen verwendet worden ist.

Dasselbe gilt von Dienstherrschaften, insofern ihnen die von ihren Dienstboten, Gesellen oder Lehrlingen verübten Holzdiebstähle zum Vortheil gereichen und das entwendete Holz in die Wohnungen der Herschaften gebracht worden ist.

Nur wenn die hier hervorgehobenen Zusätze dem §. einverleibt werden, würde nach dem Dafürhalten der Stände, eine Mitwissenschaft der Eltern und Dienstherrschaften um die Holzentwendung anzunehmen sein können, daß denselben eine Haftbarkeit aufzuerlegen wäre; denn Kinder, Pflegebefohlene, Gesinde und dergleichen können das entwendete Holz sehr füglich verkaufen oder anderweitig verwenden, ohne daß der Hausherr auch nur im Entferntesten im Stande gewesen ist, davon Kenntniß zu erhalten. — Es ist schon als eine Ausnahme-Maaßregel anzusehen, daß Jemand für die Vergehungen eines Andern haften soll, wenn er einer Mitwissenschaft um die That nicht überführt ist; eine Einschränkung dieser Haftbarkeit in dem allerunterthänigst vorgeschlagenen Sinne dürfte daher wohl gerechtfertigt sein.

3. Nach §. 21. des Entwurfes soll der zu Strafarbeit Verurtheilte, bei Trägheit und üblem Willem, auch über die bestimmte Strafzeit hinaus und bis zur ordentlichen Vollbringung der ihm angewiesenen Arbeit, von den Behörden zu derselben angehalten werden können, und diese Bestimmung soll auch auf die zu leistende Forstarbeit Anwendung finden.

Der Willkühr der Wald-Eigenthümer ist hier keine Schranke gesetzt und die getreuen Stände halten einen Zusatz zu dem §. 21. dahin für unerläßlich:

Rodzice, opiekunowie, adoptujący lub przybrani rodzice, których dzieci, pupille, adoptowani lub wychowańcy, kradzieży drzewa dopuścili się, odpowiadają już przez to samo i nim nawet o miany w téjże udział przekonani zostali, majątkiem swym za zrządzoną szkodę, skoro winowajcy u nich mieszkają, osobnego domu nie utrzymują, tudzież gdy ukradzione drzewo do ich domu wniesione i na ich użytek obrócone zostało.

Toż samo rozumie się również o państwie, skoro kradzież drzewa przez czeladź, czeladników lub uczniów onegoż popełniona na jego korzyść użyta i ukradzione drzewo do domu onegoż wniesione zostało.

Przyjęcie tego dodatku do wyżéj rzeczonego §. w zdaniu Stanów usprawiedliwiałoby przypuścić się mające posądzenie rodziców i państwa o wiadomość popełnionéj kradzieży drzewa i onychże odpowiedzialnymi za nie uczynić; gdyż dzieci, pupille, czeladź i t. p. mogą łatwo ukradzione drzewo sprzedać lub niém w inny sposób rozrządzić, choćby państwo ich najmniejszéj o tém nie otrzymało wiadomości. Potrzeba to już za wyjątek uważać, aby ktoś za przestępstwa drugiego odpowiadał, nie będąc wprzody przekonany o współwiedzy takowego przestępstwa. Ograniczenie odpowiedzialności téj w sposobie podanym, zdaje nam się zatém być usprawiedliwioném.

3. Podług §. 21. projektu do prawa winowajca na pracę skazany, skoro się okaże leniwym i niechętnym, może nawet nad oznaczony czas kary i aż do należytego wypełnienia naznaczonéj mu pracy przez właściwą władzę do niéj być zniewolonym, a postanowienie to ma być również do robót leśnych zastósowane.

Samowładności właścicieli borów nie położono w tym względzie żadnych granic; dla tego wierne Stany uważają za konieczną potrzebę przedstawienia do §. 21. następującego dodatku:

daß Beschwerden über zum Uebermaaß geforderte Forstarbeit, von dem Landrathe geprüft und entschieden werden sollen.

4. Der §. 44. des Entwurfs räumt den Forstbeamten die Befugniß ein, Haussuchungen von der Ortspolizeibehörde zu fordern, die Verdächtigkeit also selbst zu beurtheilen.

Es ergab sich in der Versammlung der Stände eine Meinungsverschiedenheit darüber:

ob dieser §. eine Abänderung erleiden möchte oder nicht?

Sechs und zwanzig Mitglieder waren der Ansicht, daß es zu Mißbräuchen und empfindlichen Kränkungen unbescholtener, ehrenhafter Bürger führen dürfte, wenn polizeiliche Haussuchungen auf einen bloßen Antrag des Forstbeamten vorgenommen werden müssen, und haben den folgenden Zusatz für unumgänglich gehalten:

Haussuchungen dürfen jedoch nicht auf den bloßen Antrag eines Forstbeamten, sondern nur dann vorgenommen werden, wenn die Ortspolizeibehörde die Verdachtsgründe für erheblich erkennt, oder die Verdächtigkeit des Angeschuldigten auch ihr ohne Zweifel erscheint, oder der Verdächtige schon einmal wegen Holzdiebstahl verurtheilt worden ist.

Funfzehn Mitglieder waren jedoch für die unbedingte Annahme des §. 44. und machten zur Unterstützung ihrer Ansicht die Bemerkung, daß es bedenklich erscheine, den Dorfschulzen, als den Polizeibehörden des platten Landes, die Befugniß einzuräumen, die Haussuchung von ihrer eigenen Beurtheilung abhängig zu machen.

Ew. Königlichen Majestät Allerhöchsten Entscheidung unterwerfen die getreuen Stände beide Meinungen allerunterthänigst.

5. Bei dem §. 47. halten die getreuen Stände die Bestimmung:

die erkannte Geldstrafe wird aber alsdann, dieser Beschwerde ungeachtet, vorläufig von ihm eingezogen,

nicht für räthlich, und sind der allerunterthänigsten Meinung,

daß die Einziehung der erkannten auch unter 5 Thaler betragenden Strafe, bis auf rechtskräftige Entscheidung über das zulässige und

aby zażalenia względem żądanéj nad miarę pracy leśnéj, przez właściwych Radzców Ziemiańskich rozpoznawane i załatwiane były.

4. Przepis §. 44. projektu dozwala urzędnikom leśnym żądać od policyi miejscowéj przedsiębrania rewizyi po domach, a tém samém podejrzenie samymże oceniać.

W zgromadzeniu Stanów powstała różność zdań względem tego:

czyli paragraf ten ma być zmienionym lub nie?

Dwudziestu sześciu członków było zdania, że podobna ustawa mogłaby za sobą pociągnąć nadużycia i dotkliwą obrazę godnych i nieskazitelnego charakteru osób, gdyby rewizye po domach na prosty wniosek urzędnika leśnego przedsiębrane być miały. Sądzą przeto następujący dodatek za nieodbicie potrzebny:

rewizye po domach nie mogą wszelako na jednostronny wniosek urzędnika leśnego, lecz dopiero wtedy być przedsięwzięte, gdy władza policyjna miejscowa powody podejrzenia za ważne poczyta lub gdy i jéj obwiniony za niewątpliwie podejrzanego jest znajomy, albo gdy podejrzany już raz o kradzież drzewa był karanym.

Piętnastu członków było za bezwarunkowem przyjęciem §. 44. i na poparcie zdania swego uczynili uwagę, iż zdaje się wątpliwą nadać sołtysom po wsiach, jako władzy policyjnéj wiejskiéj moc i władzę, aby takowa rewizya od ich własnego zdania zawisła.

Waszéj więc Królewskiéj Mości oddają wierne Stany obiedwie swe opinije do Najwyższego rozstrzygnienia.

5. Przy §. 47. uważają Stany postanowienie:

kara pieniężna wyrokiem ustanowiona musi w tym razie, mimo takowe zażalenie tymczasowo od niego być ściągniętą,

za niedogodne, są więc najpokorniejszego zdania:

iż ściągnienie zawyrokowanéj kary chociażby takowa niżéj 5ciu talarów wynosiła, aż do prawomocnego rozstrzygnienie na zaniesiony i ustawą dozwolony,

angebrachte Rechtsmittel der Beschwerde, zu sistiren sein dürfte.

Die vorläufige Einziehung der Strafe von dem Angeschuldigten, dem noch ein Rechtsmittel verstattet ist, erscheint den getreuen Ständen auch deshalb, weil dadurch die freie Benutzung der Rechtsmittel einigermaßen verhütet werden möchte, nicht für hinreichend gerechtfertigt; diese Maaßregel ist für den in der zweiten Instanz Freigesprochenen eine Härte, und die Aufbewahrung und endliche Rückerstattung, mit Umständen und Beläftigungen verbunden.

6. Bei §. 48. glauben die getreuen Stände sich die allerunterthänigste Bemerkung erlauben zu dürfen, daß sie unter dem Ausdrucke »Oberrichter« in der hiesigen Provinz die Oberlandesgerichte verstehen, indem sie es nicht angemessen erachten können, daß den Land- und Stadtgerichten die Entscheidung über das Rechtsmittel des Rekurses oder der Aggravation übertragen würde, weil der Forstrichter Mitglied desselben ist.

7. Da es in der hiesigen Provinz keine Gerichtsschreiber giebt, und dieses Amt wohl überhaupt nur in der Rheinprovinz vorkommen dürfte, so erlauben sich die getreuen Stände die allerunterthänigste Ansicht auszudrücken, daß es erforderlich sein dürfte, in der dritten Zeile des §. 50. hinter dem Worte »Gerichtsschreiber« die Worte »oder Protokollführer« einschalten zu lassen.

8. Der §. 53. räumt den Privat-Forstbedienten, wenn dieselben auf Lebenszeit angestellt oder gerichtlich vereidet sind, die den Königlichen Forstbedienten in den §§. 39., 40. und 41. ertheilten Befugnisse und gerichtlichen Glauben ein. — Wenn nun in der hiesigen Provinz nur sehr selten die Anstellung der Forstbedienten auf Lebenszeit statt findet, eine solche Anstellung überdies sehr große Bedenklichkeiten hat, und oft bei der Geringfügigkeit der Privatwaldungen gar nicht ausführbar ist, so befinden sich bei weitem die meisten Privat-Forstbesitzer hinsichtlich der Beweisführung bei Denunciationen in einer sehr übeln Lage und ohne wirksamen Schutz.

prawny środek zażalenia, zawieszoném być powinno.

Tymczasowe ściągnienie kary od obwinionego, któremu jeszcze prawny środek służy, nie zdaje się wiernym Stanom nawet i z téj przyczyny: »iż się przez to bezzasadnemu chwytaniu się środków prawnych ma niejako zapobiedz« być dostatecznie usprawiedliwioném. Środek takowy stałby się uciążliwością dla uwolnionego w drugiéj instancyi inkulpata, a zachowanie i zwracanie znów kary pieniężnéj zrządziłoby tylko bezpotrzebny ambaras.«

6. Co do §. 48. sądzą wierne Stany, iż potrzeba będzie uczynić uwagę, że pod wyrazem: »Sędzia wyższy« w tutajszéj prowincyi Królewskie Sądy Główne Ziemiańskie rozumieć należy, nie sądzą bowiem rzeczą stósowną, aby Sądom Ziemsko-miejskim wydawanie wyroków na prawny środek rekursu lub aggrawacyi poruczone być miało, ile że Sędzia leśny jest zazwyczaj członkiem rzeczonego Sądu.

7. Gdy w tutejszéj prowincyi nie masz Pisarzy sądowych, i gdy podobne urzędy tylko w prowincyach nadreńskich exystują, tedy wierne Stany ośmielają się uczynić najpokorniéj uwagę: iż stósowną byłoby w trzecim wierszu paragrafu 50. po wyrazach: »Pisarz sądowy« dodać jeszcze: »lub Protokólista.«

8. Przepis §. 53. nadaje prywatnym urzędnikom leśnym, skoro ciż na czas życia umieszczeni lub sądownie przysięgą zobowiązani zostali, tęż samę władzę i sądowną wiarogodność, która §§. 39. 40. i 41. Królewskim Urzędnikom leśnym udzieloną została. Gdy atoli w tutajszéj prowincyi nader rzadko zdarza się, iżby takowi prywatni urzędnicy dożywotnią służbę otrzymali i gdy prócz tego podobne umieszczenie bardzo wielu wątpliwościom podlega a niekiedy nawet z powodu szczupłości prywatnych borów nie jest do wykonania, tedy większa część właścicieli borów prywatnych we względzie postarania się o dowody w razie denuncyacyi, w zbyt krytyczném znajdowałaby się położeniu i wszelkiéj skutecznéj pomocy byłaby pozbawioną.

Die getreuen Stände sind daher der allerunterthänigsten Ansicht, daß folgender Zusatz zum §. 53. höchst nothwendig sein würde:

> Die Privat-Forst-Schutzbeamten sollen ebenfalls volle Glaubwürdigkeit vor Gericht haben, wenn ihnen kein Antheil an den eingehenden Strafen zusteht, sie durch die Gerichte mit demselben Eide, welcher für Königliche Beamte vorgeschrieben ist, für ihre ganze Dienstzeit belegt, und sie an jedem Forstgerichtstage auf diesen Eid ausdrücklich verwiesen werden. Eben so soll das sonstige Gesinde des Brodherrn, wenn es an einem Forstbedienten zur Feststellung des Beweises ermangeln sollte, Glauben verdienen und die Denunciation als erwiesen angenommen werden, wenn dieselbe wenigstens durch zwei solche Zeugen eidlich bekräftigt wird.

Es ist zwar nach den Vorschriften der Gerichts-Ordnung der Beweis durch Zeugen, die im Dienste der betheiligten Herrschaft stehen, in Civil- und fiskalischen Prozessen nicht zulässig, dagegen werden im peinlichen Verfahren Dienstboten zur Ablegung eines Zeugnisses, wegen ihres Verhältnisses zur betheiligten Herrschaft, keineswegs für unfähig gehalten (§. 356. der Kriminal-Ordnung).

Hiernach würden also Privat-Forstbediente und Dienstboten in allen den, dem peinlichen Verfahren unterliegenden Holzdiebstählen (§. 65. bis 75.) volle Glaubwürdigkeit haben, und wenn dies in diesen wichtigeren und für den Angeschuldigten weit empfindlicheren Fällen zulässig ist, so scheint der Zeugenbeweis durch Hausoffizianten und Gesinde in der Untersuchung der einfachen Holzdiebstähle um so statthafter.

9. Bei §. 57. erlauben sich die getreuen Stände deshalb, weil darin der oft in den Gemeinen befindlichen und zu denselben gehörenden Privatforst-Besitzer, nicht Erwähnung geschehen ist, folgende Fassung allerunterthänigst vorzuschlagen:

> Die Gemeinen und die zu denselben gehörenden einzelnen Privatforst-Besitzer lassen die ihnen zuerkannten Summen an Werth und Strafe, wenn der Verurtheilte zur Gemeine

Wierne Stany są przeto najpokorniejszego zdania, iżby do §. 53. należało koniecznie zrobić dodatek:

> Prywatnym urzędnikom dozorowym leśnym ma w obliczu Sądu służyć również zupełna wiarogodność, skoro nie mają udziału w ściągnionéj karze pieniężnéj, skoro tą samą przysięgą co i królewscy oficyaliści na cały czas swéj służby są zobowiązani i skoro przy każdym sądowoleśnym terminie do tejże przysięgi wyraźnie odesłani zostali. Podobnież ma innéj czeladzi Pańskiéj w razie niedostatku urzędnika leśnego służyć wiarogodność ku ustaleniu dowodu i denuncyacya za udowodnioną być poczytana, skoro ta przez dwóch przynajmniéj takowych świadków zaprzysiężoną została.

Przepisy Powszechnéj Ordynacyi Sądowéj niedozwalają wprawdzie takowego dowodu przez świadków, w służbie interessowanego państwa zostających, w cywilnych i fiskalnych processach, lecz w postępowaniu kryminalném nie mogą służący z powodu stósunku swego do interessowanego przy tém państwa, za niezdolnych do złożenia świadectwa być poczytani (§. 356. Ordynacyi kryminalnéj.)

Tym sposobem mieliby urzędnicy borów prywatnych, tudzież czeladź przy wszelkich, karnemu postępowaniu podlegających defraudacyach drzewa (§§. 65—75.) zupełną wiarogodność. Skoro zaś to w podobnych ważniejszych i dla obwinionego daleko dotkliwszych przypadkach ma miejsce, o ileż bardziéj nie należałoby dozwolić takowego dowodu przez oficyalistów dworskich i czeladź przy śledztwach zwyczajnych defraudacyi leśnych.

9. We względzie §. 57. ośmielają się wierne Stany z powodu, iż tamże nie masz wzmianki o prywatnych, często pomiędzy gminami znajdujących się i do nich należących właścicielach, następującą onegoż zaproponować redakcyą:

> »Gminy i należący do nich pojedyńci właściciele prywatnych borów obowiązani są przyznane onymże ilości kary i wartości, skoro skazany do gminy należy, przez

gehört, durch die Verwalter der Gemeine-Kasse auf die nämliche Weise, wie die Gemeinegefälle einziehen, und lassen sich im Fall u. s. w.

10. Der Inhalt des §. 58. berechtigt die Privat-Waldbesitzer, welche zugleich die Ortsobrigkeit der Verurtheilten sind, den zuerkannten Betrag an Werth und Geldbuße in gleicher Art, wie die gutsherrlichen Gefälle durch die Dorfgerichte beitreiben zu lassen.

Da die Gutsherrschaften nach der Verfassung der hiesigen Provinz eine Ortsobrigkeit der Gemeinde nicht bilden, so würde sich, um Mißverständnissen zu begegnen, folgende Fassung des §. 58. als erforderlich ergeben:

Eben so steht den Privat-Waldbesitzern, sie mögen die Ortsobrigkeit des Verurtheilten sein oder nicht, frei, den zuerkannten Betrag an Werth und Geldbuße in gleicher Art wie die gutsherrlichen Gefälle durch die Dorfgerichte oder sonstigen Gemeine-Vorstände beitreiben und sich eintretenden Falls von diesen das Zeugniß der Unbeibringlichkeit ausstellen zu lassen.

11. Bei §. 67. erlauben sich die getreuen Stände nochmals auf die bereits bei §. 1. gemachte Bemerkung allerunterthänigst zurückzukommen.

12. Die §§. 73. und 74. geben den getreuen Ständen Veranlassung, die zu dem §. 53. formirten allerunterthänigsten Anträge zu wiederholen und noch ehrfurchtsvoll hinzuzufügen, daß, da in den Untersuchungen wegen der in den §§. 65., 67., 69. und 71. erwähnten Vergehen, das peinliche Verfahren statt finden soll, auch die Vorschriften der Kriminal-Ordnung über die Beweisführung wird in Anwendung kommen müssen, und nach dieser die Glaubwürdigkeit der Privatforstbedienten, der Hausoffizianten und des Gesindes außer Zweifel sein dürfte.

Nach dem §. 67. soll die Aneignung solcher Waldprodukte, welche von dem Forstbesitzer nicht zum Gegenstande des Handelsverkehrs gemacht werden, nicht nach diesem Gesetze, sondern nach den darüber erlassenen Forst-Polizei-Gesetzen beurtheilt werden, und in dem §. 100. des den gezarządzców kommunalnéj kassy w ten sam sposób kazać ściągnąć, jak się to ze ściąganiem podatków kommunalnych dziać zwykło i każą sobie na przypadek i t. d.

10. Treść §. 58. nadaje prawo właścicielom borów prywatnych, którzy zarazem są władzą przełożoną miejscową obwinionych, przysądzoną im ilość kary i wartości podobnym sposobem jak daniny dominalne przez Sądy wiejskie kazać ściągnąć.

Gdy wedle istniejących w tutajszéj prowincyi ustaw dominia nie są zwierzchniczą miejscową władzą gmin, zaczém dla uniknienia nieporozumień, należałoby przepis §. 58. w następujący ułożyć sposób:

»Podobnież wolno jest posiedzicielom borów prywatnych, bez względu na to, czyli są miejscową władzą przełożoną obwinionych lub nie, przysądzoną im wyrokiem ilość kary lub wartości tymże samym sposobem jak podatki dominialne przez Sądy wiejskie lub innych zwierzchników gminy kazać ściągnąć, a w razie potrzeby kazać sobie przez nich udzielić świadectwo względem niemożności ściągnienia.«

11) Co do §. 67. ośmielają się wierne Stany odwołać się powtórnie do uczynionych przy §. 1. uwag.

12) Przepisy §§. 73. i 74. dają wiernym Stanom powód do ponowienia jak najpokorniéj wniosków swych przy §. 53. uczynionych, z tym dodatkiem, iż gdy w sprawach indagacyjnych o wymienione w §§. 65., 67., 69. i 71. przestępstwa, kryminalne postępowanie ma mieć miejsce, również i względem wyprowadzenia dowodu przepisy Ordynacyi Kryminalnéj zastósowane być powinny, wedle tych zaś wiarogodność prywatnych urzędników leśnych, officyalistów dworskich i czeladzi żadnéj wątpliwości podlegaćby nie powinna.

13) Wedle §. 67. ma przywłaszczenie sobie produktów leśnych, których właściciel boru za przedmiot handlu nie uważa, nie wedle tego prawa, ale raczéj podług policyjnych ustaw leśnych być rozpoznane; w §. zaś 100. projektu do ogólnéj ustawy względem policyi le-

treuen Ständen auf Ew. Königlichen Majestät Allerhöchsten Befehl zur Begutachtung vorgelegten Entwurfs zu einer allgemeinen Forst- und Jagd-Polizei-Ordnung, ist die Einsammlung solcher geringen Waldprodukte, ohne vorgängige Erlaubniß des Wald-Eigenthümers, mit einer Strafe von 5 sgr. bis 1 Rthlr. belegt.

Da es von jeher ein dürftiges Subsistenzmittel alter, abgelebter, armer Personen gewesen ist: Wacholder-, Erd-, Blau- und andere Beeren, Pilze und Haselnüsse im Walde zu sammeln und in die Städte zum Verkaufe zu tragen, so bitten Ew. Königlichen Majestät getreuen Stände allerunterthänigst:

die vorbenannten Gegenstände ausdrücklich als geringe Waldprodukte, deren Sammlung nur von einer Erlaubniß des Waldeigenthümers abhängig zu machen ist, allergnädigst bezeichnen und die Aufsuchung derselben ohne Erlaubniß, nur mit der geringen Strafe von 5 sgr bis 1 Rthlr. belegen zu lassen.

14. Der §. 84. giebt den getreuen Ständen zu der allerunterthänigsten Bemerkung Veranlassung, daß es nach der Verfassung der hiesigen Provinz keinen anderen Gerichtsherrn als den Staat giebt, und deshalb dieser, als derjenige, der die Kosten der Untersuchung der Holzdiebstähle, im Falle der Unvermögenheit oder der völligen Freisprechung der Verurtheilten zu tragen habe, wohl würde bezeichnet werden müssen.

15. Zu dem §. 86. erlauben sich die getreuen Stände den allerunterthänigsten Antrag, daß zu den der Pfändung unterworfenen Transportmitteln das Zugvieh nicht gerechnet werden möchte.

Die Beschlagnahme des Wagens und der sonstigen Geräthe würde sich wohl in den meisten Fällen als hinreichende Sicherheit für Geldstrafe und Schadenersatz betrachten lassen und sehr selten würde der Gepfändete im Stande sein, Sicherheit auf Höhe des Werthes des Zugviehes zu leisten. Solchergestalt würde das letztere durch die Futterkosten in vielen Fällen für den Wald-Eigenthümer eine Last und für den Gepfändeten eine ungerechtfertigte Verschärfung der Strafe und oft ein unersetzlicher Nachtheil sein.

16. Im §. 87. ist die Bestimmung enthalten, daß derjenige, in dessen Gewahrsam frisch gehauesnéj i łowieckiéj, na rozkaz Waszéj Kr. Mości wiernym Stanom do zdania swéj opinii przedłożonego, zagrożone jest zbieranie takowych małoznaczących produktów leśnych bez poprzedniego zezwolenia właściciela boru, karą od 5 sgr. do talara.

Gdy zbieranie takowych płodów, mianowicie jałowcu, poziomek i innych jagód, grzybów i orzechów laskowych, stanowiło dotąd nader szczupły dochód i sposób do życia ubogich i podeszłego wieku osób, którzy takowe po miastach sprzedawali, tedy błagamy Waszę Król. Mość jak najpokorniéj;

aby wyżéj wyrażone przedmioty, wyraźnie jako małoznaczne produkta leśne, których zbieranie tylko od zezwolenia właściciela boru zawisłém uczynić należy, oznaczyć i za zbieranie ich bez takowego zezwolenia, karę od 5 sgr. do talara ustanowić najłaskawiéj raczył.

14) Treść §. 84. powoduje wierne Stany do uczynienia jak najpokorniéj swéj uwagi, iż wedle istniejących ustaw w tutajszéj Prowincyi, oprócz Rządu, żadnego innego zwierzchnika sądowego nie masz, że więc tylko Rząd koszta indagacyi o kradzież drzewa, w razie niemożności lub zupełnego uwolnienia obwinionego, ponosić może.

15) Do §. 86. ośmielają się Stany dołączyć najpokorniéj wniosek: aby do środków przewozowych fantowaniu podlegających, nieliczyło się bydło pociągowe. Zafantowanie woza i innych narzędzi, zdaje nam się być dostatecznem bezpieczeństwem za zapłacić się mającą karę pieniężną i szkodę, i bardzo rzadko byłby zdaniem naszém wyfantowany w stanie, wykazania bezpieczeństwa w summie wyrównywającéj wartości zafantowanego bydła. Toż stałoby się najczęściéj z powodu kosztów żywienia onegoż, jedynie tylko ciężarem dla właściciela boru, a dla wyfantowanego nieusprawiedliwioném obostrzeniem kary, a często przyniosłoby mu nie powetowaną szkodę.

16) W §. 87. zawarte jest postanowienie, iż ten, w czyjego zachowaniu świeżo ścięte zie-

nes grünes Holz gefunden wird, und den rechtlichen Erwerb nicht nachweisen kann, schon deshalb und ohne daß eine Entwendung festgestellt worden, des Holzes zu Gunsten der Armen-Fonds verlustig sein soll.

Diese Bestimmung erscheint den getreuen Ständen mit den Grundsätzen des Rechts, wonach der redliche Erwerb vermuthet wird, nicht im Einklange zu stehen.

Um nun die unbescholtenen, ehrenfesten Einwohner mit Kränkungen zu verschonen und Mißbräuche zu verhüten, erlauben sich die getreuen Stände Ew. Königliche Majestät allerunterthänigst zu bitten, hinter dem Anfangsworte des §. 87. »Derjenige« den Zusatz Allergnädigst genehmigen zu wollen:

„welcher schon einmal wegen Diebstahls an „Holz verurtheilt worden."

In tiefster Ehrfurcht ersterben wir ꝛc.

Posen, den 20. April 1841.

VII.

Bestrafung der Jagdvergehungen.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Ew. Majestät zum fünften Posener Provinzial-Landtage versammelten Stände, haben den ihnen übergebenen ad 6. des Allerhöchsten Propositions-Dekrets vom 23. Februar c. aufgeführten Gesetz-Entwurf wegen der Jagdvergehen, mit dankbarster Anerkennung des beabsichtigten Zweckes: die wirksamere Verhütung solcher Vergehen zu erzielen, reiflich geprüft, sind im Allgemeinen mit den darin enthaltenen Bestimmungen einverstanden, und erlauben sich hierdurch die von ihnen nöthig erachteten Aenderungen allerunterthänigst vorzutragen:

1) Zu §. 9. des Entwurfs befürworten wir: die eingefangenen Lerchen von der Strafbestimmung auszunehmen, eben so erscheint es uns, zur Vermeidung von Mißverständnissen, erwünscht, wenn statt der Worte: „ein sonstiges" in der letzten Zeile des §. „ein ähnliches" gesagt werde; auch dürfte selbstredend folgender Nachsatz dem §. hinzuzufügen sein:

lone drzewo spostrzeżone zostanie, skoro godziwego sposobu nabycia onegoż nie jest w stanie udowodnić, już przez to samo, i bez wyśledzenia nawet popełnionéj kradzieży, utraca drzewo to na korzyść funduszu ubogich.

To postanowienie nie zgadza się wedle zdania Stanów z zasadami prawnemi, wedle których godziwy sposób nabycia domniemywa się.

Celem przeto zapobieżenia nadużyciom, tudzież, aby godnym i nieskazitelnego charakteru osobom krzywda tym sposobem wyrządzoną nie została, ośmielają się wierne Stany upraszać Waszéj Królewskiéj Mości jak najpokorniéj, iżby po początkowych wyrazach §. 87. »Kto« — następujący dodatek był przyjęty:

»Który już raz o kradzież drzewa był »osądzony.«

W najgłębszéj pokorze i t. d.

Poznań, dnia 20. Kwietnia 1841.

VII.

Kara na przekroczenia łowieckie.

Najjaśniejszy Panie!

Waszéj Królewskiéj Mości na piąty Sejm zgromadzone Stany, podany im ad 6. Najwyższego Dekretu propozycyjnego z dnia 23. Lutego r. b. wzmiankowany projekt, do ustawy względem przekroczeń łowieckich, z najwdzięczniejszém uznaniem zamierzonego celu dopięcia skuteczniejszych zapobieżeń przekroczeniom podobnym, dostatecznie zważywszy, zgodziły się w ogólności na zawarte w nim postanowienia i poważają się niniejszém, zmiany przez nie za potrzebne uznane, jak najpokorniéj przedłożyć:

1) Do §. 9. projektu dopraszamy się o wyjęcie schwytanych skowronków z pod ustawy karnéj, również zdaje nam się dla uniknienia nieporozumień pożądaném: aby zamiast wyrazu »lub innego« w ostatnim wierszu tego §fu »podobnego« powiedziano; także zdaje się następujący dodatek do tegoż §fu być potrzebnym:

„Werden Ottern von Fischereiberechtigten „zufällig in Netzen gefangen, und sofort „dem Jagdberechtigten abgeliefert, und wer„den Füchse ohne Schießgewehre erlegt oder „eingefangen, und dem Jagdberechtigten über„geben, so ist dies nicht als eine Jagd-Con„travention anzusehen."

Hiernach erscheint es auch angemessen, zum §. 17. hinzuzufügen:

„mit Ausschluß der im §. 9. gedachten „Füchse."

2) Bei §. 18. dürfte das Aufsuchen der Kiebitz-Eier von den Straf-Bestimmungen auszunehmen sein, indem solches in vielen Gegenden ohne Nachtheil für den Jagd-Berechtigten, wohl aber zum Vortheile mancher Armen geschieht.

3) Bei der Berathung über den §. 19. des Entwurfs fand eine Meinungsverschiedenheit der Versammlung statt; 25 Stimmen erklärten sich für unveränderte Beibehaltung des Entwurfs, 17 Stimmen dagegen für folgenden Zusatz:

„Bei verbotener Ausübung von Pirsch„und Hetzjagden, sind die zu solchen ge„brauchten Pferde ebenfalls Gegenstand der „Confiskation, und sollen, wenn diese nicht „erfolgen kann, für ein Pferd nicht unter „50 Rthlr. festgesetzt werden;"

indem dies um so mehr gerechtfertigt erscheine, als bei solchen Jagden ein sehr beträchtlicher Schaden angerichtet werden könne.

Beide Ansichten werden daher Ew. Majestät nach §. 45. des Gesetzes vom 27. März 1824. hierdurch allerunterthänigst vorgetragen.

Endlich

4) dürften bei §. 22. in der ersten Zeile die Worte:

„an Orten, an welchen die Mahl- und „Schlachtsteuer nicht besteht,"

fortzulassen, dagegen folgender Zusatz aufzunehmen sein:

„Hausuchungen nach Wild dürfen jedoch „nur bei solchen Personen vorgenommen

»gdy przy rybołóstwie przypadkiem »wydry w sieć dostaną się i natychmiast »uprawnionemu do polowania oddane, »i gdy lisy bez użycia strzelby ubite »lub schwytane i uprawnionemu do po»lowania odstawione zostaną, natenczas »nie uważa się to za kontrawencyą ło»wiecką.«

Podług tego zdaje się być stósownem domieścić do §. 17.:

»z wyjątkiem w §. 9. rzeczonych lisów.«

2) Przy §. 18. powinnoby zbieranie czajczych jaj z pod ustaw karnych być wyjętém, gdyż takowe w wielu okolicach bez uszczerbku dla uprawnionego do polowania, jednak z korzyścią dla ubogich ma miejsce.

3) Przy rozbiorze §. 19. projektu zachodziła w zdaniach zgromadzenia różność; 25 głosów oświadczyło się za niezmienném utrzymaniem projektu, 17 głosów zaś za następującym dodatkiem:

»używane przy szczwaniach pomimo »zakazanego wykonywania onegoż ko»nie, również są przedmiotem konfiska»cyi, a jeżeli takowa nastąpić nie może, »natenczas od konia jednego nie mniéj »jak 50 Tal. kary zapłacono być ma,« co tém więcéj usprawiedliwioném być się zdaje, ile że przy tego rodzaju polowaniach bardzo znaczne wyrządzić się mogą szkody.

Obydwa te zdania więc według §. 45. prawa z dnia 27. Marca 1824. W. K. Mości jak najpokorniéj niniejszém przedstawiamy.

Nakoniec

4) aby w §. 22. w wierszu pierwszym słowa:

»w miejscach, w których podatek od »mlewa i rzezi nie jest zaprowadzony«

były wypuszczone, natomiast zaś następujący dodatek mógł być umieszczonym:

»szukanie po domach zwierzyny tylko »u osób takich przedsiębrane być ma,

„werden, die des Wilddiebstahls oder der „Verbergung desselben verdächtig sind."

Wir sind nämlich nicht der Ansicht, daß für alle Städte, in denen die Mahl- und Schlachtsteuer besteht, die im Entwurfe aufgenommene Ausnahme unbedingte Anwendung finden dürfte, indem nur für diejenigen, welche durch eine Umwallung oder Mauer dergestalt eingeschlossen sind, daß bei statt findender Thor-Controlle der beabsichtigte Zweck wirklich erreicht wird, eine speciell zu bewilligende Ausnahme statt finden könnte.

Posen, den 21. April 1841.

VIII.

Laudemialpflicht.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Ew. Königliche Majestät haben in landesväterlicher Huld uns treu gehorsamst unterzeichneten, zum Landtage zusammenberufenen Ständen zu gestatten geruht: uns über den von Allerhöchst Dero Staats-Ministerio ausgearbeiteten Entwurf

zur

Verordnung betreffend die Frage: ob der Laudemialpflichtige berechtigt ist, bei der Veräußerung seines Guts, das für die Ablösung von Diensten, Abgaben, Grundgerechtigkeiten und andern Beschwerungen an den Erbzinsherrn gezahlte Kapital, von dem Kaufpreise des Grundstücks bei Berechnung des nach Maaßgabe dieses Kaufpreises festzusetzenden Laudemien-Betrages, in Abzug zu bringen; zur Erläuterung der §§. 720. 721. und 722. Tit. 18. Thl. I. des Allgemeinen Landrechts,

gutachtlich zu äußern.

Nach sorgfältiger Prüfung des Entwurfs haben wir anerkannt, daß die Einführung dieser Verordnung höchst erwünscht ist; indem die Absicht derselben dahin geht: die seit der Emanation der Ablösungsgesetze entstandenen Zweifel zu beseitigen. Bei den einzelnen §§. erlauben wir uns jedoch, Ew. Königlichen Majestät einige Abänderungen und Zusätze allerunterthänigst in Vorschlag zu bringen.

»które o kradzież zwierzyny lub jéj »ukrywanie są podejrzanymi.«

Nie jesteśmy bowiem tego zdania, aby wszystkim miastom, w których podatek od mlewa i rzezi jest zaprowadzonym, umieszczony w projekcie wyjątek bezwarunkowo służyć miał, gdyż tylko dla tych, które okopem lub murem tak są opasane, że przy zachodzącéj bramowéj kontrolli cel zamierzony istotnie osięga się, szczególnie dozwolić się mający wyjątek miejsce by mieć mógł.

Poznań, dnia 21. Kwietnia 1841.

VIII.

Laudemium.

Najjaśniejszy Panie!

Wasza Królewska Mość raczyłeś, z względów ojcowskich dla kraju, niżéj podpisanym do narad sejmowych zwołanym Stanom, zezwolić, abyśmy w przedmiocie ułożonego przez Ministerium Stanu projektu do ustawy, tyczącéj się zapytania:

czy obowiązany do płacenia laudemii mocen jest, sprzedając nieruchomość swoję, potrącić kapitał zapłacony Panu wieczystoczynszowemu za odkup robocizn, danin, służebności gruntowych i innych ciężarów, od summy szacunkowéj, przy obrachowaniu wedle téjże summy ustanowić się mającego laudemii; — ku objaśnieniu §§. 720., 721., 722. Rozd. 18. Cz. 1. Powszechnego Prawa Krajowego;

zdanie nasze wynurzyli.

Po ścisłym rozbiorze projektu uznaliśmy, iż uchwalenie rzeczonéj ustawy wszelkim życzeniom odpowiada, gdyż cel jéj jest: zaszłe od czasu ogłoszenia praw abluicyjnych wątpliwości usunąć.

Ośmielamy się atoli, co do paragrafów pojedyńczych niektóre odmiany i dodatki Waszéj Królewskiéj Mości najuniżeniéj przedstawić.

Zu §. 1. Die Bestimmung, wonach dem Laudemial-Verpflichteten gestattet wird, die Ablösungssumme für abgelöfete Dienste, Abgaben, Grundgerechtigkeiten und andere Lasten, von dem Erwerbpreise bei Berechnung der Lehnwaare in Abzug zu bringen, beruht nach unserm unvorgreiflichen Dafürhalten auf Billigkeit und dem §. 721. Tit. 18. Thl. I. des Allgemeinen Landrechts.

Denn die Lehnwaare läßt sich als eine Abgabe ansehen, welche der Erweber eines laudemialpflichtigen Grundstücks, zum Anerkenntnisse des Obereigenthums dem Erbzinsherrn bei der Erwerbung entrichtet. Diese Abgabe muß sich aber nach dem ursprünglichen Verhältnisse richten, welches sich bei Verleihung des Grundstücks in Erbzins herausstellt.

Ist das Grundstück bei der Verleihung mit Diensten, Abgaben u. s. w. belastet gewesen, und sind diese Beschwerungen späterhin abgelöfet, so erscheint diese Ablösung als eine dem Obereigenthume des Erbzinsherrn nicht unterworfene neue Erwerbung Seitens des Erbzinsmanns.

Hat letzterer die Ablösung im Lande bewirkt, so wird sich das Laudemium nach dem bestimmen, was er noch übrig behält, und die Lehnwaare muß sich hiernach vermindern.

Eben so verhält es sich, wenn der Verpflichtete durch Kapital-Zahlung die Dienste und andere Beschwerungen ablöst, weil der Berechtigte sonst Lehnwaare auch von dem beziehen würde, was ursprünglich dem Verpflichteten nicht verliehen, sondern erst durch Aufopferung eines Kapitals vom Verpflichteten erworben ist. Wird auch zugegeben:

> daß der Erbzinsherr das Ablösungs-Capital als ein bloßes Aequivalent für die abgelöfeten Dienste u. s. w. erhält, und daß er den Nutzen des Capitals zur Beschaffung der abgelöfeten Dienstarbeiter verwenden muß,

so tritt er doch in ein festes Verhältniß, welches ihn vor Nachtheilen sichert; während dagegen der Verpflichtete befürchten muß, bei Veräußerung des Grundstücks das gezahlte Kapital nach Zeitumständen ganz oder zum Theil zu verlieren.

Für die entgegengesetzte Ansicht ist in den Motiven des Entwurfs zwar angeführt:

> daß die Ablösung blos in die Kategorie der Gutsverbesserungen gehöre;

Do §. 1. Ustanowienie, według którego obciążony mocen jest, daniny, służebności gruntowe i inne ciężary przy obrachowaniu laudemii od summy szacunkowéj potrącić, zasadza się według naszéj nieubliżającéj lepszemu zdaniu myśli, na przepisach słuszności, i Prawa powszechnego krajowego Tomu 1go Tyt. 18. §. 721.

Laudemium bowiem uważać można jako opłatę, którą nabywca obciążonéj nieruchomości, przy nabyciu jéj płaci Panu czynszowemu, w dowód uznania go za nadwłaściciela.

Opłata ta musi się stósować do początkowego stósunku, jaki przy pierwszym nadaniu nieruchomości na czynsz wieczysto-czynszowy, istniał.

Jeżeli nieruchomość w czasie jéj nadania służebnościami, daninami i t. d. była obciążoną, a ciężary te późniéj skupione zostały, wtedy spłacenie takowe uważane być musi jako nowe nabycie czynszownika, które prawu nadwłasności Pana, nie podlega.

Jeżeli spłacenie, przez odstąpienie części gruntów nastąpiło, naówczas opłata laudemii zastósuje się do pozostałego gruntu, i wedle tego się zmniejszy.

Toż samo ma miejsce gdy obciążony, służebności i inne ciężary kapitałem spłaca, inaczéj bowiem uprawniony pobierałby laudemium i z tego, co pierwiastkowo obciążonemu nie było nadane, lecz raczéj opłatą kapitału, przez niego nabyte zostało. Przypuszczając:

> iż nadwłaściciel kapitał abluicyjny, tylko jako nagrodę za zniesione posługi i t. d. odbiera, i że takowego na zastąpienie skupionych posług i t. d. użyć musi,

to przecież wstępuje w stósunek stały od strat go zabezpieczający, gdy przeciwnie obciążony, przy sprzedawaniu swéj posiadłości, na stratę kapitału skupna, wedle okoliczności całkiem lub w części, jest narażonym.

Na poparcie przeciwnego zdania przytoczono wprawdzie w zasadach projektu:

> iż spłacenie tylko do kategoryi melioracyi gospodarstwa liczyć można.

diese Gleichstellung läßt sich aber nicht rechtfertigen, denn die Befreiung eines Grundstücks von Beschwerungen, gewährt für den Besitzer desselben einen bleibenden Vortheil; wogegen der Gewinn aus der Melioration nur eine Zeitlang dauert, und spurlos vorübergeht.

Die von uns ehrfurchtsvoll entwickelten Billigkeitsgründe werden aber auch durch das im §. 721. Tit. 18. Thl. I. des Allgemeinen Landrechts ausgesprochene Princip unterstützt; indem hienach nur dasjenige versteuert werden soll, was der Erbzinsmann von dem Obereigenthümer empfangen hat.

Dieses Princip haben die jetzigen Gesetze zur Anwendung gebracht, wenn bei Ablösung der Dienste u. s. w. die Abfindung in Land oder Rente erfolgt; es erscheint demnach folgerecht:

die Ausnahme der Ablösungssumme von der Lehnwaare auch dann zuzulassen, wenn die Abfindung in Kapital geschehen ist.

Die Bestimmungen des Entwurfs beschränken sich blos auf Veräußerungen von solchen Grundstücken in der dienenden Hand, und schließen mithin die wohl vorkommenden Vererbungsfälle, und die der Veränderung in der Person des Berechtigten aus. Für die ausgeschlossenen Fälle aber sprechen dieselben Gründe, und es dürften daher auch auf sie dieselben Grundsätze Anwendung finden.

Ew. Königliche Majestät erdreisten wir uns demnach allerunterthänigst zu bitten:

der Einleitung und dem §. 1. des Gesetzentwurfes etwa folgende Fassung allergnädigst geben zu lassen:

„Wir Friedrich Wilhelm von Gottes Gnaden, König von Preußen ꝛc."

verordnen hiermit zur Beseitigung der über die Frage:

ob der Laudemialpflichtige berechtigt sei, das für die Ablösung von Diensten, Abgaben, Grundgerechtigkeiten und andern Lasten gezahlte Capital, von dem Werthe des Grundstücks bei Berechnung der Lehnwaare in Abzug zu bringen,

entstandenen Zweifel u. s. w.

§. 1. Wenn der Besitzer eines mit der Verpflichtung zur Entrichtung der Lehnwaare in Besitzveränderungs-Fällen belasteten Grundstücks die auf demselben ruhenden Dienste, Abgaben, Grund-

Porównanie takowe atoli usprawiedliwić się nie da; uwolnienie albowiem posiadłości od ciężarów, trwałą stanowi korzyść, kiedy przeciwnie zysk melioracyi, tylko czas niejaki trwa, i bez śladu znika.

Przedstawione przez nas zasady słuszności oparte są także na przepisach §. 721. Tyt. 18. Cz. I. Powszechnego prawa krajowego, wedle których opłata laudemii z tego tylko uskutecznioną być ma, co czynszownik od nadwłaściciela nabył.

Te samą zasadę ustawy teraźniejsze zastósowały, kiedy przy abluicyi posług i t. d., wynagrodzenie ziemią lub czynszem następuje; ztąd wypływa

wyjęcie summy abluicyjnéj z pod opłaty laudemialnéj, i w tym razie, kiedy spłacenie kapitałem zostaje uskutecznione.

Postanowienia projektu stósują się tylko, do zbywania takowych nieruchomości przez czynszownika; wyłączają zatem wydarzające się przypadki dziedziczenia i odmiany w osobie nadwłaściciela.

Za tymi to jednak, też same przemawiają zasady, zaczém też przepisy rzeczone i do nich zastósowane być by powinny.

Poważamy się więc Waszę Królewską Mość najpokorniéj prosić:

aby wstęp i §. ustawy w następującym np. sposobie ułożyć kazać raczył:

„My Fryderyk Wilhelm z Bożéj łaski, Król Pruski"

stanowiemy dla uprzątnienia zaszłych względem zapytania:

czy obowiązany do płacenia laudemii mocen jest, zapłacony za zniesienie posług, danin, służebności gruntowych i innych ciężarów kapitał, przy obrachowaniu laudemii od wartości gruntu potrącić,

wątpliwości i t. d. co następuje.

§. 1. Kiedy posiedziciel nieruchomości obowiązkiem opłaty laudemialnéj w przypadkach odmiany posiedzicielstwa obciążonéj, przywiązane do niéj posługi, opłaty, służebności i

gerechtigkeiten und andere Lasten durch Kapital ablöset, und demnächst der Fall zur Zahlung der Lehnwaare eintritt, so soll der Besitzer nicht schuldig sein, die Lehnwaare von dem ganzen Werthe ohne Abzug des Ablösungs-Kapitals zu entrichten, sondern es soll demselben gestattet sein, das Ablösungs-Kapital bei Berechnung der Lehnwaare von dem Werthe des Grundstücks in Abzug zu bringen, und die Lehnwaare nur von dem Ueberreste zu bezahlen.

Zu §. 2. Gegen den Inhalt des §. 2. des Entwurfs finden wir nichts zu erinnern; indem es billig ist, dem Laudemial-Berechtigten die Befugniß einzuräumen: die Umwandlung der Laudemialpflicht in eine Rente zu verlangen. Was die Fassung betrifft, so dürfte zur Vorbeugung verschiedener Deutungen dem Worte „feste" noch der Zusatz „ablösbare" beizufügen sein.

Zu §. 3. Der §. 3. des Entwurfs läßt ausnahmsweise den im §. 1. bestimmten Abzug der Ablösungssumme nicht eintreten, wenn der Besitzer des laudemialpflichtigen Grundstücks, dasselbe ohne Einwilligung des Berechtigten mit einer jährlichen Abgabe, Grundgerechtigkeiten oder einer andern Last beschwert, und dadurch den Kaufwerth des Grundstücks vermindert hat.

Derselbe §. soll nach den Motiven zum Entwurfe lediglich zur Vermeidung von Mißverständnissen dienen, und nur dasjenige enthalten, was aus dem §. 722. Tit 18. Thl. 1. des Allgemeinen Landrechts selbst folgt; er umfaßt aber weit mehr.

Denn aus dem §. 722. folgt nur:
daß,

> wenn der Besitzer des belasteten Grundstücks dasselbe einerseits von Lasten befreit, anderseits aber solches wieder mit Lasten beschwert hat,

das für die Befreiung aufgewendete Kapital soweit mit dem Kapitalswerthe der übernommenen neuen Last kompensirt wird, als ersteres reicht; so wie umgekehrt aus dem §. 1. des Entwurfs folgt:
daß,

> wenn das aufgewandte Kapital größer ist, als der Kapitalswerth einer neu übernommenen Last, ersteres nur auf Höhe des letzteren zu compensiren ist.

inne ciężary kapitałem spłaca, a następnie przypadek opłaty laudemialnéj się wydarza, tenże nie ma być obowiązanym uiścić opłatę tę z całkowitéj wartości bez potrącenia kapitału skupna, lecz owszem wolno mu będzie przy obliczeniu opłaty laudemialnéj, kapitał rzeczony z wartości gruntu potrącić i laudemium z reszty tylko zapłacić.

Do §. 2. Przeciw osnowie §. 2. niemamy nic do nadmienienia, ponieważ słuszność wymaga, aby upoważniony do pobierania opłaty, żądać mógł zamiany obowiązku laudemialnego na czynsz. Co się tycze ułożenia tegoż §fu, wypadałoby dla zapobieżenia różnym tłumaczeniom do wyrazu „stałe" dodać wyraz: „spłacalne."

Do §. 3. Paragraf 3. projektu stanowi wyjątek, iż potrącenie, summy skupna w §. 1. ustanowione nie ma mieć miejsca, kiedy posiedziciel nieruchomości opłatą laudemialną obciążony bez zezwolenia nadwłaściciela, obciążył ją roczną daniną, służebnością gruntową lub innym ciężarem, i przez to wartość kupna posiadłości zmniejszył.

Paragraf ten wedle powodów projektu, ma uprzątnąć nieporozumienia i tylko to zawierać co z §. 722. Tyt. 18. Cz. I. Powszechnego Prawa krajowego wynika; obejmuje on zaś wiele więcéj.

Z §fu 722. wypływa albowiem tylko że:

> kiedy posiedziciel obciążonéj własności takową z jednéj strony od ciężarów uwalnia, z drugiéj strony zaś nakłada na nią nowe ciężary,

kapitał na oswobodzenie użyty, z wartością na kapitał policzoną przyjętych nowych ciężarów się potrąca o ile pierwszy wystarcza, i tak na odwrót z §fu 1. projektu wynika,

> że, kiedy użyty na spłacenie kapitał większym jest, od kapitału wartości nowo zaciągnionego ciężaru, pierwszy tylko w ilości wyrównywającéj ostatniemu, kompensowany być ma.

Ein ganz anderes Verhältniß führt der §. 3. des Entwurfs mit sich; denn hienach soll der Verpflichtete seinen ganzen Anspruch verlieren, wenn er zwar das Grundstück von einer Last befreit, dagegen aber wieder mit einer anderen Last beschwert hat, gleichviel, von welchem Werthe dieselbe ist; während dagegen zum Vortheile des Berechtigten die Folgen des §. 722. Tit. 18. Thl. 1. des A. L. R. in der Beirechnung des Kapitalwerths einer solchen Last zum Kaufpreise stehen bleiben.

Recht und Billigkeit verlangen aber:

daß der Kapitalwerth einer durch die Entlastung herbeigeführten Erhöhung des Kaufwerths mit dem der einseitig bewirkten Verminderung nur soweit compensirt werde, als eine die andere nicht übersteigt.

Allerhöchstdenselben stellen wir nun treugehorsamst anheim,

den §. 3. des Entwurfs huldvoll so abfassen zu lassen:

„Der Abzug der Ablösungssumme findet bis auf „Höhe des Betrages Statt, um welchen das „laudemialpflichtige Grundstück ohne Einwilli„gung des Berechtigten mit einer jährlichen Ab„gabe, Grundgerechtigkeit oder anderen Last be„schwert, und im Werthe vermindert worden ist."

Posen, den 26. März 1841.

IX.

Pensions-Reglement für Beamte der höhern Lehranstalten.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Ew. Majestät haben in Allerhöchster Huld von den getreuen Ständen die Begutachtung eines Pensions-Reglements für Beamte der höheren Lehr-Anstalten zu erfordern geruht, und statten dieselben vor Allem ihren allerunterthänigsten Dank für den dargelegten Allergnädigsten Willen ab, einen Anspruch auf Pension einer Klasse von Staatsdienern zu gewähren, deren Wirksamkeit die geistige und moralische Entwickelung und Fortbildung der Jugend anvertraut ist, wodurch denselben gerechterweise eine sorgenfreie Zukunft für das Alter und bei eintretender Dienstunfähigkeit gesichert werden soll.

Inny cale stósunek §. 3. projektu stanowi; podług niego bowiem obciążony całkowite prawo traci, kiedy wprawdzie własność od jednego oswobodził ciężaru a innym jakim na nową ją obciążył, bez względu na wartość takowego obciążenia; gdy przeciwnie na korzyść nadwłaściciela, skutki §. 722. Tyt. 18. Cz. I. Powszechnego Prawa krajowego, co do liczenia kapitału wartości takowego ciężaru do wartości kupna w swéj zostają mocy:

Ale słuszność wymaga:

iżby wartość podwyżki ceny kupna za pośrednictwem uwolnienia nieruchomości od pewnych ciężarów wynikłéj, z zmniejszeniem tejż ceny jednostronnie zrządzonem, o tyle tylko została potrąconą o ile jedna drugiéj nie przewyższa.

Najpokorniéj więc zostawiamy Waszéj Król. Mości abyś §. 3. rozkazał najłaskawiéj ułożyć w osnowie następującéj:

»Potrącenie kapitału skupna ma miejsce »aż do ilości, w jakiéj nieruchomość »z któréj się laudemium opłaca, bez upo»ważnienia uprawnionego, roczną daniną, »służebnością gruntową, lub innym obo»wiązkiem obciążoną a przez to wartość »jéj zmniejszoną została.«

Poznań, dnia 26. Marca 1841.

IX.

Regulamin emerytowania urzędników wyższych zakładów naukowych.

Najjaśniejszy Panie!

Wasza Królewska Mość raczyłeś najłaskawiéj zażądać zdania wiernych Stanów co do regulaminu pensyj emerytalnych, dla urzędników wyższych naukowych zakładów. Składamy najuniżeńsze podziękowanie za objawioną Najwyższą wolę, nadania prawa do płacy téj klassie urzędników krajowych, których pieczy powierzone rozwijanie i kształcenie młodzieży, przez co tychże przyszłość w razie podeszłego wieku lub przypadkowéj niezdolności do służby, dostatecznie zabezpieczoną zostanie.

Die getreuen Stände wagen als Hauptgrundsatz des vorliegenden Reglements die allerunterthänigste Ansicht auszusprechen:

daß der Staat die Verpflichtung übernehmen möge, für die Pensionirung der Beamten der höheren Lehr-Anstalten zu sorgen, so weit der aus den reglementsmäßig bestimmten Beiträgen der Lehrer zu bildende Fonds nicht ausreichen sollte,

und glauben diese Ansicht durch folgende Gründe rechtfertigen zu können.

Abgesehen von den Universitäten, zerfallen die Lehr-Anstalten

in gemeine (Elementar-) Schulen und höhere (Real- und Gymnasial-) Schulen.

Die gemeinen Schulen sind dem ersten Unterricht der Jugend gewidmet, und es liegt ihre Unterhaltung gewissermaaßen als Communal-Last den sämmtlichen Hausvätern eines jeden Ortes ab. — Anders verhält es sich mit den Anstalten höherer Art. Hier wird die Jugend zu bürgerlichen Gewerben, Künsten und Wissenschaften vorbereitet; hier erhält sie die Vorbildung für das höhere Gewerbe, den Lehrer- und Gelehrtenstand, und für die Staats-Aemter, und wie es die Pflicht des Staats ist, für Lehranstalten zu sorgen, damit die Fähigkeiten und die Kräfte der Volksjugend zu Erreichung allgemeiner und der höchsten Staatszwecke ausgebildet werden, der Staat auch das Recht hat, die ihm am geeignetesten Lehrer zu berufen, insofern nicht stiftungs- oder privilegiengemäß dies Recht gewissen Personen oder Corporationen zugestanden ist, so dürfte es auch die Pflicht des Staates sein, für die Pensionirung der Lehrer als Staatsbeamte zu sorgen.

Kommen Privatpersonen, Corporationen und Communen freiwillig, oder auf Grund besonderer Stiftungen dem Staate bei Besoldung der Lehrer auf irgend eine Weise zu Hülfe, so erscheint es dem Rechte entgegen, freiwillig übernommene Verbindlichkeiten dadurch zu vergrößern, daß ihnen noch die Verpflichtung auferlegt werden sollte, für die Pensionirung der unfähig gewordenen Lehrer zu sorgen. Um so mehr aber dürfte der vorentwickelte Grundsatz Berücksichtigung verdienen, als es bis zu diesem Augenblick faktisch besteht, da im Wege er Gnade die höheren Lehrer sich stets einer

Wierne Stany poważają się wyrzec jako główną zasadę obecnego regulaminu, to najuniżeńsze zdanie:

aby Rząd wziął na siebie obowiązek płacenia pensyj emerytalnych dla urzędników wyższych naukowych zakładów o tyle, o ileby nie mogły wystarczyć fundusze, powstałe ze składek nauczycielskich, przepisanych regulaminem,

który to wniosek opierają na następujących zasadach:

Prócz uniwersytetów dzielą się zakłady naukowe

na niższe (elementarne) szkoły
i wyższe (szkoły realne i gimnazya).

Szkoły elementarne, przeznaczone dla początkowéj nauki młodzieży; ich utrzymywanie, uważa się niejako za ciężar kommunalny dla wszystkich ojców familii jednego miejsca. Inaczéj się ma co do zakładów wyższych. Tu się młodzież usposabia do wyższych obywatelskich zawodów: na nauczycieli i uczonych, na urzędników krajowych. A jako obowiązkiem jest rządu mieć pieczę o zakłady naukowe dla wykształcenia sił i zdolności narodowéj młodzi, końcem dopięcia powszechnych i najwyższych narodowych celów, jako oraz rządowi służy prawo powoływania najwłaściwszych nauczycieli, o ile toż prawo podług fundacyi lub przywilejów nie jest przyznane pewnym osobom lub korporacyom, tak téż obowiązkiem jest rządu opłacać pensye emerytalne dla nauczycieli, jako urzędników krajowych.

Jeżeli się zdarza, że prywatni, korporacye lub gminy, przychodzą w pomoc rządowi w opłacaniu nauczycieli, czyli to z własnéj woli, czyli na mocy szczególnych fundacyj, to przecież zdawałoby się sprzeciwiać prawu, aby te dobrowolne przyjęte ciężary tém bardziéj zwiększać, narzucając jeszcze obowiązek, opłacania już niezdatnych nauczycieli.

Powyżéj rozwinięta zasada tém więcéj zasługuje na uwzględnienie, że aż do téj chwili ona rzeczywiście istnieje; albowiem wyżsi nauczyciele zyskują zawsze na drodze łaski

angemessenen Pension erfreuten, die sie und ihre Familien vor Mangel beschützte. Dazu kommt, daß in hiesiger Provinz die ursprünglich Einem Institute zugehörigen Fonds, unter mehrere andere Institute vertheilt worden sind, und daß, müßte jede Schulanstalt ihre Lehrer pensioniren, jenes Institut in um so größern Nachtheile stehen würde, weil die ungetheilten Einkünfte hinreichend waren, auch Pensionen daraus zu gewähren.

Anlangend §. 1. des Pensions-Reglements bittet die Stände-Versammlung einstimmig allergehorsamst, die Fassung derselben auf den ersten Satz

»die gegenwärtige Verordnung betrifft nicht »die Lehrer der Elementar-Schulen«

zu beschränken, alle übrigen Bestimmungen dieses §. aber wegzulassen, weil sie auf das vorliegende Gesetz keinen Bezug haben, gewissermaaßen der erst zu erwartenden Pensions-Einrichtung für die Elementar-Lehrer vorgreifen, und den Orts-Schulverbänden eine Verpflichtung auferlegen würden, deren Erfüllung bei armen Communen außer den Gränzen der Möglichkeit liegt.

Zu §. 2. des Reglements wird allergehorsamst anheim gegeben, zu Vorbeugung etwaniger Mißverständnisse, unter den aufgeführten Lehranstalten aufnehmen zu lassen

die Kreis- und Real-Schulen.

Bei §. 4. wagen die getreuen Stände die allerunterthänigste Bitte, in Beziehung auf das Großherzogthum Posen, allergnädigst zu verordnen:

daß der Pensions-Anspruch der in hiesiger Provinz für die Zukunft anzustellenden Lehrer, für den Fall, wenn sie hier zu pensioniren sein würden, von dem Nachweis abhängig sein solle, daß sie in beiden Landessprachen, der deutschen und der polnischen, gleich fertig Unterricht ertheilen können.

Es stützt sich dieser allergehorsamste Antrag auf die Zusicherung in dem Allerhöchsten Landtags-Abschiede vom Jahre 1828.

In Betreff des §. 5. erlaubt sich die Versammlung die Ansicht auszusprechen,

daß der Pensions-Anspruch nicht erst mit zurückgelegtem 15ten, sondern schon mit zurückgelegtem 10ten Dienstjahre eintreten dürfte.

przyzwoitą płacę, która ich wraz z familią od niedostatku zabezpiecza. Do tego dodać wypada, że w tutajszéj prowincyi fundusze pierwotnie do jednego Instytutu należące, pomiędzy inne naukowe Instytuta rozdzielone zostały, a gdyby każdy szkolny Instytut z osobna swych nauczycieli miał opłacać, Instytut rzeczony byłby pokrzywdzonym, gdyż jego niepodzielone dochody były wystarczające na opłacanie pensyj emerytalnych.

Co do §. 1. regulaminu pensyów, uprasza jednomyślnie Zgromadzenie Stanów najpokorniéj, aby treść jego na pierwszym ustępie

»obecne rozporządzenie nie tyczy się na- »uczycieli szkół elementarnych «

ograniczyć, inne zaś określenia §fu całkiém opuścić, jako nie mające związku z przełożoną ustawą; że nadto wyprzedzają przyszły regulamin pensyów dla nauczycieli elementarnych, a oraz że nadawałyby miejscowym związkom szkolnym obowiązek, którego ubogie gminy nie byłyby w stanie wypełnić.

Do §. 2. regulaminu proponuje się najuniżeniéj, aby dla uniknięcia nadal nieporozumieniom, dołączyć do przytoczonych Instytutów szkolnych:

powiatowe i realne szkoły.

Co do §. 4. poważają się wierne Stany najuniżeniéj upraszać, aby przez wzgląd na W. Xięstwo Poznańskie, dodatek następujący dołączony został:

że prawo do pensyi dla nauczycieli, którzy w téj prowincyi na przyszłość umieszczeni będą, ma być zawisłém od dowodu: iż w obu krajowych językach, polskim i niemieckim, są zdolni nauczać z równą łatwością.

Ten wniosek opiera się na zapewnieniu odprawy sejmowéj z roku 1828.

Co do §. 5. pozwala sobie Zgromadzenie wynurzyć życzenie:

aby prawo do pensyi nie dopiero z ukończonym 15tym rokiem, lecz już z ukończonym 10tym rokiem poczynało się.

Bei einem die menschlichen Kräfte so angreifenden mühseligen Berufe, wobei ein hoher Grad von Selbstverläugnung entwickelt werden muß, und eine lange kostspielige Vorbildung erforderlich ist, dürfte von den Grundsätzen des Civil-Pensions-Reglements abzuweichen sein, aus welchem dieser Paragraph lediglich entlehnt ist.

Was den §. 6. betrifft, so tragen die Stände dahin allergehorsamst an, den letzten Punkt folgendergestalt fassen zu lassen:

»jedoch soll ihnen dabei mindestens die Hälfte »des bisherigen Diensteinkommens, oder, je »nachdem es für sie vortheilhafter ist, das »gesetzliche Minimum der ihnen zustehenden »Pension (§. 11.), unverkürzt verbleiben, und ꝛc.

Es haben sich die Stände zu dieser allergehorsamsten Bitte veranlaßt gefunden, weil es billig scheint, einem Lehrer bei erforderlicher Annahme eines Gehülfen auf seine Kosten, so viel Gehalt zu belassen, als er dermaleinst Pension erhalten wird, und die Stände es sich weiter unten erlaubt haben, ein Minimum der Pension allerunterthänigst in Vorschlag zu bringen.

Anlangend §. 8. bitten die getreuen Stände, die Dauer des Dienstes von der Einführung in den Dienst berechnen zu lassen, und dürfte somit der zweite Passus des §. ganz wegfallen.

Nicht zu rechtfertigen erscheint die Berechnung der Dienstzeit vom Anfange des ein und zwanzigsten Lebensjahres, so daß die früher im Dienste zugebrachte Zeit unberücksicht bleiben würde, um so weniger, da der Berechtigte vielleicht schon früher Pensions-Beiträge gezahlt haben kann.

Außerdem dürfte es billig sein, die Probe-Lehrzeit in die Dienst-Dauer einrechnen zu lassen, weil der Lehrer auch dann schon sein Amt angetreten und die Lehrerpflichten erfüllt hat.

In Bezug auf §. 9. hegt die Stände-Versammlung die unvorgreifliche Ansicht, daß den Lehrern, welche von Elementar-Schulen an höhere Lehr-Anstalten berufen werden, ihre frühere Dienstzeit anzurechnen sein dürfte, weil auch die Elementarlehrer unbezweifelt öffentliche Beamte sind.

Zu §. 11. tragen wir allergehorsamst darauf an, folgende Abstufungen der Pensionssätze statt finden zu lassen:

Przez wzgląd na powołanie, tyle siły wycieńczające i mozolne, które wymaga wielkiego zrzeczenia siebie, oraz długiéj i kosztownéj nauki, wypadałoby odstąpić od zasad regulaminu cywilnych pensyj, z którego tenże §. wyjęty.

Co do §. 6. wnoszą Stany najuniżeniéj o zmianę ostatniego punktu w następujący sposób:

»przecież ma im pozostać przynajmniéj »połowa dotychczasowego służbowego »dochodu, lub też gdyby to było dla nich »korzystniejsze, prawne minimum nale»żnéj pensyi (§. 11.).

Do téj najuniżeńszéj prośby było Stanom powodem: iż słuszność wymagać się zdaje, aby w razie, kiedy nauczyciel przybrać pomocnika obowiązany, tyleż mu przecież pozostało pensyi, ile przeznacza minimum, które niżéj wnosić poważamy się.

Co do §. 8. upraszają wierne Stany, aby czas służby liczył się od samego wprowadzenia w służbę; przez co drugi oddział paragrafu zupełnie upada.

Rachuba czasu służby od 21go roku życia, bez uwzględnienia wprzody w służbie spędzonego czasu, nie da się usprawiedliwić, a to tém mniéj, że uprawniony może już pierwéj opłacał składki na pensye.

Prócz tego słusznie jest wliczać czas nauczania na próbę do czasu służby, gdyż nauczyciel już wtenczas zaczął istotnie swój urząd i wypełniał obowiązki nauczycielskie.

Co do §. 9. jest zdanie Zgromadzenia, aby nauczyciele powołani od szkół elementarnych do wyższych naukowych zakładów, mieli policzony poprzedniczy czas służby, gdyż i nauczyciele elementarni są bez zaprzeczenia publicznymi urzędnikami.

Co do §. 11. wnosimy najpokorniéj o ustanowienie następujących stopniowań co do płac:

I. Klasse von zurückgelegtem 10ten bis 20sten Dienstjahre $\frac{3}{8}$ des Dienst-Einkommens,
II. Klasse von zurückgelegtem 20sten bis 30sten Dienstjahre $\frac{4}{8}$.
III. Klasse von zurückgelegtem 30sten bis 35sten Dienstjahre $\frac{5}{8}$.
IV. Klasse von zurückgelegtem 35sten bis 40sten Dienstjahre $\frac{6}{8}$.

Diese Erhöhung der Pensionssätze über die des Gesetz-Entwurfs, ja sogar über die des Pensions-Reglements für Civilbeamte hinaus, halten die Stände dadurch für gerechtfertigt, weil die Lehrer und Beamten der höhern Lehr-Anstalten sehr geringe, und viel geringer als die Civil-Beamten besoldet sind, weil die meisten Lehrer zwischen dem 20sten und 30sten Jahre dienstunfähig werden, bei niedrigen Pensionssätzen jedenfalls dem Nothstande preisgegeben, und in eine viel schlechtere Lage gerathen würden, als ihnen gegenwärtig die Pensionirung im Wege der Gnade dargeboten hat.

Bei Bestimmung des Pensionssatzes von vollendeter 40- bis 45jähriger Dienstzeit, fand eine Vereinigung der Versammlung nicht statt, und war das Ergebniß der hierüber erfolgten Abstimmung, daß sich 23 Stimmen für den Pensionssatz von $\frac{7}{8}$, 21 Stimmen für das volle Gehalt, nach zurückgelegtem 40sten Dienstjahre, erklärten.

Die Stimmen für den geringeren Satz halten ihre Ansicht dadurch motivirt, daß es nicht erforderlich sei, für sehr alte Lehrer hohe Pensionen festzusetzen, da sie persönlich keine großen Bedürfnisse mehr haben könnten, und ihre etwanigen Kinder gewöhnlich bereits zur Selbstständigkeit gelangt sein würden.

Die Vertheidiger des höchsten Satzes sind der Meinung, daß die Lehrer bei der persönlichen Dienstunfähigkeit bemüht sein würden, zum Nachtheil ihres Berufs noch länger im Dienst zu bleiben, um eine höhere Pensionirung zu erzielen, und daß dies zu vermeiden sein dürfte.

Die Verschiedenheit der Ansichten verfehlen wir nicht, Ew. Majestät zur Allerhöchsten Entscheidung vorzutragen.

Dagegen bitten die getreuen Stände allerunterthänigst, den Lehrern nach vollendetem 45sten Dienstjahre, unter allen Umständen das volle Diensteinkommen als Pension bewilligen zu lassen.

I. klassa od skończonego 10go do 20go roku służby $\frac{3}{8}$ służbowéj płacy,
II. klassa od skończonego 20go do 30go roku służby $\frac{4}{8}$ służbowéj płacy,
III. klassa . . . od 30—35 . . . $\frac{5}{8}$ ditto,
IV. klassa . . . od 35—40 . . . $\frac{6}{8}$ ditto.

To podwyższenie płac nad projekt do ustawy, a nawet nad te, które regulamin pensyów dla cywilnych urzędników przepisuje, mają Stany za sprawiedliwe z tego względu: że nauczyciele i urzędnicy wyższych naukowych zakładów daleko mniéj są płatni od urzędników cywilnych; że najczęściéj nauczyciele pomiędzy 20 i 30 rokiem stając się niezdolnymi do służby, przy owych zbyt niskich pensyach, byliby wystawieni na niedostatek, a oraz w dalekoby gorszém zostawali położeniu, jak im takowe droga łaski obecnie zapewnia.

Przy oznaczaniu stopy płacy od 40—45go roku czasu służby, niemogło się zgodzić Zgromadzenie; miało więc miejsce głosowanie, i 23 głosy były za $\frac{7}{8}$ pensyi, 21 głosów za całkowitą pensyą po ukończonym 40tym roku służby.

Głosy będące za niższą stopą na tém uzasadniały swe zdanie, iż dla bardzo starych nauczycieli nie ma konieczności ustanawiać wysokich płac, gdyż niemogą mieć wielkich potrzeb osobistych, a ich dzieci już pospolicie wtenczas dorosłe.

Obstający za wyższą płacą mniemali, że nauczyciele już niedość zdatni do pracy upieraliby się częstokroć do zostawania na urzędzie, dla uzyskania wyższéj płacy, czego ile możności unikać należy.

Tę różność zdań nieomieszkujemy Waszéj Królewskiéj Mości do rozstrzygnienia przełożyć.

Tymczasem proszą wierne Stany najuniżeniéj: o zostawienie nauczycielom po ukończonych 45 latach służby, całkowitéj pensyi.

Endlich bitten Ew. Majestät die getreuen Stände allerunterthänigst, ein Minimum der Pension für den Lehrer feststellen zu lassen.

Bei dem erforderlichen Vorschlage über die Höhe des zu bewilligenden Minimums, erklärten sich 22 Stimmen für die Summe von 200 Rthlr., 22 Stimmen dagegen für die Summe von 250 Rthlr.

Für die höhere Summe wurde hauptsächlich als Grund geltend gemacht, daß der Lehrerstand des Großherzogthums Posen um deshalb besondere Rücksicht verdiene, weil derselbe beider Landessprachen, der deutschen und der polnischen, gleich mächtig sein müsse.

Ew. Majestät geben wir allerunterthänigst anheim, Allergnädigst zu entscheiden, welche Ansicht zu berücksichtigen sein solle.

Bei §. 12. sind die Stände der unvorgreiflichen Meinung, daß die Bestimmung des Minimums auf 60 Rthlr. ausreichend sein dürfte, und ein Arbitrium zwischen 60 und 96 Rthlrn. dem Begriffe eines Minimums nicht zu entsprechen scheine.

Die getreuen Stände erlauben sich Ew. Majestät ehrfurchtsvoll zu bitten, zwischen dem §. 12. und 13. des vorliegenden Gesetz-Entwurfs den §. 13. des Civil-Pensions-Reglements wörtlich dahin aufnehmen zu lassen:

> wenn der Lehrer oder der Beamte sich durch eine vorzügliche Dienstführung ausgezeichnet hat, oder derselbe sehr hülfsbedürftig, oder wenn bei besonderen unverschuldeten Unglücksfällen ein ungewöhnlicher Aufwand nöthig ist, so wird der vorgesetzten obern Behörde gestattet, für ihn eine Erhöhung der reglementsmäßigen Pension, jedoch nicht mehr als höchstens $\frac{1}{8}$ der Besoldung, bei Ew. Majestät in Antrag zu bringen,

weil kein Grund abzusehen sein dürfte, weßhalb dem Lehrerstande diese begünstigende Bestimmung nicht, gleich den übrigen Staatsbeamten, zu Theil werden sollte.

In Beziehung auf den §. 13. tragen die Stände dahin allergehorsamst an, alle übrigen Modifikationen dieses Paragraphs bis auf die ad f. wegzu lassen, und nur generell festzusetzen:

Także upraszają Waszę Królewską Mość wierne Stany, o wyznaczenie minimum płacy dla nauczycieli.

Przy głosowaniu, jak wysokie minimum ustanowić wypada, 22 głosy oświadczyły się za kwotą 200 talarów, 22 głosy były za kwotą talarów 250.

Jako powód za wyższą płacą dawano, iż wypada uwzględnić, że stan nauczycielski w Wielkiém Xięstwie obowiązany jest dwa języki, polski i niemiecki, równie dokładnie posiadać.

Racz Wasza Królewska Mość najłaskawiéj rozstrzygnąć, które zdanie utrzymać się ma.

Co do §. 12. Stany są tego zdania, że oznaczenie minimum na 60 talarów jest dostateczne, i że dowolny wybór pomiędzy 60 i 96 tal. znaczeniu minimum nie odpowiada.

Wierne Stany poważają się prosić Waszę Królewską Mość najpokorniéj, pomiędzy 12ty i 13ty paragraf niniejszéj ustawy umieścić §. 13. cywilnego regulaminu pensyi:

> »jeżeli nauczyciel lub urzędnik odznaczył się przez niepospolite przykładne postępowanie w służbie, gdy w zbyt wielkiéj zostaje potrzebie, lub gdy dla szczególnego nieszczęścia, a które nie z własnéj ponosi winy, narażony został na nadzwyczajny wydatek, w tych razach wolno przełożonéj wyższéj władzy, zrobić wniosek do Najjaśniejszego Pana, o podwyższenie płacy przepisanéj regulaminem, przecież nie więcéj jak najwyżéj o $\frac{1}{8}$ téjże płacy,«

gdyż niewidzi się dostatecznego powodu, dla czego to korzystne postanowienie, nie miałoby równie się ściągać do nauczycieli jak do innych urzędników.

Co do §. 13. wnoszą Stany najuniżeniéj, aby wszystkie modyfikacye tegoż paragrafu, wyjąwszy *ad f.* opuścić, i tylko w ogólności postanowić:

daß dem Diensteinkommen, alle den Lehrern oder Beamten rechtmäßig zustehende Nebeneinkünfte oder Vortheile, zugerechnet werden müssen.

Dieser allergehorsamste Antrag wird deshalb gestellt, weil ad a. d. f. die Bezugnahme auf die Etats als nicht angemessen erscheint, indem die Etats nur bestimmt sind, für die verwaltende Behörde eine ungefähre Veranlassung der Einnahme und Ausgabe zu gewähren, woraus demjenigen noch immer kein Recht erwachsen kann, der darin aufgeführt steht, und weil die Bestimmung ad b. gerade umgekehrt logisch richtig sein würde, es überhaupt aber zweckmäßig erscheinen dürfte, in jedem einzelnen Falle über das Diensteinkommen des Pensions-Berechtigten befinden zu lassen.

Was §. 15. betrifft, so bitten Ew. Majestät getreuen Stände huldreichst zu genehmigen, daß nach 40jähriger Dienstzeit kein Lehrer gehalten sein soll, ein anderes Amt annehmen zu müssen.

Hiebei ist zugleich die Ansicht aufgestellt worden, daß nach 40jähriger Dienstzeit es nicht mehr der Angabe und Erörterung der Gründe Behufs Pensionirung bedürfen werde, vielmehr letztere ohne Weiteres in Anspruch zu nehmen sein dürfte, weil nach zurückgelegtem 40sten Dienstjahre ein Lehrer in seinem Amte immer so vorgerückt, und in seinem Berufe so erschöpft sein werde, daß die Dienstunfähigkeit ohne Weiteres angenommen werden könne; indeß ward diese Ansicht nur von 22 Mitgliedern unserer Versammlung unterstützt. Eben so viel Mitglieder waren dagegen der Meinung, daß nach zurückgelegtem 40sten Dienstjahre, noch häufig die Fähigkeit zur Erfüllung des Lehrerberufs vorhanden sein könnte, weil namentlich der Lehrerstand sich häufig eines kräftigen hohen Alters erfreue, und es gegen die Grundsätze des Rechts und der Billigkeit verstoßen würde, in einem solchen Falle Pension zu bewilligen.

Ew. Majestät haben wir diese verschiedene Ansichten vorzutragen uns allerunterthänigst erlaubt.

Bei §. 16. wird allergehorsamst bemerkt, daß in Betracht des gleich Eingangs dieser allergehorsamsten Denkschrift in Antrag gebrachten Grundsatzes, wonach der Staat die Pensionirung zu vertreten gehalten sein würde, der zweite Satz dieses Paragraphs wegfallen dürfte.

że za dochód służbowy wypada uważać wszelkie urzędnikom lub nauczycielom prawnie przypadające zyski i korzyści.

Ten najuniżeńszy wniosek zrobiony został z tego powodu: że co do *a. d. f.* odwołanie się do etatu nie zdaje się stósownem, gdyż etaty na to przeznaczone, żeby stanowić dla władz administracyjnych zbliżony wykaz dochodów i wydatków, z kąd jeszcze nie wynika prawo dla tego, co w nich jest umieszczony; ponieważ subpozycya *ad b.* właśnie w odwrotném znaczeniu jest prawdziwą; w ogólności byłoby najstósowniéj, w każdym szczególnym przypadku dochodzić, jaki jest służbowy dochód mającego prawo do pensyi.

Co do §. 15., upraszają Stany Waszę Król. Mość, najłaskawiéj zezwolić, aby po 40 latach służby niewolno było przymuszać nauczyciela do przyjęcia innego urzędu.

Także otworzono tu zdanie, aby po 40 leciech służby już nie miał nauczyciel potrzeby przytaczać powodów, na mocy których zgłasza się o pensyą, że takową wprost żądać może; a to dla tego: że po latach 40 już nauczyciel tak jest podeszły i na siłach zwątlony, iż nie zdolność do dalszéj służby bez dalszego wywodu przypuszczać należy. Zdanie to było poparte przez 22 członków; tyleż członków mniemało, iż po 40 leciech służby, często bywa jeszcze zdolność do pełnienia obowiązków nauczyciela, że niemniéj jak w innych stanach, tak i w stanie nauczycielskim częstokroć bywa udziałem podeszłego wieku; i że w takim razie byłoby przeciw zasadom prawa i słuszności, przyznawać emerytalne płace.

Te różnice zdań najpokorniéj Waszéj Królewskiéj Mości przedstawiamy.

Co do §. 16. wypada zrobić najpokorniéj uwagę, że przez wzgląd na zasadę umieszczoną zaraz na wstępie tego memoryału, a podług któréj pensyonowanie nauczycieli byłoby rzeczą rządu, drugi ustęp tego §. niepotrzebnym się staje.

Anlangend §. 18., so bitten die unterzeichneten Stände die in diesem Paragraph enthaltene Bestimmung in der Art huldreichst modificiren zu lassen:

„daß zwar der Verwaltungsbehörde die Beurtheilung der Frage, ob die Pensionirung eines Lehrers oder Beamten statt finden müsse, vorbehalten, daß es aber dem Pensionsberechtigten frei stehe, gegen die Entscheidung über die Höhe der Pension auf richterlichen Ausspruch zu provociren,"

weil auf diese Weise die Lehrer sich nicht ganz in die Hände ihrer Aufsichtsbehörden gegeben erachten, und einigermaaßen eine Selbstständigkeit erhalten würden.

In Betreff des §. 19. müssen wir, auf den Eingangs dieser allerunterthänigsten Denkschrift in Antrag gebrachten Grundsatz gestützt, Ew. Majestät allergehorsamst bitten, diesem Paragraph folgende Fassung geben zu lassen:

Die Pensionen werden aus Staatskassen gezahlt; sind aber bei einzelnen Lehranstalten, Stiftungen für Pensionen vorhanden, so sollen die desfallsigen Fonds, so weit sie reichen, zu den bei diesen Lehranstalten zu gewährenden Pensionen mit verwendet werden.

Aus demselben Grunde dürfte im §. 20. die Staatskasse als diejenige zu bezeichnen sein, in welche die Pensionsbeiträge fließen.

In Beziehung auf die Schlußbestimmung des §. 22.:

„dürfen aber zu anderweiten ꝛc."

sind die Stände der unvorgreiflichen Meinung, daß selbige wegfallen dürfte,

da es den Staats-Behörden anheimgestellt bleiben müsse, wie der Pensions-Fonds verwaltet werden solle.

Zu §. 24. wird allerunterthänigst bemerkt, daß auch hier die Staatskasse als diejenige zu bezeichnen sein wird, welche die Pension entrichtet.

Anlangend die im §. 25. enthaltene Bestimmung, so bitten die getreuen Stände allergehorsamst, dieselbe zu Gunsten der sehr häufig im Nothstande zurückbleibenden Lehrer-Familien dahin erweitern zu lassen,

„daß den Hinterbliebenen die Pension für das Sterbequartal zugestanden werde."

Co do §. 18. upraszają Stany, ażeby w tym §fie zawarte postanowienia, w ten sposób zmodyfikowane być mogły:

„że Władzy administracyjnéj ma właściwie służyć prawo rozstrzygać pytanie, czyli pensyonowanie nauczyciela lub urzędnika miejsce mieć może; lecz że mający prawo do pensyi, przeciw postanowieniu o wysokości pensyi, do wyroku sądowego odwołać się może."

Tym to sposobem nie całkiem będzie oddanym diskrecyi przełożonych Władz, i jakążkolwiek ocali niepodległość dla siebie.

Co do §. 19. opierając się na zasadzie, umieszczonéj na początku tego najpokorniejszego memoryału, poważamy się prosić Waszą Królewską Mość najuniżeniéj, o nadanie temu §wi następującego układu:

pensye opłaca wprawdzie Kassa rządowa, gdyby jednak przy pojedyńczych instytutach naukowych były osobne fundusze przeznaczone na pensye emerytalne, w tenczas takowe o ile by wystarczały, na pensye przeznaczone być mają.

Z tegoż powodu w §. 20. wypada umieścić, że składki na pensye, do Kassy rządowéj wpływać powinny.

Co do postanowienia kończącego §. 22.:

„nie wolno ich przecież na inne obrócić „cele"

zdaniem jest Stanów, iż toż całkiem odpaść może,

a to dla tego, że zawiadywanie funduszami tymi, zupełnie od rządu zależeć powinno.

Do §. 24. robi się uwagę, że i tu rządową kassę wyrazić należy, jako tę, która pensye opłaca.

Co do postanowienia w §. 25. objętego, upraszają wierne Stany najpokorniéj, o zmianę takowego na korzyść zbyt często w potrzebie pozostających familii nauczycielskich po śmierci nauczyciela t. j.

aby im płaca za kwartał pośmiertni przyznaną była.

Zu §. 26. ad b. ist die treugehorsamste Stände-Versammlung der unvorgreiflichen Meinung:

„daß, wenn der Pensionär ein gemeines Verbrechen begeht, für welches ein Lehrer mit Dienst-Entsetzung bestraft worden wäre, die Pension für immer einzuziehen sei,"

und stützt diese Ansicht auf den Grundsatz, daß der Pensionär kein besseres Recht haben könne, als es dem Lehrer oder Beamten im Dienste zustehe.

In tiefster Ehrfurcht verharren wir ꝛc.

Posen, den 7. April 1841.

X.

Legitimations-Atteste beim Pferdehandel.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Ew. Königliche Majestät haben Allergnädigst geruht, den zum fünften Landtage des Großherzogthums Posen versammelten getreuen Ständen, einen Gesetz-Entwurf wegen Wiedereinführung der Legitimations-Atteste beim Pferdehandel, zur Berathung vorlegen zu lassen.

Nach sorgfältiger Erwägung der örtlichen Verhältnisse, beehren sich Ew. Königlichen Majestät getreuen Stände folgende Abänderungen und Zusätze alleruntherthänigst in Antrag zu bringen:

ad §. 1.

In diesem Paragraphe bestimmt der Entwurf: daß der Inhaber des Pferdes sich auf Erfordern der Polizei über seine Dispositionsbefugniß auszuweisen verpflichtet sein soll, ohne einer Ausnahme zu erwähnen. Hier erscheint der Zusatz zur Beruhigung unverdächtiger Pferdebesitzer wünschenswerth:

„wenn diese Befugniß nicht notorisch ist, oder sogleich durch glaubhafte Zeugen erwiesen wird."

Das Recht, diesen Ausweis zu fordern, dürfte, nächst der Polizei-Behörde, auch dem Käufer des Pferdes einzuräumen sein, damit er sich gegen die nachtheiligen Folgen ad 4. des Entwurfs sichern kann.

ad §. 2.

Hier ist die unbedingte Anhaltung eines Pferdes bei fehlender Legitimation des Verkäufers

Co do §. 26. *ad b.* zdaniem jest wiernych Stanów:

że gdy pensyonowany popełni zbrodnię, któraby dla nauczyciela pociągała za sobą karę oddalenia ze służby, w takim razie pensya na zawsze odjętą być powinna,

a to z powodu, że pensyonowany nie może mieć w takim razie lepszego prawa, jak nauczyciel lub urzędnik zostający w służbie.

Zostajemy i t. d.

Poznań, dnia 7. Kwietnia 1841.

X.

Świadectwa legitymacyjne na handel końmi.

Najjaśniejszy Panie!

Wasza Królewska Mość raczyłeś najłaskawiéj zgromadzonym na Sejm piąty Wielkiego Xięstwa Poznańskiego wiernym Stanom, przełożyć projekt ustawy, tyczącéj się zaprowadzenia na nowo świadectw legitymacyjnych na handel końmi.

Po troskliwem rozważeniu stósunków miejscowych, wierne Stany mają zaszczyt Waszéj Królewskiéj Mości następujące tu, małe zmiany i dodatki najuniżeniéj zaproponować:

Do §. 1.

Paragraf ten stanowi: aby posiadacz konia był obowiązany, na żądanie policyi, wykazać się z swojego prawa; nie nadmieniając nic o wyjątkach.

Tu wypadałoby dodać:

»jeżeli takowe wątpliwości podpada, albo zaraz przez wiarogodnych świadków udowodnione być nie może.«

Prawo żądania wykazu, prócz Władzy policyjnéj, służyć by także mogło i kupującemu, który winien zabezpieczyć się od złych skutków w §. 4. wyłuszczonych.

Do §. 2.

Ten paragraf stanowi bezwarunkowo zatrzymanie konia nie legitymowanego. Chcąc

ausgesprochen. Um jedoch den redlichen Besitzer eines Pferdes, dem vielleicht zufällig das Legitimations-Attest abhanden gekommen, vor den, aus einer vierwöchentlichen Einbehaltung seines Pferdes entspringenden Nachtheilen sicher zu stellen, dürfte ihm dasselbe zu belassen sein,

„wenn er den durch einen vereideten Sachverständigen anzugebenden Werth des Pferdes baar als Caution erlegt, oder einen nach dem Ermessen der Polizei-Behörde sicheren Bürgen gestellt."

ad §. 3.

Hier würde, mit Bezug auf den für den vorhergegangenen Paragraph erbetenen Zusatz nur anzuhängen sein:

„daß nach Verlauf von vier Wochen, die etwa eingelegte baare Caution zurückgegeben, oder wenn ein Bürge gestellt worden, dieser seiner Bürgschaft entbunden wird.

ad §. 6.

Es ist in unserer Versammlung die Ansicht aufgestellt worden, daß die Dauer der Gültigkeit der Legitimations-Atteste zu kurz proponirt und eine Verlängerung derselben von vier Wochen auf drei Monate zweckmäßig erscheine, um die Pferdebesitzer nicht zu zwingen, sich so oft Legitimations-Atteste zu besorgen. Andererseits wurde die Frist von vier Wochen für ausreichend erachtet, und bei einer längeren Dauer der Gültigkeit ein Mißbrauch der Atteste besorgt, weil sie leicht zufällig in fremde Hände kommen könnten; es komme nur darauf an, daß möglichst dafür gesorgt werde, die Atteste ohne große Weitläuftigkeit zu erhalten oder die ausgestellten prolongiren zu lassen. Da sich für jene Ansicht 22, für diese aber 25 Abgeordnete erklärt haben, so verfehlen wir nicht, beide Ansichten vorzutragen.

ad §. 7.

Zu denjenigen Personen und Behörden, welchen die Befugniß zur Ausstellung der Legitimations-Atteste zustehen soll, dürften auch die Orts-Geistlichen gezählt werden können, ohne sie, in Berücksichtigung ihrer anderweitigen Beschäftigungen, gerade hierzu zu verpflichten; und am Schlusse des Paragraphen könnte nächst den Dorfgerichten, auch der im Großherzogthum Posen bestehenden Dorf-Schulzen Erwähnung geschehen, und ihnen völlig

atoli prawego posiadacza, któremu świadectwo legitymacyjne przypadkiem zginąćby mogło, ochronić od przykrości czterytygodniowego zatrzymania konia wyniknąć mogących, mógłby tenże mu być zostawiony,

»za złożeniem postanowionéj przez przysięgłych znawców wartości w gotowiźnie jako kaucyą; albo przystawiając odpowiedzialnego zaręczyciela.«

Do §. 3.

W skutek dodatku do poprzedniczego paragrafu najuniżeniéj zaproponowanego, należałoby tu nadmienić, iż

»po upłynieniu czterech tygodni, kaucya w gotowiznie złożona ma być zwrócona, lub zaręczyciel, jeżli był przystawiony, od dalszéj poręki zwolniony.«

Do §. 6.

Wniesiono na posiedzeniu, że czas ważności świadectw legitymacyjnych za nadto krótko oznaczony i przedłużenie go od 4 tygodni do trzech miesięcy stósownem się okazuje, już dla tego, aby handlujących końmi nie obciążać częstem staraniem się o świadectwa legitymacyjne. Z drugiéj strony czas czterech tygodni za dostateczny uznano, ileby przy dłuższéj ważności świadectw łatwo nadużycie miejsce mieć mogło, gdyby się przypadkiem w obce ręce dostać mogły. Wszakże wszystko na tém zależy, aby świadectwa bez trudności otrzymane lub dawniejsze przedłużone zostały.

Za tam tym wnioskiem było głosów 22, za tym tu, 25, zaczem te różnice zdań, do Najwyższego rostrzygnienia najpokorniéj przedstawiamy.

Do §. 7.

Do Władz i osób upoważnionych do wystawiania świadectw legitymacyjnych, godziłoby się także upoważnić i księży miejscowych, nie wkładając jednak na nich tego obowiązku. W końcu zaś paragrafu, obok sądów wiejskich, jakich w organizacyi Wielkiego Xięstwa Poznańskiego niemasz, wypadałoby wymienić sołtysów, i onymże tę samę nadać władzę, co dominiom.

gleiche Befugniß mit den Dominien eingeräumt werden.

Ew. Königlichen Majestät stellen die getreuen Stände eine huldreiche Berücksichtigung dieser ehrerbietigen Vorschläge allerunterthänigst anheim.

Posen, den 19. März 1841.

XI.

Strom- und Uferpolizei.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Ew. Königliche Majestät haben geruht, den getreuen, zum fünften Landtage versammelten Ständen des Großherzogthums Posen den Entwurf zur Strom- und Uferpolizei-Ordnung vorlegen zu lassen.

Die getreuen Stände haben, nach sorgfältiger Erwägung der Gründe und der Bestimmungen dieses Gesetzes, einstimmig anerkannt:

„daß die §§. 1. bis 7. incl. dem vorgesteckten Ziele auf das Vollständigste entsprechen."

Bei dem §. 8. beantragen sie jedoch allerunterthänigst, daß die Aufnahme des nachstehenden Zusatzes:

„mit Vorbehalt aller in dieser Beziehung Privatpersonen zustehenden Rechte, namentlich der Fischereigerechtigkeit,"

allergnädigst genehmigt werde; denn es entsteht die Besorgniß, daß der Vorbehalt der niedern Regalien in Zukunft nicht auf Flüsse ausgedehnt werde, die jetzt noch nicht schiffbar sind, aber schiffbar werden können.

Bei §. 9. war nichts zu erinnern.

Was den §. 10. betrifft, so bitten die getreuen Stände ehrerbietigst, die nachstehende Abänderung huldreichst zu berücksichtigen:

„Wenn durch ein, auch das geringste Versehen derer, welchen die Aufsicht über die Schiffbarkeit des Flusses und deren Sicherung und Verbesserung anvertraut ist, ein Schaden entstehen sollte, steht der Staat dafür ein,

Waszéj Królewskiéj Mości wierne Stany o uwzględnienie tych uwag najuniżeniéj upraszają i t. d.

Poznań, dnia 19. Marca 1841.

XI.

Policya strumieniowa i brzegowa.

Najjaśniejszy Panie!

Wasza Królewska Mość raczyłeś wiernym Stanom, zgromadzonym na piąty Sejm prowincyalny Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, najłaskawiéj kazać przedłożyć projekt do prawa względem strumieniowéj i brzegowéj policyi rzek publicznych.

Wierne Stany Wielkiego Xięstwa Poznańskiego zważywszy troskliwie tak powody jak i ustawy rzeczonego prawa, uznały jednozgodnie:

»iż §. 1. aż do §. 7. inclusive, jaknajzupełniéj odpowiadają zamierzonemu celowi.«

Przy §. 8. wnoszą jednakze o najłaskawsze zezwolenie do umieszczenia następującego przydatku:

„z zastrzeżeniem jednakże praw w téj „mierze osobom prywatnym służących, „mianowicie co do rybołówstwa."

Powstaje bowiem obawa aby postanowienie co do niższych regaliów, w przyszłości nie było rozciągnięte do rzek teraz jeszcze niespławnych, ale spławnemi stać się mogących.

Względem §. 9. nie było nic do nadmienienia.

Co do §. 10. upraszają pokornie wierne Stany o uwzględnienie następującéj zmiany:

„gdy przez jakiekolwiek, choć najmniejsze uchybienie osób, którym dozór nad „spławnością rzeki, tudzież zabezpieczenie i utwierdzenie jéj brzegów, jest po„lecony, szkoda jaka zostanie zrządzoną,

welchem indeß der Regreß an diejenigen vorbehalten bleibt, welche das Versehen begangen haben."

Die treuen Stände gingen hier nämlich von dem Grundsatze aus, daß wie jeder Familienvater für seine Hausgenossen und Familie verantwortlich ist, auch der Staat, als der Vormund aller seiner Unterthanen, die Vertretung der von seinen Untergebenen veranlaßten Schäden nicht ablehnen dürfte.

Bei dem §. 25. beantragen die getreuen Stände, daß die folgenden Worte hinzugefügt werden:

„Außer im Falle der im §. 23. erwähnten Nothwendigkeit."

Bei §. 33. erachten die Stände für nothwendig, Euer Königliche Majestät um die allergnädigste Bestimmung zu bitten, daß bei jeder Konzessionsertheilung, das Recht des Widerrufs ausdrücklich vorbehalten werde, um die Erwerber vor Irrthümern zu bewahren, die ihnen sehr schädlich werden könnten.

Gegen die §§. 34. bis incl. 39. fand sich nichts zu erinnern.

Was den §. 40. anbelangt, so sehen die Stände in Betracht dessen, daß die Vorschriften des Allgemeinen Landrechts, in Uebereinstimmung mit dem Gutachten der Sachverständigen, die Breite des Ufergebietes nur auf 15 Fuß feststellen und in Betracht der zahlreichen Schäden, welche den Uferbesitzern aus einer übermäßigen Ausdehnung dieses Maaßes entstehen würden, sich zu der allerunterthänigsten Bitte veranlaßt, daß das Ufergebiet in dem Großherzogthum Posen auf 15 Fuß gesetzlich festgesetzt werde.

Ueber den §. 41. war nichts zu erinnern.

Bei §. 42. sahen sich die Stände bewogen, um huldvolle Aufnahme der Erlaubniß zu bitten, in den Flußbetten, mit Genehmigung der Polizeibehörde, Sand, Lehm und Steine graben zu dürfen, da in vielen Gegenden die Flußbetten die einzige Gelegenheit darbieten, jenes oft unentbehrliche Material zu gewinnen, was überdies die Schiffbarkeit der Flüsse durchaus nicht beeinträchtigt.

Gegen den §. 43. so wie gegen alle folgenden bis zum §. 53. einschließlich, war nichts zu erinnern.

„Rząd za nie odpowie, mając sobie zo-
„stawiony regres do tych, którzy uchy-
„bienia winnymi się stali."

Wierne Stany wychodziły bowiem z zasady, iż jak ojciec familii odpowiada za swoich domowników i rodzinę, tak Rząd jako opiekun wszystkich swych poddanych, niezechce odmówić odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez swych podrzędnych.

Przy §. 25. wnoszą wierne Stany o najłaskawszy przydatek następujących słów:

„tylko w razie gwałtownéj potrzeby w §.
„23. przewidzianéj."

Przy §. 33. uważają Stany za rzecz potrzebną upraszać Waszéj Królewskiéj Mości o najłaskawsze postanowienie, iżby przy każdéj koncessyi, prawo odwołania tejże, było wyraźnie zastrzeżone, dla ochronienia nabywców od błędów, które dla nich mogłyby się stać nader szkodliwemi.

Przeciwko §. 34. aż inclusive 39. nie było nic do nadmienienia.

Co do §. 40. Stany zważając, iż przepisy Powszechnego Prawa krajowego zgodnie z opinią znawców ustanawiają szerokość nadbrzeżów tylko na 15 stóp, zważając także na liczne szkody, jakieby dla posiedzicieli nadbrzeżów wyniknąć mogły z zbytecznego rozszerzenia téj miary, upraszają pokornie o ustanowienie prawnego wybrzeża w Wielkiém Xięstwie Poznańskiém na stóp 15.

Względem §. 41. nie było nic do nadmienienia.

Przy §. 42. powodowane były Stany do upraszania o najłaskawsze umieszczenie zezwolenia do kopania piasku, gliny i kamieni w samych łożach rzek, za zezwoleniem władzy policyjnéj, ponieważ rzeczone łoża w wielu okolicach stanowią jedynę kopalnią, częstokroć niezbędnie potrzebnych materyałów, których wydobycie z resztą bynajmniéj nie sprzeciwia się spławności rzek.

Względem §. 43. równie jak i względem wszystkich paragrafów włącznie do §. 53. nie było nic do nadmienienia.

Was dagegen die §§. 54. bis 64. betrifft, so erachten die getreuen Stände, daß die Erhaltung und Befestigung der Ufer schiffbarer Flüsse, ausschließlich die Sicherung der Schiffbarkeit und die Förderung allgemeiner Schifffahrt auf öffentlichen Flüssen zum Zwecke haben; sie halten daher dafür, daß da diese Flüsse die hauptsächlichsten Arterien des Handelsverkehrs und deshalb auch des Staats-Reichthum bilden, dieselben mit den Kunststraßen verglichen werden können, deren Bau und Unterhaltung fast ausschließlich aus Staatsmitteln bestritten werden müssen; diese Folgerung rechtfertigt nicht allein der zeitherige Gebrauch, sondern auch der Umstand, daß wenn gleich die Unterhaltung der Ufer öfters viel kostbarer ist, als die Unterhaltung einer Chaussee, dennoch die diesfälligen Kosten den Uferbesitzern keinen unmittelbaren Vortheil bringen.

Aus diesem Grunde bitten die getreuen Stände ehrerbietigst, daß alle in jenen §§. enthaltenen Bestimmungen wegfallen mögen.

Gegen den §. 65. war nichts zu erinnern.

Die §§. 66. bis 74. enthalten Vorschriften über Verbände zu Uferbauten. Die Stände des Großherzogthums, von dem Grundsatze ausgehend, der ihre Bemerkungen über die §§. 54. bis 64. leitete, bitten Ew. Königliche Majestät einstimmig allerunterthänigst, die Uferbesitzer von Bildung solcher Verbände und von den damit verknüpften Verpflichtungen und Kosten, die unserer Ueberzeugung gemäß, nur der Staat wirksam zu leisten vermag, allergnädigst befreien zu wollen.

In Absicht der §§. 75. und 76. waren keine Anträge zu formiren.

Bei §. 77. bitten die getreuen Stände ehrfurchtsvoll, die schon bei §. 8. vorgeschlagene Bestimmung, nämlich:

„mit Vorbehalt aller in dieser Beziehung Privatpersonen zustehenden Rechte"

huldreichst hinzufügen zu lassen.

In Betreff der folgenden §§. finden die getreuen Stände nichts zu bemerken; sie wiederholen an Ew. Königliche Majestät nur die allerunterthänigste Bitte: um huldreichste Berücksichtigung der zahlreichen Gründe, welche den einmüthigen Wunsch hervorgerufen haben, daß die Kosten der Erhaltung der

Co się zaś tycze §§. 54. do 64. wierne Stany W. Xięstwa Poznańskiego zważając że utrzymywanie i utwierdzanie brzegów spławnych rzek, ma wyłącznie na celu zabezpieczenie spławności i ułatwienie ogólnéj żeglugi rzek publicznych, sądzą że te rzeki stanowiąc główne arterye obiegu handlowego a przez to i bogactwa krajowego, mogą być porównane z sztucznemi drogami żwirowemi, których zakładanie i utrzymywanie w większéj części spoczywa na zasobach Rządu; twierdzenie to usprawiedliwiają nie tylko dotychczasowe zwyczaje, ale i ta okoliczność, że lubo utrzymywanie brzegów jest częstokroć daleko kosztowniejszem, nad utrzymywanie drogi żwirowéj, jednakże te nakłady zwykle nieprzynoszą żadnéj bezpośredniéj korzyści dla posiedzicieli nadbrzeżów.

Dla tychto przyczyn upraszają wierne Stany o zniesienie wszelkich postanowień, objętych powyższemi paragrafami.

Względem §. 65. nie było nic do nadmienienia; §§fy zaś od 66. do 74. stanowią przepisy dla towarzystw budowy brzegów. Stany wychodząc z zasad, które przewodniczyły ich uwagom nad §§. 54. do 64. pokornie i jednomyślnie upraszają Waszą Królewską Mość, o najłaskawsze uwolnienie posiedzicieli nadbrzeżnych od rzeczonego stowarzyszenia, a oraz i od obowiązków i nakładów, które podług przekonania naszego, jedynie Rząd skutecznie podejmować może.

Nad §§. 75. i 76. nie było żadnych wniosków do czynienia.

Względem §. 77. upraszają pokornie wierne Stany o najłaskawsze przydanie dodatku proponowanego już przy §. 8. to jest:

„z zastrzeżeniem jednakże praw w téj „mierze osobom prywatnym służących."

Względem dalszych §§. nie miały wierne Stany nic do nadmienienia; zanoszą więc tylko najpokorniejszą prośbę do Waszéj Królewskiéj Mości, o najłaskawsze uwzględnienie licznych powodów, dla których jednomyślnie tłómaczyły życzenie, aby koszta utrzymywania brzegów i spławności rzek publicznych, jedynie

Ufer und der Schiffbarkeit der öffentlichen Flüsse, dem Staate aufgelegt werden, dem die erleichterte Schifffahrt die reichsten Vortheile bringen wird.

Posen, den 14. April 1841.

XII.

Deichwesen.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Ew. Königliche Majestät haben allergnädigst geruht, uns, den zum fünften Provinzial-Landtage versammelten Ständen des Großherzogthums Posen, den Entwurf eines Gesetzes über das Deichwesen vorlegen zu lassen, um unsere pflichtmäßige Meinung darüber abzugeben.

Wir finden den fraglichen Gegenstand in dem vorliegenden Gesetze fast erschöpfend behandelt.

Jedoch erlauben wir uns in tiefer Unterthänigkeit nachstehende Zusätze Ew. Königlichen Majestät zur huldreichsten Berücksichtigung, eben so dringend als gehorsamst vorzutragen.

Wir sind ganz der Meinung, daß nach Emanirung dieses neuen Gesetzes die §§. 63. bis incl. 65. Theil II. Tit. 15. des Allgemeinen Landrechts künftig ganz wegfallen dürften, dagegen scheint es uns sehr wichtig:

daß der §. 66. daselbst auch ferner noch Gesetzes-Kraft behalte,

damit die Verpflichtungen des Staates in Fällen, wo die Nothwendigkeit, neue Dämme zu führen, aus einer von dem Staate zu seinem besondern Vortheile in oder an dem Flusse gemachten Veranstaltung entsteht, nicht aufgehoben werden, weil in solchen Fällen die Kosten der Anlage und Unterhaltung des Dammes ohne neue Belastung der Einwohner, der Sorge des Staates durch den erwähnten §. 66. auferlegt worden sind.

Gegen die §§. 1., 2. und 3. finden wir nichts zu erinnern.

Beim §. 4. erscheint uns dagegen folgender Zusatz nöthig:

„daß, wenn ein beschädigter oder zerstörter Deich in seinen ursprünglichen Dimensionen

były nałożone na rząd, któremu też najobfitsze korzyści ułatwiona żegluga przynosić będzie.

Poznań, dnia 14. Kwietnia 1841.

XII.

Względem grobel.

Tyt.

Wasza Królewska Mość raczyłeś najłaskawiéj rozkazać, aby niżéj podpisanym na 5ty Sejm zebranym Stanom Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, projekt do prawa względem grobel przełożono, celem wynurzenia naszego w téj mierze zdania.

Uważamy projekt do prawa względem utrzymywania grobel, jako niemal zupełnie zadowolniający; pozwalamy sobie tylko następujące dodatki z uniżonością do najłaskawszego uwzględnienia Waszéj Królewskiéj Mości przedstawić.

Jesteśmy jednomyślnie tego zdania, iż po wydaniu niniejszéj nowéj ustawy, przepisy §§. 63. do 65. włącznie, Części II. Tyt. XV. Powszechnego Prawa Krajowego, na przyszłość zupełnie zniesione być mogą; natomiast zdaje się nam rzeczą pożądaną:

aby §. 66. ibidem i nadal moc prawa zachował,

a to dla tego, aby obowiązek Rządu w takich przypadkach, gdzie zachodzi potrzeba budowania nowych grobel, z powodu zakładów dla jego oddzielnéj korzyści w rzece lub nad rzeką zrobionych, nie był zniesiony, gdyż w takowych zdarzeniach opłata kosztów założenia i utrzymywania grobli bez nowego obciążania mieszkańców, pieczy Rządowéj wspomnionym §. 66. poruczoną została.

Naprzeciw §§. 1., 2. i 3. niemamy nic do nadmienienia.

Do §. 4. zdaje nam się iż następujący dodatek byłby ważnym, to jest:

że skoroby uszkodzona lub zrujnowana grobla do pierwiastkowego stanu swego

wieder hergestellt werden soll, dies vorher von der Landes-Polizei-Behörde, für nothwendig erkannt werde."

weil, wenn dies nicht anerkannt wird, ganz unnöthige Kosten verursacht werden würden.

Eben so bitten wir allerunterthänigst, eine ergänzende allgemeine Bestimmung in das Gesetz aufnehmen zu lassen,

daß, wenn keine Gefahr im Verzuge obwaltet, die Betheiligten vor Ausführung der von der Landes-Polizei-Behörde geforderten Vorkehrungen mit ihren Einwendungen gehört werden sollen,

damit die Behörde in den Stand gesetzt werde, mit möglichster Schonung des Privat-Interesses verfahren zu können.

Bei §. 5. erlauben wir uns, folgende Fassung ehrerbietigst in Vorschlag zu bringen:

„erhebt sich rücksichtlich der Verpflichtung zur Unterhaltung Streit, so dürfte die polizeiliche Anweisung zur Herstellung unter Vorbehalt des Rechtsweges gegen anderweit Verpflichtete an denjenigen zu richten sein, welcher seither dazu verbunden war;"

in zweifelhaften Fällen aber dürfte es wohl billig sein, die Kosten zur Herstellung des Deiches aus Staatskassen vorschießen, und demnächst solche im Wege Rechtens von dem Verpflichteten einfordern zu lassen.

Die Bestimmung nämlich, daß die Anweisung an denjenigen zu richten sei,

„welcher den Deich seither unterhalten hat,"

ist uns bedenklich erschienen, weil dann sehr oft demjenigen eine Last auferlegt werden würde, der vielleicht nur, um Weitläuftigkeiten zu vermeiden, oder aus andern keine Verpflichtung begründenden Rücksichten Reparaturen an einem Deiche besorgt hat, und weil nur dann aus der bisherigen Unterhaltung auf eine Verpflichtung geschlossen werden dürfte, wenn die Unterhaltung in der Meinung, dazu verpflichtet zu sein, erfolgte.

Ferner aber erschien die Bestimmung unbillig:

„daß in zweifelhaften Fällen diejenigen Gemeinden, in deren Feldmarken, oder diejenigen Eigenthümer, auf deren Grundstücken die beschädigte oder zerstörte Deichstrecke liegt, die

przywrócona być miała, nasamprzód ze strony Władzy policyjnéj ta potrzeba jako konieczną uznaną być powinna;

bo w braku przekonania takiego, nie potrzebne koszta zrządzone byćby mogły.

Również najpokorniéj upraszamy, aby w ustawie umieszczone było uzupełniające postanowienie:

iż gdzie przewłoka nie grozi niebezpieczeństwem, interesenci słuchami być mają z wnioskami swemi przeciwko wykonaniu, żądanych przez Władzę krajową policyjną zakładów,

tak aby Władze mogły postępować z największą ochroną prywatnego interesu.

Co się zaś tycze §. 5. niech nam wolno będzie zaproponować najuniżeniéj następujące wysłowienie onegoż:

jeżeli zajdzie spór względem obowiązku utrzymywania grobli, naówczas wyjdzie zalecenie policyjne do tego, który dotychczas wypełniał taki obowiązek, aby naprawę przedsięwziął z zastrzeżeniem sobie drogi prawnéj przeciw właściwie obowiązanym;

w przypadkach wątpliwych słusznie byłoby, aby koszta naprawy grobli z Kass rządowych zastąpione, a potém takowe na prawnie zobowiązanych poszukiwane były.

Postanowienie bowiem, aby wezwanie do tego wymierzone było:

»który dotąd groble utrzymywał«

obawiać się każe, aby częstokroć ciężar na tego nie był wkładany, który jedynie dla uniknienia szkód jakich, lub z przyczyn obowiązku stanowić niemogących, groblę reparował, ponieważ z dotychczasowego grobli utrzymywania wtenczas tylko stały wywodzić można obowiązek, kiedy utrzymywanie grobli wynikło z przekonania wypełnionéj powinności.

Wreszcie i to postanowienie niesłusznem się być zdawało:

że w wątpliwych przypadkach, gminy właściciele, w których posiadłościach znajdują się uszkodzone lub zniszczone gro-

Verpflichtung zur Herstellung salvo regressu haben sollen,"
weil der Deich vielleicht gar nicht diese Feldmarken und Grundstücke schützt.

Ueberhaupt glauben wir, daß in zweifelhaften Fällen die Kosten aus Staatskassen mit Vorbehalt des Regresses an den eigentlich Verpflichteten vorzuschießen sein dürften, weil Privatpersonen, wenn sie ohne rechtliche Verpflichtung die Kosten vorschießen sollen, gewöhnlich in die mißliche Lage kommen, da sie bei einer weiteren Regreßnahme nicht nur nachweisen müssen, selbst nicht verpflichtet zu sein, sondern auch, daß einem Andern die Verpflichtung obliege. Dieß ist in den meisten Fällen sehr schwer, und es kann leicht geschehen, daß Privatpersonen durch solche Vorschüsse, die sie nicht wiedererstattet erhalten, ohne eigene Verschuldung ganz herunter gebracht werden.

Im Uebrigen finden wir auch nicht das Geringste weiter gegen den Gesetz-Entwurf zu erinnern, mit Ausnahme des §. 23.; und beziehen wir uns auf die Einleitung dieses allergehorsamsten Berichts, wonach wir die Beibehaltung des §. 66. des Allgemeinen Landrechts Theil II. Tit. 15. für nöthig erachten.

Posen, den 2. April 1841.

XIII.

Erbpacht- und Erbzins-Ablösung.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Euer Königliche Majestät haben in landesväterlicher Huld uns treugehorsamst unterzeichneten, zum Landtage zusammenberufenen Ständen zu gestatten geruht:

uns über den Entwurf zum Gesetze wegen Beschränkung der Ablösbarkeit der Erbpacht-, Erbzins- und Zinsgerechtsame gutachtlich zu äußern.

ble, salvo regressu, do sporządzenia onychże obowiązane być mają,
bo zdarzyć się może, że groble takie ku zabezpieczeniu miejscowych posiadłości wcale nie służą.

W ogólności rozumiemy, iż w przypadkach wątpliwych, koszta z Kassy rządowéj z zastrzeżeniem regressu do właściwie zobowiązanego, zaliczane być by winny, a to z powodu, że osoby prywatne, gdy koszta podejmować mają bez wyraźnego obowiązku, w trudne wpadają położenie, ile, że szukając regressu przymuszeni są okazać, nietylko, że same obowiązane nie były, ale prócz tego udowodnić, na jakich osobach obowiązek ten ciężał. Składanie takich dowodów najczęściéj jest bardzo trudne, i ztąd by wyniknąć mogło, że osoby prywatne w skutek zaliczeń późniéj nieodzyskanych, bez swéj winy do zupełnego przyjść by mogły upadku.

Co do dalszéj treści niemamy przeciw projektowi ustawy nic do nadmienienia, wyjąwszy do §. 23. i tu odwołujemy się do wstępu niniejszego najuniżeńszego sprawozdania, w którym przełożyliśmy najpokorniéj potrzebę, aby §. 66. Pow. Pr. Kraj. Cz. II. Tyt. XV. i nadal utrzymanym został.

Poznań, dnia 2. Kwietnia 1841.

XIII.

Spłacanie praw wieczysto-dzierzawnych i czynszowych.

Tyt.

Wasza Królewska Mość raczyłeś z ojcowskiéj Swéj łaski, zasięgnąć opinii wiernych i najpokorniéj tu podpisanych Stanów:

względem projektu ograniczenia spłacalności praw wieczysto-dzierzawnych, wieczysto-czynszowych i czynszowych.

Diesen Gesetz-Entwurf haben wir sorgfältig geprüft; wir können aber die Beschränkung der nach der Ablösungs-Ordnung vom 7. Juni 1821. statt findenden Ablösbarkeit des Erbpachts- oder Erbzinses, oder bloßen Zinses, aus den in den Motiven zum Entwurfe entwickelten Gründen, nicht als nothwendig und zweckmäßig erachten.

Denn bei Eingehung solcher Verträge wird in der Regel darauf gesehen, daß der Zins und das etwa eingezahlte Capital mit den Nutzungen und dem Werthe des Guts im Verhältnisse stehen, und dem Verleiher dienen solche Rechtsgeschäfte dazu, einen Theil seiner großen Besitzung ohne Gefahr und Sorge bearbeiten zu lassen und bestimmte Einkünfte zu ziehen. Dem Erbpächter oder Zinsmanne steht dagegen zwar die freie Benutzung des Grundstücks und seiner Kräfte zu, letztere muß er aber eigentlich anwenden, um den jährlich wiederkehrenden Zins und die nothwendigen Lebensmittel für sich und seine Familie aufzubringen.

Das Eingehen solcher Verträge ist zwar leicht und erwünscht, weil sie Haus und Wirthschaft darbieten; die ewig dauernde Verpflichtung wird aber öfters sehr drückend, indem auch dann genügt werden muß, wenn Unglücksfälle oder Mißwachs die Hoffnung auf Ernte vernichten.

Eine gänzliche Befreiung der Grundstücke von Schulden ist zwar nicht zu erwarten, drückende Schuldverhältnisse lassen sich aber wohl vermeiden, wenn der Dürftige mit Vorsicht sein kleines Capital auf Zeitpacht oder auf den Erwerb eines kleinen Grundstücks verwendet.

Das Naturgemäße der Abhängigkeit kleiner zinspflichtigen Grundstücke von größern Gütern können wir nicht einsehen; wir sind vielmehr der unvorgreiflichen Meinung: daß beide ohne Abhängigkeit neben einander recht gut bestehen können.

Die Begründung solcher Verhältnisse in der historischen Entwickelung aller Provinzen ist zwar einzuräumen; an die Vergangenheit, in welcher die Fesseln des Sclaven allmählich übergingen in das Verhältniß der Frohnbauern und Zinsleute, schließen sich aber die ewig denkwürdigen Erscheinungen eines späteren Zeitraums seit dem Jahre 1806.

Projekt ten do prawa pod ścisłą wzięliśmy rozwagę; niemożemy atoli uznać potrzeby ograniczenia spłacalności praw wieczysto-dzierzawnych, wieczysto-czynszowych, ustawą abluicyjną z dnia 7. Czerwca 1821. dozwolonéj, na mocy przyczyn w motywach wytkniętych.

Albowiem przy zawieraniu takich umów o to zwykle idzie, ażeby czynsz i kapitał, jeżeli jaki zapłacony został, odpowiedni był dochodowi i wartości nieruchomości. Nadawcy służy prawo odstąpienia części swych wielkich posiadłości do uprawy, końcem zabezpieczenia sobie, bez żadnego kłopotu i niebezpieczeństwa pewnych i niechybnych dochodów. Dzierzawcy zaś wieczystemu lub czynszownikowi służy wprawdzie wolne użytkowanie gruntu i sił swoich; ostatnich atoli do tego przedewszystkiem użyć jest obowiązany, aby nietylko coroczny czynsz opłacić, ale i niezbędne potrzeby życia dla siebie i swéj familii opędzić był w stanie.

Zawieranie takich umów jest wprawdzie łatwem i pożądanem, jako nastręczającem dom i gospodarstwo; wszelako wiecznie trwające zobowiązanie częstokroć uciążliwem stać się może, albowiem i wtenczas zadosyć uczynić mu potrzeba, gdy przypadkowe klęski albo nieurodzaj, odejmują nadzieję sprzętu. Zupełnego wprawdzie oczyszczenia gruntów z długów spodziewać się nie można, uciążliwe atoli stósunki dłużne uniknąć się dają, gdy ubożsi ostróżnie swój mały kapitał na czynsz albo na zakupienie małego gruntu obrócą.

Naturalnéj zawisłości mniejszych gruntów czynszowych od większych dóbr, przyznać Stany nie mogą; poważają się owszem przeciwne wynurzyć zdanie, że obadwa niezawiśle obok siebie istnieć mogą. Lubo uzasadnienie tych stósunków na mocy historycznego postępu wszystkich prowincyi przyznaje się; to jednak z przeszłością, w któréj więzy niewolnicze z wolna w stósunek chłopów zaciężnych i czynszowników przeszły, łączą się wiekopomne zjawiska od roku 1806. aż do naszych czasów.

In diesen Erscheinungen liegt die historische Entwickelung der Landes-Culturgesetze, welche auf gesetzliche Freiheit der Person und die Befreiung des Eigenthums gerichtet sind.

Tausend Dankgebete haben sich seitdem für die landesväterliche Huld der Hochseligen Königs Majestät zum Allvater emporgeschwungen.

Jene Gesetzgebung hat unter der ärmern Klasse des Volks Wohlfahrt begründet, und überall erfreut man sich ihrer Segnungen.

Sie hat durch die Befreiung zugleich das Abhängigkeits-Verhältniß aufgehoben, und bei dem Schutze, welchen der Staat und das Gesetz verleiht, bedarf der ärmere Mann nicht mehr des Schutzes eines größeren Gutsbesitzers.

Ueberdieß läßt sich nicht immer voraussetzen, daß der Besitzer eines größeren Guts gebildeter sei, als der eines kleinern Grundstücks, weil der Erwerb des ersteren nicht durch die Bildungsstufe, sondern durch Geld bedingt ist, welches auch der Ungebildetste erlangen kann.

Ist aber der große Besitzer wahrhaft gebildet, hat er nämlich Weisheit, Einsicht und sittlichen Werth, so wird sich von selbst ein höheres Schutz- und Abhängigkeits-Verhältniß bilden, ohne des materiellen Bindemittels der Zinspflichtigkeit zu bedürfen.

Es wird beide das Band der gegenseitigen Liebe zu einem edlen, Gott wohlgefälligen Wirken für die Familie, die Gemeine und den Staat vereinigen.

Feste Geld- und Getreide-Abgaben erleichtern zwar, wie bereits eingeräumt, die Erwerbung; würde aber die Ablösbarkeit versagt, so ginge auch die Möglichkeit der Befreiung, und zugleich der Anreiz zu größerem Fleiße, zur Industrie und Sparsamkeit für den Verpflichteten verloren.

Der Gesetzentwurf stellt zwar die Abschließung solcher Verträge dem freien Willen der Contrahenten anheim, der Gedanke und Wille eines gemeinen Landmanns beschränkt sich aber nur auf die Gegenwart und nächste Zukunft; günstige Anordnungen auf ewige Dauer berechnet, weiß er daher nicht zu treffen. Sein Wille läßt sich leicht durch Vorspiegelungen Anderer bestimmen, und es dürfte dem Reichen nicht schwer fallen, gelegentlich

Z tych zjawisk wyniknęło historyczne rozwinięcie praw kultury krajowéj, zmierzających do uprawnionéj wolności osobistéj i oswobodzenia własności.

Nieustanne dziękczynne modły wznoszą się do Pana Zastępów za ojcowską w téj mierze opiekę ś. p. Króla Jegomości.

Prawodawstwo to zrodziło wszędzie między uboższą klassą ludu byt lepszy i jak najdobroczynniejsze skutki.

Zniosło ono przez powyższe oswobodzenie oraz stósunek zawisłości, a przy opiece, jakiéj rząd i prawo udziela, nie potrzebuje już teraz uboższy protekcyi większego właściciela.

Prócz tego nie zawsze się to zdarza, aby właściciel większych dóbr wyższe miał od właściciela mniejszéj posiadłości wykształcenie, ponieważ nabycie pierwszych nie od stopnia oświaty, ale od pieniędzy zawisło, których i nieoświecony człowiek nabyć może.

Jeżeli zaś właściciel większych dóbr istotnie posiadać będzie wyższy stopień oświaty, to jest, wyższe światło, roztropność i moralną wartość, natenczas sam z siebie wyniknie stósunek wyższéj protekcyi i zawisłości, bez materyalnego związku czynszownictwa.

Obu połączy węzeł wzajemnéj miłości, ku szlachetnemu i pożytecznemu dziełu, około dobra familii, gminy i całego kraju.

Stałe daniny w pieniędzach i zbożu ułatwiają wprawdzie, jak już przyznaliśmy, nabywanie; jeżeli jednak spłacalność odmówioną będzie, natenczas niknie możność oswobodzenia się, a oraz zachęcenie do większéj pilności, przemysłu i oszczędności dla zobowiązanego.

Projekt do prawa zostawia wprawdzie zawieranie takowych umów własnéj woli kontrahentów; lecz i myśl i wola pospolitego wieśniaka ogranicza się tylko obecnością i najbliższą przyszłością, nieumiejącego jeszcze przedsiębrać zbawienniejszych urządzeń, miarą odległych wieków cenionych.

Wola jego zwodniczą namową innych, łatwo nakłonić się daje; nie trudno byłoby bo-

kleine Grundstücke aufzukaufen, um sie, mit der Zinspflichtigkeit beschwert, nach Gefallen wieder zu veräußern.

Die Vermehrung solcher Verhältnisse würde aber nicht ersprießlich sein.

Selbst für den Nachfolger des Verleihers dürften solche Verhältnisse bei veränderten Zeitumständen, oder bei der Absicht einer anderen besseren Benutzung, höchst nachtheilig erscheinen.

Nach unserer unvorgreiflichen Meinung, sind dergleichen Verträge auch deshalb nicht zu begünstigen, weil sie nach der Erfahrung eine ergiebige Quelle von Rechtsstreitigkeiten und Kosten enthalten.

Es ist zwar richtig, daß die Ablösungs-Ordnung die Rittergutsbesitzer zu manchem Opfer genöthigt; die meisten haben indeß die Zeit gefaßt, und das Opfer auf dem Höhepunkte der Humanität gern und willig gebracht.

Euer Königlichen Majestät stellen wir demnach ehrfurchtsvoll anheim:

den Gesetz-Entwurf wegen Beschränkung der Ablösbarkeit huldreichst wegfallen zu lassen.

Posen, den 8. April 1841.

XIV.

Bestimmung des Landrechts von 1721.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Euer Königliche Majestät haben von uns, den treugehorsamst unterzeichneten, zum Landtage zusammenberufenen Ständen, ein Gutachten über den Entwurf einer Allerhöchsten Verordnung, betreffend die Unanwendbarkeit der Bestimmungen des Preußischen Landrechts Lib. IV. Tit. 5. Art. 9. §§. 4. und 5. huldreichst zu erfordern geruht.

Nach sorgfältiger Erörterung haben wir die Verordnung als nothwendig und zweckmäßig anerkannt.

Das Preußische Landrecht von 1721. gilt noch als provinzielles Gesetz, sowohl für Westpreußen als auch in dem Landestheile, welcher von jener Provinz getrennt und mit dem Großherzogthum Posen vereinigt worden ist.

gatemu przy danéj sposobności nabywać małe grunta i takowe czynszami obciążone, podług upodobania sprzedawać.

Lecz rozmnożenie takich stósunków nie byłoby użytecznem.

Nawet dla następców nadawcy, takowe stósunki przy zmienionych okolicznościach czasowych, albo przez wzgląd na lepsze użytkowanie, nader szkodliwemi staćby się mogły.

Podług naszego nieuprzedniego zdania, układy takowe i z tego powodu nie powinny być popierane, ponieważ jak doświadczenie uczy, są źródłem niezliczonych sporów sądowych i kosztów.

Niezaprzeczoną jest prawdą, iż regulamin abluicyjny właścicieli dóbr szlacheckich zmusił do wielkich ofiar; lecz większa część obywateli Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, pojmując ducha czasu, chętnie dla ludzkości ofiary te na ołtarzu ojczyzny złożyła.

Poważamy się przeto jak najpokorniéj Waszéj Królewskiéj Mości prosić:

aby projekt ograniczenia spłacalności jaknajłaskawiéj cofnąć kazać raczył.

Poznań, dnia 8. Kwietnia 1841.

XIV.

Przepis Powszechnego Prawa z roku 1721.

Najjaśniejszy Panie!

Wasza Królewska Mość raczyłeś od nas niżéj podpisanych na Sejm zebranych Stanów, zażądać zdania naszego względem projektu do Najwyższéj ustawy, tyczącéj się niezastósowania przepisów Pruskiego Prawa Krajowego 1721. r. Księgi IV. Tyt. 5. Art. 9. §. 4. i 5.

Po troskliwém zastanowieniu się, ustawę nam podaną za stósowną i potrzebną uznaliśmy.

Pruskie Prawo Krajowe z roku 1721. ma jeszcze moc ustawy prowincyalnéj, tak w Prusach Zachodnich, jako i téj części kraju, która od rzeczonéj prowincyi oderwaną i z W. X. Poznańskiém połączoną została.

Die im Entwurfe daraus angeführten §§. bestimmen nun:

daß ein Hypotheken-Gläubiger wegen seiner Befriedigung an Kapital und Zinsen, zunächst den persönlichen Schuldner, auch wenn dieser längst nicht mehr Eigenthümer des verpfändeten Grundstücks ist, in Anspruch nehmen muß, und daß er sich erst dann an den dritten Besitzer des Pfandes und resp. an letzteres selbst halten kann, wenn er von jenem nicht vollständig befriedigt worden ist.

Das Allgemeine Landrecht verstattet dagegen in den §§. 49., 53. und 494. Tit. 20. Thl. I. dem Pfand- und Hypotheken-Gläubiger unbedingt die freie Wahl:

sich sogleich an das in Besitz eines Dritten befindliche Pfand oder an die Person seines Schuldners zu halten.

Ausnahmsweise ist dem Schuldner nur in dem Falle, wo er noch Eigenthümer des Pfandes ist, durch die §§. 46. und 47. d. a. O. das Recht eingeräumt, den Gläubiger, wenn er seinem Pfande nicht entsagen will, zunächst an dieses zu verweisen, ehe er das übrige Vermögen und die Person des Schuldners angreifen darf.

Schon das auf Allerhöchsten Specialbefehl erlassene Reskript des damaligen Staatsraths vom 14. Januar 1799, bestimmte den Wegfall jener Gesetzesstellen des Landrechts von 1721. und das Verfahren nach dem Allg. Landrechte.

Hiernach haben auch die Gerichtshöfe erkannt bis in die neueste Zeit, wo der erkennende Richter in dritter Instanz dem Hofreskripte, als solchem, die allgemeine Gesetzeskraft absprach und die provinzielle Bestimmung wieder hervorrief.

Letztere aber gehört einer Zeit an, wo noch keine Publicität des Hypothekenbuches statt fand, und wo der Erwerber eines durch mehrere Hände gegangenen Grundstücks billig geschützt werden mußte.

Seit Einführung der Hypothekenordnung von 1783. und des Allg. Landrechts, ist die dingliche Wirksamkeit aller Pfandrechte blos von der Eintragung im Hypothekenbuche abhängig. Der Erwerber erlangt hiedurch vollständige Kenntniß, kann sich die Hypothekenforderungen auf den Erwerb-

Wytknięte w projekcie §§fy rzeczonego prawa stanowią:

że wierzyciel hypoteczny względem kapitału i procentów naprzód osobistego dłużnika trzymać się winien, choćby ten od dawna już przestał być właścicielem zastawionéj nieruchomości, i że dopiero, gdyby przez tegoż zupełnie zaspokojonym nie został, należytości swéj na trzecim posiadaczu zastawu i resp. na zastawie samym poszukiwać jest mocen.

Powszechne zaś Prawo Krajowe w §§. 49., 53. i 494. w Tyt. 20. Części I. wierzycielowi zastawnemu i hypotecznemu bezwarunkowy nadaje wybór:

poszukiwać zaraz należytości swojéj w zastawie przez trzeciego posiadanym, albo téż na osobie swego dłużnika.

Wyjątkowo tylko dłużnikowi na przypadek, iż jest jeszcze właścicielem zastawu, §§. 46. i 47. l. c. nadane jest prawo, odesłania wierzyciela przedewszystkiém do zastawionéj nieruchomości, jeżeli zastawu swego zrzec się nie chce, nimby należytości swojéj w innym majątku i na osobie dłużnika poszukiwać mógł.

Wydany za Najwyższym rozkazem reskrypt ówczasowéj Rady Stanu z dnia 14. Stycznia 1799. r. postanowił uchylenie przytoczonych przepisów Prawa Krajowego z roku 1721. i zastósowanie się do Powszechnego Prawa Krajowego.

Wedle tego téż Sądy wyrokowały, aż w ostatnich czasach Sędzia trzeciéj instancyi rzeczonemu reskryptowi jako takiemu, moc obowięzującą odmówił, i postanowieniu prowincyalnemu dawne znaczenie przywrócił.

Postanowienie to pochodzi z czasu, gdzie jeszcze nie było jawności księgi hypotecznéj, gdzie nabywcę nieruchomości, która przez różne ręce przeszła, słusznie zasłonić wypadało.

Od zaprowadzenia Ustawy hypotecznéj 1783 roku i Powszechnego Prawa Krajowego, rzeczowa działalność wszystkich praw zastawnych od zapisania ich w księdze hypotecznéj zawisła. Nabywca na téj drodze zupełnéj dostępuje wiadomości, może sobie policzyć preten-

preis anrechnen und sich vor Nachtheil schützen, indem er die Lasten des Grundstücks, gleich dem ursprünglich Verpflichteten, nur so weit vertreten muß, als der Werth des Pfandes hinreicht.

Kämen jene provinziellen Gesetze wieder zur Anwendung, so würde sich jeder scheuen, Hypotheken zu erwerben, weil man besorgen müßte, zuerst mühsam durch kostspielige Prozesse gegen schwer auszumittelnde Erben des ursprünglich persönlichen Schuldners das persönliche Recht zu verfolgen, und beim Mangel an Exekutions-Gegenständen sodann sein dingliches Recht gegen den Besitzer des Grundstücks in einem zweiten Prozesse geltend zu machen.

Es würde die Erschütterung des ganzen Real-Kredits und große Nachtheile für Westpreußen und die erwähnten Landestheile herbeiführen.

Diesem Unheil beugt der Gesetzentwurf vor, indem er jene provinzialrechtlichen Bestimmungen für unanwendbar erklärt.

Euer Königlichen Majestät stellen wir demnach ehrfurchtsvoll anheim:

diese wohlthätige Verordnung Allergnädigst publiziren zu lassen.

Posen, den 29. März 1841.

XV.

Kürzere Verjährungsfristen.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Euer Königliche Majestät haben uns, zum Landtage zusammenberufenen Ständen des Großherzogthums Posen, huldreichst zu gestatten geruht, uns über den von Allerhöchst Dero Staats-Ministerio ausgearbeiteten Entwurf einer Verordnung, über die Aufhebung der dem Gesetze vom 31. März 1838., wegen Einführung kürzerer Verjährungsfristen, so wie dem §. 54. und §. 55. Titel 6. Theil I. des Allgemeinen Landrechts und deren Deklaration vom 31. März 1838. entgegenstehenden provinziellen oder statutarischen Bestimmungen, gutachtlich zu äußern.

sye hypoteczne na cenę kupna i od szkody zasłonić się, będąc obowiązanym do zastąpienia ciężarów nieruchomości, porówno z początkowym dłużnikiem o tyle tylko, o ile wartość zastawu na to wystarcza.

Gdyby przytoczone przepisy ustaw prowincyalnych na nowo zastósowane być miały, każdyby wahał się nabywać hypoteki, z obawy: iżby naprzód kosztownemi processami musiał prawa swego osobistego poszukiwać na sukcessorach początkowego dłużnika osobistego, często z trudnością wynaleźć się mogących, a dopiero w niedostatku przedmiotu exekucyi, prawa swego rzeczowego na posiadaczu nieruchomości, w drugim processie dochodzić.

Toby wstrzęsło cały kredyt realny i wielkieby za sobą pociągnęło niedogodności dla Pruss Zachodnich i wyżéj rzeczonych części téjże prowincyi.

Temu zapobiega projekt do ustawy, uchylając przytoczone przepisy ustaw prowincyalnych.

Waszéj Królewskiéj Mości zostawiamy jak najpokorniéj:

abyś ogłoszenie téj zbawiennéj ustawy najłaskawiéj rozkazać raczył.

Poznań, dnia 29. Marca 1841.

XV.

O przedawnieniach.

Tyt.

Raczyłeś Wasza Królewska Mość najłaskawiéj dozwolić, aby sejmujące Stany Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, dały swą opinią względem projektu do prawa, przedłożonego im przez Waszéj Królewskiéj Mości Ministerium, a dotyczącego zniesienia przepisów prowincyalnych i statutowych w interessie przedawnienia, jako będących w sprzeczności tak z ustawą z dnia 31. Marca 1838. r. jak z deklaracyą z tegoż dnia i roku, i z postanowieniem powszechnego prawa krajowego w Części I. Tyt. 6. §. 54. i 55.

Nach sorgfältiger Prüfung haben wir die Zweckmäßigkeit und die Nothwendigkeit der Einführung dieser Verordnung einstimmig anerkannt; denn aus der langen Dauer der Verjährungsfristen des Allgemeinen Landrechts entstand in den meisten Fällen Verdunkelung der Beweismittel und Unsicherheit des Rechts, besonders aber bei solchen Forderungen, welche man sogleich oder in kurzer Zeit zu berichtigen pflegt.

Die Erscheinung des Gesetzes vom 31. März 1838. hat durch die Bestimmung der zwei- und respective vierjährigen Fristen für dergleichen Forderungen den Uebelstand beseitigt.

Eben so wohlthätig ist die Allerhöchste Deklaration vom 31. März 1838., wonach die Ansprüche aus unerlaubten Handlungen eines Andern einer kurzen Verjährungsfrist von drei Jahren unterworfen sind.

Diesen Gesetzen stehen im Bezirke des Ober-Landesgerichts zu Posen keine provinziellen oder statutarischen Bestimmungen entgegen, indem letztere schon durch die französischen Gesetze aufgehoben sind. In den von Westpreußen getrennten und mit dem Großherzogthum Posen vereinigten Landestheilen dagegen gilt noch das Landrecht von 1721. als Provinzial-Gesetz, wonach alle Klagen erst in 31 Jahren und 6 Wochen verjähren.

Solche provinzielle Bestimmungen beruhen weder auf individuellen Verhältnissen, noch Eigenthümlichkeiten der Provinz; sie vermehren die Gesetze, erzeugen Rechts-Irrthum, Verwirrung und viele Prozesse. Die Aufhebung derselben erscheint daher als nothwendig, indem sie die Einheit der Gesetze befördert.

Eine Verschiedenheit in den allgemeinen Grundsätzen wird für jetzt freilich noch obwalten, indem das Gesetz und die Allerhöchste Deklaration vom 31. März 1838. sich nur auf die Bestimmungen kürzerer Fristen für bestimmt bezeichnete Ansprüche beschränkt; es wird also die vollendete Verjährung auch ferner in dem einem Landestheile nach dem Landrechte von 1721. die Vernichtung des Anspruchs, in einem andern Landestheile dagegen nach dem

Po dojrzałem zgłębieniu rzeczonego projektu, uznały sejmujące Stany jednozgodnie zaprowadzenie tego prawa za stósowne i potrzebne. Przedłużenie albowiem przedawnienia stósownie do powszechnego prawa krajowego, pociągnęło za sobą w najwięcéj przypadkach niepewność dowodów i prawa, szczególniéj co do pretensyi, które zwykle zaraz lub w krótkim czasie zaspokojonémi zostawały.

Przez ogłoszenie prawa z 31. Marca 1838 roku, ograniczającego przedawnienie na lat dwa i respective cztery, usunięto tę niedogodność.

Równie dobroczynną jest deklaracya z dnia 31. Marca 1838. roku, podług któréj poszukiwania z niedozwolonych czynności krótszemu terminowi trzechletniemu podlegają.

Ustawom tym w obwodzie Sądu Głównego Ziemiańskiego Poznańskiego żadne postanowienia prowincyalne lub statutowe nie są na przeszkodzie, gdyż takowe już przez prawa francuzkie zniesionemi zostały; jednakze w częściach kraju odłączonych od Pruss zachodnich a wcielonych do Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, istnieje prawo krajowe z roku 1721. i jako ustawa prowincyalna jest obowięzującą, a podług niéj wszelkie skargi dopiero w 31 latach i sześciu tygodniach przedawniają się.

Takie prowincyalne postanowienia nie zasadzają się ani na stósunkach indiwidualnych, ani na zwyczajach prowincyi, a tylko pomnażają liczbę ustaw, rodzą prawne błędy, zawikłania i liczne spory prawne. Zniesienie takowych okazuje się więc potrzebném, bo przykłada się do jednostajności prawa.

Pozostaje wprawdzie na teraz jeszcze, różność w ogólnych zasadach, gdyż i ustawa i deklaracya z dnia 31. Marca 1838. roku ograniczają się tylko na ustanowieniu krótszych terminów dla pewnych, oznaczonych pretensyi; w jednéj więc części kraju spełnione przedawnienie i nadal podług prawa krajowego 1721. roku sprawi zniweczenie saméj pretensyi, w innéj zaś części kraju podług przepi-

Allgemeinen Landrechte blos die Vermuthung für die Aufhebung der Verbindlichkeit bewirken.

Die Bestimmung der Wirkungen der Verjährung ist zwar Gegenstand der allgemeinen Revision der Gesetze, in Erwägung aber:

daß jene Vermuthung nach §. 569. Tit. 9. Th. I. des Allgemeinen Landrechts durch einen vollständigen Beweis der Unredlichkeit des Andern, entkräftet werden könne;

daß eine solche Beweisführung, besonders unter Erben, fast unmöglich ist, und diese Vorschrift Rechtsunsicherheit und kostspielige Rechtsstreitigkeiten herbeiführt,

daß endlich die gesteigerten verwickelten Lebensverhältnisse eine bestimmte Grenzlinie zur Verfolgung der Rechts-Ansprüche erfordern, und einige neuere Gesetzgebungen Europa's dieses Bedürniß bereits anerkannt haben,

wagen wir es, Euer Königliche Majestät allerunterthänigst zu bitten: bei der Redaktion des neuen Gesetzbuches die Wirkung der Verjährung dahin huldvoll bestimmen zu lassen:

daß die Verjährung alle Verbindlichkeiten auflöse und jeden Anspruch vernichte.

Posen, den 30. März 1831.

XVI.

Taxe ländlicher Nahrungen und theilweise Veräußerung ꝛc. von Grundstücken.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Ew. Majestät haben Allergnädigst geruht, uns, den getreuen, zum 5ten Provinzial-Landtage versammelten Ständen des Großherzogthums Posen, folgende Gesetz-Entwürfe zur Begutachtung Allergnädigst vorlegen zu lassen:

I. Die bei Intestat-Erbtheilungen anzuwendenden gemäßigten Taxen ländlicher Nahrungen und die Modifikation der durch §. 29. des Gesetzes vom 14. September 1811. angeordneten Beschränkung, regulirte Bauergüter hypothekarisch verschulden zu dürfen; —

sów powszechnego prawa krajowego domniemanie tylko za zniesieniem obowiązku.

Postanowienie względem skutków przedawnienia jest wprawdzie przedmiotem ogólnéj rewizyi praw, zważywszy jednak:

że rzeczone domniemanie podług §. 569. Tyt. 9. Części I. prawa powszechnego krajowego przez zupełny dowód nierzetelności drugiéj strony uchyloném być może,

że wyprowadzenie takowego dowodu szczególniéj pomiędzy sukcessorami prawie jest niepodobnem, i niepewność prawa i kosztowne spory prawne za sobą pociąga,

że nareszcie rozgałęzione i zawikłane stósunki życia pewnéj linii granicznéj do poszukiwania pretensyi prawnych wymagają, niektóre nowsze prawodawstwa w Europie tę potrzebę już uznały;

ośmielamy się jak najpokorniéj upraszać, ażebyś Wasza Królewska Mość skutki przedawnienia przy redakcyi nowéj księgi praw w ten sposób Najłaskawiéj oznaczyć polecił:

iż przedawnienie wszelkie zobowiązania znosi i wszystkie pretensye umarza.

Poznań, dnia 30. Marca 1841.

XVI.

O taxach i rozdrabnianiu gruntów włościańskich.

Tyt.

Wasza Królewska Mość raczyłeś najłaskawiéj rozkazać, aby wiernym na piąty Sejm zgromadzonym Stanom W. Xięstwa Poznańskiego, końcem zasięgnienia ich opinii, następujące projekta do praw przełożone zostały a mianowicie:

I. Ustawę dotyczącą zastósowywania tax umiarkowanych do gospodarstw włościańskich przy działach ab intestato, — jako téż w przedmiocie modyfikacyi przepisanego §. 29. prawa z dnia 14. Września 1811. ograniczenia zaciągania długów hy-

II. das bei theilweiser Veräußerung von Grundstücken und neuen Ansiedelungen zu beobachtende Verfahren betreffend.

I. Was zuvörderst den Gesetz-Entwurf ad I. betrifft, so ist dabei Ew. Majestät landesväterliche Absicht, auf Erhaltung eines kräftigen Bauernstandes hinzuwirken, und diese Absicht soll hauptsächlich dadurch erreicht werden, daß nach dem Art. VIII. bei Erbfällen, im Falle der Erblasser weder einen Annehmer des Guts bestimmt, noch derselbe durch Provinzial- oder Lokal-Recht berufen, noch durch gütliche Einigung gewählt worden, eine Theilung des bäuerlichen Erbgutes nicht eintreten, sondern nur Einer der Erben das Gut nach einer gemäßigten Taxe erhalten soll.

Hierin und in dem Gesetz-Entwurf ad II. liegt unseres Erachtens die Tendenz, den bisher zulässigen Parzellirungen bäuerlicher Grundstücke Schranken zu setzen, und diese Tendenz wird durch die uns Allergnädigst vorgelegten Motive bestätigt, in welchen nachzuweisen gesucht wird, daß die bisherige unbeschränkte Parzellirungs-Befugniß für die Landeskultur, für die Erhaltung eines kräftigen Bauernstandes und das allgemeine Wohl nachtheilig sei.

Die dafür geltend gemachten Gründe haben wir in sorgfältige Erwägung gezogen.

Die uns Allergnädigst vorgelegten Materialien zu den Berathungen über das Dismembrations-Wesen haben uns indeß in der Ueberzeugung bestärkt, daß die bisherigen Parzellirungen keine Besorgnisse vor übeln Folgen rechtfertigen dürften, daß vielmehr die Landeskultur unter dem Einflusse der bestehenden Agrar-Gesetzgebung einen mächtigen Aufschwung erhalten habe, und daß überhaupt die jetzige Lage der Dinge ein Einschreiten der Gesetzgebung nicht zu erfordern scheine.

Was die Erhaltung eines kräftigen Bauernstandes betrifft, welche durch das projektirte Gesetz erreicht werden soll, so liegt unsers unvorgreiflichen

potecznych na uregulowane posady włościańskie.

II. Ustawę dotyczącą postępowania przy cząstkowéj przedaży gruntów, i zakładania nowych siedzib włościańskich.

I. Co się najprzód dotycze projektu do prawa ad I., tedy objawia się w nim ojcowski zamiar Waszéj Królewskiéj Mości utrzymania silnego stanu włościan, który to Najwyższy zamiar przez to głównie dopiętym być ma: iż podług artykułu VIII. tegoż projektu przy spadkach w tym przypadku, gdy ani spadkodawca nie wyznaczy następcy mającego objąć po nim gospodarstwo, ani tenże prowincyalnemi lub lokalnemi prawami oznaczonym nie jest, ani téż przez dobrowolną zgodę spadkobierców wybranym nie został, wtedy nie ma już mieć miejsca podział gospodarstwa włościańskiego, tylko toż jednemu z spadkobierców podług taxy umiarkowanéj przyznane być winno.

Tak w tym, jak i w projekcie do prawa ad II. objawia się zdaniem naszém — dążność położenia granic dozwolonemu dotąd parcellowaniu gruntów włościańskich. Dążność ta okazuje się więcéj jeszcze z przełożonych nam najłaskawiéj »motywów do ustawy«, w których dowieść usiłowano, iż dotychczasowe nieograniczone prawo parcellowania tak rólnictwu krajowemu jak utrzymaniu silnego stanu włościan jest szkodliwe, i dobru powszechnemu przeciwne.

Powody na poparcie twierdzenia tego przytoczone, pod troskliwą wzięliśmy rozwagę.

Przełożone nam najłaskawiéj materyały do obrad nad prawem podziału gruntów, utwierdziły nas jednak w tém przekonaniu, iż uskutecznione dotąd parcellowania nie dają żadnego powodu do obawy złych ztąd wyniknąć mogących skutków, że owszem przeciwnie: rólnictwo krajowe pod wpływem istnących praw agraryjnych bardzo się wzniosło, i że w ogólności dzisiajszy stan rzeczy, wdawania się w przedmiot ten prawodawstwa, nie zdaje się wymagać.

Co się dotycze zamierzonego projektem do prawa utrzymania silnego stanu włościan, tedy — w mniemaniu naszém — siła stanu tego by-

Dafürhaltens die Kraft des Bauernstandes nicht darin, daß große bäuerliche Besitzungen bestehen und erhalten werden; — der Bauernstand legt einen besondern Werth auf den Besitz von Grund-Eigenthum, und je mehr bäuerliche Unterthanen ein Besitzthum haben, desto allgemeiner wird das Wohlbefinden derselben seyn, und darin dürfte die wahre Kraft des Bauernstandes liegen, daß ein solches Wohlbefinden in möglichster Allgemeinheit statt findet.

Dieser Stand sorgt erfahrungsmäßig selbst dafür, daß die Parzellirungen nicht zu weit getrieben werden und die Besitzer sich erhalten können, und wir glauben, daß hierin freie Hand zu lassen sei, so lange diese Tendenz des Bauernstandes vorherrschend ist. Diese Tendenz zeigt sich aber besonders bei der Erbfolge. In den meisten Fällen wird das Besitzthum unter mehrere Erben nicht getheilt, sondern es geht nach den Bestimmungen des Erblassers auf Einen Erben über; auch wird gewöhnlich dafür gesorgt, daß der Uebernehmer die Wirthschaft für einen angemessen billigen Preis erhalte, um seinen Lebensunterhalt erwerben und seinen Verpflichtungen genügen zu können; ja selbst ohne testamentarische Bestimmungen findet dies gewöhnlich statt, weil die Pietät der Erben selbst mündliche Bestimmungen und bekannte Wünsche des Erblassers erfüllen läßt. — Auch in dieser Beziehung dürfte daher das Einschreiten der Gesetzgebung nicht nothwendig erscheinen, so daß wir keinen ausreichenden Grund finden, ein Gesetz nach Maaßgabe des vorgelegten Entwurfs zu erlassen.

Die Folgen eines solchen Gesetzes scheinen uns aber zu bedenklich, als daß wir uns, abgesehen von diesen Rücksichten, für die Annahme desselben erklären könnten. Die Haupt-Bestimmung des Gesetz-Entwurfs liegt im Art. VIII. in der Verordnung über das Anerbenrecht. Wenn auch bestimmt wird, das Gesetz soll erst zur Anwendung kommen, wenn keine gütliche Einigung statt findet, so ist doch zu besorgen, daß das Gesetz fast immer zur Anwendung kommen werde, weil zwar bei gleichen gesetzlichen Rechten eine Vereinigung unter den Mitgliedern einer Familie leicht, und selbst eine vergleichsweise Bevorzugung eines Erben gewöhnlich ist, dies aber nicht zu hoffen bleibt, wenn ein Erbe gesetzlich ein Vorzugsrecht hat, wie es der Gesetz-Entwurf in den Artikeln V., VI., VIII.,

najmniéj od istnienia i zachowania obszernych posiadłości włościańskich nie zależy. Stan włościański przywięzuje wielką wartość do posiadania własności gruntowéj, i im większa liczba chłopskich poddanych własność gruntową posiada, tym powszechniejszym będzie przez to dobry byt pomiędzy nimi, co właściwie prawdziwą siłę stanu tego stanowi.

Stan ten sam stara się o to, aby parcellowanie za daleko posunięte nie zostało, i posiadający gospodarstwa utrzymali się przy nich; dopóki zatém ta dążność stanu włościańskiego istnie, dopótąd wolną im w téj mierze zostawić rękę, będzie rzeczą najstósowniejszą. Dążność ta najwyraźniéj się przy sukcessyach okazuje. W największéj liczbie przypadków posiadłość włościańska nie dzieli się pomiędzy spadkobierców, tylko przechodzi własność jéj — podług postanowienia w téj mierze spadkodawcy — na jednego z sukcessorów; starają się oraz o to, ażeby nabył za cenę umiarkowaną gospodarstwo, tak iżby się i sam utrzymać, i zobowiązaniom swoim zadość uczynić był w stanie. Dzieje się to nawet bez testamentowych rozporządzeń; synowska bowiem miłość sukcessorów, ustne nawet rozporządzenia i wiadome sobie życzenia spadkodawcy dopełnić się stara. — I w tym względzie także nie zdaje się przedsiębranie środków prawodawczych być koniecznem, tak iż nie widzimy dostatecznych powodów do wydania podobnego przełożonemu projektowi prawa.

Przeciwnie zaś prawo to w skutkach swoich zdaje nam się tak zagrażającém, iż — pomijając nawet przytoczone dopiero względy — oświadczyć się za niém nie moglibyśmy. Artykuł VIII. zawiera główne postanowienie projektu prawa, stanowiąc o prawie sukcessyjném. Gdyż lubo zastósowanie prawa tego dopiero w tym razie przepisaném jest, kiedy dobrowolna zgoda nastąpić nie może, to jednakowoż obawiać się trzeba, aby niemal zawsze do prawa tego się nie udawano, bo wprawdzie przy równych z mocy ustaw prawach dobrowolna zgoda pomiędzy członkami jednéj familii łatwą, i faworyzowanie nawet przy podziale jednego

IX. und X. respektive dem überlebenden Ehegatten, dem männlichen Erben vor dem Erben weiblichen Geschlechts, dem Aelteren vor dem Jüngeren eingeräumt.

Wer ein besseres Recht hat, verzichtet gewöhnlich darauf nicht, und die Nachgesetzten werden immer danach trachten, jenes Vorzugsrecht möglichst zu beschränken.

Bei solchen Uneinigkeiten wird dann das Erbgut von den Gutachtern und einem Obmann abgeschätzt werden müssen, und wenn sich die Betheiligten hierbei nicht beruhigen, wird es immer dahin kommen, daß gerichtliche Abschätzung erfolgt; — durch ein solches Verfahren wird gegen das nach der jetzigen Gesetzgebung eintretende nicht nur Nichts gewonnen, sondern es werden größere Weitläuftigkeiten und größere Kosten herbeigeführt werden. Außerdem aber dürfte zu erwägen seyn, daß mit den Bestimmungen über das Anerbenrecht die jetzt bestehende gesetzliche Erbfolge verändert, und, wie erwähnt, eine Ungleichheit in den Rechten der Erben nach dem Geschlecht und dem Alter eingeführt wird, — die keinen zureichenden Grund für sich haben dürfte. Dadurch würde der Samen der Zwietracht in den Familien ausgestreut, die Zurückgesetzten würden mit Bitterkeit gegen den Bevorzugten erfüllt werden; denn die Bevorzugung des Uebernehmers erscheint nicht gering, wenn erwogen wird, daß außer dem mäßigen Annahme-Preise, dem Uebernehmer auch $\frac{1}{3}$ des Werths zu Gute gerechnet, und die Vergünstigung zu Theil werden soll, seine Miterben in Terminen abzufinden, die mit Rücksicht auf seine Conservation abgemessen werden.

Die Rechte der abzufindenden Erben erscheinen hierdurch um so mehr beeinträchtigt, wenn erwogen wird, daß sie bis zu den festzusetzenden Terminen ihr Erbe ganz entbehren, daß sie ihren Antheil oft erst dann, wenn sie ihn längst verzehrt haben, und selten ohne Prozeß erhalten werden, daß sie aber dessen ungeachtet für die Schulden des Erbz sukcessorów zwyczajném jest, to przecież spodziewać się tego nie będzie można, gdy prawo pierwszeństwa jednemu z spadkobierców na mocy ustaw, a mianowicie: artykułu V., VI., VIII., IX. i X. resp. pozostałemu przy życiu małżonkowi, sukcessorowi płci męzkiéj, przed tymże płci żeńskiéj, starszemu przed młodszym by służyło.

Kto lepsze prawo posiadać mniema, zwyczajnie go się zrzec nie chce, a pokrzywdzeni starać się będą prawo to pierwszeństwa — ile możności — ograniczyć.

Przy takiéj niezgodzie gospodarstwo w spadku zostawione, przez polubownych rozjemców i superarbitra, a jeżeli strony na tém nie przestaną, co prawie zawsze nastąpi — przez Sąd właściwy będzie musiało być oszacowaném. Przez postępowanie to — porównywając je z dotychczasowém prawodawstwem — nietylko nic się nie zyska, lecz jeszcze wynikną ztąd większe korowody i większe koszta. Prócz tego zasługuje jeszcze na uwagę: iż przez postanowienia projektu do ustawy dotyczące objęcia gospodarstwa, dotychczasowe prawo spadkowe zmienioném, i nierówność praw spadkobierców podług płci lub wieku zaprowadzonąby została, coby się niczém usprawiedliwić nie dało. Przez to jeszcze nasienie niezgody między rodzinami rozsianémby było, a pokrzywdzeni naprzeciw uprzywilejowanemu goryczą by tylko tchnęli, gdyż korzyści, którychby dostąpił, nie zdają się małemi, skoro zważymy, że oprócz umiarkowanéj taxy, obejmującemu gospodarstwo jeszcze $\frac{1}{3}$ wartości potrąconą być ma, któremuby nadto i to jeszcze dobrodziejstwo służyło, iżby współsukcessorów swoich w pewnych tylko terminach — zawsze ze względem na konserwacyą jego — wyznaczyć się mających, zaspokoić potrzebował.

Prawa tychże współsukcessorów tém więcéj przez to nadwerężonemi być się zdają, gdy zważymy, że aż do nadejścia ustanowionego terminu, schedy swéj pozbawionymi zostaną, i tę dość często dopiero wtedy i to nie bez processu odbiorą, gdy ją już zmarnują; pomimo tego wszystkiego zaś, za długi spadkoda-

lassers verhaftet sind, da der Gesetz-Entwurf sie von dieser Verhaftung nicht entbindet. Andererseits ist die Conservation des Uebernehmers des Erbguts nicht zu sichern, weil, wenn er in den bestimmten Terminen seine Miterben nicht befriedigt, das Gut doch zum Verkauf kommen muß, weil es ihm auch unbenommen ist, das Gut jederzeit zu verkaufen, und weil selbst die Besorgniß obwaltet, daß er in Veranlassung des für ihn leichten Erwerbes für seine eigene Conservation nicht darauf bedacht seyn wird, für die Zukunft und die Tilgung seiner Schulden zu sorgen. In solchen Fällen wird für den Uebernehmer des Guts Nichts gewonnen werden, die Verletzung seiner Miterben aber stehen bleiben, und das Gesetz wird dann dem unredlichen oder unwirthschaftlichen Anerben Vorschub geleistet haben, andererseits aber dem redlichen keinen Schutz gewähren.

Ganz besonders verletzend würden die Folgen des Gesetzes in dem Falle erscheinen, wenn der überlebende Ehegatte, der das Erbgut übernimmt, zu einer ferneren Ehe schreitet und dann das Gut an einen Erben aus der zweiten Ehe übergehet. Waltete in der ersten Ehe Gütergemeinschaft ob, und war das Gut von dem erst verstorbenen Ehegatten eingebracht, so würde in diesem Falle dasselbe in eine ganz fremde Familie übergehen.

Nach Alle dem sind wir des allerunterthänigsten Dafürhaltens, daß es besser sei, es bei den jetzt bestehenden Rechten zu belassen, wonach jeder Erbe sogleich sein Erbtheil fordern darf.

Der Real-Credit, welcher im Großherzogthum für die bäuerlichen Wirthe, nach dem Allerhöchsten Gesetze vom 8. April 1823, nicht beschränkt ist, gewährt in der Regel dem Uebernehmer des Erbguts die Möglichkeit, seine Miterben zu befriedigen, andernfalls erfolgt der Verkauf und die Vertheilung der Kaufsumme, oder es tritt Natural-Theilung ein; in allen Fällen gelangen die Erben gleichzeitig und zu gleichen Rechten in den Genuß ihres Erbes nach Gesetzen, an welche die Unterhanen sich gewöhnt haben und die ihren Interessen entsprechen.

wcy odpowiadać będą, bo ich projekt do prawa od tego nie uwalnia. Z drugiéj strony nie upewni się jeszcze przez to utrzymanie przy posiadłości tego, który grunt objął, bo albo nie zaspokoiwszy w wyznaczonych terminach swych współsukcessorów, grunt przedanym nakoniec zostanie, albo też sprzeda go sam z dobréj woli, bo mu to wzbronioném nie jest, a nawet słuszny jest powód do obawy, iż łatwość z jaką do własności przyszedł, uczyni go mniéj o przyszłość i umorzenie długów dbałym. W tym więc razie, jak z jednéj strony nic niezyska obejmujący gospodarstwo, tak z drugiéj — pozostanie zawsze naruszenie praw jego współsukcessorów. — Prawo zaś faworyzować tym sposobem będzie nierzetelnego i niegospodarnego dziedzica, a rzetelnemu odmówi swojéj opieki.

Szczególniéj obrażającemi słuszność byłyby skutki prawa tego w tym razie, gdy małżonek przy życiu pozostały gospodarstwo obejmie, powtórne związki małżeńskie zawrze, i gospodarstwo jednemu z dzieci drugiego małżeństwa pozostawi: w tym razie bowiem, — jeżeli wspólność majątku w pierwszém małżeństwie istniała — i posiadłość przez zmarłego pierwej małżonka wniesioną była, — wtedy przejdzie taż posiadłość w zupełnie obcą rodzinę.

Ze wszystkich tych względów, pozwalamy sobie najpokorniéj mniemanie nasze wynurzyć, iż lepiéj będzie pozostać przy istniejących dotychczas prawach, podług których każdy z spadkobierców natychmiast schedy swéj żądać może.

Prawo zaciągania długów hypotecznych, które na mocy prawa z dnia 8. Kwietnia 1823. r. właścicielom gospodarstw włościańskich służy, nastręcza mu zwyczajnie sposobność zaspokojenia współsukcessorów, w przeciwnym razie następuje przedaż i podział otrzymanéj summy kupna, albo też ma miejsce podział gruntu; we wszystkich tych przypadkach przychodzą wszyscy sukcessorowie równocześnie i z równemi prawami do użytkowania ze swéj schedy, na mocy praw odpowiednich ich interesom, i do których poddani Waszéj Królewskiéj Mości już nawykli.

Was die Anwendung der in den §§. 280. und 284. Tit. VII. Thl. II. des Allgemeinen Landrechts enthaltenen Bestimmungen betrifft, wodurch eine billige Taxe für den Uebernehmer eines bäuerlichen Grundstücks verordnet wird, so glauben wir allerunterthänigst bemerken zu müssen, daß, zur Zeit der Gültigkeit dieser Bestimmungen, der Bauer Unterthan der Gutsherrschaft war und die Bedeutung jener Vorschriften darin gelegen hat, daß das Interesse des Gutsherrn die Conservation der bäuerlichen Grundstücke erheischte, um die Besitzer prästationsfähig zu erhalten. Mit der Befreiung des Bauernstandes von der Gutsunterthänigkeit und mit der erfolgten Ablösung der Dienste und Lasten, dürfte dieser Grund seine Bedeutung verloren haben und keine Veranlassung vorliegen, die aufgehobenen Vorschriften des Allgemeinen Landrechts wiederherzustellen.

Ew. Majestät bitten wir daher allerunterthänigst: von dem Erlaß eines Gesetzes nach dem vorgelegten Entwurfe, Allerhuldreichst abstrahiren zu wollen.

II. Der zweite, von Ew. Majestät zur Begutachtung uns Allergnädigst vorgelegte Gesetz-Entwurf wegen theilweiser Veräußerung von Grundstücken und Anlegung neuer Ansiedelungen, kann nur als eine Maaßregel anerkannt werden, welche mehreren fühlbaren Bedürfnissen Abhülfe verschaffen wird, insofern nicht Beschränkung der Parzellirung, sondern die Einführung einer bestimmten Ordnung bei derselben, Zweck des Gesetzes ist. Es erscheint allerdings nothwendig, daß die Abgaben-Regulirungen und die Verhältnisse wegen der Schule, der Kirche, der Gemeinden, der Gerichts- und Polizei-Verwaltung nicht nach erfolgter Parzellirung, sondern vor derselben berücksichtigt werde, und daß zugleich die Realgläubiger gegen Nachtheile durch Parzellirungen gesichert werden. Eben so müssen wir die Nothwendigkeit anerkennen, bei Anlegung neuer Ansiedelungen das polizeiliche Interesse zu berücksichtigen.

Dagegen haben wir bereits bei Begutachtung des Gesetz-Entwurfs ad I. uns allerunterthänigst zu bemerken erlaubt, daß eine Beschränkung der Parzellirungs-Befugniß an sich nicht wünschenswerth

We względzie zastósowywania postanowień §§. 280. i 284. Tyt. VII. Części II. Powszechnego Prawa Krajowego, któremi umiarkowane taxy dla obejmującego gospodarstwo włościańskie przepisane są — pozwalamy sobie tę najpokorniejszą zrobić uwagę: iż w czasie, kiedy postanowienia te miały moc zobowięzującą, włościanin był poddanym dziedzica dóbr. Przepisy te zamierzały konserwacyą gospodarstw włościańskich, któréj interes dziedzica nieodzownie wymagał, aby posiadający je zobowiązaniom swym zadość uczynić byli w stanie. Z zniesieniem poddaństwa i z nastąpioną abluicyą zaciągów i służebności, powód ten zupełnie ustał, i, zdaje się, nie ma żadnéj przyczyny przywrócenia powyższych już zniesionych przepisów Powszechnego Prawa Krajowego.

Zatém upraszamy Waszę Królewską Mość jak najpokorniéj:

abyś od wydania ustawy — w myśl przełożonego projektu — najłaskawiéj odstąpić raczył.

II. Drugi przez Waszę Królewską Mość — końcem dania opinii — nam najłaskawiéj przełożony projekt ustawy, względem cząstkowéj sprzedaży gruntów, i zakładania nowych siedzib, może tylko być jako środek zaradzenia wielu potrzebom uważany, o ile nie ograniczenie parcellowania, lecz wprowadzenie tylko pewnego w téj mierze porządku zamierza. Okazuje się bowiem być potrzebną rzeczą, ażeby uregulowanie podatków, jako też stósunków szkolnych, kościelnych, kommunalnych, sądowego i policyjnego zarządu, nie po nastąpionem dopiero parcellowaniu, lecz przed uskutecznieniem tegoż nastąpiło, z zabezpieczeniem oraz wierzycieli realnych przeciw stracie z parcellowania dla nich wyniknąć mogącéj. Również musimy uznać potrzebę uwzględnienia interessu policyjnego przy zakładaniu nowych siedzib.

Przeciwnie, pozwoliliśmy sobie już przy opinii naszéj względem projektu do ustawy ad I. najuniżeniéj oświadczyć, iż ścieśnienie mocy parcellowania, ani pożądaną ani potrzebną

oder nothwendig erscheine, und hauptsächlich mit Rücksicht darauf,

daß diese Parzellirungs-Befugniß unverschränkt bestehen bleiben könne,

stellen wir Ew. Majestät allerunterthänigst anheim, folgende Aenderungen und Zusätze bei den einzelnen Bestimmungen des Gesetz-Entwurfes Allergnädigst genehmigen zu wollen:

Zu §. 1. Nach der Bestimmung dieses §. soll die Landes-Polizei-Behörde jedesmal eine genehmigende Bescheinigung darüber zu ertheilen haben, daß der Abtrennung in landespolizeilicher Beziehung nichts entgegenstehe.

Ew. Majestät bitten wir allerunterthänigst: die Parzellirungs-Befugniß von einer solchen Genehmigung nicht abhängig machen und daher das Wort: »genehmigende« in diesem §. wegfallen zu lassen.

Zu §. 2. Nach der Bestimmung dieses §. soll kein Abtrennungs-Vertrag vor ausgewirkter landespolizeilicher Genehmigung abgeschlossen werden. Diese Bestimmung dürfte zwar beizubehalten, zugleich aber hinzuzusetzen seyn:

»daß Kontrakte, die vorher abgeschlossen wor»den, nur als Punktationen anzusehen seien,«

damit ein solcher Vertrag nicht ohne alle rechtliche Wirkung bleibe. Außerdem bitten wir allerunterthänigst, aus den bei §. 1. angeführten Gründen das Wort »Genehmigung« in »Bescheinigung« Allergnädigst umändern zu lassen.

Zu §. 3. finden wir nichts zu bemerken.

Zu §. 4. Die Bestimmung dieses §. macht die Parzellirungen von der Genehmigung der Landes-Polizei-Behörde abhängig; wir sind aber des allerunterthänigsten Dafürhaltens: daß eine Verpflichtung auszusprechen sei, die Parzellirung zu genehmigen, wenn die ad a. und b. bezeichneten Bedingungen erfüllt werden. Diese Bedingungen dürften sich aber immer erfüllen lassen, weil

ad a. die Vertheilung der öffentlichen Lasten, welche immer theilbar sind, statt finden kann, und weil

być nam się zdaje, i głównie ze względu na to:

żeby prawo do parcellowania nie zostało ścieśnionem,

upraszamy Waszę Królewską Mość jak najuniżeniéj, abyś następujące rozporządzenia, i dodatki do pojedyńczych postanowień projektu ustawy, najłaskawiéj potwierdzić raczył:

Do §. 1. Podług postanowienia paragrafu tego ma władza krajowo-policyjna w każdym razie zezwalające na to udzielić poświadczenie, iż oddzieleniu ze względu krajowo-policyjnego nic nie stoi na przeszkodzie. Waszę Królewską Mość upraszamy najuniżeniéj:

abyś moc do parcellowania od zezwolenia takiego niezawisłą uczynić, a zatem słowo „zezwalające“ w §. tym opuścić kazać najłaskawiéj raczył.

Do §. 2. Podług postanowienia §fu tego nie ma — przed uzyskaniem zezwolenia policyi krajowéj — żaden układ względem cząstkowéj przedaży, być zawartym. Postanowienie to mogłoby wprawdzie pozostać, lecz dodać by należało:

„iż kontrakty poprzednio zawarte, tylko „jako punktacye uważane być by po„winny“

ażeby podobny układ, nie bez wszelkiego prawnego pozostał skutku. Prócz tego upraszamy Waszę Królewską Mość najuniżeniéj:

abyś — z powodów przy §. 1. przytoczonych — w miejsce wyrazu „zezwolenie“ wyraz „poświadczenie“ najłaskawiéj umieścić kazać raczył.

Do §. 3. nic do nadmienienia nie mamy.

Do §. 4. Postanowienie §fu tego czyni parcellowanie zawisłem od zezwolenia władzy krajowo-policyjnéj; jesteśmy w tym względzie tego najuniżeńszego zdania: iż tylko obowiązek zezwolenia na parcellowanie wyrzeczonem być ma, skoro ad *a.* i *b.* wskazane warunki dopełnione zostaną. Warunki te zaś z łatwością dopełnione być będą mogły — ponieważ

ad *a.* rozdział podatków publicznych zawsze jest dozwolony, i ponieważ

ad b. auch das Verhältniß in Beziehung auf Gerichts- und Polizei-Verwaltung, Gemeinde-, Kirchen- und Schul-Verband in allen Fällen geordnet werden kann.

Hiernach bitten wir allergehorsamst, statt der Worte: »wird nur ertheilt« Allergnädigst bestimmen zu lassen: »muß ertheilt werden.«

Außerdem dürfte
sub a. das Wort »genügend« in »verhältnißmäßig« zu ändern seyn, und
sub b. das Wort »nachhaltig« als ein zu vager Ausdruck ganz zu streichen seyn.

Eben so dürfte
sub a. das Wort »Sicherstellung« zu streichen seyn, weil eine Sicherstellung vor definitiver Parzellirung nicht möglich erscheint, und endlich stellen wir zur Wahrung der Parzellirungs-Befugniß allerunterthänigst anheim, als zusätzliche Bestimmung Allerhuldreichst zu genehmigen:

»daß die Bescheinigung der Landes-Polizei-»Behörde innerhalb vier Wochen ertheilt wer-»den müsse.«

Nach alle dem würde dann §. 4. folgende Fassung erhalten:

»die nach §. 1. und §. 3. erforderliche Bescheinigung muß ertheilt werden, nachdem:
»a) die Vertheilung der auf dem zu parzelliren-»den Grundstücke haftenden öffentlichen Lasten »verhältnißmäßig erfolgt;
»b) das Verhältniß der Parzellen-Erwerber und »etwanigen Ansiedler in Beziehung auf Ge-»richts- und Polizei-Verwaltung, Gemeinde-, »Kirchen- und Schulverband dergestalt geord-»net worden, daß den desfallsigen Bedürfnissen »vorgesehen ist, ohne daß dadurch die Ver-»pflichtung dritter Personen für die Gegen-»wart oder Zukunft wider ihren Willen er-»schwert oder ihre Rechte verletzt werden.«

»Zu den unter a. bezeichneten ꝛc. ꝛc.«

»Die erforderliche Regulirung muß sofort erfol-»gen und die Bescheinigung binnen vier Wo-»chen ertheilt werden.«

Zu §. 5. finden wir nichts zu bemerken.

Zu §. 6. Den bereits entwickelten Gründen gemäß, bitten wir allerunterthänigst, die Bestim-

ad *b.* stósunek względem sądownictwa i administracyi policyjnéj, związków gminnych, kościelnych i szkolnych, we wszystkich przypadkach da się uporządkować.

Z tego względu upraszamy jak najuniżeniéj o najłaskawsze polecenie umieszczenia w miejsce słów: „udzielać się będzie“ słów następujących: „udzielić winna.“

Oprócz tego powinien by:
pod *a.* wyraz: „dostateczne“ wyrazem „stósowne“ być zastąpionym,
pod *b.* zaś wyrazy „na dalsze czasy“ zupełnie być opuszczone jako czcze.

Daléj powinien by być
pod *a.* wyraz: „zabezpieczone“ zupełnie wykreślonym, gdyż zabezpieczenie, przed ostateczném parcellowaniem zdaje się być niepodobném; — nakoniec chcąc zabezpieczyć prawo parcellacyi, upraszamy o najłaskawsze przyznanie następującego dodatkowego rozporządzenia:

„Poświadczenie władzy krajowéj policyjnéj musi w przeciągu czterech tygodni nastąpić.“

Podług wszystkiego powyższego §. 4. zredagowanym być winien jak następuje:

„Potrzebne podług §. 1. i 2. zaświadczenie „musi być udzielone skoro:
„*a*) przywiązane do parcelować się mającéj „nieruchomości, ciężary publiczne, zostaną „stosunkowo podzielone;
„*b*) stósunek nabywcy cząstek lub nowych „osadników pod względem administracyi „sądowéj i policyjnéj, związków gmin-„nych, kościelnych i szkolnych tak zo-„stał urządzonym, iż potrzebom w téj „mierze zachodzącym zaradzono, bez utru-„dniania przez to obowiązku trzecich osób „na teraz lub napotém wbrew ich woli, lub „zadania ich prawom jakiego uszczerbku. „Do wymienionych pod *a* ciężarów i t. d.“
„Urządzenie takowe natychmiast przedsię-„wzięte i zaświadczenie w ciągu czterech ty-„godni udzielone być musi.“

Do §. 5. niebyło nic do dodania.

Do §. 6. Stósownie do wyłuszczonych już zasad, upraszamy najuniżeniéj o następną

mung dieses §. im Anfange dahin Allergnädigst ändern zu lassen:

»Die Ausstellung der nach §. 1. und §. 3. »erforderlichen Bescheinigung liegt den betref»fenden Regierungen ob, welche ꝛc. ꝛc.«

Zu §. 7. In diesem Paragraph wird in Gemäßheit der bei §. 1. allerunterthänigst angeführten Gründe, wieder statt »Genehmigung« zu setzen seyn: »Bescheinigung.«

Zu §. 8. Die Bestimmung, wonach eine unveränderte Uebernahme der Reallasten oder Hypotheken-Schulden auf das Trennstück unter solidarischer Verpflichtung untersagt wird, dürfte unsers allergehorsamsten Dafürhaltens nicht gerechtfertigt erscheinen, weil eine solche Beschränkung sonst nirgends statt findet. Auch sind wir der Ansicht, daß es im Interesse der Realgläubiger ausreichend erscheine, wenn statt des Inhalts dieses Paragraphen, im Gesetz-Entwurf folgende Bestimmungen aufgenommen werden:

»Sind auf einem Grundstücke, von welchem »durch Veräußerung Theile abgetrennt werden »sollen, andere als die im §. 4. bezeichneten »Reallasten oder Schulden hypothekarisch ein»getragen, so hat der Veräußerungs-Vertrag »diesen Realberechtigten gegenüber keine ver»bindliche Kraft, auch soll, so lange keine »rechtsverbindliche Einigung mit den Realbe»rechtigten in Beziehung auf jene Lasten und »Schulden nachgewiesen wird, der Besitztitel »für den Acquirenten nicht berichtigt werden.«

Zu §. 9. In diesem §. dürfte wieder statt »Genehmigung« zu setzen seyn: »Bescheinigung.«

Außerdem sind wir der unvorgreiflichen Meinung, daß die angedrohte fiskalische Strafe von 5 bis 50 Rthlr. zu hoch, und eine Strafe von 1 bis 10 Rthlr. der Contravention angemessen erscheint.

Ew. Majestät bitten wir allerunterthänigst:

diese Anträge in Allerhöchst Ihrer Weisheit zu prüfen, und den Gesetz-Entwurf danach Allergnädigst abändern lassen zu wollen, auch die Behufs Ausführung des Gesetzes den Pro-

zmianą jak najłaskawszą postanowienia tego §fu na wstępie:

„wydawanie potrzebnego podług §. 1. i 3. „zaświadczenia, należy do właściwéj Re„gencyi, która i t. d.“

Do §. 7. W tym paragrafie wypada w związku przy §. 1. jak najuniżeniéj przytoczonych zasad, zamiast: „pozwolenie“ umieścić wyraz „poświadczenie.“

Przy §. 8. wedle nieuprzedzonego uniżonego zdania naszego, postanowienie tyczące się niezmiennego przyjmowania ciężarów realnych i długów hypotecznych na pojedyńcze z rozdziału pochodzące grunta, z prawem solidarności, niezdaje się być usprawiedliwioném, gdyż ograniczenie takowe nigdzie nie istnieje. Daléj jesteśmy zdania, że w interessie wierzycieli realnych będzie dostateczném zamieszczenie w miejsce całéj treści tego §fu ustawy, następujących postanowień:

„Gdy na nieruchomości od któréj przez „przedaż i t. d. części odłączone być ma„ją, inne jak w §. 4. wyrażone ciężary „realne i długi są zahypotekowane, na „ten czas umowa o zbycie, co do takowych „wierzycielów żadnéj nie ma mocy obo„więzującéj, ani też — dopóki prawnie „ważny układ z tymiż wierzycielami „względem tychże ciężarów i długów nie „będzie zawartym; tytuł possessyi na na„bywcę uregulowany być nie ma.“

Do §. 9. W tym §fie powinnoby znów w miejsce „pozwolenie“ umieszczone być: „poświadczenie.“

Oprócz tego jesteśmy tego zdania, że zagrożone kary fiskalne z 5. do 50. Tal. są zbyt wysokie, — i kara do 10 Tal. w stósunku do kontrawencyi jest dostateczną.

Upraszamy Waszę Królewską Mość jak najpokorniéj:

o zbadanie Swą wysoką mądrością tych wniosków, i o wydanie Najłaskawszego rozporządzenia, aby ustawa podług nich zmienioną być mogła, — oraz ażeby

vinzial-Behörden zu ertheilende Instruktion, dem abzuändernden Gesetz-Entwurfe entsprechend anpassen zu lassen.

Posen, den 22. April 1841.

XVII.

Fischerei-Ordnung.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Euer Königlichen Majestät getreuen Stände des Großherzogthums Posen haben nicht ermangelt, den ihnen Allergnädigst zugestellten Allerhöchsten Entwurf zu einer Fischerei-Ordnung für das Großherzogthum in Berathung zu nehmen, und wagen es, Euer Königlichen Majestät das Resultat dieser Berathung in Nachstehendem allerunterthänigst einzuberichten.

Der §. 1. Beim §. 1. fand sich nichts zu erinnern.

Zu §. 2. bitten wir Euer Majestät allerunterthänigst: einen Zusatz in der Art zu genehmigen,

daß rücksichtlich der geschlossenen Gewässer den etwanigen mehreren Berechtigten es freistehe, durch Vertrag unter einander Verabredungen zu treffen; da dergleichen Verträge, wodurch mehreren Berechtigten nur das gewährt werden soll, was einem einzelnen Berechtigten gesetzlich zusteht, zulässig erscheinen;

und dem §. 1. — wohin er eigentlich gehört — hinzufügen zu lassen.

Die §§. 3. 4. und 5. sind einstimmig angenommen worden.

Zu §. 6. bitten wir Euer Königlichen Majestät, Allergnädigst zu genehmigen, daß diesem §. ein Zusatz in der Art hinzugefügt werde,

daß das Flachs- und Hanfrösten nur in solchen Gruben oder Wasser-Behältern geschehen dürfe, welche keinen schädlichen Einfluß auf fischhaltende Gewässer üben können;

da dem Hanf- und Flachsrösten überhaupt jede mögliche Berücksichtigung zu Theil werden dürfte, weil in trockenen Gegenden, wo kein Stoppel ste-

władzom prowincyalnym wydać się mająca instrukcya do wykonywania téj ustawy, podług zmian do niéj uchwalonych zastósowaną być mogła.

Poznań, dnia 22. Kwietnia 1841.

XVII.

Regulamin rybacki.

Tyt.

Waszéj Królewskiéj Mości wierne Stany Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, nieomieszkały przesłany im najłaskawiéj projekt do regulaminu względem rybołówstwa, ściśle zgłębić i nad tymże należycie naradzić się, a następnie poważają się Waszéj Królewskiéj Mości o wypadku tychże narad, jak najuniżeńszą zdadź sprawę.

Przy §. 1. nic do nadmienienia nie było.

Co do §. 2. upraszamy Waszéj Królewskiéj Mości o Najłaskawsze dozwolenie następującego dodatku t. j.

aby względem zamkniętych wód, kilku wspólne do nich prawo mającym, wolno było pomiędzy sobą zawrzeć obowięzujące ich umowy; ponieważ takowe układy, mocą których kilku uprawnionym to tylko dozwoloném być ma, co jednemu uprawnionemu z mocy prawa służy, powinnyby być przypuszczone,

i aby dodatek ten do §. 1., dokąd właściwie należy, dołączonym został.

Paragrafy 3. 4. i 5. jednomyślnie przyjęte zostały.

Co do §. 6. upraszamy Waszą Królewską Mość o Najłaskawsze dozwolenie dodatku do paragrafu tego w tym sposobie:

„iżby moczenie lnu i konopi w przypadku udowodnionéj potrzeby, tylko w takich dołach lub wodach działo się, które żadnego szkodliwego wpływu na wody zarybione wywierać nie mogą.“

ponieważ moczenie lnu i konopi na tym większy wzgląd zasługiwać powinno, ile że w okolicach suchych, gdzie na ścierniskach zupeł-

hen bleibt, dies Produkt nicht ausgearbeitet werden kann und nothwendig im Wasser geröstet werden muß, und ferner, weil im Wasser gerösteter Hanf und Flachs besser ist, als solcher, der blos im Thau geröstet wird.

Die §§. 7. 8. 9. und 10. sind ihrem ganzen Inhalte nach angenommen worden.

Zu §. 11. haben wir den folgenden Zusatz für nöthig erachtet:

daß die in diesem §. vorgeschriebenen Netze, erst dann in Anwendung gebracht werden sollen, wenn die bisher gebräuchlichen untauglich geworden sind, daß aber nach Verlauf von 5 Jahren, der Gebrauch vorschriftswidriger Netze die gesetzlichen Strafen nach sich ziehen,

und bitten Euer Königlichen Majestät allerunterthänigst:

diesen Zusatz Allergnädigst zu genehmigen.

Das Motiv dafür ist, weil die Netze zur Eisfischerei sehr kostbar sind, und den Eigenthümern derselben bei deren sofortiger Abschaffung ein beträchtlicher Schaden erwachsen würde.

Bei §. 12. fand sich nichts zu bemerken.

Zu §. 13. bitten wir Euer Königliche Majestät eine Abänderung dieses §. Allergnädigst in der Art zu genehmigen:

daß es gestattet seyn möge, im Winter gefangene nicht ausgewachsene Fische behalten und verkaufen zu dürfen;

weil dergleichen Fische gleich erstarren und vom Zurückwerfen in das Wasser die Erhaltung derselben nicht zu erwarten ist; auch es schon darum gerecht erscheint, dergleichen Fische verkaufen zu dürfen, um den Fischereiberechtigten einigermaßen zu freien Kosten zu verhelfen.

Jedoch wird eine solche Ausnahme ausdrücklich nur für das Fischen während des Winters bevorwortet.

Die §§. 14. 15. 16. 17. 18. 19. und 20. werden einstimmig angenommen.

Zu §. 21. wagen wir Euer Königlichen Majestät allerunterthänigst zu bitten, eine Abänderung dieses §. dahin genehmigen zu wollen:

daß den Denuncianten kein Antheil an den Contraventions-Strafen zugestanden, vielmehr die denselben zugedachte Hälfte der Strafen

ie zbywa, produkt ten suszony być nie może, tenże koniecznie moczonym być musi, a pominąwszy to, lny i konopie w wodzie moczone, lepiéj udają się, a niżeli te, które tylko na rosę bywają wystawiane.

Paragrafy 7. 8. 9. i 10. calkiem przyjęte zostały.

Co do §. 11. w naszém zdaniu następujący dodatek potrzebnym się okazuje:

że przepisane w tym paragrafie sieci, dopiero w tenczas zaprowadzone być mają, gdy dotychczas używane staną się nieużytecznemi, że jednak po upłynieniu lat pięciu, używanie sieci zakazanych kary prawne za sobą pociąga,

i dopraszamy się Waszéj Królewskiéj Mości niniejszém jak najpokorniéj:

aby dodatek takowy jaknajłaskawiéj przypuścić raczył.

Powody do téj prośby są, że sieci do niewodu używane nader są kosztowne i właściciele onychże, przez niebawne odrzucenie ich, znaczny uszczerbek ponieść by musieli.

Co do §. 12. nic nie było do nadmienienia.

Co do §. 13. prosiemy Waszéj Królewskiéj Mości, o zatwierdzenie następującego dodatku:

aby ryby niewyrosłe podczas zimowéj pory złowione, zatrzymać i przedawać było dozwolone,

ile takowe natychmiast martwieją, i wrzucenie ich napowrót w wodę przy życiu ich nie utrzyma; mimo to, okazuje się być sprawiedliwem, iżby ryby takowe sprzedane być mogły, by właściciel wody miał jakikolwiek fundusz na wydatki przy rybołowstwie.

Wyjątek takowy jednak li tylko do ryb małych w czasie zimy poławianych ściągać się ma.

Paragrafy 14. 15. 16. 17. 18. 19. i 20. jednomyślnie przyjęto.

Co do §. 21. poważamy jak najpokorniéj dopraszać się o odmianę tegoż paragrafu w ten sposób:

aby denuncyantów do żadnego udziału jakowéj części kary kontrawencyjnéj nie przypuszczano, ale raczéj przeznaczona

den Fischerei-Berechtigten zu Theil werde, weil es uns nicht angemessen erschien, das Denunciren zu belohnen und gewissermaaßen ein Gewerbe daraus zu machen, da ja jeder Berechtigte sein Recht selbst bewahren möge, und es gerecht erscheint, ihm einen Antheil an den Strafen zu sichern, damit er doch einige Entschädigung erlange.

Indem wir Euer Königlichen Majestät dieses Alles Ihrer Allergnädigsten Entscheidung anheim stellen, ersterben wir ꝛc.

Posen, den 20. April 1841.

XVIII.

Steuer-Erlaß.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Euer Majestät haben in dem Allerhöchsten Dekrete vom 23. Februar c. die landesväterliche Absicht auszusprechen geruht, mit Eintritt des für die anderweitige Berechnung des Bedarfs der Haupt-Verwaltung der Staatsschulden auf den 1. Januar 1843. angeordneten Zeitpunktes, zugleich eine Ermäßigung der Abgaben zu gewähren, und uns eine Uebersicht der Staats-Schuldenverwaltung und eine Denkschrift zufertigen lassen, welche eine nähere Entwickelung über den Ertrag und die Verhältnisse der verschiedenen Staats- und Geld-Leistungen, und zugleich Andeutungen darüber enthält, bei welchen von ihnen eine Ermäßigung am angemessensten anzuordnen sein wird.

Mit der größten Dankbarkeit erkennen wir die weise Sparsamkeit, die es möglich gemacht hat, daß Ew. Majestät Allerhöchst Ihren getreuen Unterthanen die Aussicht auf einen Erlaß der ihnen aufliegenden Steuern eröffnen können, und wir hegen das Vertrauen, daß es Ew. Majestät landesväterlichen Bemühungen gelingen werde, die Aussicht auf einen dauernden Frieden wieder fester zu begründen, durch welchen die Erfüllung Allerhöchst Ihrer Absicht bedingt ist.

Euer Majestät haben uns aufzufordern geruht, unsere gutachtliche Ansicht darüber auszusprechen,

dla nich połowa kary właścicielowi lub użytkownikowi wody przyznaną została, z względu na to, iż niewypada podsycać rzemiosła denuncyacyi, iż każdy właściciel lub użytkownik wody sam swych praw przestrzegać winien, i że na koniec słuszną być zdaje się, temuż pewną część kary, celem wynadgrodzenia go jakożkolwiek za poniesioną szkodę, przyznać.

Oddając to wszystko pod Najłaskawsze i Najwyższe rozstrzygnienie, jesteśmy i t. d.

Poznań, dnia 20. Kwietnia 1841.

XVIII.

Zwolnienie podatku.

Tyt.

Wasza Królewska Mość, raczyłeś najwyższym postanowieniem z dnia 23. Lutego, zapowiedzieć najłaskawszy zamiar zmniejszenia podatków od roku 1843, jako terminu wyznaczonego do nowego obliczenia potrzeb głównéj administracyi długów państwa. Wasza Królewska Mość zarazem raczyłeś nam udzielić zdanie sprawy téjże administracyi, oraz memoryał wyjaśniający stósunkową ilość rozmaitych dochodów państwa, a przytym wykaz tych dochodów, do których zmniejszenie podatków mogłoby być przystósowane.

Z największą wdzięcznością hołdujemy mądréj oszczędności, która ci Najjaśniejszy Panie podaje sposobność zapowiadania wiernym twym poddanym, ulgi wciążących na nich podatkach. Tuszymy sobie oraz, iż Waszéj Królewskiéj Mości zabiegi około utrzymania stałego pokoju, jako warunku urzeczywistnienia najłaskawszych Jego chęci, najpomyślniejszym będą uwieńczone skutkiem.

Wasza Królewska Mość raczyłeś zażądać zdania naszego, w jaki by sposób i z najwię-

in welcher Weise zur Erfüllung Allerhöchst Ihrer Absicht, die Erleichterung vorzugsweise den ärmeren Klassen der Steuerpflichtigen zu gewähren, eine Ermäßigung in den Steuern anzuordnen sein würde.

Mit pflichtmäßiger Gewissenhaftigkeit haben wir uns der Prüfung dieser Frage unterzogen; wir haben indeß erkannt, daß wir noch nicht entscheidend zu beurtheilen vermögen, in welcher Art am angemessensten den wohlwollenden Absichten Euer Majestät für Allerhöchst Ihre Unterthanen im Großherzogthum Posen zu entsprechen sein würde.

Dagegen erscheint es uns unzweifelhaft, daß eine allgemeine Ermäßigung einer bestimmten Steuer von keinem wesentlichen Erfolge sein werde, weil der Betrag des in Aussicht gestellten Erlasses von 1,500,000 bis 1,600,000 Rthlr. auf die gesammte Bevölkerung vertheilt, dem einzelnen Steuerpflichtigen keine merkliche Erleichterung verschaffen kann, daß aber andererseits die Summe bedeutend genug ist, um bei angemessener Verwendung zu bestimmten Zwecken, Ew. Majestät Allergnädigsten Absichten zu genügen.

Daher müssen wir vorziehen, wenn Ew. Majestät statt des Steuer-Erlasses eine gleiche, unter die verschiedenen Provinzen zu vertheilende jährliche Summe den einzelnen Landestheilen überweisen, und durch die Landtage darüber Vorschläge entgegennehmen wollen, in welcher Art diese Gelder, welche Allerhöchst-Sie der Verwaltung der Stände anzuvertrauen beachsichtigen, zum Besten der einzelnen Landestheile unter besonderer Mitberücksichtigung der ärmeren Klassen verwandt werden können.

Dahin abzweckende Vorschläge aber schon jetzt auszusprechen, glauben wir aus dem bereits angeführten Grunde nicht im Stande zu seyn, vielmehr bitten wir Ew. Majestät allergehorsamst, diese Vorschläge dem künftigen Landtage Allergnädigst vorbehalten zu wollen. Bis dahin werden wir bemüht sein, das wahre Bedürfniß durch genaue Erkundigungen kennen zu lernen, und es wird den Bedrückten genügende Zeit gelassen, ihre Beschwerden selbst zu unserer Kenntniß zu bringen.

kszą korzyścią dla uboższéj klassy przystósować można najłaskawiéj zapowiedziane zmniejszenie podatków.

Z powinną sumiennością zastanawialiśmy się nad tém pytaniem; nabyliśmy jednak przekonania, że dziś jeszcze stanowczo rozsądzić niepotrafimy, w jaki sposób dobrotliwym zamiarom Waszéj Królewskiéj Mości dla mieszkańców W. Xięstwa Poznańskiego, odpowiedzieć by można.

Jednakże niewątpliwą zdaje nam się rzeczą, że zmniejszenie wyłącznego podatku, znakomitego skutku nie sprawi, zważając że ilość remissyi 1,500,000 do 1,600,000 tal. wynosić mająca, na ogół ludności całego państwa podzielona, pojedyńczemu kontrybuentowi znacznéj ulgi nie przyniesie; przeciwnie zaś, że summa taka dostateczną być może, aby na zbawienne cele przyzwoicie użyta, Waszéj Królewskiéj Mości najłaskawszym zamiarom zadosyć uczyniła.

Z tych to przyczyn osądziliśmy, że byłoby rzeczą pożądaną, abyś Wasza Królewska Mość w miejscu zmniejszenia podatków, corocznie odpowiadającą summę pomiędzy pojedyńcze prowincye państwa podzielić i onymże przekazać raczył, wezwawszy mające się zgromadzić Stany do przedłożenia projektu, wedle któregoby rzeczone summy, które zarządowi Stanów poruczyć zamierzasz, na korzyść pojedyńczych prowincyi z szczególném uwzględnieniem klass uboższych obrócone być mogły.

Przecież dla wyżéj wyrażonych powodów, projektu takowego wnosić jeszcze nieśmiemy i owszem Waszę Królewską Mość najpokorniéj upraszamy, abyś rzeczony projekt do następującego Sejmu najłaskawiéj odłożyć raczył. W tym przeciągu czasu postaramy się o nabycie dokładniejszych wiadomości, a uciśnionym będzie podana sposobność obeznania nas z ich dolegliwościami.

Es wird sich dann beurtheilen lassen, ob und wie einzelnen Klassen der Steuerpflichtigen, oder besonders gedrückten Stadt- und Landgemeinden, zu Hülfe zu kommen sei, und ob außerdem noch unser lebhafter Wunsch zu berücksichtigen bleiben wird, dem Volksschulwesen und der Beförderung nothwendiger Communikations-Mittel, Unterstützung angedeihen zu lassen.

Ew. Majestät Weisheit stellen wir die Allergnädigste Berücksichtigung unserer unmaaßgeblichen gutachtlichen Aeußerung und die weitere Allerhöchste Entschließung anheim, und ersterben ꝛc.

Posen, den 24. März 1841.

A w ten czas dopiero się okaże, czyli i w jaki sposób pojedyńczym klassom kontrybuentów, lub bardziéj uciemiężonym gminom miejskim i wiejskim w pomoc przyjść należy, i czyli krom tego celu, będzie mógł być miany wzgląd na naszę życzenie podźwignienia szkół dla ludu, i pomnożenia koniecznie potrzebnych środków kommunikacyjnych dla W. Xięstwa Poznańskiego.

Oddajemy to najpokorniejsze zdanie pod mądre uwzględnienie i rozstrzygnienie Waszéj Królewskiéj Mości, i wyznajemy i t. d.

Poznań, dnia 24. Marca 1841.

B. Denkschriften,

die Ständischen Anträge enthaltend.

1.

Den §. 12. des Gewerbesteuer-Gesetzes betreffend.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Nach §. 12. des Allerhöchsten Gesetzes vom 30. Mai 1820. wegen Einführung der Gewerbesteuer, sind außer den Handwerkern, welche das Gewerbe mit zwei erwachsenen Gehülfen betreiben, auch alle diejenigen gewerbesteuerpflichtig, die außer den Jahrmärkten ein offenes Lager von fertigen Waaren halten. Nach besonderer ministerieller Verordnung aber noch diejenigen, welche ihre Waaren auf den Wochenmärkten feil bieten.

Hiernach wird der Handwerker, wenn er nicht Gewerbesteuer zahlt, nur darauf beschränkt, auf Bestellung zu arbeiten. Bestellte Arbeiten gewähren ihm aber, vorzüglich an den Orten, wo die zugenommene Zahl der einzelnen Professionisten in Rücksicht auf die Bevölkerung das Bedürfniß übersteigt, nicht ausreichende Beschäftigung; auch finden Bestellungen bei der ärmern Klasse der Handwerker nur seltener statt, da diese ihrer individuellen Verhältnisse wegen gewöhnlich abgelegen in versteckten Straßen wohnen, wo sie insbesondere der Landmann nicht gerne aufsucht.

Der größere Theil derartiger Handwerker, die, weniger bemittelt, theils keine, theils nicht ausreichende bestellte Arbeit haben, müssen daher, um ihre Subsistenz-Mittel zu erschwingen, ihre verfertigte Waare an wohlhabendere Meister, natürlich mit Verzicht auf ihren wohlverdienten Lohn, absetzen, welche bei ihren besseren Vermögensverhältnissen im Stande sind, größere Waarenlager zu unterhalten und die Gelegenheit zum vortheilhafteren Verkauf auf Jahrmärkten abzuwarten.

Bei der ärmern Handwerker-Klasse wird allerwärts Klage über Nahrungslosigkeit hörbar. Um

B. Memoryały

wnioski Sejmu obejmujące.

1.

Tyczy się §. 12. ustawy podatku procederowego.

Tyt.

Podług przepisu §. 12. Najwyższéj ustawy z dnia 30. Maja 1820. roku, względem zaprowadzenia podatku procederowego, nietylko wszyscy rzemieślnicy, utrzymujący dla procederu swego dwóch dorosłych pomocników, lecz też wszyscy ci opłacie procederowego podlegają, którzy oprócz czasu jarmarków skład gotowych towarów utrzymują; nadto podług osobnego urządzenia ministeryalnego, również ci, którzy towary swoje na sprzedaż pod czas dni targowych wystawiają.

Rzemieślnik więc, jeżeli procederowego podatku nie opłaca, tylko jest ograniczonym na wyroby zamówione. Zamówiony wyrób jednak, osobliwie w miejscach, gdzie pod stósunek ludności przepełniona ilość niektórych rzemieślników miarę potrzeby przewyższa, zatrudnienia mu dostatecznego nie da, ale też zamawiania roboty w uboższéj klassie rzemieślników bardzo rzadko następują, gdyż takowi dla swych stósunków osobistych zwykle po małych odległych ulicach mieszkają, gdzie mianowicie wiejski stan szukać go nie lubi.

Największa część takowych rzemieślników, którzy mniéj majętni, żadnéj — lub niedostateczną — zamówionéj roboty nie mają, dla opędzenia swych potrzeb, musi gotową swoją robotę bogatszym majstrom oczywiście z uszczerbkiem dla swego zarobku odprzedać, którzy przy lepszych stósunkach majątku w stanie są, większe składy utrzymywać i pory korzystniejszéj sprzedaży po jarmarkach oczekiwać.

W uboższéj klassie rzemieślników wszędzie skargi o niedostatek w zarobku słyszeć się dają.

dieser abzuhelfen und den Handwerkern einige Erleichterung zuzuwenden, wagen Euer Königlichen Majestät wir, die allerunterthänigste Bitte vorzutragen:

Allergnädigst den §. 12. des Gewerbesteuer-Gesetzes dahin zu declariren: daß der Handwerker, so lange er nicht zwei Gehülfen beschäftigt, und sich beim Verkauf der Waare — sei es auf dem Wochenmarkte oder in seiner Behausung — auf seine eigenen Fabrikate beschränkt, von Zahlung der Gewerbesteuer befreit bleibt.

Posen, den 23. April 1841.

2.

Straf-Agio für fehlende Kassen-Anweisungen.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Die bestehende Königl. Verordnung, nach welcher bei Zahlungen an die Königlichen Kassen, die Hälfte des zu entrichtenden Betrages entweder in Kassen-Anweisungen gezahlt, oder für jeden an diesem Quanto fehlenden Thaler ein Straf-Agio von zwei Silbergroschen erlegt werden muß, hat sich als eine wohlthätige Maaßregel zur Sicherung des Werthes der emanirten Kassen-Anweisungen, bewährt, und denselben selbst in fremden Staaten gleichen Werth und Geltung verschafft.

Obgleich hierdurch der Zweck der angeführten Maaßregel vollständig erreicht ist, so besteht doch die bezügliche Anordnung auch jetzt noch, und zwingt bei dem, namentlich in kleineren Städten und auf dem Lande jetzt vorwaltenden Mangel an Kassen-Anweisungen, sehr häufig Ew. Königlichen Majestät getreuste Unterthanen, durch die Zahlung von Straf-Agio zu Opfern, welchen selbst der bereiteste Contribuent nicht zu entgehen im Stande ist, da es ihm unmöglich war, sich die nothwendige Menge von Kassen-Anweisungen zu verschaffen.

Aus oben angeführten Gründen erlauben sich Ew. Königlichen Majestät treugehorsamste Stände, die allerunterthänigste Bitte:

die Aufhebung des Straf-Agio's Allergnädigst anbefehlen zu wollen, und zugleich zu gestat-

Aby temu zapobiedz i rzemieślnikom ulgę jakową sprawić, Waszę Królewską Mość najuniżeniéj upraszamy:

o deklaracyą §fu 12go ustawy o podatku procederowym w ten sposób: że rzemieślnik, póki dwóch pomocników nie trzyma, i przy sprzedaży towarów — bądź w czasie dni targowych lub w swoim domu — li na swoich wyrobach się ogranicza, od opłaty procederowego uwolnionym być ma.

Poznań, dnia 23. Kwietnia 1841.

2.

Zniesienie kary naddatku za niepłacenie pieniędzmi papiorowemi.

Tyt.

Rozporządzenie Najwyższe, w moc którego wypłaty do kass Królewskich w połowie w assygnacyach kassowych, lub za każdego niewypłaconego talara ażio karne 2 srebrn. groszy złożone być musi, okazało się jako dobroczynny środek do zapewnienia wartości assygnacyj kassowych w obieg wypuszczonych, i tymże za granicą nawet równą wartość i znaczenie zjednało.

Lubo tym sposobem cel wspomnionego rozporządzenia zupełnie został dopiętym, przecież powiedziane rozporządzenie jeszcze jest obowięzującém, i szczególniéj po małych miastach i na wsi, dla niedostatku assygnacyj kassowych, zniewala Waszéj Królewskiéj Mości wiernych poddanych, przez opłatę ażio karnego do ofiar, których najskorszy kontrybuent uniknąć nie może, dla tego, że był w niemożności postarania się o potrzebną ilość assygnacyj kassowych.

Z takowych to powodów poczuwają się Waszéj Królewskiéj Mości wierne Stany do najpokorniejszéj prośby:

o Najłaskawsze zniesienie ażio karnego, i zarazem o dozwolenie, aby przy opła-

ten, daß statt den häufig nicht aufzutreibenden Friedrichsd'ors, die in Gold zu zahlenden Beträge, in Courant mit dem kassenmäßigen Aufgelde berichtigt werden dürfen.

Posen, den 23. April 1841.

3.

Landraths-Wahlen.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Die getreuen, zum 5ten Provinzial-Landtage versammelten Stände des Großherzogthums Posen, erlauben sich, Ew. Königlichen Majestät in der gegenwärtigen, einmüthig beschlossenen Petition ehrerbietigst zu bitten, daß Allerhöchstdieselben geruhen, den Einwohnern des Großherzogthums Posen das Recht, die Landräthe zu wählen, Allergnädigst zurückzugewähren. Dieses Recht ist mittelst Allerhöchster Kabinetsordre vom 2ten Februar 1832. suspendirt worden. Die Rückgewähr desselben wird den Kreisen des Großherzogthums denjenigen Schutz sichern, dessen alle Provinzen der Monarchie sich erfreuen, deren Kreise durch Beamte verwaltet werden, die ihr Wohl am meisten interessirt; sie wird eine neue Bürgschaft des Allergnädigsten Wohlwollens seyn, das Ew. Königliche Majestät dem Großherzogthum Posen zu verkünden geruht haben.

Posen, den 23. April 1841.

4.

Wiederverleihung der Pensionen an ehemalige Warschauische Offiziere.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Durch die Allerhöchst und Allergnädigst unterm 10ten August v. J. ausgesprochene unbeschränkte Amnestie, welche sämmtliche getreue Unterthanen der Monarchie von dem Gefühle der innigsten Dankbarkeit und Verehrung gegen ihren erhabenen Monarchen durchdrungen hat, waren diejenigen Offiziere des ehemaligen Herzogthums Warschau, welchen auf Grund der Allerhöchsten Kabinetsordre

tach w złocie w miejscu frydrychsdorów, których często wcale dostać nie można, zapłata w kurancie z stósowną dopłatą uiszczoną być mogła.

Poznań, dnia 23. Kwietnia 1841.

3.

Wybór Radzców Ziemiańskich.

Tyt.

Wierne Stany zgromadzone na 5ty Sejm prowincyalny Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, pozwalają sobie niniejszą jednomyślnie uchwaloną petycyą, najpokorniéj upraszać Waszą Królewską Mość, abyś Najłaskawiéj raczył przywrócić mieszkańcom Wielkiego Xięstwa Poznańskiego prawo obierania radzców ziemiańskich. — Prawo to było zawieszone Najwyższym rozkazem gabinetowym z dnia 2go Lutego 1832. — Przywrócenie zaś jego zabezpieczając powiatom Wielkiego Xięstwa Poznańskiego opiekę, jaką się cieszą wszystkie prowincye Monarchii, których powiaty są administrowane przez urzędników najbardziéj interesowanych do ich dobrego bytu, stanie się nową rękojmią tych Najlaskawszych chęci, jakie Wasza Królewska Mość Wielkiemu Xięstwu Poznańskiemu zapowiedzieć raczyłeś.

Poznań, dnia 23. Kwietnia 1841.

4.

Przywrócenie pensyi byłym oficerom X. W.

Tyt.

Przez Najwyższą i Najłaskawszą pod dniem 10go Sierpnia r. b. wyrzeczoną ogólną amnestyą, która wszystkich wiernych poddanych całego Państwa, uczuciem najżywszéj wdzięczności i uwielbienia dla wspaniałomyślnego ich Monarchy przejęła, oficerowie byłego Xięstwa Warszawskiego, którym w skutek Najwyższego rozkazu gabinetowego z dnia 21. Lutego

vom 21sten Februar 1828 die ihrem Grade angemessenen Pensionen aus Staatskassen zuerkannt worden, selbiger aber wegen Theilnahme an der letzten Insurrection im Königreiche Polen, durch die Allerhöchste Verordnung vom 6ten Februar 1831 verlustig gegangen sind, der unvorgreiflichen unterthänigsten Meinung, daß auch ihnen diese großmüthige Amnestie in vollem Maaße zu Theil werden und sie von Publikation derselben ab, in ihre früheren Pensions-Rechte wieder eintreten würden.

Auf mehrere dieserhalb eingereichten allerunterthänigsten Gesuche ist diesen früheren Offizieren abschläglicher Bescheid mit der Deutung ertheilt worden, daß durch die Amnestie vom 10. August v. J. die Pensions-Berechtigung der im Jahre 1830 nach Polen ausgetretenen Offiziere, nicht zurückgegeben worden sei, daß jedoch ausnahmsweise Ew. Majestät sich diese Bewilligung Allergnädigst vorbehalten.

Wir wagen es daher, im Namen dieser unglücklichen, mit Wunden bedeckten Krieger, die nie vom Pfade der Ehre gewichen sind, die allerunterthänigste Bitte zu den Stufen des Thrones niederzulegen:

daß Ew. Majestät huldreichst Gnade für Recht ergehen, und diesen braven, in geringer Zahl noch vorhandenen Männern, nachdem bereits die Hälfte derselben verstorben ist, die Allergnädigst ausgesprochene Amnestie vom 10ten August v. J. in vollem Maaße zu Theil werden, und von da ab die ihnen gesetzlich zuerkannte Pension, welche noch immer auf dem Etat des Kriegsministeriums fortgeführt wird, Allergnädigst auszahlen zu lassen geruhen möchten.

Posen, den 23. April 1841.

5.

Eisenbahn von Frankfurt a. O. nach Breslau.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Zu den großartigsten Erscheinungen der neueren Zeit, gehören die Eisenbahnen mit den auf ihnen als bewegende Kraft zur Anwendung kommenden

1828. r. emerytura wojskowa do stopnia ich przystósowana, z kass rządowych przyznaną została, którą atoli za udział w ostatnim powstaniu Królestwa polskiego, wskutek Najwyższego rozporządzenia z dnia 6go Lutego 1831 r. utracili, byli najpokorniejszego zdania, że na nich również ta wspaniałomyślna amnestya w całym znaczeniu rozciągniętą być miała, i że onym od publikacyi takowéj dawniejsze prawa pobierania pensyi wojskowéj, przywrócone zostały.

Na kilka w téj mierze do stóp tronu zaniesionych najuniżeńszych prośb, tymże byłym officerom wszelako odmówna rezolucya udzieloną została, z wyraźném oznaczeniem, że uprawnienie do pensyi dla officerów, krórzy w roku 1830 do Polski przeszli, w najwyższéj amnestyi z dnia 10go Sierpnia r. z. nie jest objęte, tylko w szczególnych przypadkach Wasza Królewska Mość przypuszczenie takowe Najłaskawiéj sobie zastrzegać raczy.

Poważamy się przeto w imieniu tych nieszczęśliwych ranami okrytych wojowników, którzy nigdy od drogi honoru nie odstąpili, najuniżeńszą do stóp tronu złożyć prośbę:

aby Wasza Królewska Mość wspaniałomyślnie, prawo łaską zastąpić, i tymże w małéj liczbie jeszcze żyjącym godnym mężom, bowiem połowa z nich już się z tym światem rozstała, Najłaskawszą amnestyą z dnia 10. Sierpnia r. z. również w całéj rozciągłości udzielić, i im prawnie przyznaną pensyą wojskową, która na etacie Waszéj Królewskiéj Mości Ministerium Wojennego jest umieszczoną, odtąd najłaskawiéj wypłacić kazać raczył.

Poznań, dnia 23. Kwietnia 1841.

5.

Kolej żelazna z Frankfortu n. O. do Wrocławia.

Tyt.

Do najwznioślejszych zjawisk nowszego czasu należą koleje żelazne z używanemi przy tém wozami parowemi. Przeszkody, jakie czas i

Dampfwagen. Die Hemmnisse, welche Zeit und Raum den menschlichen Unternehmungen entgegenstellten, sind, soweit es überhaupt möglich erscheint, überwunden, und in Folge dessen haben der Personen- und der Handelsverkehr einen unglaublichen Aufschwung erhalten. Es kann nicht unsere Absicht seyn, diese Folgen und deren wohlthätige Einwirkungen ausführlich zu entwickeln, weil wir nur allgemein als richtig erkannte Urtheile wiederholen müßten, und weil die Erfahrungen sprechen, welche in vielen Ländern — namentlich in Nord-Amerika, in England, in Belgien — vor den Augen der Welt liegen. Auch in Ew. Majestät Staaten sind Eisenbahn-Unternehmungen ins Leben getreten und die Ausführung derartiger größerer Unternehmungen ist im Werke. Die Rheinlande werden durch Eisenbahnen einerseits mit dem Auslande, andererseits mit den östlich gelegenen Landestheilen bis zu Ew. Majestät Residenzstadt Berlin in Verbindung gesetzt; außerdem wird diese Hauptstadt durch gleiche Anlagen mit der Ostsee bei Stettin und in entgegengesetzter Richtung mit dem mittleren und südlichen Deutschland verbunden; endlich aber ist es im Werke, eine Eisenbahnlinie östlich von der Hauptstadt nach Frankfurt und von da weiter nach der Provinz Schlesien zu ziehen.

Von allen bisherigen Unternehmungen wird nächst den Provinzen Preußen und Litthauen, auch das Großherzogthum Posen nicht berührt, und die Besorgniß, daß Ew. Majestät getreue hiesige Unterthanen auch für eine vielleicht sehr weite Zukunft eines der mächtigsten Hebel für Förderung der Wohlfahrt werden entbehren sollen, hat uns tief ergriffen. Der Verkehr im Innern des Großherzogthums ist noch immer unbedeutend, erschwert bei dem Mangel an Kunststraßen nach allen Richtungen, und wird er sich auch heben in Folge der von Ew. Majestät Allergnädigst genehmigten neu auszuführenden derartigen Anlagen, so muß er doch immer zurückbleiben im Vergleich mit den übrigen Landestheilen, die seit langer Zeit besserer Communicationsmittel sich zu erfreuen haben.

Der Verkehr mit dem Auslande nach Osten hin ist gänzlich gelähmt; der Verkehr mit den nördlich belegenen Provinzen ist bis jetzt unbedeutend, so lange die Chaussee von Posen nach Bromberg nicht besteht, der Verkehr mit den westlich und südlich

miejsce przedsięwzięciom ludzkim stawiały, zostały dotąd ile możności pokonane, a w skutek tego podniósł się niezmiernie handel i kommunikacya pomiędzy ludźmi. Nie jest naszym zamiarem, wypadki te i błogie ich skutki obszernie wyłuszczać, gdyżbyśmy jedynie powtarzać musieli dawno już objawione w tym względzie zdania, i ponieważ za przedmiotem tym przemawia doświadczenie, na które w niektórych krajach, mianowicie w północnéj Ameryce, Anglii i Belgii świat cały patrzy. Podobne przedsięwzięcia kolei żelaznych pojawiły się nawet i w krajach Waszéj Król. Mości, i przywiedzeniem ich do skutku czynnie się wielu zajmuje. Prowincye nadreńskie łączą się za pomocą kolei żelaznych z jednéj strony z krajami obcymi, z drugiéj zaś z prowincyami na wschód położonemi, dotykając nawet stolicyi Waszéj Królewskiéj Mości, Berlina. Prócz tego łączą rezydencyą tę podobneż zakłady z morzem wschodniém pod Szczecinem, z przeciwnéj zaś strony z środkowemi i południowemi Niemcami; nakoniec zamiarem jest jeszcze wyciągnąć liniią kolei żelaznéj na wschód od Berlina do Frankfortu, z tamtąd zaś daléj aż do Szląska.

Wszelkie dotychczasowe przedsięwzięcia nie dotykają atoli prowincyj pruss wschodnich, Litwy pruskiéj i Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, i mimowolnie wierne Waszéj Król. Mości Stany W. X. Poznańskiego przejęte są obawą, iż zapewne i nadal jeszcze długo pozbawione będą najmocniejszego środka polepszenia ich zamożności i dobrego bytu. Handel wewnętrzny w Wielkiém Xięstwie Poznańskiém jest jeszcze ciągle małoznacznym; stoi mu bowiem na przeszkodzie brak gościńców żwirowych na wszystkie strony; chociażby się zaś wzmógł nieco w skutek przyjętych od Waszéj Królowéj Mości i przywieśdź się do skutku mających nowych tego rodzaju zakładów, niedojdzie przecież nigdy tego stopnia co w innych częściach kraju, ponieważ te od dawna posiadają lepsze środki kommunikacyi.

Handel z krajami ościennemi ku wschodowi jest całkiem zatamowany; kommunikacya zaś z położonemi ku północy prowincyami była

belegenen Provinzen aber kann auch zu keiner Bedeutung gelangen, so lange das Großherzogthum nicht von weiter führenden Handelsstraßen durchschnitten wird, die der Industrie und der Speculation seiner Einwohner ein weiteres Feld ihrer Regsamkeit öffnen.

Doch selbst die jetzt bestehenden Verhältnisse erscheinen gefährdet, wenn das Großherzogthum in das sich ausbreitende Eisenbahnen-Netz nicht aufgenommen werden sollte, und namentlich wird Alles davon abhängen:

welche Richtung eine von Frankfurt a/O. nach Schlesien führende Eisenbahn erhält.

Wird eine solche Bahn an der Oder hinaufgeführt, so bleibt das Großherzogthum ganz und wahrscheinlich für immer von Eisenbahnen ausgeschlossen. Eine künftig ersprießlich erscheinende Eisenbahn nach Preußen würde von Frankfurt aus direct geführt werden, und eine Eisenbahn östlich nach dem Auslande, würde sich an die schlesischen Bahnen anschließen. Alle diese Bahnen würden das Großherzogthum Posen nicht berühren; die Anlage von Zweigbahnen in dasselbe hinein aber ist kaum zu gewärtigen, weil eine solche abgesonderte Anlage nicht zu rentiren versprechen würde. Die Folge dieser Ausschließung würde keine andere seyn, als daß Ew. Majestät hiesige Unterthanen wieder lediglich auf den Verkehr in den Grenzen der Provinz hingewiesen würden, daß die jetzt bestehenden Handelsstraßen durch das Großherzogthum nach dem Königreiche Polen und nach den nördlich belegenen Provinzen, so gering auch ihre gegenwärtige Bedeutung ist, ganz aufhören müßten, und dieß Verhältniß würde um so schmerzlicher empfunden werden, als der Contrast mit den benachbarten Landestheilen desto greller hervortreten würde.

Diesen Besorgnissen kann unsers unvorgreiflichen Dafürhaltens nur vorgebeugt und eine glücklichere Zukunft für Ew. Majestät hiesige Unterthanen nur bereitet werden,

dotąd małoznaczną i dopóty nią pozostanie, dopóki droga żwirowa z Poznania do Bydgoszczy nie będzie założona. Podobnież małe tylko korzyści przynieść może handel z prowincyami ku zachodowi i południowi położonemi, dopóki Wielkiego Xięstwa Poznańskiego nie będą przerzynały gościńce handlowe po za granicę onegoż prowadzące, które spekulacyi i przemysłowi mieszkańców onegoż obszerne otworzą pole do dalszego postępu.

Wszakże nawet dotychczasowe stósunki handlowe uszczérbku doznać łatwo mogą, jeżeli Wielkie Xięstwo Poznańskie do systemu kolei żelaznéj wciągnięte nie zostanie, mianowicie będzie wszystko zawisło od tego,

jaki kierunek kolej żelazna od Frankfortu nad Odrą do Szląska założyć się mająca weźmie.

Jeżeli takowa poprowadzoną zostanie wzdłuż brzegów Odry w górę, naówczas Wielkie X. Poznańskie całkiem, a może i na zawsze od kolei żelaznych wykluczone zostanie. Wielką korzyścią byłoby wyprowadzenie kolei żelaznéj od Frankfortu ku Prussom; inna zaś takowa kolej na wschód ku sąsiednim Państwom skierowana, mogłaby się ze Szląskiem kolejami żelaznemi złączyć. Atoli wszystkie te koleje nie stykałyby się z Wielkiém Xięstwem Poznańskiém; z trudnością zaś przypuścić można, iżby kto chciał zakładać odnogi takowych kolei w głąb Xięstwa tego prowadzące, gdyż te nie przynosiłyby obiecywanych korzyści, skutkiem zaś tego byłoby, iżby tutajsi poddani Waszéj Królewskiéj Mości ograniczeni byli jedynie na handel wśród granic Xięstwa, że istniejące teraz w Wielkiém Xięstwie Poznańskiém gościńce handlowe do Królestwa Polskiego i Prowincyj ku północy leżących prowadzące, mimo zbyt małych korzyści, jakie przynoszą, całkiemby ustać musiały, a ten stósunek byłby tém dotkliwszym, im widoczniéj pojawiałaby się sprzeczności w porównaniu z innemi ościennemi częściami kraju.

Obawie téj tylko w ten sposób zapobiedz i przyszłe szczęście tutajszych poddanych Waszéj Królewskiéj Mości ustalić można,

wenn eine von Frankfurt a/O. nach Schlesien anzulegende Eisenbahn durch das Großherzogthum und deren hauptsächlichere Städte — namentlich die Stadt Posen — geführt wird.

Die wohlthätigen Folgen hiervon würden von der höchsten Bedeutung seyn. Für das Großherzogthum selbst werden alle die wohlthätigen Folgen eintreten, die überhaupt von solchen Unternehmungen zu erwarten stehen; es wird die wünschenswerthe schnellste Communication mit den westlich und südlich belegenen Provinzen hergestellt, es wird aber auch zugleich im allgemeinen Interesse die Möglichkeit gewährt, einer Verlängerung der Bahn östlich nach dem Königreiche Polen, namentlich nach Warschau, und nördlich nach der Provinz Preußen, namentlich nach Danzig, durch das Großherzogthum in den möglichen kürzesten Dimensionen — dort von Berlin und dem Westen nach Osten, hier von Breslau und dem Süden nach Norden und der Ostsee. —

Für das Unternehmen einer so von Frankfurt nach Schlesien zu führenden Eisenbahn, wird sich als Vortheil herausstellen, daß der Benutzung der Bahn eine Million Einwohner des Großherzogthums zugeführt wird, und besonders auch, daß größere volkreiche Städte in die Bahnlinie gebracht werden können. Andererseits ist freilich nicht in Abrede zu stellen, daß die Bahn von Frankfurt durch das Großherzogthum Posen nach Schlesien und namentlich Breslau einen nicht unbedeutenden Umweg machen würde; allein es dürfte zu erwägen seyn:

1) daß eine directe Verbindung zwischen Frankfurt und Breslau, einmal in den großen Krümmungen der Oder und in den vielen Nebenflüssen bedeutende Hindernisse finden, und daß, um diesen möglichst auszuweichen, die Bahn länger werden würde, als es auf den ersten Blick erscheint;

2) daß bei einer solchen directen Verbindung die oben erwähnten Umstände den Bau und die Erhaltung der Bahn sehr kostspielig machen würden;

skoro kolej żelazna od Frankfortu nad Odrą do Szląska założyć się mająca będzie poprowadzona przez Wielkie Xięstwo Poznańskie, mianowicie zaś przez główne onegoż miasta, jako to przez Poznań.

Błogie takowego zakładu skutki, byłyby dla mieszkańców tutajszéj prowincyi jak największéj wagi, i wszelkie z tąd wynikłyby dla nich korzyści, jakich tylko po urządzeniach podobnego rodzaju spodziewać się można. Byłaby przez to przywróconą owa prędka kommunikacya pomiędzy Xięstwem a zachodniemi i południowemi prowincyami, któréj wszyscy z upragnieniem oczekują; prócz tego będzie nawet i dla ogólnego interessu widok, nadal przedłużenia linii téj na wschód ku Królestwu Polskiemu, mianowicie aż do Warszawy, na północ zaś aż do prowincyi Pruss wschodnich i zachodnich mianowicie do Gdańska, owdzie od Berlina i od zachodu ku wschodowi, tu zaś od Wrocławia i od południa na północ aż do morza Baltyckiego.

Za urządzeniem kolei żelaznéj od Frankfortu do Szląska mówi korzyść, jakaby dla przedsiębierców onéjże przez przystąpienie miliona ludności Wielkiego Xięstwa Poznańskiego wyniknąć musiała, szczególniéj zaś, iżby przez większe i liczniejsze miasta kolej takowa przechodziła. Z drugiéj strony nie można zaprzeczyć, iż kolej z Frankfortu przez Wielkie Xięstwo Poznańskie do Szląska, mianowicie do Wrocławia poprowadzona, znacznieby z drogi zboczyć musiała. Przy tém potrzeba jednakże rozważyć:

1) iż kommunikacya wprost pomiędzy Frankfortem a Wrocławiem z powodu wielkich zakrętów Odry i wielkiéj liczby wpadających do niéj rzek pomniejszych, znacznych doznawaćby musiała przeszkod, i że dla uniknienia takowych, kolej daleko byłaby dłuższą, a niżeli się na pierwszy rzut oka wydaje;

2) iż przy takowéj kommunikacyi, przytoczone powyżéj okoliczności, czyniłyby założenie i utrzymywanie żelaznéj kolei nader kosztownem;

3) daß dagegen, wenn die Bahn durch das Großherzogthum geführt wird, das Terrain verhältnißmäßig sehr geringe Schwierigkeiten entgegenstellt, und daß die Kosten der längeren Bahn durch diesen Vortheil und bei dem Umstande, daß hier das erforderliche Material wohlfeiler zu beschaffen ist, fast ganz würde aufgewogen werden, da die größere Länge der Bahn nicht über 10 Meilen betragen kann.

Jene Besorgnisse und alle diese Gründe erscheinen uns so wichtig, daß wir es wagen zu können geglaubt haben, sie Ew. Majestät allerunterthänigst vorzutragen.

Nach dem Allerhöchsten Gesetze vom 3. November 1838. hat sich jede Gesellschaft, welche die Anlegung einer Eisenbahn beabsichtigt, an Ew. Majestät Handels-Ministerium zu wenden und demselben die Hauptpunkte der Bahnlinie anzugeben; die Genehmigung dieser Bahnlinie ist dem genannten Ministerium vorbehalten. Es liegt daher in der Hand Ew. Majestät Regierung, keine Bahnlinien zu genehmigen, die nicht dem allgemeinen Wohle Allerhöchst-Ihrer gesammten Landestheile entspricht, und hierauf gestützt, erheben wir die allerunterthänigste Bitte zu Allerhöchst-Ihrem erhabenen Throne,

Ew. Majestät wollen, in Allerhuldreichster Berücksichtigung der angeführten Gründe, zu befehlen geruhen, daß die Genehmigung zu einer Eisenbahn-Verbindung zwischen den Städten Frankfurt a/O. und Breslau, nur in dem Falle ertheilt werde, wenn die Bahnlinie durch das Großherzogthum Posen und dessen Hauptstadt geführt werden soll.

Ein derartiges Unternehmen wird von den Einwohnern des Großherzogthums die eifrigste Unterstützung finden; Ew. Majestät aber werden durch die Allergnädigste Gewährung unserer Bitte zu immer neuem Danke verpflichten.

Posen, den 17. April 1841.

3) że przeciwnie, gdyby kolej takowa przez Wielkie Xięstwo Poznańskie była prowadzona, ziemia stósunkowo bardzo małe stawiałaby przeszkody i trudności, i że koszta takowéj dłuższéj kolej, już przez to samo oraz z tego powodu pokryćby się dały, że tutaj materyały daleko są tańsze jak gdzie indziéj, zwłaszcza, że większa ta długość kolei nie przenosiłaby 10ciu mil.

Wszystkie te powody, niemniéj obawa wyżéj wspomniona, zdają się tak ważnemi, iż ośmielamy się przedstawić je w głębokiéj pokorze Waszéj Królewskiéj Mości.

Wedle Najwyższéj ustawy z dnia 3. Listopada 1838. obowiązane jest każde towarzystwo, mające zamiar założyć kolej żelazną, zgłosić się do Ministerstwa handlu, i wskazać temuż główne punkta takowéj kolei. Approbacya kolei téj zależy całkiem od rzeczonego Ministerstwa; Rząd więc Waszéj Królewskiéj Mości ma moc w ręku nie przyjmować żadnéj linii kolei żelaznéj, którąby nie odpowiadała dobru ogólnemu wszystkich W. Kr. Mości poddanych. Na tém więc oparci, zanosimy najpokorniejszą prośbę do stóp tronu W. Kr. Mości:

abyś Najjaśniejszy Panie z przytoczonych powodów rozkazać najłaskawiéj raczył, iżby approbacya do założenia kolei żelaznéj pomiędzy Frankfortem nad Odrą a Wrocławiem, tylko w tym razie udzieloną została, jeżeli kolej ta przez Wielkie Xięstwo Poznańskie, mianowicie zaś przez stolicę onegoż poprowadzona będzie.

Przedsięwzięcie takowe znajdzie pomiędzy mieszkańcami W. X. Poznańskiego najgorliwszy udział i wsparcie; Wasza Królewska Mość zaś zjednasz sobie przez przychylenie się do prośby naszéj, niewygasłą w sercach wszystkich wdzięczność.

Poznań, dnia 17. Kwietnia 1841.

6.

Gerichts-Commission für Chodziesen.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Bei Reorganisation der Gerichte im Großherzogthum Posen im Jahre 1835, wurde für jeden dessen Kreise ein Land- und Stadtgericht bestimmt, und die Absicht ausgesprochen, dasselbe in die Kreisstädte, als dem Mittelpunkte, am nützlichsten zu stationiren.

Für den Chodziesener Kreis wurde es aber in Rücksicht des beträchtlichen, durch Brand der Stadt Schneidemühle erwachsenen Verlustes und der dort bestehenden, auf einen größeren Verkehr berechneten Einrichtungen, der letztern zugetheilt, ohne jedoch das überwiegende Interesse der sämmtlichen Kreis-Eingesessenen gegen jene Placirung des Gerichts zu berücksichtigen. Die Stadt Schneidemühle ist an der äußersten Grenze des Kreises nach Westpreußen zu, belegen, woraus für die Städte Samocin, Margonin, Budzin und Chodziesen, mit vielen Ortschaften, der Uebelstand entspringt, daß sie fünf Meilen und weiter entfernt, mit Kosten und Zeit-Aufwande verknüpfte Reisen dahin unternehmen müssen, was überdem während des Winters für Mütter von kleinen Kindern, für Betagte und Kranke, zahlreiche Verlegenheiten herbeiführt.

Diese in Wahrheit gegründete Thatsachen, veranlassen uns Ew. Majestät allerunterthänigst zu bitten:

für diese von Schneidemühle entfernten Gegenden des Kreises eine beständige Gerichts-Kommission in Chodziesen allerhuldreichst errichten zu lassen.

Die Stadt Schneidemühle hat sich von ihrem durch den Brand erlittenen Verluste meistens erholt, und der Nachtheil, den sie durch Verlegung einer Gerichts-Kommission nach Chodziesen in pecuniairer Hinsicht erleiden würde, wird gar sehr überwogen durch die zu Tage liegenden Vortheile für die in beträchtlicher Entfernung von Schneidemühle belegenen Gegenden des Kreises.

Die Unterbringung der Gerichts-Kommission wird in Chodziesen keine Schwierigkeiten finden, und es

6.

Kommissya Sądowa w Chodzieżu.

Tyt.

Przy reorganizacyi Sądownictwa w Wielkiém Xięstwie Poznańskiém w roku 1835. uskutecznionéj, przeznaczony był dla każdego powiatu jeden Sąd Ziemsko-miejski, z objawieniem zamiaru, aby takowe w miastach powiatowych jako środkowym ich punkcie umieszczono.

Co do powiatu Chodzieżskiego, z względu znacznych, przez wielki pożar poniesionych strat miasta Piły, oraz i z względu na istnące już tam zakłady — siedlisko dla tegoż Sądu w rzeczoném mieście naznaczone zostało, bez uwzględnienia interessu wszystkich innych mieszkańców powiatu. Miasto Piła w samym końcu powiatu, na granicy Pruss Zachodnich, jest położone, zkąd dla miast Szamocina, Margonina, Budzynia i Chodzieża, — i wielu wsiów i miejsc przyległych, ta wynika niedogodność, że w odległości mil pięciu i więcéj podejmować muszą podróże z kosztami i stratą czasu połączone, co w szczególności pod czas zimowéj pory dla matek małych dzieci, dla podeszłych i chorych osób liczne zrządza dolegliwości.

Czyny takowe na prawdzie oparte, powodują nas do zaniesienia obecnéj najpokorniejszéj prośby przed Waszę Królewską Mość: abyś, Najjaśniejszy Panie! dla okolic powiatu od Piły odległych, stałą Kommissyą Sądową w Chodzieżu najłaskawiéj urządzić kazać raczył.

Miasto Piła już w większéj części powetowało szkody, przez pożar poniesione — a ubytek, jakiegoby w skutku przeniesienia Kommissyi Sądowéj do Chodzieża w pieniężnym względzie ponieść mogło, mało znaczy w obec widocznych korzyści dla znacznie od Piły odległych okolic powiatu.

Pomieszczenie Kommissyi Sądowéj w Chodzieżu żadnych nie napotka trudności, do cze-

tritt hinzu, daß alle übrige Administrativ- und Steuer-Behörden des Kreises dort ihren Sitz haben.

Indem wir diese, unserem unmaaßgeblichen Dafürhalten nach, wohl begründete Bitte Ew. Majestät weiser Allerhöchster Entscheidung devotest anheimstellen, verharren wir ꝛc.

Posen, den 19. April 1841.

7.

Gerichts-Kommission von Nakel.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Die Stadt Nackel, im Bromberger Departement, Wirsitzer Kreises, welche vier Meilen, und mehrere Ortschaften um Nakel bei fünf Meilen Entfernung bis zum Sitz des Königlichen Land- und Stadtgerichts zu Lobsens, entfernt ist, hat mit den Bewohnern dieses Orts und der Umgegend Veranlassung genommen, die schon am vierten Landtage, wegen Nachsuchung der Gründung einer bleibenden Gerichts-Kommission daselbst eingereichte Petition, auch gegenwärtig zu erneuern.

Nach dem Allerhöchsten ergangenen vierten Landtagsabschiede, sollte diese Angelegenheit in Folge des damals allergehorsamst eingereichten diesfälligen Gesuchs, wegen dieses Bedürfnisses für Nakel und Umgegend geprüft werden, einstweilen aber eine hierzu bestimmte Gerichts-Kommission, welche nur 6 Mal im Jahre in Bagatellsachen Gerichtstage dort abhält, für die Justizpflege dieses Orts, als ausreichend gelten.

Ohne Zweifel wird sich in diesem Zeitraume ergeben haben, daß Nakel mit denen dabei zu Lobsens auf fünf Meilen entfernt belegenen Ortschaften, das competente Land- und Stadtgericht für den Wirsitzer Kreis im Verhältniß gegen Lobsens und dessen Umgegend, in der Justizpflege sehr beschäftigt, woraus zu entnehmen sein dürfte, daß Nakel und dessen Umgegend mit diesem Anspruch auf eine bleibende Gerichts-Abtheilung, wie dieses in dieser Zeit schon mehreren Städten anderer Kreise hiesiger Provinz, allergnädigst bewilligt worden, nicht zurückzustellen wäre, da die bis jetzt für

go przystępuje jeszcze i to, że wszystkie inne władze administracyjne i poborowe w Chodzieżu od dawna swe mają siedlisko.

Prośbę powyższą, w zdaniu naszém należycie uzasadnioną, poddając pod światłe Najwyższe rozstrzygnienie Waszéj Królewskiéj Mości, zostajemy i t. d.

Poznań, dnia 19. Kwietnia 1841.

7.

Kommissya Sądowa w Nakle.

Tyt.

Mieszkańcy miasta Nakła w Departamencie Bydgoskim powiecie Wyrzyskim położonego, i licznych włości około Nakła, do 5 mil od miasta Łobżenicy, gdzie Król. Sąd Ziemsko-miejski zasiada, odległych, ponawiają prośbę już na czwartym Sejmie zaniesioną, o utworzenie stałéj Kommissyi Sądowéj w Nakle.

Podług Najwyższéj odprawy Sejmu czwartego, okoliczność ta, w skutek w ówczas podanéj najpokorniejszéj prośby, względem koniecznéj téj potrzeby dla Nakła i jego okolicy, miała być pod rozwagę wziętą, a tymczasowo przeznaczona na to Kommissya Sądowa, któraby tylko sześć razy do roku sądy swe w sprawach bagatelnych tamże odbywała, za dostateczną do wymiaru sprawiedliwości w témże mieście była uważaną.

Niezawodnie od czasu tego pokazało się, że Nakło wraz z przyległemi włościami o pięć mil od Łobżenicy odległemi, właściwy Sąd Ziemsko-miejski powiatu Wyrzyskiego w stósunku względem Łobżenicy i miejsc przyległych nadzwyczajnie zatrudnia; z czegoby powziąć można, że Nakło i okolice co do prośby o zaprowadzenie tam stałéj Kommissyi Sądowéj, na równe zasługuje uwzględnienie, jakiego w tym czasie inne miasta po innych powiatach Wielkiego Xięstwa doznały, albowiem Kommissya Sądowa do czynności prawnych w Nakle, w po-

Nakel bestehende Gerichts-Kommission als nicht zureichend anzunehmen ist.

Nakel hat bei seiner Lage am schiffbaren Netzflusse eine Kunststraße, besonders in merkantilischer Hinsicht, bei einem nicht unbedeutenden Getreide- und Holzhandel, viel Konkurrenz, so daß bei häufig vorkommenden streitigen Fällen, die augenblickliche Entscheidung des Richters öfters nothwendig wird, welches aber, der Entfernung des Gerichtssitzes wegen, bei nicht gleich möglicher Ausführung dem handeltreibenden Publikum viele Kosten und Nachtheile verursacht, und den dortigen Handelsverkehr sehr erschwert.

Aus diesen in möglichster Kürze dargestellten Umständen, erlaubt sich die Stände-Versammlung, mit Bezug auf die diesfällige allergehorsamste Vorstellung des vierten Landtages, Ew. Majestät allerunterthänigst zu bitten:

der Stadt Nackel mit ihrer Umgegend, eine bleibende Gerichts-Kommission allergnädigst bewilligen zu geruhen.

Indem wir diese, unserem unmaaßgeblichen Dafürhalten nach, wohl begründete Bitte, Ew. Majestät weiser Allerhöchster Entscheidung devotest anheimstellen, ersterben wir in tiefster Ehrfurcht ꝛc.

Posen, den 23. April 1841.

8.

Aufhebung der Cartel-Convention.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Seine hochselige Majestät König Friedrich Wilhelm der III. haben Sich bewogen gefunden, am 29. Mai 1816. ein Cartelconvention mit Rußland abzuschließen, wegen wechselseitiger Auslieferung der Verbrecher, der Angeschuldigten, und sogar aller Verdächtigen, welches Standes sie auch sein mögen. Diese Convention wurde am $\frac{17}{19}$. März 1830 auf weitere zwölf Jahre verlängert, und läuft mit dem $\frac{17}{19}$. März 1842 ab.

Allerdurchlauchtigster König! wir wissen, daß die landständischen Versammlungen nicht berechtigt sind, in die Motive zu dringen, welche unter den damaligen Umständen diesen Beschluß Seiner Majestät, des in Gott ruhenden Königs, haben herwyżéj wytkniętym sposobie powołana, potrzebie nie odpowiada.

Nakło dla swego położenia nad spławną Notecią i drogą żwirową, szczególniéj w handlowym względzie, przy dość znacznym handlu zbożem i drzewem, liczny ma napływ przybywających, tak, iż w często zachodzących sporach, spiesznego sądowego potrzeba rozstrzygnienia; co jednak dla odległości od miejsca Sądu, nastąpić nie może, z kąd dla handlującéj publiczności liczne koszta i szkody powstają, sam zaś handel zostaje utrudnianym.

Temi, w krótkości wyrażonemi okolicznościami powodowane Stany, z odwołaniem się do najpokorniejszego przedstawienia czwartego Sejmu, poważają się Waszę Królewską Mość jak najuniżeniéj upraszać:

abyś dla miasta Nakła wraz z okolicą, stałą Kommissyą Sądową najłaskawiéj ustanowić raczył.

Takową to najpokorniejszą prośbę, w zdaniu naszém dostatecznie uzasadnioną, oddając pod światłe Najwyższe rozstrzygnięcie, zostajemy i t. d.

Poznań, dnia 23. Kwietnia 1841.

8.

Zniesienie konwencyi kartelowéj.

Tyt.

Jego Królewska Mość ś. p. Fryderyk Wilhelm III. uznał potrzebę zawarcia na dniu 29. Maja 1816. r. konwencyi kartelowéj z Rossyą, względem wzajemnego wydawania zbrodniarzy, obwinionych, a nawet wszystkich podejrzanych osób jakiegokolwiek bądź stanu. Konwencya ta w dniu $\frac{17}{19}$. Marca 1830. na dalsze dwanaście lat przedłużona, kończy się z dniem $\frac{17}{19}$. Marca 1842. roku.

Najjaśniejszy Panie! wiémy, że Zgromadzenia Stanowe nie są upoważnione do rozbierania przyczyn, które wśród ówczesnych okoliczności, ś. p. Króla Jegomości do tego postanowienia powodować mogły. Wiémy także, że

beiführen können. Wir wissen auch, daß alle politischen Verhältnisse Preußens weit über die Sphäre unserer Verhandlungen gestellt sind. Allein von dem Augenblicke an, wo Unglückliche sich in unserer Mitte einfinden und unsern Boden betreten, entstehen für uns neue Pflichten, und wir können nur mit unaussprechlichem Schmerze dem Schicksale entgegen sehen, das sie trifft, sobald sie aus dem Bereiche der milden Gesetze Preußens verstoßen werden.

Allergnädigster König! unsere Vorfahren haben in Kirchen und geweihten Bezirken Asyle für Verfolgte eröffnet; andere Staaten haben auf ihr ganzes Reich dieses edle Schutzrecht ausgedehnt; wir bitten Ew. Majestät inständigst, auch unserm Vaterlande diesen Vorzug zu verleihen und nicht zu dulden, daß vom Unglück Gedrängte hier keinen geheiligten Zufluchtsort mehr finden. Ersparen Ew. Majestät allergnädigst Ihren Ost-Provinzen herzzerreißende Scenen, durch welche Ihre West-Provinzen nie betrübt worden sind, und geruhen Allerhöchstdieselben das ablaufende Kartel huldreichst nicht mehr zu verlängern, vielmehr über die Flüchtlinge des angrenzenden Staates durch ein väterliches Gesetz zu verfügen.

Posen, den 17. März 1841.

wszelkie stósunki polityczne Państwa Pruskiego, daleko przechodzą sferę naszych działań; jednakże od chwili, kiedy nieszczęśliwi staną w pośród nas, i na ziemię naszę wstąpią, tworzą się dla nas nowe obowiązki, i musimy z niewypowiedzianym żalem patrzeć na los, jaki ich potyka za obrębem łagodnych praw pruskich.

Najmiłościwszy Królu! przodkowie nasi udzielali prawo przytułku domom Bożym i miejscom poświęconym; inne mocarstwa rozciągnęły ten szlachetny przywiléj nietykalności na całe swe państwa; prosimy Waszę Królewską Mość najpokorniéj, abyś raczył i naszą ziemię takim zaszczytem obdarzyć, i pozwolił, aby nieszczęśliwe ofiary i na przyszłość święte miejsca przytułku u nas znaleźć mogły. Racz Wasza Królewska Mość ochronić najmiłościwiéj swoim prowincyom wschodnim, te bolesne widowiska, jakiemi prowincye zachodnie Waszéj Królewskiéj Mości nigdy zasmucone nie były, i kończący się kartelusz konwencyi nie każ nadal przedłużać, racz owszém najłaskawiéj nad wychodzcami kraju pogranicznego, ojcowską rozciągnąć opiekę.

Poznań, dnia 17. Marca 1841.

9.

Die Tabakspflanzungen betreffend.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Nach dem Gesetze vom 8. Februar 1819., die Versteuerung der Tabaksblätter betreffend, und dem §. 42. der Ordnung zu demselben, ist bestimmt worden:

daß, wer eine Ackerfläche über 5 □Ruthen mit Tabak bepflanzt, der Gemeindebehörde das mit Tabak bepflanzte Land einzeln nach der Lage und Größe angiebt,

und bestimmt der §. 81. ebendaselbst:

daß derjenige, der Tabak anpflanzt und nicht zu gehöriger Zeit oder unrichtig die Lage und den Flächen-Inhalt der mit Tabak bepflanzten Grundstücke, auch diesen über $\frac{1}{10}$ zu geringe angegeben hat, einen Thaler Strafe erlegen,

9.

Sadzenie tytuniu.

Tyt.

Podług ustawy z dnia 8. Lutego 1819. r., tyczącéj się podatku z tytuniu i §fu 42. Ordynacyi do téjże, postanowiono:

ażeby każdy sadzący na przestrzeni roli nad 5 □Pr. tytuń, przeznaczoną do tego rolę, pojedyńczo co do położenia i obszerności, władzy gminnéj podał;

a §. 81. tamże stanowi:

że każdy sadzący tytuń, gdyby w przepisanym czasie, albo téż nieprawdziwie położenie i przestrzeń roli tytuniem zasadzonéj, i tę tu nad $\frac{1}{10}$ niżéj podał, karę talara ponosić, a jeżeli winnie zamilczona

wenn aber die strafbar verschwiegene Grundfläche mehr als 15 Ruthen beträgt, für jede 15 Ruthen mehr, die Strafe um einen Thaler fortlaufend erhöht werden soll.

Die getreuen Stände erlauben sich allerunterthänigst vorzutragen, wie diese Bestimmung insbesondere den bäuerlichen Stand in die Gefahr bringt, in Steuercontraventions-Prozesse zu gerathen, indem ihm bei noch nicht zureichender Ausbildung die Fähigkeit ermangelt, unregelmäßige Ackerflächen richtig zu vermessen. Der Bauernstand ist es aber, der sich insbesondere mit der Cultur des Tabaks, sei es zum eigenen Gebrauch, sei es zum Verkauf, beschäftigt, und finden sich die getreuen Stände veranlaßt, allerunterthänigst zu bitten, das Gesetz vom 8. Februar 1819. dahin Allergnädigst abändern zu lassen:

daß derjenige, der Tabak pflanzt, nur gehalten seyn soll, zu gehöriger Zeit die Lage der mit Tabak bepflanzten Grundstücke anzuzeigen;

worauf Seitens der Steuerbehörde die Vermessung unter Zuziehung der Interessenten bewerkstelligt werden soll.

Die getreuen Stände haben sich um deshalb diesen schon einmal im dritten Provinzial-Landtage zur Sprache gebrachten und durch den Allerhöchsten Landtags-Abschied vom 29. Juni 1835. zurückgewiesenen Gegenstand nochmals Ew. Majestät allerunterthänigst vorzulegen erdreistet, weil die Praxis lehrt, daß die amtliche Vermessung der mit Tabak bepflanzten Flächen überall eintritt, mithin hieraus keine Kosten, noch anderweite Geschäftserweiterungen für die Beamten entstehen können.

Posen, den 21. April 1841.

przestrzeń więcéj 15 □Prętów wynosi, za każde 15 prętów talar więcéj płacić ma.

Wierne Stany poważają się najpokorniéj przedstawić, że postanowienie to mianowicie stan włościan naraża na niebezpieczeństwo ściągnienia na się processów celno-kontrawencyjnych, ile temuż przy niedostatecznem jeszcze wykształceniu, zbywa na zdolności dokładnego przemierzenia nieregularnych spłazin roli. Ten zaś stan szczególniéj się uprawą tytuniu, bądź do własnéj potrzeby, bądź téż na przedaż zatrudnia, i dla tego widzą się wierne Stany powodowanymi, jak najpokorniéj upraszać, aby Wasza Król. Mość ustawę z dnia 8. Lutego 1819. r. w ten sposób najłaskawiéj zmienić kazać raczył:

że ten, który tytuń sadzi, tylko winien być ma, w swym czasie położenie zasadzonego gruntu podać;

poczém z strony władzy poborowéj rozmiar za przywołaniem interessenta uskutecznionym być powinien.

Wierne Stany poważają się ten, już raz na trzecim prowincyalnym Sejmie wniesiony, a przez Najwyższą odprawę sejmową z dnia 29. Czerwca 1835. oddalony przedmiot, Waszéj Król. Mości jak najpokorniéj przedłożyć, dla tego: że doświadczenie naucza, iż urzędowy przemiar obsadzonych tytuniem spłazin, wszędzie odbywa się, zkąd więc żadne koszta ani inne dalsze obszerności w zatrudnieniu urzędników wyniknąć nie mogą.

Poznań, dnia 21. Kwietnia 1841.

10.

Zwangsgebrauch der Extraposten und Lohnfuhrzettel.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

In der Allerhöchsten Verordnung vom 26. März 1820. wegen des Zwangsgebrauchs der Extrapostfuhren, sind die Bestimmungen der Edikte vom 11. April 1766. und 12. Juni 1804. zwar gemildert,

10.

Przymusowe używanie extrapoczty i opłata furmanów.

Tyt.

W najwyższém rozporządzeniu z dnia 26go Marca 1820. r. względem przymusowego używania extrapoczty, złagodzone wprawdzie są postanowienia edyktów z 11go Kwietnia 1766,

der Postzwang jedoch aufrecht erhalten, und die Uebertretung der Vorschriften über den Zwangsgebrauch der Extrapostfuhren bei einer Strafe von 10 Rthlrn., in welche der Reisende und derjenige, welcher die Pferde für Bezahlung gestellt hat, verfällt, verpönt worden.

Ebenmäßig ist in der Allerhöchsten Verordnung vom 10. Juni 1824. der Pferdewechsel Seitens der Miethskutscher an Stationsorten verboten und festgesetzt worden, daß Miethskutscher und Lohnfuhrleute von jeder mehr als zwei Postmeilen sich erstreckenden Personenfuhre von Orten oder über Orte, woselbst die Postanstalten bestehen, 1 Sgr. pro Pferd und Meile, ohne Rücksicht auf die Zahl der Personen, als Abgabe an die Postanstalten entrichten sollen.

Die Bestimmungen beider Gesetze beschränken den freien Verkehr, und mit denselben ist eine bedeutende Belästigung für die Gewerbetreibenden und das reisende Publikum verbunden, welche besonders drückend diejenigen trifft, welche nicht reich genug sind, sich Pferde und Wagen halten zu können; besonders aber reisende Handwerker, Künstler und Handelsleute.

Nicht minder hart ist das früher so einträgliche und besonders besteuerte Gewerbe der Miethskutscher und Fuhrleute durch die beschränkenden Vorschriften vorstehender Verordnungen, besonders aber durch die Abgabe auf Personenfuhren, betroffen worden.

Die zum fünften Provinzial-Landtage des Großherzogsthums Posen, auf Ew. Königl. Majestät Allerhöchsten Befehl, versammelten getreuen Stände, erlauben sich in Folge vielfacher in dieser Beziehung laut gewordener Klagen, in der Erwägung, daß das Preußische Postwesen bei seiner dermaligen vortrefflichen Einrichtung und hohen zeitgemäßen Entwickelung, zu seinem Bestehen nicht mehr irgend eines schützenden und den freien Verkehr beeinträchtigenden Vorrechts bedürfe, im einmüthigen Beschluße die allergehorsamste Bitte:

daß Ew. Königliche Majestät geruhen wollen, durch Aufhebung der Verordnungen vom 26. März 1820. und 10. Juni 1824. vorstehend namhaft gemachte, dem freien Verkehr entgegenstehende Hemmnisse Allerhuldreichst beseitigen zu wollen. Posen, den 22. April 1841.

i 12go Czerwca 1804 r., przymus pocztowy jednakże utrzymany i przestąpienie przepisów względem przymusu używania extrapoczty, karą 10 Tal. na podróżnego i tego, który konie za pieniądze dostawił, obostrzone zostały.

Podobnież w najwyższém postanowieniu z 10go Czerwca 1824. przeprzągnienie z strony najemnych furmanów w miejscach stacyi pocztowych jest zakazaném i postanowioném: aby najemni i pospolici furmani od każdéj furmanki, którą więcéj jak 2 mile pocztowe odbyli, z miejsc albo też od pierwszego miejsca na które jadą, a gdzie się urzędy pocztowe znajdują, 1 srbgr. od konia i mili, bez względu na ilość podróżujących, jako podatek do urzędu pocztowego płacili.

Przepisy obydwóch tych ustaw ograniczają wolną kommunikacyą, z czém połączona jest uciążliwość dla procederników i dla podróżującéj publiczności, która szczególniéj tych ciężko dotyka, którzy nie są dość możnymi do utrzymywania koni i wozu, szczególnie dla podróżujących rzemieślników, artystów i kupców.

Nie mniéj ciężko ten, dawniéj tak korzystny a najbardziéj opłacie uległy proceder najemnych i pospolitych furmanów, ograniczające przepisy wzwyż rzeczonych rozporządzeń dotknęły, a najbardziéj przez nałożenie podatku od furmanek osobowych.

Zgromadzone z najwyższego rozkazu W. Król. Mości na V. prowincyalny Sejm Stany W. X. Poznańskiego poważają się, w skutek wielokrotnie w téj mierze zaszłych zażaleń, zważywszy: iż pruski zarząd pocztowy przy jego teraźniejszem wybornem urządzeniu i do czasu zastósowaném rozwinięciu, do ostania się, żadnéj zasłaniającéj, wolnéj kommunikacyi uwłaczającéj niepotrzebuje prerogatywy, za jednozgodną uchwałą jak najpokorniéj upraszać:

abyś W. K. M. przez zniesienie ustaw z 26go Marca 1820. i 10go Czerwca 1824. r. wzwyż wymienionym, wolnéj kommunikacyi sprzeciwiającym się przeszkodom, jak najłaskawiéj koniec położyć raczył.

Poznań, dnia 22. Kwietnia 1841.

11.

Krugverlagsberechtigungen betreffend.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Euer Königlichen Majestät erlauben sich die zum fünften Provinzial-Landtage des Großherzogthums Posen versammelten treuen Stände, nachstehende allerunterthänigste Bitte allergehorsamst vorzutragen.

In der Allerhöchsten Verordnung vom 13. März 1833. wegen Aufhebung der Zwangs- und Bannrechte, ist im §. 3. ausdrücklich bestimmt worden, daß durch jenes Gesetz, der Besitz des durch Verjährung oder ausdrückliche Verträge erworbenen Krugverlags, nicht alterirt werden soll. Da es jedoch sehr häufig der Fall ist, daß in Ortschaften und Gemeinden, wo die Dominien den Krugverlag ausüben, die denselben zustehende Berechtigung durch Anlegung neuer Schänken, welche von den Polizeibehörden nach vorhergegangener Erörterung der Bedürfnißfrage konzessionirt worden, zu ihrem größten Nachtheile alterirt wird, so dürfte zum Schutze jener wohlerworbenen Berechtigungen, unter entsprechender Abänderung des §. 6. des vorgedachten Gesetzes und des §. 9. der Allerhöchsten Kabinets-Ordre vom 7. Februar 1835. wegen des Kleinhandels von Getränken, Gemeinden in denen den Dominien das Krugverlagsrecht zusteht, die polizeiliche Erlaubniß zur Anlegung neuer Schänken nur dann zu ertheilen sein, wenn das Dominium zuvor mit seinen Einwendungen gehört worden und nicht bereit ist, den nachgewiesenen Mangel selbst abzustellen.

Es sind ebenmäßig vielfache Beschwerden der krugsverlagsberechtigten Dominien darüber geführt worden, daß verlagsverpflichtete Schänker sich Revisionen in Betreff ihrer Getränke durch das berechtigte Dominium widersetzt, und daß die Polizeibehörden es abgelehnt haben, durch Gewährung von polizeilicher Assistenz solchen Revisionen Nachdruck zu geben.

cfr. die Verfügung der Königlichen Regierung zu Posen vom 17. August 1833. im Posener Amtsblatt pro 1833. No. 37.

Hierdurch wird zum allergrößten Nachtheile der krugverlagsberechtigten Dominien jede Controlle

11.

Prawo wstawiania trunków.

Tyt.

Waszéj Królewskiéj Mości ośmielają się Stany, zgromadzone na piąty Sejm prowincyalny Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, następującą najuniżeńszą prośbę najpokorniéj przedłożyć:

W Najwyższéj ustawie z d. 13. Marca 1833 r., względem zniesienia prawa przymusowego, w §. 3. wyraźnie postanowioném jest, iż przez rzeczoną ustawę posiadanie prawa dostarczania trunków na gościńce, nabyte przez przedawnienie lub wyraźne umowy, uszczuplone być nie ma. Ponieważ się jednakże częstokroć zdarza, iż w miejscach i gminach, gdzie dominia trunki na gościńce dostarczają, prawo im służące przez założenie nowych szynków, dozwolonych od władz policyjnych po poprzedniém uznaniu potrzeby, z największym ich uszczerbkiem uszczuploném bywa, wypadałoby więc dla protekcyi praw tych dobrze nabytych, przy odpowiedniéj zmianie §. 6. ustawy rzeczonéj i §. 9. Najwyższego rozkazu gabinetowego z dnia 7. Lutego 1835. r., względem wyszynku i handlu trunkami, gminom, w których dominiom służy prawo dostarczania trunków, tylko w ten czas policyjne pozwolenie do założenia nowych karczm udzielać, gdy dominium wprzód z swojemi wnioskami wysłuchaném zostało, i gdyby takowe zachodzącéj potrzebie samo zaradzić nie chciało.

Liczne także zaszły zażalenia dominiów prawo dostarczania trunków mających, iż gościnni obowiązani brać trunki od tychże, opierali się rewizyom względem ich trunków przez właściwe dominium przedsiębranym, i że władza policyjna odmówiła, udzieleniem assystencyi policyjnéj przy takowéj rewizyi dopomódz.

cfr. rozporządzenie Król. Regencyi w Poznaniu z dnia 17. Sierpnia 1833. w Dzienniku Urzędowym Poznańskim pro 1833. No. 37.

Tym sposobem dominiom, mającym prawo dostarczania trunków na gościńce, wszelka kon-

derselben über verlagspflichtige Schänker über die Gebühr erschwert, und gewissermaßen ganz aufgehoben; und dürfte dahero zum Schutze der Berechtigung des Krugverlagsrechtes der Dominien eine Bestimmung dahin zu treffen sein:

daß es den Dominien frei stehe, verlagsverpflichtete Schankstätten jeder Zeit revidiren zu dürfen, und daß ihnen bei solchen Revisionen auf ihr Anrufen polizeilicher Beistand zu gewähren ist.

Ew. Königlichen Majestät wollen geruhen, vorstehender allerunterhänigsten Bitte Allergnädigste Berücksichtigung angedeihen lassen zu wollen.

Posen den 20. April 1841.

12.

Güter-Ankauf aus Staats-Fonds.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Euer Königlichen Majestät Staats-Ministerium hat unterm 15. April 1833. dem hiesigen Ober-Präsidium die Anordnung mitgetheilt:

daß größere, unter Subhastation gestellte Güter polnischer Besitzer, aus Staats-Fonds angekauft, wieder unter gewissen Modalitäten an Deutsche veräußert werden sollen.

Bei dieser Ausschließung in ihrem Vaterlande fühlen sich Ew. Majestät getreue polnische Unterthanen von Wehmuth erfüllt.

Euer Königliche Majestät Gerechtigkeit, Weisheit und landesväterliche Huld, umfaßt nach Allerhöchstdero in Königsberg vom Throne ausgesprochenen und in unsern Herzen tief eingedrungenen Worten, alle Unterthanen ohne Unterschied der Nationalität mit gleicher liebevollen Fürsorge.

Voll Ehrfurcht und Vertrauen nahen wir uns daher Ew. Majestät Throne mit der allerunterthänigsten Bitte:

jene Anordnung huldreichst aufzuheben, und Allerhöchstdero Unterthanen hiesiger Provinz auch in dieser Beziehung völlig gleich zu stellen.

Posen, den 15. April 1841.

trolla gościnnych, obowiązanych brać trunki od tychże, z największym uszczerbkiem nad słuszność utrudnianą bywa, i dla tego wypadałoby dla obrony prawa, służącego dominiom do dostarczania trunków na gościńce, postanowienie w ten sposób wydać:

iż dominia umocowane są, gościńce obowiązane brać od nich trunki, każdego czasu rewidować, i że im przy takowych rewizyach na ich wezwanie pomoc policyjna udzielaną być ma.

Wasza Królewska Mość raczy powyższą najpokorniejszą prośbę najłaskawiéj uwzględnić.

Poznań, dnia 20. Kwietnia 1841.

12.

Zakupowanie dóbr przez Rząd.

Tyt.

Waszéj Królewskiéj Mości Ministeryum Stanu w dniu 15. Kwietnia 1833. przesłało tutajszemu Prezesowi Naczelnemu rozporządzenie:

wedle którego większe dobra właścicieli Polaków na konieczną sprzedaż wystawione, z funduszów rządowych zakupione, znów pod pewnemi warunkami, Niemcom sprzedane być mają.

Takowe na ich ziemi ojczystéj wyłączenie, wiernych Waszéj Królewskiéj Mości poddanych Polaków smutkiem napełnia.

Słowa przez Waszę Królewską Mość w Królewcu z tronu wyrzeczone i głęboko w naszych wyryte sercach, zapewniły nas, iż Twoja Najjaśniejszy Panie! sprawiedliwość, mądrość i łaskawość ojcowska, wszystkich Twych poddanych bez względu na ich narodowość, równym obejmują affektem i miłością.

Pełni uszanowania i ufności przychodzimy więc do Tronu Waszéj Królewskiéj Mości z najpokorniejszą prośbą:

abyś rozporządzenie powyżéj rzeczone najłaskawiéj uchylić, wszystkich W. Xięstwa poddanych i w powiedzianym względzie zupełnie porównać raczył.

Poznań, dnia 15. Kwietnia 1841.

13.

Verdoppelung ländlicher Deputirte.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Das Gesetz vom 20. December 1828. die Kreisordnung für das Großherzogthum Posen betreffend, bestimmt im §. 4. die Bestandtheile der Kreisständischen Versammlung, und setzt ad C., drei Deputirte der Landgemeinden fest.

Mit Rücksicht, daß seit jener Zeit durch die immer weiter vorschreitenden Regulirungen sich die Zahl der bäuerlichen Grundbesitzer und der Grundbesitz derselben ansehnlich vermehrt, und daß sich ein Mißverhältniß zum Nachtheil der Landgemeinden gegen die Rittergutsbesitzer und die Vertretung der Stände auf den Kreistagen bemerkbar gemacht hat, bitten die getreuen Stände Euer Königlichen Majestät allerunterthänigst:

eine Verdoppelung der Zahl der Deputirten von den Landgemeinden auf den Kreisversammlungen Allergnädigst eintreten lassen zu wollen.

Posen, den 22. April 1841.

14.

Aufhebung der Distrikts-Polizei-Commissariate.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Durch die, nach Aufhebung der Bezirks-Voyt-Aemter für das platte Land, im Jahre 1835 eingeführten Districts-Polizei-Kommissariate, ist einerseits wohl allerdings in Betreff einer größern Ordnung im Gemeindewesen, so wie in Betreff der Wege-Reparaturen, mancher ersprießliche Nutzen entstanden; andererseits aber haben die Polizei-Commissarien als Organe der Kreis-Landräthe, schon zu vielen unangenehmen Berührungen der Kreiseinsaßen mit den letzteren, so wie zwischen den Dominien und Gemeinden, Veranlassung gegeben. Bei dem unvorgreiflichen allergehorsamsten Dafürhalten, daß diese ganz neue Einrichtung, jetzt wirklich nicht mehr so nöthig erscheint, daß die Polizei-Commissarien in mancher Hinsicht eher

13.

Podwojenie liczby Deputowanych gmin wiejskich.

Tyt.

Ustawa z dnia 20go Grudnia 1828. r. względem urządzenia Stanów powiatowych, oznacza w §. 4tym członków zgromadzenia Stanów powiatowych, i postanawia pod litt. C., trzech Deputowanych gmin wiejskich.

Z względu na to, że odtąd w skutek coraz więcéj postępujących regulacyi, liczba posiedzicieli posad włościańskich i posiadłości onychże, znacznie się pomnożyła, przez co nierówność w stósunku, na uszczerbek gmin wiejskich względem posiedzicieli dóbr rycerskich i zastępstwa miast, na zgromadzeniach powiatowych objawiła się:

proszą wierne Stany Waszą Królewską Mość jak najpokorniéj, o najłaskawsze dozwolenie: aby liczba Deputowanych dla gmin wiejskich na zgromadzeniach powiatowych podwojoną zostać mogła.

Poznań, dnia 22. Kwietnia 1841.

14.

Względem zniesienia Kommissarzy okręgowych policyjnych.

Tyt.

Przez urządzenie okręgowych Kommissarzy policyjnych w roku 1835, po zniesieniu urzędów wojtowskich obwodowych, wprawdzie z jednéj strony w zaprowadzeniu lepszego porządku w gminach wiejskich, oraz w naprawianiu dróg, niejakie korzyści osiągnięte zostały; wszelako z drugiéj strony Kommissarze policyjni jako organy Radzców ziemiańskich, już do wielu nieprzyjemnych stósunków z temiż, jako też pomiędzy dominiami i gminami, się przyczynili. Mając na uwadzę, że takowe zupełnie nowe urządzenie, już niezdaje się być koniecznie potrzebném, i że Kommissarze policyjni czasem przeszkodą ale nie pomocą są w zakresie działalności Radzców ziemiańskich,

ein Hinderniß als eine Unterstützung im Wirkungskreise der Landräthe sind, da der so höchst nothwendige und wohlthätige unmittelbare Einfluß der Landräthe auf die Gemeinden durch die jetzigen Zwischen-Personen vermindert wird, und daß sehr bedeutende Ersparnisse herbeigeführt werden könnten, indem dieselben der Staats-Kasse und den Communen des Großherzogthums Posen zusammen über 60,000 Rtlr. jährlich kosten, erdreisten wir uns, Ew. Majestät die allerunterthänigste Bitte vorzutragen:

Allergnädigst die Polizei-Commissariate wieder aufheben zu wollen, um auch in dieser Hinsicht uns allen übrigen Provinzen der Monarchie, welche fürs platte Land keine besoldete Polizei-Commissaire haben, gleich zu stellen.

Es erscheint zwar nicht allgemein wünschenswerth, das frühere Verhältniß, wonach jedes Dominium zur Annahme des Woyt-Amtes verpflichtet war, zurückzuführen, da fast durchgängig die Dorfgemeinden regulirt und die Dienste abgelöst sind; indessen glauben wir, daß die Polizei-Jurisdiction, in den Dorfgemeinden den Orts-Schulzen allein, nach wie vor überlassen, und der Mangel gebildeter des Schreibenskundiger Subjecte zu diesem Amte, durch einen berittenen Kreis-Hülfs-Secretair, welcher vorzugsweise zur Anlegung neuer Volks-Klassen-Steuer- und Militair-Ersatz-Listen in den Dorfgemeinden verpflichtet werden müßte, vollkommen ersetzt werden könnte.

Indem wir hierdurch nur im Allgemeinen unsre ehrfurchtsvollen Wünsche, zu einer Modifizirung der jetzt bestehenden oben gedachten Verhältnisse auszusprechen wagen, erlauben wir uns gleichzeitig die Bitte des vierten Provinzial-Landtages vom Jahre 1837. allerunterthänigst zu wiederholen:

daß Ew. Majestät Allergnädigst anzuordnen geruhen möchten, diejenigen Leute, welche in herrschaftlichen Häusern im Dorfe wohnen und vom Gutsherrn Lohn und Brod erhalten, unter die Dominial-Polizei-Jurisdiction zurückzustellen, da dieserhalb Ew. Majestät getreusten Stände, im Allerhöchsten Landtags-Abschiede vom 7. November 1837. zur Petition ad 10. abschläglich beschieden worden

bowiem bezpośredni tak potrzebny i pożyteczny wpływ Radzców ziemiańskich na gminy, przez osoby teraz pomiędzy niemi urzędujące, znacznie zmniejszonym być musi, oraz że bardzo znaczne oszczędzenia mogłyby być osiągnięte, albowiem wszyscy Kommissarze policyjno obwodowi w W. X. Poznańskiém, przeszło 60,000 talarów rocznie skarb i gminy kosztują; więc poważamy się najuniżeńszą do Waszéj Królewskiéj Mości zanieść prośbę:

»aby urzędy policyjno okręgowe Najłaskawiéj znieść, i tym sposobem równe stósunki z drugiemi prowincyami Monarchii zaprowadzić raczył, które dla gmin wiejskich żadnych Kommissarzy policyjnych płatnych nie mają.«

Ogólnem wprawdzie życzeniem nie jest, aby dawny stósunek, obowięzujący dominia do sprawowania urzędu wojtowskiego, był przywróconym, kiedy prawie wszędzie gminy włościańskie uregulowane i zacięgi zniesione zostały; natomiast zdaje nam się, że jurysdykcya policyjna wiejska, jak dotąd tak i nadal sołtysom miejscowym powierzoną by być mogła, bowiem brak tu i owdzie jeszcze istniejący subjektów należycie przysposobionych i pisać umiejących, dałby się należycie zastąpić przez jednego konnego sekretarza-pomocnika na każdy powiat, któremu w szczególności układanie nowych tabell ludności, podatku klassycznego i osób popisowych, poruczone być by musiało.

Wynurzając tylko w ogólności najpokorniejsze nasze życzenia, do zmodyfikowania teraźniejszych powyżéj wyrzeczonych stósunków, pozwalamy sobie zarazem przez 4ty Sejm prowincyalny w roku 1837. zaniesioną prośbę najuniżeniéj powtórzyć:

aby Wasza Królewska Mość najłaskawsze postanowienie wydać raczyła, do przywrócenia ludzi po wsiach w domach dziedzica zamieszkałych i przez tego wyżywienie i płacę pobierających, pod jurysdykcyą policyjno-dominialną, ponieważ najwierniejsze Waszéj Królewskiéj Mości Stany w Najwyższéj odprawie sejmowéj z dnia 7go Listopada 1837. roku na pety-

sind; mehrjährige Erfahrung aber vielseitig den Beweis geliefert hat, daß durch ein solches Verhältniß, welches in mancher Beziehung das eigene Gesinde des Gutsherrn, unter die Befehle der Orts-Schulzen stellt, die unangenehmsten Berührungen und Verwickelungen herbeigeführt hat.

Posen, den 23. April 1841.

15.

Die Holzverkäufe betreffend.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Bei den aus Staats-Forsten statt findenden Holzverkäufen ist es in der neuern Zeit gebräuchlich geworden, daß solche Verkäufe mittelst öffentlicher Versteigerung statt finden.

In Folge dessen haben die Holzpreise eine bedeutende Steigerung erfahren, und für das betheiligte Publikum sind häufig Schwierigkeiten herbeigeführt worden, sich mit dem erforderlichen Bedarf an Nutz-, Bau- und Brennholz versehen zu können.

Diese Schwierigkeiten haben darin ihren Grund, daß bei den Holzversteigerungen nicht immer Quantitäten von geringem Maaße und Hölzer von den begehrten verschiedenen Gattungen ausgeboten worden. Häufig gelangen öffentlich versteigete Hölzer selbst lediglich in die Hände von Speculanten und Holzhändlern, welche solche nach großen Städten und entfernten Handelsplätzen versenden; in Folge dessen den Bewohnern mancher Gegend oft jede Gelegenheit sich mit dem erforderlichen Holzbedarf versehen zu können entzogen wird. In Erwägung dieses wirklich obwaltenden Uebelstandes, sehen sich die auf Euer Königlichen Majestät Allergnädigsten Befehl zum fünften Provinzial-Landtage des Großherzogthums Posen versammelten treuen Stände, im einmüthigen Beschlusse zu der Allergehorsamsten Bitte veranlaßt:

daß Ew. Königliche Majestät geruhen mögen zu befehlen, daß auf den statt findenden Holzversteigerungen jedesmal Hölzer von mög-

cyą 10 odmówną w téj mierze odebrały odpowiedź; kilkoletnie atoli doświadczenie nauczyło, że teraźniejszy stósunek, już w wielu przypadkach był powodem do bardzo wielkich nieprzyjemności i wątpliwości; ponieważ czeladź pańska na wsi zamieszkała niejakoś stoi pod rozkazami sołtysa.

Poznań, dnia 23. Kwietnia 1841.

15.

Względem ograniczenia postępowania licytacyjnego przy sprzedawaniu drzewa.

Tyt.

Przy sprzedażach drzewa w borach rządowych, stało się w nowszych czasach zwyczajem, że sprzedaże takowe w drodze publicznéj odbywają się licytacyi.

W skutek tego, ceny drzewa znacznéj doznały podwyżki i często dla interesowanéj publiczności zrządziło trudność, zaopatrzenia się w potrzebny zapas porządkowego-budowlowego- i opałowego drzewa.

Trudności te w tém mają swą przyczynę, że przy licytacyach drzewa, nie zawsze małe ilości, i żądane rozmaite gatunki drzew na przedaż wystawiane zostają. Często dostają się publicznie licytowane drzewa w ręce samych tylko spekulantów i handlerzy drzewem, którzy takowe do wielkich miast i odległych miejsc handlowych wysyłają, przez co często mieszkańcom naszéj okolicy, wszelka sposobność zaopatrzenia się w potrzebne zasoby drzewa odjętą zostaje. Zważywszy tę istotnie zachodzącą niedogodność, widzą się Waszéj Królewskiéj Mości na 5ty prowincyalny Sejm Wielkiego Xięstwa Poznańskiego zgromadzone Stany powodowanymi, za jednozgodną uchwałą prosić jak najpokorniéj:

abyś Wasza Królewska Mość raczył jak najłaskawiéj rozkazać, aby przy zachodzących licytacyach drzewa, zawsze drze-

lichst verschiedenen Gattungen und in möglichst kleinen Quantitäten ausgeboten,
und
in Fällen, wo auf diese Art und Weise, der Bedarf an Nutz-, Bau- und Brennholz nicht angemessen, und ohne Unbequemlichkeit für die Betheiligten gedeckt werden kann, es verstattet werden möge, solchen gegen Erlegung der üblichen Forsttaxpreise, zu jeder Zeit aus Staatsforsten, aus den zum Abtriebe bestimmten Schlägen, entnehmen zu können.

Posen, den 21. April 1841.

16.

Kleinhandel mit Getränken.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

In dem Allerhöchsten Landtags-Abschiede vom Jahre 1835. wurde der allergehorsamste Antrag der getreuen Stände, allen unter kaufmännischen Rechten mit Spiritus oder Brandwein handelnden Christen oder Juden, den Verkauf dieser Getränke in Quantitäten unter $7\frac{1}{2}$ Quart zu versagen, abgelehnt, um die Folgen abzuwarten, welche das beschränkende Gesetz vom 7. Februar 1835 inmittelst zeigen würde.

Nichts destoweniger hat die Trinksucht unter dem gemeinen Manne in einem bedauernswerthen Grade zugenommen und auf Veranlassung einer uns dieserhalb zugegangenen Petition, so wie auf den Grund eigener Wahrnehmung, glauben die getreuen Stände hauptsächlich dieses Uebel durch die sich darbietende häufige Gelegenheit, die, die in den hiesigen kleinen Städten zahlreich angesessenen, den Handel mit kaufmännischen Rechten treibenden Juden geben, gesteigert, als unter dem Vorwande mit Materialien zu handeln, ihr Geschäft lediglich auf den Absatz von Spiritualien zu richten pflegen, und den Käufern von Getränken in kleinen Quantitäten, Mittel an die Hand zu geben nicht entblödet sind, um das Gesetz, welches den Genuß von Brandweine auf der Stelle verbietet, mit Sicherheit zu umgehen.

wa ile być może rozmaitego gatunku, i w małych ilościach wystawiano,
a w razach
gdyby w ten sposób potrzeba porządkowego-budowlowego- i opałowego drzewa stósownie i bez niedogodności dla interesowanych zaspokojoną być nie mogła, aby na tenczas wolno było, takowe za złożeniem ceny zwykłéj, podług taxy leśnéj każdego czasu, z przeznaczonych do tego obred z borów rządowych sprowadzać.

Poznań, dnia 21. Kwietnia 1841.

16.

Względem zastósowania przepisu rozkazu z dnia 7go Lutego 1835. do handlu cząstkowego trunkami po miastach.

Tyt.

W najwyższéj odprawie sejmowéj z roku 1835., najpokorniejszy wniosek wiernych Stanów: aby wszystkim, z prawami kupieckiemi, spirytusem lub wódką handlującym chrześcianom lub żydom, sprzedaż napojów tych w ilościach niżéj $7\frac{1}{2}$ kwarty zakazaną była, został uchylony, celem oczekiwania skutków, jakieby ograniczające prawo 7go Lutego 1835. roku tymczasowo wywołało.

Mimo to, pijaństwo pomiędzy ludem pospolitym wzmogło się do najwyższego stopnia, i z powodu wystósowanéj do nas petycyi, jako téż na zasadzie własnych postrzeżeń sądzimy, iż to złe, głównie z nadto często podającéj się wynika sposobności, którą w tutejszych miasteczkach licznie osiadli z prawami kupieckiemi handlujący żydzi podawają, ile pod pozorem handlowania materyaliami, właściwie trudnią się tylko wyszynkiem trunków i kupującym je w małych ilościach podawają sposobność, obejść prawo, które spożywanie trunków w ich domach zakazuje.

Es bitten demgemäß die getreuen Stände Euer Majestät allerunterthänigst:

erstens,
der Allerhöchsten Verordnung vom 7. Februar 1835. in Betreff ihrer Bestimmungen über den Kleinhandel mit Getränken, auch für die Städte Gesetzkraft beizulegen und

zweitens,
den Händlern mit kaufmännischen Rechten den Verkauf kleinerer Quantitäten von Spiritus, Liqueren und Brandweinen in Flaschen ganz zu verbieten, und nur den Verkauf in Gebinden von mindestens 15 Quart zu gestatten.

Posen, den 23. April 1841.

17.

Das Feuer-Societäts-Reglement betreffend.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Das für das Großherzogthum Posen Allerhöchst erlassene Feuer-Societäts-Reglement vom 5ten Januar 1836, welches mit dem 1sten Januar 1837 vollständig in Wirksamkeit getreten ist, hat einem längst gefühlten Bedürfnisse auf eine sehr wohlthätige Weise Abhülfe gewährt und besonders die Einführung bestimmter halbjähriger Beiträge und die Feststellung einer bestimmten Klassifikation der Gebäude nach dem Grade der größeren oder minderen Feuergefährlichkeit, wird allgemein mit dem tiefsten Dankgefühle anerkannt.

Einige der durch das Reglement eingeführten Bestimmungen, sind jedoch in ihrer praktischen Anwendung nicht von ersprießlichen Folgen gewesen, und es wagen die allerunterthänigst unterzeichneten, zum fünften Provinzial-Landtage versammelten treugehorsamsten Stände des Großherzogthums Posen, die ihnen von mehreren Seiten kund gegebenen, sorgfältig geprüften und einer Abhülfe einstimmig werth gehaltenen Wünsche, zu den Stufen des Thrones Euer Königlichen Majestät mit der ehrfurchtsvollsten Bitte niederzulegen:

denselben eine Allergnädigste Berücksichtigung Allerhuldreichst angedeihen lassen zu wollen.

Z tego powodu upraszają Najj. Pana wierne Stany Wielkiego Xięstwa Poznańskiego jak najuniżeniéj:

aby naprzód:
najwyższéj ustawie z 1go Lutego 1838 roku, co do postanowień względem handlowania trunkami, także i dla miast moc prawa nadać,

powtóre:
handlarzom mającym prawa kupieckie, sprzedaż małych ilości okowity, likierów i wódki w butelkach, całe zakazać, i tylko sprzedawanie w sądkach najmniéj 15 kwartowych, dozwolić raczył.

Poznań, dnia 23. Kwietnia 1841.

17.

O regulaminie towarzystwa ogniowego.

Tyt.

Regulamin Najwyższy towarzystwa ogniowego dla Wielkiego Xięstwa Poznańskiego z dnia 5go Stycznia 1836., który z dniem 1go Stycznia 1837 roku, moc zobowięzującą otrzymał, zaradził potrzebie od dawna czuć się dającéj w sposób bardzo dobroczynny, a szczególniéj zaprowadzenie pewnych półrocznych składek, i ustanowienie pewniejszéj klassyfikacyi budynków, w miarę większego lub mniejszego niebezpieczeństwa ognia; co z uczuciem najgłębszéj wdzięczności przyznaje się.

Niektóre postanowienia zaprowadzone przez regulamin, nie miały jednak w praktycznem zastósowaniu korzystnych skutków, i niżéj najuniżeniéj podpisane, na 5ty Sejm prowincyalny zgromadzone wierne Stany Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, ośmielają się, życzenia z wielu stron objawione, starannie rozbierane i jednogłośnie za godne, za ważne uznane, u stóp tronu Waszéj Królewskiéj Mości z najpokorniejszą prośbą złożyć:

o Najłaskawsze onychże uwzględnienie.

1) Der §. 11 des Reglements spricht die Zwangs-Verpflichtung hinsichtlich der Versicherung eines jeden innerhalb der Provinz Posen belegenen Gebäudes aus, jedoch die im §. 7 speziell genannten Fabrikanlagen werden wegen zu großer Feuergefährlichkeit ausgeschlossen. Unter diesen feuergefährlichen Fabrikgebäuden werden No. 8 Schmieden, die nicht Stein- oder Metallbedachung haben, aufgeführt.

Wenn die Beschaffenheit der No. 1 bis 7 genannten großartigen Anlagen, als Pulvermühlen, Schwefel-Raffinerien, Stückgießereien, Zuckersiedereien, Anstalten zur Fabrikation von Terpentin, Firniß, Blausäure, Aether, Gas, Phosphor, Knallsilber u. s. w. in Betracht gezogen wird, so erscheint deren Ausschließung von der Feuerversicherung allerdings gerechtfertigt, und es scheint, in Vergleichung mit den genannten Anlagen, als ob unter dem No. 8 aufgeführten Ausdrucke »Schmieden« nur Schmelzhütten, Hochöfen, Eisen-, Kupfer- und Blechhämmer um so mehr verstanden sein sollten, als dieser fast nirgends im Reglement Erwähnung geschieht.

Der Ausdruck »Schmieden« ist jedoch bei Anfertigung der Feuer-Societäts-Lagerbücher von der Provinzial-Behörde im weitesten Sinne verstanden, und nicht allein Werkstätte gewöhnlicher Grobschmiede, sondern auch solcher Feuerarbeiter, deren Benennung in der Zusammensetzung mit dem Worte »Schmiede« gewöhnlich ist, als Kupfer-, Zeug-, Nagel-, Bohr-Schmiede und dergleichen, sind von der Versicherung ausgeschlossen.

Die Dachbedeckung in der hiesigen Provinz, ist in der Regel noch die hölzerne, und nur allmählig gewinnt in den Städten die Ziegelbedachung Raum. Es sind daher alle Gebäude mit nicht massiver Bedachung, in welchen sich Werkstätte von Schmieden, Kupferarbeitern, Nagel-, Bohr- und Zeug-Schmieden befinden, nicht allein selbst, sondern auch die im unmittelbaren Zusammenhange mit jenen Werkstätten stehenden Wohngebäude (§. 9 des Reglements) ganz von der Versicherung ausgeschlossen, und die mit massiver Bedachung versehenen derartigen Gebäude, statt der ihnen sonst reglementsmäßig zustehenden resp. 1sten bis 4ten Klasse, in die achte Klasse gesetzt worden. Auf

1) §. 11. regulaminu mówi o obowiązku przymusowym względem zabezpieczania każdego w obrębie Wielkiego Xięstwa Poznańskiego położonego budynku; zakłady jednakże fabryczne w §. 7. szczegółowo wyłuszczone, dla zbyt wielkiego niebezpieczeństwa ognia wyłącza. Pomiędzy temi budynkami fabrycznemi za niebezpieczne uznanymi, umieszczone są Nr. 8. kuźnie, nie będące pokryte dachówką lub metalem.

Zważywszy stan zakładów wielkich od Nr. 1. do 7. wymienionych, jako to młynów prochowych, raffineryi siarki, fabryk lania działł, fabryk cukru, zakładów do fabrykowania terpentyny, pokostu, kwasu wodosinego, eteru, gazu, fosforu, srebra i złota trzaskającego i t. d., wyłączenie ich od towarzystwa ogniowego zdaje się być usprawiedliwionem, i w porównaniu z rzeczonemi zakładami, i pod wyrażeniem »Kuźnie« pod Nr. 8. umieszczonem, tylko smelcarnie, huty żelaza, miedzi i blachy tém bardziéj rozumiane być powinny, gdyż regulamin nigdzie o takowych nie wspomina.

Wyrażenie »Kuźnie« zostało jednak przy sporządzaniu ksiąg towarzystwa ogniowego przez władzę prowincyalną w obszerniejszém znaczeniu zrozumianém, i nietylko kuźnie zwyczajnych kowali, ale i takich rzemieślników, ktorych nazwanie z wyrazem »Kowal« styczność ma, jako to kotlarzy, gwoździarzy, nożowników i tym podobnych są od zabezpieczenia wyłączone.

Pokrycie dachów w tutejszéj prowincyi zwyczajnie jest z drzewa, i tylko w miastach pokrycie dachówką zwolna rozprzestrzenia się. Nie tylko więc budynki nie pokryte kruszcem lub dachówką, w których się warsztaty kowali, kotlarzy, gwoździarzy, nożowników, świdrowników znajdują, ale i budynki mieszkalne w bezpośrednim połączeniu z témi warsztatami będące (§. 9. regulaminu) wyłączone są zupełnie od zabezpieczenia, a budynki podobne pokryte kruszcem lub dachówką umieszczono w klassie 8méj, zamiast służącéj im podług regulaminu resp. klassy 1éj do 4éj.

diese Weise sind viele Wohngebäude jetzt gar nicht gegen Feuersgefahr versichert, und die Eigenthümer derselben, welche seit dem Jahre 1804, der Einrichtung der Südpreußischen Feuer-Societät, ununterbrochen bis zum Jahre 1837 die Beiträge gezahlt haben, sehen sich nun ohne alles Verschulden aus einer Anstalt ausgeschlossen, gegen welche sie ihre oft sehr drückenden Verpflichtungen im vollen Maaße erfüllt haben.

Es scheint, daß hierzu kein hinreichender Grund vorliegt.

Die Werkstätten der gewöhnlichen Grob-, Huf-, Nagel-, Bohr- und Kupferschmiede sind nicht feuergefährlicher, als die Werkstätten anderer Feuer-Arbeiter, z. B. der Schlosser, der Klempner, welche letztere bei der Versicherung als gewöhnliche Gebäude behandelt werden. Ja, es kommt sogar in den Städten häufig vor, daß kleine Metall-Arbeiter nicht Eigenthümer sind und sich Werkstätte miethen müssen. Es wechselt nun der Nagel- oder Bohrschmied seine Werkstätte mit dem Klempner oder Schlosser, und nicht die Beschaffenheit des Gebäudes ist geändert, es hat auch nicht die Feuergefährlichkeit des Gewerbes etwa abgenommen, dennoch kann nun die Werkstätte, da sie nicht mehr Schmiede heißt, zur Versicherung verstattet werden.

Die Feuerungs-Anlagen aller dieser Feuer-Arbeiter unterscheiden sich wenig von einem gewöhnlichen Kochkamin, und das Feuerungsmaterial, die Kohle, scheint weniger gefährlich, als die Feuerung mit Holz.

Ueberdies befinden sich in den Werkstätten der Schmiede, sehr selten brennbare Stoffe und es läßt sich wohl behaupten, daß eine bei weitem größere Feuersgefahr bei dem Betriebe der Bäckereien, Brauereien, Seifensiedereien und dergleichen statt findet, als bei den genannten Metall-Arbeitern.

Das in der Vorbereitung begriffene, dem vierten Provinzial-Landtage zur Begutachtung vorgelegene, allgemeine Gewerbe-Polizei-Gesetz, spricht ebenfalls für die Ansicht, daß die Werkstätten gewöhnlicher Feuerarbeiter nicht höher zu klassifiziren sein würden, als gewöhnliche Gebäude.

Im Tit. II. des diesfälligen Entwurfes, werden die Gewerben behandelt, deren Betrieb von beson-

Tym sposobem wiele budynków mieszkalnych od niebezpieczeństwa ognia cale nie jest zabezpieczonych, a właściciele tychże, którzy od roku 1804, od urządzenia towarzystwa ogniowego Pruss południowych, nieprzerwanie do roku 1837. składki płacili, bez żadnéj winy widzą się być od składu wyłączeni, dla którego obowiązki często bardzo uciążliwe, rzetelnie wypełniali.

Zdaje się, iż do tego nie ma dostatecznego powodu.

Warsztaty zwyczajnych kowali, gwoździarzy, nożowników i kotlarzy niepodlegają bardziéj niebezpieczeństwu ognia jak warsztaty innych, pracujących przy ogniu, n. p. ślósarzy, blachnierzy, które to ostatnie przy zabezpieczeniu jak zwyczajne budynki uważane bywają. Zdarza się nawet często po miastach, iż fabrykanci małych robót kruszcowych nie są właścicielami, i warsztaty sobie najmować muszą. Gwoździarz więc lub świdernik zajmuje dom lub warsztat blachnierza, lub ślósarza i nawzajem, a stan budynku niezmienił się, nawet niebezpieczeństwo ognia dla rzemiosła nie zmniejszyło się, jednakowoż może teraz warsztat, ponieważ się nie nazywa kuźnią, do assekuracyi być przypuszczonym.

Zakłady do ognia wszystkich tych robotników ogniowych, mało się rozróżniają od zwyczajnych kominów do gotowania, a materyał opałowy, węgle, zdaje się być mniéj niebezpiecznym jak ogień z drzewa.

Oprócz tego znajdują się w warsztatach kowali rzadko kiedy przedmioty palne, i smiało twierdzić można, iż większe niebezpieczeństwo ognia przy robotach w piekarniach, browarach, gorzalniach, mydlarniach i tym podobnych miejsce ma, jak u tych, którzy kruszce wyrabiają.

Powszechne prawo policyjne procederowe, czwartemu sejmowi prowincyalnemu do zdania opinii przedłożone, również przemawia za zdaniem, iż warsztaty zwyczajnych robotników przy ogniu nie wyżéj klassyfikowane być powinny, jak zwyczajne budynki.

Tyt. II. tegoż projektu opisuje rzemiosło, którego zatrudnienie od szczególnych warun-

deren Bedingungen abhängig ist und der §. 31. führt die gewerblichen Anlagen auf, welche einer Genehmigung mit Rücksicht auf die Lage und die Beschaffenheit der Betriebsstätte bedürfen.

Unter diesen sind wohl Schmelzhütten, Hochöfen, Metallgießereien, Eisen-, Kupfer- und Blechhämmer ihrer besondern Feuergefährlichkeit wegen genannt; der kleinern gewerblichen Anlagen von Feuerungen, wie sie die Schmiede, Kupferarbeiter, Nagelschmiede u. s. w. bedürfen, aber gar nicht gedacht.

Diese Unterscheidung dürfte daher auch bei Klassifizirung der, mit einer gewißen Feuersgefahr verbundenen gewerblichen Anlagen, in Bezug auf die Feuer-Versicherung maaßgebend sein, und es scheint eine solche Ansicht auch bei Emanirung der neueren Feuer-Societät-Reglements geltend gemacht worden zu sein, denn in den Reglements für Gumbinnen vom 29. April 1838, für Sachsen vom 5. August 1838, für die Kur- und Neumark vom 19. September 1838, für Pommern vom 23. Februar 1840. sind die Schmieden keineswegs als besonders feuergefährliche Gebäude genannt, sondern den gewöhnlichen Gebäuden beigezählt worden.

Unter diesen Umständen glauben die getreuen Stände die allerunterthänigste Bitte sich erlauben zu dürfen:

Eure Königliche Majestät wolle Allergnädigst geruhen zu befehlen, daß die Werkstätten der kleinern Metall und Feuerarbeiter als der Grob-, Huf-, Bohr-, Zeugschmiede, so wie der Schlosser, Klempnern, Gelbgießer u. s. w. und die mit solchen Werkstätten in unmittelbarem Zusammenhange stehenden Wohngebäude in Absicht der Versicherung bei der Provinzial-Feuer-Societät, als gewöhnliche Gebäude klassifizirt werden sollen.

2) Durch die §§. 16. und 17. des Reglements ist vorgeschrieben, daß kein Gebäude höher als zu 90 pCt. seines gemeinen Werthes versichert werden darf, daß aber mit Beobachtung dieser Beschränkung die Bestimmung der Summe, auf welche der Gebäude-Besitzer bei der Societät Versicherung aufnehmen will, von ihm selbst abhänge, diese Summe aber durch die Zahl 25 theilbar sein müsse.

ków zawisło, a §. 31. wymienia zakłady rzemieślnicze, które ze względu na położenie i miejsce zakładu potrzebują pozwolenia władzy.

Pomiędzy temi smelcarnie kruszców, fafryki lania kruszców, huty żelaza, miedzi i blachy, dla ich szczególnego niebezpieczeństwa ognia są wymienione, lecz o mniejszych zakładach rzemieślniczych ogniowych, jakich kowale, kotlarze, gwoździarze i t. d. potrzebują, wzmianki nie ma.

Różnica ta powinna więc przy klassyfikowaniu zakładów rzemieślniczych, połączonych z pewnym niebezpieczeństwem ognia, co do zabezpieczenia od ognia za podstawę służyć, i zdaje się, iż przy ogłoszeniu nowszych regulaminów towarzystwa ogniowego, zdanie to za stanowcze przyjętem zostało, gdyż w regulaminach dla Gąbina z dnia 29. Kwietnia 1838, dla Elektoralnéj i Nowéj Marchii z d. 19. Września 1838., dla Pomeranii z dnia 23. Lutego 1850., kuźnie nie są bynajmniéj wymienione jako budynki szczególniéj niebezpieczeństwu ognia podlegające, lecz owszém do zwyczajnych budynków policzone.

Z tych przyczyn wierne Stany sądzą się być powodowanymi do najuniżeńszéj prośby:

ażeby Wasza Królewska Mość Najłaskawiéj rozkazać raczył, iż warsztaty mniejszych wyrobników kruszcem i pracujących przy ogniu, jako to: kowali, gwoździarzy, świdrowników, jako też ślósarzy, blachniarzy, mosiężników i t. d., i budynki mieszkalne z tymi warsztatami w bezpośredniém połączeniu będące, celem zabezpieczenia przy prowincyalném towarzystwie ogniowém, jako zwyczajne budynki klassyfikowane być mają.

2. W §§. 16. i 17. regulaminu przepisaném jest, iż żaden budynek wyżéj jak na 90 od sta swéj zwyczajnéj wartości zabezpieczonym być nie ma, iż jednakże przy zachowaniu tego ograniczenia oznaczenie summy, na jaką właściciel budynku assekuracyą u towarzystwa przyjąć chce, od właściciela samego zależy, lecz summa ta przez liczbę 25 powinna się dać dzielić.

Hiernach stellt sich das Minimum der Versicherungs-Summe eines Gebäudes auf 25 Rtlr. fest, und es hat also der Eigenthümer das Recht, dieses Minimum als Versicherungs-Summe zu begehren, wenn auch sein Gebäude einen bei Weitem größern Werth hat.

Diese Bestimmung scheint in mehrfacher Rücksicht bedenklich und besonders in Bezug auf die Städte.

Unverstand und Leichtsinn können einen Gebäude-Eigenthümer veranlassen, die Versicherungs-Summe bis zu dem zulässigen Minimo herunterzusetzen, und im Falle eines Brand-Unglücks entgehen ihm die Mittel der Wiederherstellung; die Baustelle bleibt daher unbebaut und die besteuerbare Substanz des Grundstücks geht der Kommune verloren. — Befindet sich ein Ort nicht ganz besonders in einem Steigen der Gewerbethätigkeit und des Wohlstandes, wie dies zur gegenwärtigen Zeit wohl nur sehr selten in der hiesigen Provinz angetroffen werden dürfte, so ist auch keine Neigung zum Häuserbaue vorhanden.

Das Allgemeine Landrecht legt zwar den Orts-Behörden die Pflicht auf, durch den meistbietenden Verkauf, oder die unentgeltliche Ueberlassung der Baustelle, mit Auflage der Verpflichtung zum Wiederaufbau, an jeden Baulustigen, das Retablissement abgebrannter, von ihren Besitzern nicht wieder hergestellter Gebäude herbeizuführen; es ist jedoch eine solche Maaßregel ohne Wirkung, wenn es an Baulustigen überhaupt fehlt.

Ein Anderes ist es, wenn mit der Baustelle Brand-Entschädigungsgelder von einem gewissen Belange überwiesen werden können.

Würde nun diese willkürliche Herabsetzung der Versicherungs-Summe in einem Orte allgemein, so entstände die Besorgniß, daß bei einem vorkommenden allgemeinen Brand-Unglücke, der gänzliche Verfall eines Ortes unvermeidlich würde.

Was hierbei im Interesse der Kommune liegt, liegt auch eben so im Interesse des Staats.

Bleibt nämlich das gegenwärtige Grund- oder Rauchfangssteuer-Verhältniß bestehen, so entgehen dem Staate die Abgaben von wüste liegenden Baustellen; eine Fixation und Kontingentirung der Grundsteuer, wie sie dem vierten Landtage proponirt und als wünschenswerth anerkannt worden ist,

Podług tego, minimum summy assekuracyjnéj budynku na 25 talarów ustanowi się i właściciel ma prawo żądania tego minimum jako summy assekuracyjnéj, chociażby jego budynek daleko miał większą wartość.

Postanowienie to z wielu względów zdaje się być wątpliwém, szczególniéj co do miast.

Nierozsądek i lekkomyślność mogą właściciela budynku powodować do zniżenia summy assekuracyjnéj aż do dozwolonego minimum, a w przypadku pożaru pozbawiony jest środków odbudowania, miejsce budowli zostaje niezabudowaném, a gmina utraca substancyą gruntu podległą podatkowi. Jeżeli miejsce jakie nie wzrasta szczególnie w przemyśle rzemieślniczym i pomyślności, jak to w dzisiejszych czasach rzadko tylko w tutejszéj prowincyi natrafićby można, na ten czas i chęć do budowania domów nie pokaże się.

Powszechne prawo krajowe wkłada wprawdzie na władze miejscowe obowiązek sprzedaży publicznéj lub odstąpienia bezpłatnie miejsca zabudowania, z nakładem zobowiązania się do odbudowania budynków zgorzałych, przez właściciela na nowo niewystawionych, każdemu mającemu chęć do tego; środek ten zostanie jednak bez skutku, jeżeli na mających chęć do budowania w ogólności zbywać będzie.

Co innego jest, jeżeli z miejscem do budowania, summa wynagradzająca zgorzałe budynki w pewnéj ilości przekazana zostanie.

Gdyby takowe dowolne zniżenie summy assekuracyjnéj w miejscu jakiém powszechne było, obawiaćby się trzeba, iżby przy zajść mogącym ogólnym pożarze, zupełny upadek miejsca niezawodnym się stał.

To co przy tém w interessie gminy leży, leży także w interessie rządu.

Jeżeli się bowiem pozostanie przy obecnym stósunku podatku gruntowego i kominowego, utraca rząd podatki z miejsc niezabudowanych; fixacya i kontingentowanie podatku gruntowego, jak czwartemu Sejmowi proponowane i jako zgodne z życzeniem uznane zostało, by-

würden bei Festhaltung obiger Bestimmung des Feuer-Sozietäts-Reglements ganz unmöglich sein, da die Kommune als ein für das fixirte Kontingent aufkommendes Ganze kein Gewähr dafür hat, daß ihr die einzelnen Theile besteuerbar bleiben.

Es ist dieser Gegenstand weniger wichtig für die Landgemeinden, weil die Wohngebäude auf dem Lande in der Regel nur Wohn- und Wirthschaftsgebäude der Ländereien-Besitzer sind, diesen daher die Nothwendigkeit, abgebrannte Gebäude als integrirende Theile ihrer Besitzungen zu retabliren, zu nahe liegt, und überdies die besteuerbare Substanz, die hauptsächlich in den Ländereien besteht, nicht verloren geht; es trifft daher die willkürliche Herabsetzung der Versicherungs-Summe ganz besonders nur die Städte nachtheilig, in denen das Gebäude in der Regel die ganze Substanz des Grundstücks ausmacht.

Gestützt auf diese Gründe wagen die unterzeichneten treugehorsamsten Stände Ew. Majestät allerunterthänigst zu bitten:

Allerhuldreichst den §. 27. des Feuer-Sozietäts-Reglements dahin deklariren zu wollen, daß die Heruntersetzung der Gebäude-Versicherungs-Summen in den Städten, nur in so weit willkürlich bleiben dürfe, als solche nicht unter der Hälfte des Werths begehrt wird.

3) Die §§. 16. et seq. des Reglements bestimmen, daß eine förmliche Taxe des durch Feuer zerstörbaren Theils der zu versichernden Gebäude nicht erforderlich, sondern eine möglichst genaue und treue Beschreibung genüge, zu welcher ein Muster gegeben ist.

Es ist der praktische Nutzen dieser Beschreibung auf keine Weise zu erkennen, und Niemand, auch nicht der größte Techniker, wird im Stande sein: den Werth eines Gebäudes abzuschätzen, wenn er nur die Beschreibung vor sich hat; wenigstens ganz gewiß nicht mit solcher Genauigkeit, daß die Differenz nicht über $\frac{1}{10}$ beträge.

Die Vorschrift ist nur, daß das Maximum der Versicherungs-Summe nicht über $\frac{9}{10}$ des Werthes des Gebäudes hinausgehen, und daß die Orts-Behörde pflichtmäßig attestiren soll, daß die angesprochene Versicherungs-Summe den muthmaaßlichen Werth des Gebäudes, nach den im §. 22. aufgestellten Begriffen nicht übersteige.

łoby przy utrzymaniu powyższych postanowień regulaminu towarzystwa ogniowego wcale nie podobném, gdyż gmina jako ogół odpowiadający za ustanowiony kontingent, nie miałaby żadnéj ewikcyi za to, iż pojedyńcze części podatek opłacać będą.

Przedmiot ten mniéj ważnym jest dla gmin wiejskich, gdyż budynki na wsi zazwyczaj są budynkami mieszkalnemi i gospodarskiemi właścicieli ról, im więc aż nadto zależy na odbudowaniu budynków zgorzałych, jako części uzupełniających ich posiadłość; przy tém nie utraca się substancyi podległéj podatkom, składającéj się szczególnie z ról. Dowolne więc zniżenie summy assekuracyjnéj szczególnie z uszczerbkiem jest dla miast, w których budynek zwykle całą substancyą nieruchomości stanowi.

Na mocy tych zasad ośmielają się niżéj podpisane najwierniejsze Stany Waszéj Królewsk. Mości najpokorniéj prosić:

o deklaracyą §. 27. regulaminu towarzystwa ogniowego w ten sposób, iż zniżenie summy assekuracyjnéj budynków tylko o tyle do woli pozostawione być ma, ile taż niżéj połowy wartości sięgać nie będzie.

3. Paragrafy 16. et seq. regulaminu stanowią, iż formalna taxa części przez pożar zniszczonemi być mogących budynku zabezpieczyć się mającego, nie jest potrzebną, lecz tylko ile możności dokładne i wierne opisanie wystarcza, do którego wzór jest dany.

Nie można w żaden sposób przyznać praktycznéj korzyści takiego opisania, i nikt, nawet największy technik nie będzie w stanie, wartość budynku oszacować, jeżeli tylko opis przed sobą ma; przynajmniéj nie z taką dokładnością, aby różnica nad $\frac{1}{10}$ nie wynosiła.

Przepis tylko jest, żeby maximum summy assekuracyjnéj nad $\frac{9}{10}$ wartości budynku nie przechodziło, i żeby władza miejscowa sumiennie zaświadczyła, iż rzeczona summa assekuracyjna domniemanéj wartości budynku, podług skazówek w §. 22. danych, nie przechodzi.

Was also einem geübten Techniker nicht möglich ist, das soll die Orts-Behörde mit einem Blicke überschauen, und auch auf den relativen Werth der Bauarbeit und der Materialien Rücksicht nehmen.

Die Angaben der Ortsbehörden können unter solchen Umständen nur schwankend und willkürlich sein, entbehren alles soliden Grundes, und die Prüfung bei der Provinzial-Direktion hat eben so wenig eine sichere Basis.

Bei Einrichtung der neuen Feuer-Sozietät fand sich für die Ortsbehörden in den frühern technischen Werthstaxen der Gebäude ein Auskunftsmittel; sie befindet sich aber ohne allen Anhalt, wenn eine Veränderung, respektive Erhöhung der Versicherungs-Summe beantragt wird. Ein Zurückgehen auf die frühere Beschreibung ist unstatthaft, es muß also eine neue angefertigt werden, und da die Ortsbehörde aus dieser allein den Werth nicht beurtheilen kann, so muß sie, wenn sie gewissenhaft verfahren und nicht willkürlich zu Werke gehen will, dennoch eine technische Werths-Taxe anfertigen lassen, um den beantragten höheren Versicherungssatz beurtheilen zu können.

Um also den Werth eines Gebäudes auch nur muthmaßlich festzustellen, ist eine technische Werths-Taxe unentbehrlich; noch dringender wird dieselbe aber bei Feststellung der Vergütung für partielle Brandschäden.

Hat ein solcher Statt gefunden, so, daß ein Neubau nicht erforderlich ist, so soll nach §§. 40. et seq. des Reglements die Abschätzung sich nicht auf eine bestimmte Geldsumme einlassen, sondern die vernichtete Quote des ganzen versicherten Objekts ins Auge fassen und mit einem Worte aussprechen, welcher aliquote Theil des Werthes vernichtet worden ist.

Das Gebäude ist nun vielleicht zur Hälfte niedergebrannt, aus der Gebäude-Beschreibung, die keine Zahlen und Werthsangaben enthält, ist kein Anhalt zu finden; die zur Abschätzung zugezogenen Sachverständigen fragen umsonst nach einer Taxe, und wenn sie endlich den Schaden in einer Geldsumme ausdrücken wollen, so erhalten sie den Bescheid durch den Abschätzungs-Dirigenten, daß sie dies ja gerade nicht sollen, sondern daß sie die einfache Proportion zwischen demjenigen Theile des

Co więc wprawnemu technikowi niepodobném jest, to władza miejscowa jedném spojrzeniem przejrzeć i jeszcze na wartość ściągającą się do robót budowniczych i materyałów wzgląd mieć ma.

Podania władz miejscowych przy takich okolicznościach, mogą tylko być niepewne i dowolne, zbywa im na stałéj zasadzie, i dochodzenie tychże przy Dyrekcyi prowincyalnéj również pewnéj podstawy nie ma.

Przy urządzeniu nowszego towarzystwa ogniowego, znalazł się dla władz miejscowych w dawniejszéj technicznéj taxie wartości budynków sposób wypośrodkowania, ale się trzymać tego nie można, jeżeli o zmianę respective podwyższenie summy assekuracyjnéj wniesiono. Odwoływanie się do dawniejszego opisu nie ma miejsca, nowy więc sporządzony być musi, a że władza miejscowa z niego samego wartości wynaleść nie może, musi zatém, jeżeli sumiennie postępować i dowolnie działać nie chce, techniczną taxę wartości sporządzić kazać, aby być w możności osądzenia żądanéj wyższéj summy assekuracyjnéj.

Aby więc wartość budynku, chociaż tylko na domniemanie ustanowić, techniczna taxa wartości niezbędną jest, a jeszcze potrzebniejszą okazuje się przy ustanowieniu wynagrodzenia za cząstkowe szkody z pożaru wynikłe.

Jeżeli się takowa przytrafiła, tak iż zupełnie nowa budowla niepotrzebną jest, natenczas podług §§. 40. et seq. oszacowanie nie ma się wdawać w pewną summę pieniężną, ale na stósowną część całego zabezpieczonego przedmiotu uważać i jedném słowem wyrzec, jaka część wartości zniszczoną została.

Budynek spalił się więc może do połowy, z opisu budynku niezawierającego żadnych liczb ani podań wartości, nie można nic powziąść; znawcy przywołani do oszacowania, na próżno pytają się o taxę, a gdy nareszcie szkodę w summie pieniężnéj wyrazić chcą, otrzymują odpowiedź od kierującego oszacowaniem, iż tego właśnie czynić nie mają, tylko pojedyńczą proporcyą między tą częścią wartości budowli, która zniszczała, któréj zatém

versicherten Bauwerthes, welcher vernichtet ist, den sie also nicht mehr sehen können und demjenigen, welcher ungestört geblieben ist, feststellen sollen.

Es sind Fälle vorgekommen, daß zwei Sachverständige den aliquoten Theil auf $\frac{1}{80}$, und zwei Andere auf $\frac{1}{8}$ angaben, und diese Leute waren vor Abgabe ihrer Erklärung zur Gewissenhaftigkeit ermahnt, darauf vereidet worden und sonst in ihrem Fache nicht unerfahren.

Diese in der That unpraktische Art, einen Brandschaden abzuschätzen, giebt zu solchen auffallenden Resultaten Veranlassung; die Vergütung des Beschädigten hängt gewissermaßen vom Zufall ab, und es ist nicht die geringste Wahrscheinlichkeit für die Richtigkeit der bewilligten Entschädigung, wenn die vernichtete Quote des ganzen versicherten Objekts ermittelt werden soll.

Wäre aber eine Taxe des Gebäudes vorhanden, so fände die Feststellung eines partiellen Brandschadens ohne Schwierigkeit statt.

Der verbrennbare Theil des Gebäudes soll nur versichert werden; folglich müssen die unverbrennbaren Theile besonders bezeichnet werden. Der Werth der letzteren kann in seinem Betrage, um jeden Zweifel zu beseitigen, in der Taxe ante lineam aufgenommen, der Werth der verbrennlichen aber intra lineam eingetragen werden. So wird ein jeder, der auch nicht Techniker ist, bei partiellen Schäden leicht den Werthsbetrag ermitteln und die Vergütung nach Verhältniß der Versicherung berechnen können.

Es genügen für diesen Zweck ganz generelle Taxen, wie diese in der letzten Zeit bei den mit dem 1sten Januar 1837. aufgelöseten Provinzial-Städte-Feuersozietät gebräuchlich waren, und die Anfertigung derselben erfordert nicht mehr Zeit als die jetzt übliche Gebäude-Beschreibung.

Die Anfertigung von Taxen ist also nicht nur für die Ueberzeugung, daß die Versicherung nicht über den Werth beantragt wird, sondern auch zur Sicherung des Betheiligten, daß bei vorkommenden Brandschäden die möglichst genaue Ermittelung seiner Entschädigung Statt findet, unerläßlich, und diese Momente sind auch ohne Zweifel bereits bei Entwerfung anderer Provinzial-Reglements der-

widzieć nie mogą, a tą częścią, która niezniszczoną została, ułożyć mają.

Zdarzały się przypadki, iż dwóch znawców część takową na $\frac{1}{80}$, a dwóch drugich na $\frac{1}{8}$ podało, i ludzie ci zostali przy podaniu swych deklaracyj do sumienności napomnieni, na to przysięgę wykonali i zresztą w swym zawodzie byli doświadczonymi.

Sposób ten w istocie niepraktyczny oszacowania szkody przez pożar wyrządzonéj, daje powód do rezultatów tak szczególnych; wynagrodzenie uszkodzonego zależy niejako od przypadku, i nie masz najmniejszego podobieństwa za rzetelnością udzielonego wynagrodzenia, jeżeli zniszczona kwota całego zabezpieczonego przedmiotu, wypośrodkowaną być ma.

Gdyby zaś taxa budynku istniała, ustanowienie częściowéj szkody przez pożar, bez trudności nastąpić by mogło.

Tylko części budynku spalić się mogące zabezpieczone być mają; części więc nie mogące się spalić osobno opisane być muszą. Wartość tych ostatnich może być w swéj ilości, dla usunięcia wszelkiéj wątpliwości, w taxie ante lineam umieszczoną, wartość zaś części spalić się mogących intra lineam położoną. Tym sposobem każdy, nawet niebędąc technikiem, przy częściowych szkodach łatwo ilość wartości wypośrodkować i wynagrodzenie w stósunku do zabezpieczenia obrachować może.

Na ten cel dostateczne są generalne taxy, jak takowe w ostatnich czasach przy prowincyalném towarzystwie ogniowém miast w dniu 1. Stycznia 1837 rozwiązaném używane były, i sporządzenie takowych nie potrzebowałoby więcéj czasu, jak opisanie budynku teraz zastósowane.

Sporządzenie więc taxy nie tylko dla przekonania, iż nieżądano zabezpieczenia nad wartość, ale i dla pewności uszkodzonego, iż przy zajść mogących szkodach przez pożar, wypośrodkowanie wynagrodzenia jego ile możności dokładne nastąpi, nieodbicie jest potrzebném, i momenta te zapewne téż przy wypracowaniu innych regulaminów w ten sposób zastósowane

gestalt maaßgebend gewesen, daß die ohne praktischen Werth zu betrachtenten Gebäude-Beschreibungen beseitigt, und Werths-Taxen für die Aufnahme der Versicherung und die Feststellung des partiellen Schadens eingeführt sind, wie die Reglements für Sachsen vom 5. August 1838., für Preußen vom 29. April 1838., und für Pommern vom 23. Februar 1840. bezeugen.

Endlich sind die Taxen deshalb noch so höchst wichtig, daß daraus der verbrennbare und unverbrennbare Theil des Gebäudes hervorgeht.

Der §. 16. des Posener Reglements schreibt vor, daß die Versicherungs-Summe den gemeinen Werth derjenigen Theile des versicherten Gebäudes, welche durch Feuer zerstört oder beschädigt werden können, nicht übersteigen soll.

Bei Berechnung partieller Schäden werden aber selbst die massiven Umfassungs-Mauern der ersten Etage als zerstörbar, und der Werth derselben als mitversichert betrachtet, folglich in der Entschädigungs-Rechnung dem Theile des Gebäudes zugerechnet, für welchen der Eigenthümer als Selbstversicherer gilt.

Auf diese Weise wird die Entschädigung eines nicht zu den vollen $\frac{9}{10}$ des Werthes der gesammten verbrennbaren und unverbrennbaren Theile versicherten Gebäudes, das einen partiellen Schaden erleidet, so unbedeutend, daß der ganze Zweck der Versicherung verloren geht, und der Versicherte ohne Hoffnung auf Schadenersatz Beiträge zahlt.

Dieser Uebelstand kommt daher, daß die Gebäudebeschreibung, die der Versicherung zum Grunde liegt, keine Auskunft von dem giebt, was verbrennbar ist oder nicht, daß daher nur willkürliche Festsetzungen der Entschädigung in dieser Beziehung vorkommen können.

Die getreuen Stände wagen daher, zu den Stufen des Thrones Ew. Königlichen Majestät die allerunterthänigste Bitte niederzulegen:

die hier geschilderten Mängel des Reglements einer Prüfung Allergnädigst unterwerfen lassen und eine Abhülfe unser oben ausgedrückten Wünschen entsprechend Allerhuldreichst verordnen zu wollen.

4) Die §§. 15. und 27. des Reglements bestimmen, daß der Eintritt in die Sozietät, mit den davon abhängenden rechtlichen Wirkungen, nur zweizostały, iż opisania budynków, jako bez praktycznéj wartości uważane usunięto, i taxy wartości dla przyjęcia zabezpieczenia i ustanowienia częściowéj szkody zaprowadzono, jak to regulamina dla prowincyi Saskiéj z dnia 5go Sierpnia 1838, dla Pruss z dnia 29go Kwietnia 1838 i dla Pomeranii z dnia 23go Lutego 1840 okazują.

W reszcie taxy są dla tego tak bardzo ważne, ponieważ z nich dojść można części budynku ogniem spłonąć mogących i niemogących.

Paragraf 16. regulaminu poznańskiego przepisuje, iż summa assekuracyjna nie ma przewyższać pospolitéj wartości tych części zabezpieczonego budynku, które przez pożar zniszczone lub uszkodzone być mogą.

Przy obrachowaniu szkód częściowych, nawet ściany murowane pierwszego piętra jako podlegające zniszczeniu i wartość tychże jako również zabezpieczona uważa się, a zatém w obrachunku wynagrodzenia, do tych części budynku doliczają się, względem których właściciel jako sam zabezpieczający uchodzi.

Tym sposobem wynagrodzenie budynku niezabezpieczonego do zupełnéj $\frac{9}{10}$ wartości wszystkich części mogących i niemogących być spalonymi, który częściową szkodę poniesie, tak małoznaczném będzie, iż cały zamiar assekuracyi utraca się, a zabezpieczony płaci składki bez nadziei wynagrodzenia szkody.

Niedogodność ta z tąd pochodzi, iż opisanie budynków, będące podstawą assekuracyi, nieudziela wiadomości, co może być spalonem a co nie, że zatém tylko dowolne ustanowienia wynagrodzenia w tym względzie zachodzić mogą.

Wierne Stany ośmielają się u stóp Tronu Waszéj Królewskiéj Mości najuniżeńszą złożyć prośbę:

ażeby Wasza Królewska Mość rozbiór niedostateczności regulaminu tu opisanych, i zaradzenie tymże podług życzeń naszych wyżéj wyrażonych, Najlaskawiéj rozporządzić raczył.

4) Paragrafy 15. i 27. regulaminu stanowią, iż przystęp do towarzystwa, z skutkami prawnemi od tego zawisłemi, tylko dwa razy do

mal im Jahre, nämlich: mit dem Tagesbeginn des 1. Januars und des 1. Juli, Statt finden, und ein Jeder nur in diesen Perioden die bisherigen Versicherungs-Summen erhöhen oder heruntersetzen lassen kann, und der §. 80. verordnet sogar, daß Jedermann, welcher in dem Fall ist, der Sozietät mit dem nächstbevorstehenden Eintritts-Termine als neuer Interessent beizutreten, sein Gesuch wenigstens zwei Monate vorher, an den Kreis-Feuer-Sozietäts-Direktor gelangen lassen muß.

Diese Einschränkung führt sehr nachtheilige Folgen mit sich. Nur selten ist die Vollendung eines Neubaues oder eines beträchtlichen Reparaturbaues gerade so zu erzielen, daß die erforderlichen zwei Monate vor dem nächsten Eintritts-Termine noch zu Gebote stehen.

Die Interessenten, welche Versicherung neuer Gebäude, oder Erhöhungen wegen beträchtlicher Baukosten-Verwendungen begehren, müssen also auf die Genehmigung ihrer Anträge oft ein halbes Jahr und darüber verzichten, und sind während dieser Zeit der Gefahr, ihr Eigenthum ohne Entschädigung zu verlieren, ausgesetzt.

Diese große Mangelhaftigkeit des Instituts würde dadurch beseitigt, wenn Versicherungs-Anträge zu allen Zeiten angenommen werden müßten, wie dies auch bei der am 1. Januar 1837. aufgelöseten Feuer-Sozietät der Fall war. Es hat eine solche Einrichtung auch gar keine Schwierigkeit, denn anstatt, daß die angetragene Versicherung, wie jetzt, erst mit dem bevorstehenden Semester-Anfang in das Lagerbuch eingetragen wird und von dort ab in Gültigkeit tritt, kann dieselbe mit der Verpflichtung für den Interessenten, den ordentlichen Beitrag nach Verhältniß der bewilligten Klasse für das laufende Semester vollständig zu bezahlen, augenblicklich angenommen und derartige Beiträge, als für nachträglich bewilligte Versicherungen aufgekommen, in die Rechnung des betreffenden halben Jahres gestellt werden.

Auf diese Weise hätte es jeder Interessent in seiner Wahl, sein Eigenthum, sobald er die Nothwendigkeit fühlt, zu versichern.

Diese zum Schutze der Eigenthümer vollendeter Gebäude erforderliche Maaßregel, halten wir aber auch selbst in Bezug auf unvollendete Gebäude für nothwendig und eben so angänglich.

roku, to jest z rozpoczęciem dnia 1go Stycznia i 1go Lipca nastąpić, i każdy tylko w tych periodach dotychczasową summę assekuracyjną podwyższyć lub zniżyć dać może, a §. 80. przepisuje nawet, iż każdy znajdujący się w tym przypadku, iż do towarzystwa w najbliższém terminie przystępu jako nowy interessent przystąpić ma, podanie swoje przynajmniéj dwa miesiące przed tem, Dyrektorowi towarzystwa ogniowego powiatowego oddać winien.

Ograniczenie to pociąga za sobą bardzo szkodliwe skutki. Rzadko kiedy ukończenie nowéj budowli lub znacznéj reparacyi właśnie tak urządzooe być może, aby przepisane dwa miesiące przed najbliższym terminem przystępu, jeszcze do dyspozycyi były.

Interessenci, którzy sobie zabezpieczenia nowych budynków lub podwyższenia, dla znacznych wykładów na budowlę życzą, muszą więc często pół roku i dłużéj na przyjęcie ich wniosków czekać, i przez ten czas wystawieni są na niebezpieczeństwo stracenia swéj własności bez wynagrodzenia.

Temu wielkiemu niedostatkowi instytutu zaradzićby można, gdyby podania względem zabezpieczenia, każdego czasu przyjęte być musiały, jak to miało miejsce przy towarzystwie ogniowém rozwiązaném pod dniem 1go Stycznia 1837 roku. Takowe urządzenie nie podpada téż żadnym trudnościom, gdyż zamiast tego, iż podanie o zabezpieczenie dopiero z rozpoczęciem nadchodzącego półrocza w księgę wciągnięte zostanie i od tego czasu jest ważném, podanie takowe przy zobowiązaniu interessentów, do opłacenia składek w stósunku do dozwolonéj klassy za bieżące półrocze każdego czasu przyjęte, a podobne składki, jako urosłe za assekuracye dozwolone po czasie, w rachunku właściwego półrocza umieszczone być mogą.

Tym sposobem każdy interessent byłby w mocy assekurowania swéj własności, skoro tego widzi potrzebę.

Środki te potrzebne dla obrony właścicieli ukończonych budynków, uznajemy nawet i ze względu na niedokończone budynki, za konieczne i do tych ściągające się.

Der §. 64. des Reglements bewilligt zwar auch für im Bau begriffene Gebäude, und selbst für auf der Baustelle befindliche Materialien eine Entschädigung, doch soll diese nach der Versicherungs-Summe des abgebrannten Gebäudes abgemessen werden.

Wenn also ein Retablissementsbau in weit beträchtlicherem Umfange aufgeführt wird, so wird die bewilligte Entschädigungs-Quote in keinem Verhältnisse zu dem Verluste stehen, und die Bewilligung überdies noch ihre große Schwierigkeiten haben, da sie von einer umständlichen Beweisführung abhängig gemacht werden muß.

Die Bestimmung des §. 64. würde daher ganz wegfallen können, wenn es gestattet wird, auch unvollendete Gebäude zu jeder Zeit zu versichern; und es könnte dies keine Bedenklichkeiten haben, wenn die Versicherung nur auf technischen Werths-Taxen gegründet wird.

Da nun ferner der Kreis-Landrath die Funktionen eines Kreis-Feuersozietäts-Direktors versieht, und ihm eine Beurtheilung der Vollständigkeit der Versicherungs-Anträge unbedenklich eingeräumt werden kann, so halten die getreuen Stände es für sehr wünschenswerth:

daß die Versicherung eines Gebäudes, wenn der Interessent deren augenblickliche Gültigkeit wünscht, und gegen den Antrag sonst keine Bedenklichkeiten Statt finden, mit dem Tage in Kraft tritt, an welchem der Antrag dem Kreis-Feuer-Sozietäts-Direktor eingehändigt wird.

Diese Einrichtung würde auch dadurch, daß der Interessent die vollen Halbjahres-Beiträge zu übernehmen hat, gerechtfertigt.

Euer Königlichen Majestät Allerhöchsten Weisheit und Gnade, stellen auch die vorstehenden Anträge die getreuen Stände allerunterthänigst anheim.

Endlich ist den getreuen Ständen noch eine Bitte der mit Westpreußen und den zur Westpreußischen adelichen Feuer-Sozietät gehörigen Ortschaften grenzenden Gemeinen vorgelegt, welche die getreuen Stände sich erlauben, zu den Stufen des Thrones Euer Königlichen Majestät mit der allerunterthänigsten Bitte:

um Allergnädigste Abhülfe

niederzulegen.

Paragraf 64. regulaminu dozwala wprawdzie wynagrodzenie za budynki dopiero stawiające się, i nawet za materyały znajdujące się na miejscu budowli, lecz takowe podług summę assekuracyjnéj spalonego budynku ustanowione być ma.

Jeżeli więc nowa budowla w miejsce starego budynku w daleko większéj obszerności wykonaną zostaje, dozwolona część wynagrodzenia nie stoi w żadnym stósunku do straty, i udzielenie onego z trudnościami jest połączone, gdyż zawisł od wyprowadzenia obszernego dowodu.

Postanowienie §. 64. mogło by więc zupełnie upaść, gdyby dozwolono było i niedokończone budynki każdego czasu assekurować, i niemogłoby to mieć żadnéj wątpliwości, byleby tylko zabezpieczenie zasadzało się na technicznéj taxie wartości.

Ponieważ także Radzca ziemiański powiatu, funkcyą Dyrektora towarzystwa ogniowego sprawuje, i jemu osądzenie dostateczności wniosków o zabezpieczenie bez wątpienia przyznane być może, życzeniem więc jest wiernych Stanów:

aby zabezpieczenie budynku, jeżeli interessent tego sobie życzy i przeciw wnioskowi zresztą żadne wątpliwości niezachodzą, z dniem tym ważném było, w którym podanie Dyrektorowi towarzystwa ogniowego powiatowego wręczone zostało.

Urządzenie to usprawiedliwia się także przez to, iż interessent zupełnie składki półroczne przejąć musi.

Waszéj Królewskiéj Mości mądrości i łasce wierne Stany także powyższy wniosek do rozstrzygnienia najuniżeniéj poddają.

Wiernym Stanom została nareszcie jeszcze przedłożona petycya gmin, granicących z zachodniemi Prussami, z miejscami należącymi do szlacheckiego towarzystwa ogniowego zachodnio pruskiego, którą wierne Stany ośmielają się u stóp Tronu W. K. Mości z najuniżeńszą prośbą złożyć,

o Najłaskawsze onejże rozwiązanie.

Die Reglements der Westpreußischen adelichen Feuer-Sozietät, enthalten keine den §§. 124. und 126. des Posener Reglements entsprechende Bestimmungen, hinsichtlich der Bewilligung von Prämien und Vergütigung für, beim Löschungsgeschäfte beschädigten Utensilien.

Wenn nun Gemeinen, die zur Posener Feuer-Sozietät gehören, benachbarten, der Westpreußischen adlichen Feuer-Sozietät inkorporirten Ortschaften bei Brand-Unglück mit Spritzen und Löschgeräthen zu Hülfe eilen, so erhalten dieselben weder Prämien noch Entschädigungen für vernichtete Geräthe, und sie befinden sich offenbar im Nachtheile gegen andere Sozietäts-Mitglieder der hiesigen Provinz.

Die getreuen Stände halten daher eine, der Westpreußischen adlichen Feuer-Sozietät aufzuerlegende Verpflichtung für unerläßlich, in Fällen, wo den ihr incorporirten Ortschaften bei Brandunglück von Gemeinen des Posener Sozietäts-Verbandes mit Spritzen und Löschgeräthen Hülfe gewährt wird, dieselben Prämien und Entschädigungan zu bewilligen, wie sie die §§. 124. und 126. des Posener Reglements für die darin bestimmten Fälle festsetzen.

Posen, den 21. April 1841.

18.

Feuer-Societäts-Bestände und Reste.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Nach Einführung des allerhöchsten Provinzial-Feuer-Societäts-Reglements vom 5. Januar 1836., sind die Fonds der aufgelöseten Societät abgesondert verwaltet worden.

Aus dem Abschlusse der Rechnungen geht hervor, daß der Warschauische Feuer-Societäts-Resten-Fonds mit einem Deficit von

Rthlr.	Sgr.	Pf.
11888.	5.	2.

bei dem Fonds vom 1. Juni 1815. bis ult. December 1836. in Vorschuß steht.

Regulamin towarzystwa ogniowego szlacheckiego Pruss zachodnich, nie zawiera żadnych przepisów odpowiednich §§. 124. i 126. regulaminu Poznańskiego, względem dozwolenia premiów i wynagrodzenia za utensylia uszkodzone przy gaszeniu ognia.

Jeżeli więc gminy należące do towarzystwa ogniowego poznańskiego, sąsiedzkim miejscom wcielonym do szlacheckiego towarzystwa ogniowego Pruss zachodnich, przy pożarze z sikawkami i narzędziami do gaszenia w pomoc idą, nieotrzymują ani premii ani wynagrodzenia za zniszczone narzędzia, i przez to w porównaniu z innemi członkami towarzystwa tutejszéj prowincyi są stratnymi.

Wierne Stany uznają więc włożenie obowiązku na towarzystwo ogniowe szlacheckie Pruss zachodnich za nieodbicie potrzebne, aby takowe w przypadkach, gdzie miejscom do niego wcielonym, gminy związku towarzystwa poznańskiego przy pożarze z sikawkami i narzędziami do gaszenia w pomoc przychodzą, te same premia i wynagrodzenia dozwoliło, jakie §§. 124. i 126. regulaminu Poznańskiego w przypadkach tamże oznaczonych stanowią.

Poznań, dnia 21. Kwietnia 1841.

18.

Tyczy się uprzątnienia zapasów i zaległości dawnych towarzystw ogniowych.

Tyt.

W skutek zaprowadzenia Najwyższego regulaminu dla towarzystwa prowincyalno-ogniowego w Wielkiém Xięstwie Poznańskiém z d. 5. Stycznia r. 1836., oddzielny nastąpił zarząd funduszów rozwiązanego towarzystwa.

Z rachunków tegoż wykazuje się w funduszu zaległości Xięstwa Warszawskiego deficit

Tal.	sgr.	fen.
w kwocie . . . . . 11,888.	5.	2.

z którą to ilością fundusz ten w funduszu od 1. Czerwca 1815. do ostatniego Grudnia 1836. jako forszus jest umieszczony.

Zur theilweisen Deckung desselben, ist ein Fonds von . . . . . 3885. 1. 11. vorhanden, der hierauf zu verwenden, und dadurch obiges Deficit auf . . . . . 8003. 3. 3. ermäßigt sein würde.

Dagegen schließt der zweite Fonds mit Hinzurechnung der freilich wohl nur zum geringsten Theil einziehbaren Einnahme-Reste von 1509 Rthlr. 8 Sgr. 1 Pf. und respective 571 Rthlr. 25 Sgr. 5 Pf. mit einem Bestande bei dem Städtefonds von

	Rthlr.	Sgr.	Pf.
	13280.	24.	7.
und bei dem Landfonds von . . .	14837.	6.	6.
zusammen mit dem Bestande von	28118.	1.	1.

Aus diesen Beständen werden noch einige theils bereits verheißene, theils solche Brand-Entschädigungen, über welche noch Prozeß schwebt, gezahlt werden müssen, die jedoch den Betrag von 1000 Rthlr. nicht übersteigen werden.

Diese Bestände sollen zwar nach §. 5. zu 4. der Ausführungs-Ordnung, den bei der Auflösung der alten Societät vorhanden gewesenen Theilnehmern jeder besonderen Societät pro rata ihrer Versicherungs-Summen erstattet und respective zu Gute gerechnet werden.

In Erwägung aber, daß eine solche Vertheilung, namentlich wegen Feststellung des Legitimations-Punktes, in der Ausführung außerordentlich schwierig, und oft unmöglich sein würde; in Erwägung ferner, daß eine nochmalige Ausschreibung einer Nachschußrate, zur Deckung des obigen Deficits des Warschauischen Resten-Fonds, wozu nur dieselben Theilnehmer würden herangezogen werden können, einer höhern Anordnung widerspricht, und in Betracht, daß die neue Societät zur Deckung ihres bedeutenden Deficits mehr als einen halbjährigen Beitrag extraordinair einzahlen müßte, wenn hierzu nicht auf andere Weise beigetragen werden kann; unterfangen sich Ew. Königlichen Majestät getreuen Stände des Großherzogthums Posen, Allerhöchstdieselben unterthänigst zu bitten:

daß die Bestände der Feuer-Societät vom 1. Juni 1815. bis ult. December 1836., soweit dieselben sich nach erfolgter Auszahlung noch

Na pokrycie częściowo téj defalki znajduje się jeszcze fundusz w ilości . . . . . 3,885. 1. 11. przez co by się wspomniona defalka zmniejszyła na . . . . 8,003. 3. 3.

Natomiast wykazuje się z abszlussu drugiego funduszu po dodaniu zaległości percepty, które atoli zapewne w bardzo małéj tylko ilości ściągnąć się dadzą, w summie 1509 Tal. 8 sgr. 1 fen. i respective 571 Tal. 25 sgr. 5 fen. remanent, a to przy funduszu miejskim w kwocie

	Tal.	sgr.	fen.
	13,280.	24.	7.
przy funduszu zaś wiejskim	14,837.	6.	6.
w ogólności zatém w summie	28,118.	1.	1.

Z tych zapasów potrzeba będzie niektóre częścią przyobiecane, częścią zaś takie wynagrodzenia ogniowe wypłacić, względem których jeszcze się process toczy; atoli te summy 1000 Talarów nie przewyższają.

Remanenta te mają być wprawdzie podług §. 5. ad 4. ustawy wykonawczéj członkom każdego oddzielnego towarzystwa, którzy w czasie rozwiązania dawnego, takowe składali, pro rata ich summ assekuracyjnych zwrócone i respective onymże porachowane; lecz zważywszy, iż podział takowy, osobliwie ze względu na legitymacyą interessentów, nadzwyczajnie był trudnym do wykonania a niekiedy nawet niepodobnym; zważywszy daléj, iż powtórne wypisywanie dodatkowéj raty w celu zaspokojenia powyższéj defalki Warszawskiego funduszu reszt — do czego tylko ciż sami członkowie pociąganiby być mogli — sprzeciwia się wyższemu postanowieniu; nareszcie mając na uwadze, iż nowe towarzystwo ku zaspokojeniu znacznego swego długu, więcéj jak półroczną składkę extraordynaryjnie zapłacićby musiało, skoro tego innym sposobem zebrać nie można; z tych więc powodów odważają się Waszéj Krolewskiéj Mości wierne Stany Wielkiego Xięstwa Poznańskiego upraszać najuniżeniéj o dozwolenie:

aby zapasy towarzystwa ogniowego z czasu od 1. Czerwca 1815. aż do ostatniego Grudnia 1836., o ile się takowe po zaspo-

einiger Brand-Entschädigungen als disponible ergeben werden, zur vollständigen Deckung jenes Deficits beim Warschauischen Feuer-Societäts-Restenfonds und zur theilweisen Deckung des Deficits der neuen Societät verwendet werden dürfen, damit eine neue Ausschreibung von Beiträgen zur Deckung der in den beiden letzten Jahren vorgekommenen Brandschäden vermieden werde.

Posen, den 21. April 1841.

19.

Die Verwaltung der Feuer-Societät betreffend.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

In dem Allerhöchsten Reglement für die Provinzial-Feuer-Societät des Großherzogthums Posen vom 5. Januar 1836., ist durch §§. 67. 68. und 69. bestimmt worden, daß die obere Leitung der Feuer-Societätsgeschäfte, provisorisch Ew. Majestät Ober-Präsident führen soll, unter Beihülfe eines Raths der hiesigen Regierung; daß ebenso provisorisch die hiesige Regierungs-Hauptkasse die Funktion der Provinzial-Feuer-Societätskasse übernehmen und ihr zu diesem Zwecke ein eigener Buchhalter beigegeben werden soll, daß der dem Ober-Präsidenten beigeordnete Rath und der Buchhalter aus dem Feuer-Societäts-Fond angemessene Remunerationen zu erhalten haben, daß dagegen zu den Büreau-Geschäften die Subalternen der hiesigen Regierung benutzt und nur in so weit remunerirt werden sollen, als sonst den Staats-Fonds Mehrausgaben aufgebürdet werden würden.

Diese Form der Verwaltung ist indeß nur als eine vorläufige bezeichnet worden, und im §. 20. der Verordnung wegen Auflösung der früheren Feuer-Societäten und Ausführung des neuen Reglements vom 5. Januar 1836. haben des hochseligen Königs Majestät Allerhöchst-Ihren getreuen Ständen des Großherzogthums Posen ausdrücklich Allergnädigst vorbehalten, auf dem nächsten oder irgend einem später eintretenden Provinzial-Landtage, die Organisation einer besondern ständischen

kojeniu niektórych jeszcze wynagrodzeń ogniowych pozostaną, na zaspokojenie zaległości z czasu Xięstwa Warszawskiego, tudzież na pokrycie częściowo defalki nowego towarzystwa użyte być mogły, i aby tym sposobem zapobiegło się nowemu wypisywaniu składek na pokrycie wynagrodzeń ogniowych, które się z dwóch ostatnich lat należą.

Poznań, dnia 21. Kwietnia 1841.

19.

Zarząd towarzystwa ogniowego.

Tyt.

W najwyższym regulaminie dla towarzystwa prowincyalno-ogniowego W. Xięstwa Poznańskiego pod dniem 5. Stycznia r. 1836 wydanym, postanowiono w §§. 67., 68. i 69., iż zwierzchnictwo nad interesami tegoż towarzystwa tymczasowie oddaje się naczelnemu Prezesowi przy pomocy jednego z radzców regencyjnych; i że równie zarząd kassy tymczasowie przy głównéj kassie regencyjnéj, za przydaniem jéj jednego pomocnika, odbytym zostanie. Postanowiono oraz, aby radzca regencyjny naczelnemu Prezesowi assystować mający, jako też i pomocnik kassyerstwa z funduszów ogniowego towarzystwa odpowiadające pobierali wynagrodzenia; subalterni tutejszéj Regencyi zaś bezpłatnie prace odbywali, i o tyle tylko zostali remunerowani. o ile by kassie rządowéj z tąd jakiekolwiek urosły wydatki.

Forma téj Administracyi miała być uważana tylko za tymczasową, a §. 20. ustawy względem rozwiązania dawniejszego, a zaprowadzenia nowego regulaminu dla towarzystwa prowincyalno-ogniowego, przez ś. p. Najjaśniejszego Króla pod dniem 5tym Stycznia r. 1836 wydanéj, stanowi wyraźnie: iż wiernym Stanom W. Xięstwa Poznańskiego, zachowanem zostaje prawo, na pobliższym lub późniéj odbyć się mającym Sejmie, wnieść petycyą o organi-

Central=Verwaltungs=Behörde für die Immobiliar=Feuer=Societäts=Angelegenheiten von Neuem in Antrag zu bringen.

Bei Prüfung des von Ew. Majestät Ober=Präsidio uns vorgelegten Verwaltungs=Kosten=Etats und der Jahresrechnungen der Feuer=Societät pro 1837, 1838 und 1839. haben wir gefunden, daß die Central=Verwaltung höhere Kosten in Anspruch nimmt, als nach den oben allergehorsamst angeführten Bestimmungen anzunehmen gewesen sein dürfte. Der dem Ober=Präsidenten beigeordnete Regierungsrath bezieht ein Jahrgehalt von 400 Rthlr., zu Büreau=Bedürfnissen der Provinzial=Direktion, und zwar zur Remunerirung von Hülfsarbeitern, zu Schreiberei, Drucksachen ꝛc. sind 2200 Rthlr. jährlich bestimmt worden, und an Zuschuß zur Verwaltung der Provinzial=Institu=ten=Kasse, mit welcher die Feuer=Societäts=Kasse verbunden worden ist, muß die Feuer=Societäts=Kasse die Summe von 1750 Rthlr. jährlich beitragen, so daß die Gesammtkosten der Central=Verwaltung sich jährlich auf die Summe von 4350 Rthlr. belaufen.

Die vorliegenden Rechnungen ergeben sogar, daß in den Jahren 1837. bis incl. 1840. gegen den jetzt entworfenen Etat beinahe 530 Rthlr. jährlich mehr verausgabt, außerdem aber noch 1672 Rthlr. 15 Sgr. Gratifikationen in jenen vier Jahren bewilliget worden sind.

Dieser Erfolg dürfte den Allerhöchsten Bestimmungen des Reglements vom 5. Januar 1836., wodurch der Feuer=Societät die möglichste Berücksichtigung in Betreff der Verwaltungskosten zu Theil werden sollte, nicht entsprechen, und hat in unserer Versammlung den Wunsch hervorgerufen, die Central=Verwaltung der Feuer=Societäts=Angelegenheiten einer besonderen ständischen Behörde anvertraut zu sehen.

Indeß haben sich für diesen Wunsch und für eine an Ew. Majestät allerunterthänigst einzureichende Petition um huldreiche Gewährung dieses Wunsches nur 25 Mitglieder unserer Versammlung ausgesprochen, 17 Mitglieder aber haben sich dagegen erklären zu müssen geglaubt.

Die Majorität ist der Ansicht, daß die Kosten einer ständischen Central=Verwaltungs=Behörde nicht höher — vielleicht aber niedriger — zu stezacyą osobnéj stanowéj Władzy centralnéj, do zarządzenia interessami tegoż towarzystwa.

Przy rewizyi przełożonych nam teraz przez naczelne Prezydyum etatu i rachunków towarzystwa z lat 1837, 1838 i 1839 spostrzegliśmy, iż Administracya centralna więcéj kosztu wymaga, niżeli podług przytoczonych wyżéj przepisów usprawiedliwić się daje. Radzca regencyjny naczelnemu Prezesowi assystujący pobiera roczną pensyą Talarów 400. Na potrzeby biurowe Dyrekcyi prowincyalnéj, jako to na remuneracyą pomocników, na kancelaryą i na druki i t. d. 2200 Talarów, a kassie prowincyalno-Instytutowéj, zarządzającéj oraz funduszami ogniowego towarzystwa, Talarów 1750 rocznie w etacie przeznaczono, tak dalece iż ogólny koszt Administracyi centralnéj na rok 4350 Talarów wynosi.

Rachunki okazują nawet, iż w latach 1837 aż do 1840 włącznie, na Administracyą centralną jeszcze nad etat rocznie około 530 Talarów wydawano, nie rachując w to na gratyfikacye Talarów 1672 sgr. 15 w przeciągu tych czterech lat osobno wydanych.

Taki stan rzeczy nie odpowiada najwyższemu postanowieniu z dnia 5go Stycznia r. 1836, podług którego oszczędność w wydatkach szczególniéj uwzględnioną być miała, a z tąd powstało w zgromadzeniu naszém życzenie, by zarząd Administracyi centralnéj osobnéj Władzy stanowéj mógł być powierzony.

Za tém życzeniem i podaniem w tym przedmiocie petycyi do Najjaśniejszego Pana, okazała się tylko większość głosów 25, członków zaś 17 zdania tego niedzieliło.

Większość mniema: iż koszt Władzy stanowéj, nie będzie wyższy, a może nawet mniejszy, niżeli koszt teraźniejszéj Administracyi centralnéj; widzi oraz w najwyższém zastrze-

hen kommen werden, als die der jetzigen Central-Verwaltung; sie sieht in dem Allergnädigsten Vorbehalte, die bereits früher vom dritten Provinzial-Landtage allergehorsamst vorgetragenen Bitten erneuern zu dürfen, ein Zeichen Allerhöchsten Vertrauens, welchen zu entsprechen Pflicht sei, um so mehr, als andernfalls angenommen werden müßte, Ew. Majestät getreuen Stände hielten sich für unfähig zur Verwaltung des Provinzial-Eigenthums; — sie wird in der Allergnädigsten Gewährung ihrer Bitte die Gewährung desselben Rechtes sehen, welches andern Provinzen bereits zugestanden und von denselben gleichermaßen als Wohlthat erbeten worden ist; den gegen ihren Wunsch von der Minorität angeregten Zweifel, ob nicht jetzt für die Sicherheit des Fonds besser gesorgt sei, hält sie nicht für begründet, weil sie hofft, tüchtige und sichere Kassenbeamte zu finden, die den jetzigen Kassenbeamten um so weniger nachzusetzen sein würden, als auch der Staat über die Caution der Beamten hinaus für dieselben aufzukommen nicht verpflichtet sei. Die Majorität der Versammlung bittet daher Ew. Majestät allergehorsamst,

> huldreichst genehmigen zu wollen, daß die Central-Verwaltung für die Immobiliar-Feuer-Societäts-Angelegenheiten des Großherzogthums einer besondern ständischen Behörde anvertraut werde, und für diesen Fall uns allergnädigst zu gestatten, noch während der Dauer des gegenwärtigen Landtages zur Wahl der Beamten dieser Behörde schreiten zu dürfen.

Die Minorität unserer Versammlung hat sich gegen den Wunsch der Mitglieder erklärt, weil sie die bisherige Verwaltung für gut hält. Sie glaubt, daß die jetzige Verwaltung weit mehr dem Interesse der Societät entspreche, als eine ständische Verwaltung, daß die Verwaltungskosten sich bei einer ständischen Central-Verwaltungs-Behörde steigern werden, weil besondere Beamte angestellt werden müßten, die vielleicht weniger Sicherheit bieten könnten, als die jetzigen. Es würde darauf ankommen, für die Verwaltung Gebäude herzustellen, ein sicheres Kassen-Lokal zu beschaffen; dies Alles würde bedeutende Kosten verursachen, und doch würde, was die Kassen-Lokale betrifft, viel-

żeniu: ponowienie czynionych już na trzecim Sejmie najuniżeńszych przedstawień, dowód najwyższego zaufania, któremu odpowiedzić jest naszym obowiązkiem; tém bardziéj, że w przeciwnym razie moglibyśmy być posądzeni, iż Waszéj Królewskiéj Mości wierne Stany nie sądzą się być dojrzałemi do zarządzania własnemi funduszami. Nakoniec Najłaskawsze ich prośby wysłuchanie pociągnie tylko za sobą nadanie im prawa, które innym prowincyom Państwa już przyznane i od nich jako dobrodziejstwo przyjęte zostało. Kwestyą zaś przez mniejszość głosów zadaną: jakoby teraz fundusze większe miały bezpieczeństwo, większość tym zbija mniemaniem, iż spodziewa się znaleść zdatnych i pewnych urzędników kassowych, którzy teraźniejszym urzędnikom tym mniéj w kwalifikacyi wyprzedzić się dadzą, ile, że rząd za swoich kassyerów nad obręb ich kaucyi nie odpowiada. Z tych tedy przyczyn większość zgromadzenia uprasza Najjaśniejszego Pana najuniżeniéj:

> o najłaskawsze dozwolenie, by zarząd centralny towarzystwa ogniowego Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, powierzony był osobnéj Władzy stanowéj, a w tym razie wybór urzędników jeszcze w czasie teraźniejszego Sejmu przedsięwziętym być mógł.

Mniejszość naszego zgromadzenia oświadczyła się przeciw temu życzeniu większości, z tego powodu, iż dotychczasową Administracyą za bardzo dobrą być uznaje. Sądzi ona, iż zarząd teraźniejszy bardziéj interessowi towarzystwa odpowiada, niżeli Administracya stanowa; że utrzymanie takowéj kosztowniejsze będzie, gdyż osobnych urzędników postanowić wypadnie, którzy może mniejszą starczyć będą pewność niżeli teraźniejsi, i że potrzeba będzie o bezpiecznym dla kassy pomyślić lokalu, który do nowych wydatków da powód, a może by nie tak był pewnym jak przy teraźniejszym zarządzie.

leicht die Sicherheit nicht erreicht werden, welche bei der jetzigen Verwaltung gewährt werde.

Da sich für die Ansicht der Majorität nicht zwei Drittheile unserer Versammlung erklärt haben, so haben wir nicht verfehlt, auch die Gründe, welche die Minorität geleitet haben, allergehorsamst vorzutragen. Dagegen sind wir des unvorgreiflichen Dafürhaltens, daß, obgleich sich keine Stimmenmehrheit von zwei Drittheilen für die Ansicht der Majorität herausgestellt hat, diese Angelegenheit dennoch in Gemäßheit der Vorschrift §. 45. des Allerhöchsten Gesetzes vom 27. März 1824. vor Ew. Majestät gebracht werden dürfe, weil dieselbe durch die Allerhöchste Verordnung vom 5. Januar 1836. §. 20. ausdrücklich unserer weiteren Berathung vorbehalten worden ist.

Ew. Majestät Allerhöchsten Ermessen stellen wir allerunterthänigst anheim, ob Allerhöchst-Sie geruhen wollen, der vorgetragenen Bitte der Majorität unserer Versammlung huldreichst zu willfahren, und ersterben u. s. w.

Posen, den 22. April 1841.

20.

Erleichterung des Grenz-Verkehrs.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Unter den grundbesitzenden Unterthanen Ew. Königlichen Majestät, deren Eigenthum in dieser Provinz an der Grenze des Königreichs Polen belegen ist, befinden sich mehrere, welchen auch einzelne Grundstücke von verschiedenem Umfange jenseits der Grenze im Königreich Polen gehören, die entweder mit ihren diesseitigen Besitzungen in ungetrenntem Zusammenhange sich befinden, oder doch nur wenig davon entfernt sind.

Die seit längerer Zeit bestehende außerordentliche, von den Königlich polnischen Behörden angeordnete Grenzsperre, erschwert nicht nur den diesseitigen Eigenthümern dieser Besitzungen deren Benutzung, sondern macht sie ihnen fast ganz unmöglich, indem sie den Uebergang nach jener Seite für die zu einem gemeinschaftlichen Besitzthume gehörenden Dienstleute, entweder von einer willkürlichen Caution abhängig macht, oder nur vom

Gdy większość dwóch trzecich części głosujących nie dochodzi, więc jest naszym obowiązkiem wyłuszczyć najuniżeniéj powody, które zdaniu mniejszości towarzyszą. Sądziemy jednak, iż okoliczność ta, lubo jéj na większości zupełnych dwóch trzecich części głosujących, zbywa, jednakże Najjaśniejszemu Panu w skutek przepisów prawa z dnia 27go Marca 1824 r. §. 45. do Najłaskawszego rozstrzygnienia przedstawioną być powinna, ponieważ §. 20. najwyższéj ustawy z dnia 5go Stycznia 1836 r. wyraźnie ten przedmiot naszemu dalszemu naradzaniu zachowuje.

Waszą Królewską Mość upraszają wierne Stany o najłaskawsze rozstrzygnienie: czyli życzeniu większości zadosyć stać się może?

Poznań, dnia 22. Kwietnia 1841.

20.

Kommunikacya na granicy polskiéj.

Tyt.

Pomiędzy poddanymi Waszéj Królewskiéj Mości właścicielami ziemi na granicy Królestwa Polskiego osiadłymi, jest wielu, do których pojedyńcze, mniéj więcéj rozległe posiadłości za granicą położone należą, które z włościami z téj strony granicy położonymi, albo w nierozdzielnym są związku, albo nie daleko od nich są odległe.

Istniejąca już od dawnego czasu, przez władze Królestwa Polskiego przepisana, nadzwyczajna zapora graniczna, nie tylko utrudnia właścicielom tutejszym używanie posiadłości tych, ale nawet całe je prawie niepodobném czyni, ponieważ przejście ludzi służebnych należących do takich współposiadłości, albo od dowolnych kaucyj zależy, albo też tylko dozwoloném jest posiadającemu paszport, któ-

Inhaber eines Passes gestattet, der allein von dem Fürsten Statthalter des Königreichs Polen in Warschau ausgestellt werden kann, und als Uebergangspunkt über die Grenze immer nur ein Zollamt bestimmt oder erlaubt, welches oft mehrere Meilen von dem bei freierem Verkehr vielleicht mit wenigen Schritten zu erreichenden Gute entfernt ist.

Die aus diesem Verfahren erwachsenden allgemein bekannten Uebelstände, wirken so drückend auf die davon Betroffenen, daß Euer Königlichen Majestät treu gehorsamste Stände sich die allerunterthänigste Bitte erlauben:

Ew. Königliche Majestät wolle die hohe Gnade haben, zur Beseitigung dieser drückenden Verhältnisse, und zur Erleichterung des Grenzverkehrs, geeignete Maaßregeln in Allerhöchster Weisheit herbeiführen zu lassen.

Posen, den 23. April 1841.

21.

Errichtung eines Gymnasii zu Ostrowo.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Ew. Königlichen Majestät getreuen, zum fünften Provinzial-Landtage des Großherzogthums Posen versammelten Stände wagen es, nachstehende allerunterthänigste Bitte zu den Stufen des Thrones ehrfurchtsvoll niederzulegen:

Das Großherzogthum Posen, in welchem früher die katholischen Gymnasien in Posen, Bromberg, Meseritz, Fraustadt, die Piaren-Schule in Reisen und die Kloster-Schulen in Trzemeszno und Pakosć bestanden, hat gegenwärtig unter fünf Gymnasien nur die katholischen Gymnasien in Posen und in Trzemeszno, von denen das letztere noch nicht definitiv organisirt ist.

Daß diese zwei Gymnasien in keinem Verhältniß zu der katholischen Bevölkerung des Großherzogthums stehen, und daß sie für das Bedürfniß derselben nicht ausreichen, glauben die getreuen Stände nicht weiter ausführen zu dürfen.

In der drückendsten Lage befinden sich zur Zeit die Kreise Schildberg, Krotoschin, Adelnau und

ry jedynie przez samego Xięcia Namiestnika Królestwa Polskiego wystawionym być może, a który za punkt przechodu przez granicę zawsze tylko urząd celny przeznacza lub dozwala, który częstokroć na kilka mil od tego miejsca jest odległym, do któregoby przy wolniejszéj komunikacyi kilku krokami dojść można.

Wynikające powszechnie wiadome z postępowania takiego niedogodności, tak na dotkniętych nimi uciążliwie działają, iż Waszéj Królewskiéj Mości najwierniejsze i najposłuszniejsze Stany poważają się, tę najpokorniejszą do Waszéj Królewskiéj Mości zanieść prośbę:

byś ku uprzątnięciu tych uciążliwych stósunków, i ku ułatwieniu kommunikacyi granicznéj, najstósowniejsze środki jak najłaskawiéj przedsięwziąć kazać raczył.

Poznań, dnia 23. Stycznia 1841.

21.

Założenie nowego gimnazyum w Ostrowie.

Tyt.

Waszéj Królewskiéj Mości wierne na 5ty Sejm prowincyalny Wielkiego Xięstwa Poznańskiego zgromadzone Stany ośmielają się ponieść do stopni tronu następującą najpokorniejszą prośbę:

Wielkie Xięstwo Poznańskie, które dawniéj katolickie gimnazya w Poznaniu, Bydgoszczy, Międzyrzeczu, Wschowie, szkołę Pijarów w Rydzynie i szkoły klasztorne w Trzemesznie i Pakości posiadało, liczy obecnie pomiędzy pięciu gimnazyami, tylko dwa gimnazya katolickie, w Poznaniu i Trzemesznie, z których ostatnie nie jest jeszcze nawet stanowczo urządzoném.

Chcieć dowodzić jeszcze: iż dwa te gimnazya nie są w żadnym stósunku do ludności katolickiéj Wielkiego Xięstwa, i że nie wystarczają potrzebie téjże ludności, uważają wierne Waszéj Królewskiéj Mości Stany za rzecz zupełnie zbyteczną.

W najprzykrzejszém położeniu znajdują się obecnie powiaty Ostrzeszowski, Krotoszyński,

Pleschen. Diese Kreise haben durch den Grenzzug zwischen Polen und dem Großherzogthum, das Gymnasium in Kalisch, und die Klosterschulen in Wielun und Warta, verloren, ohne daß bisher an die Stelle dieser Institute andere errichtet worden sind.

Von dem nächsten katholischen in Posen, und dem nächsten evangelischen Gymnasium in Lissa, sind diese Kreise 10 resp. 15, und der Schildberger Kreis 24 Meilen entfernt.

Minder begüterte Eltern befinden sich in der traurigen Lage, ihre Söhne, wenn sie auch mit den ausgezeichnetesten Geistes-Anlagen begabt sind, ohne höhere wissenschaftliche Ausbildung aufwachsen zu lassen. Da nun aber der Besuch, sowohl der katholischen als der evangelischen Schulen, den Schülern beider Confessionen nicht verwehrt, in Praxi sogar allgemein üblich ist, so stellt sich der Mangel eines Gymnasiums in einer so sehr bevölkerten Gegend als ein gleich großer Uebelstand für die Schüler evangelischer Confession heraus. Daher entstehet und bestehet zum Theil der Mangel an Kandidaten zum katholischen geistlichen Stande, so wie auch an befähigten Jünglingen für die Justiz- und Administrations-Verwaltung und den höheren Lehrstand. Es ist bekannt, daß gerade die oben erwähnten Kreise in früherer Zeit die meisten Geistlichen geliefert haben, während es jetzt selten Jemandem möglich wird, ein Gymnasium zu besuchen.

Es sind heute noch 50 bis 60 Geistliche, welche aus jener Gegend geboren, und sich auf dem Kalischer Gymnasium und den andern oberwähnten, jetzt durch die Grenze abgefallenen Schulen ausgebildet haben.

Zum Ersatz der durch den Grenzzug abgefallenen höheren Bildungs-Anstalten, erscheint es, nach dem unvorgreiflichen Dafürhalten der getreuen Stände, am zweckmäßigsten, in der Stadt Ostrowo, als den Mittelpunkt der gedachten Kreise, ein neues katholisches Gymnasium einzurichten und zu dotiren.

Das erforderliche Gymnasial-Gebäude werden die Eingesessenen der gedachten Kreise durch freiwillige Beiträge herstellen.

Odolanowski i Pleszewski. Powiaty te utraciły w skutku nastąpionego rozgraniczenia między Królestwem Polskiém a Wielkiém Xięstwem, gimnazyum w Kaliszu i szkoły klasztorne w Wieluniu i Warcie, na zastąpienie których żadne inne nie zostały zaprowadzone.

Powiaty rzeczone oddalone są od najbliższego katolickiego gimnazyum w Poznaniu, a ewanielickiego w Lesznie, o respective 10 i 15 mil, powiat zaś Ostrzeszowski nawet o 24 mil.

Mniéj zatém zamożni rodzice znajdują się tamże w tém nader smutném położeniu, iż synom swoim przy najznakomitszém nawet usposobieniu umysłowém, przyzwoitego naukowego wykształcenia dać nie mogą. Gdy zaś odwiedzanie szkół katolickich przez uczniów ewanielickich i nawzajem, wzbronioném niejest, — i owszem przeciwnie w powszechném jest używaniu — przeto ten niedostatek gimnazyów w okolicy tak ludnéj, i dla uczniów wyznania ewanielickiego jest równie niedogodnym. Ztąd wynika także w części brak kandydatów do katolickiego stanu duchownego, niemniéj brak do administracyi i sądownictwa, jako też wyższego stanu nauczycielskiego, zdolnych młodzieńców. Powszechnie wiadomą jest rzeczą, iż właśnie wzmiankowane powiaty w dawniejszych czasach najwięcéj dostarczały duchownych, teraz zaś rzadko któremu podaną jest sposobność odwiedzania jakiego bądź gimnazyum.

Dziś nawet znajduje się około 50 do 60 xięży, którzy w owych okolicach zrodzeni, w gimnazyum Kaliskiém i innych powyż wspomnionych, teraz już za granicą kraju położonych szkołach, wykształcenie swoje odebrali.

Końcem zastąpienia odpadłych w skutku rozgraniczenia z Polską wyższych zakładów naukowych, uważają wierne Stany za rzecz najstósowniejszą, aby w mieście Ostrowie jako środkowym punkcie wspomnionych powiatów, nowe katolickie gimnazyum urządzone i uposażone zostało.

Potrzebne na ten cel budynki, nieomieszkają mieszkańcy rzeczonych powiatów, za pomocą dobrowolnych składek wystawić.

Da anzunehmen ist, daß die Frequenz des zu errichtenden Gymnasii in Ostrowo, bei einer Bevölkerung von 210,546 Einwohnern (wie der beiliegende Nachweis ergiebt) sich gleich der des Marien-Gymnasiums in Posen herausstellen werde, so scheint eine Dotationssumme von jährlich circa 8000 Rthlrn., neben einem festzusetzenden mäßigen Schulgelde, hinreichend. Die Festsetzung dieses Etats bleibt übrigens jedenfalls ein, dem aufgeklärten Ermessen und der Bestimmung Ew. Königlichen Majestät hohen Ministeriums des Cultus unterworfener Gegenstand.

Das Schulgebäude könnte binnen Kurzem aufgebaut werden; die Organisation könnte aber unverzüglich beginnen, indem vor der Hand das jetzige katholische Schulgebäude genügen und die Gemeinde es gern einräumen würde.

Ew. Königlichen Majestät treugehorsamen Stände wagen daher allerunterthänigst zu bitten:

die Errichtung und Dotation eines katholischen Gymnasii in Ostrowo, Allergnädigst veranlassen zu wollen.

Posen, den 21. April 1841.

Gdy przypuścić można, iż liczba uczniów do urządzić się mającego w Ostrowie gimnazyum uczęszczać mających — przy ludności wynoszącéj (jak dołączony wykaz okazuje) 210,546 mieszkańców — wyrówna liczbie uczniów w gimnazyum Poznańskiém Ś. Maryi Magdaleny, tedy zdaje się, iż summa dotacyjna wynosząca około 8000 Talarów rocznie, w połączeniu z ustanowić się mającą umiarkowaną opłatą szkolną, będzie wystarczającą. Ustanowienie etatu zależeć z resztą będzie od światłego sądu i postanowienia Waszéj Królewskiéj Mości, jako też wysokiego ministeryi spraw religijnych.

Budynek szkolny w krótkim czasie wystawionym, a organizacya szkoły niezwłocznie rozpoczętą byćby mogła, gdyż tymczasem obyćby się można budynkiem szkoły katolickiéj, którenby tamtejsza kommuna z chęcią na ten cel odstąpiła.

Wierne Stany Wielkiego Xięstwa Poznańskiego ośmielają się zatém upraszać Waszą Królewską Mość jaknajpokorniéj,

abyś urządzenie i uposażenie gimnazyum katolickiego w Ostrowie nakazać najłaskawiéj raczył.

Poznań, dnia 21. Kwietnia 1841.

Nachweis

der Bevölkerung der Kreise Adelnau, Krotoschin, Pleschen und Schildberg.

WYKAZ

ludności powiatów Odolanowskiego, Krotoszyńskiego, Pleszewskiego i Ostrzeszowskiego.

№	Kreise. Powiaty.	Städte. Miasta.		Einwohner Zahl. Ludność.	der Religion nach według religii: Evangelische. ewanielicy.	Katholische. katolicy.	Juden. żydzi.	Totale. Ogół.
1	Adelnau. Odolanowski.	Adelnau	Odolanow . .	1724	224	1300	200	
		Ostrowo	Ostrowo . . .	4500	1621	1552	1327	
		Raszkow . . .	Raszkow . . .	1526	98	1214	214	
		Sulmierzyce .	Sulmierzyce .	2366	164	2163	39	
			Summa . .	10116	2107	6229	1780	
		Plattes Land .	Wsie	37837	6501	31142	194	
		Zusammen	Ogółem . .	47953	8608	37371	1974	47953
2	Krotoschin. Krotoszyński.	Borek	Borek	1811	127	1093	591	
		Dobrzyca . . .	Dobrzyca . .	934	199	589	146	
		Kobylin	Kobylin . . .	2263	972	916	375	
		Koźmin	Koźmin . . .	3264	403	2139	722	
		Krotoschin . . .	Krotoszyn . .	6813	2103	2507	2203	
		Pogorzella . .	Pogorzela . .	1301	243	1014	44	
		Zduny	Zduny	3182	2227	745	210	
			Summa . .	19568	6274	9003	4291	
		Plattes Land .	Wsie	36218	6370	29766	82	
		Zusammen	Ogółem . .	55786	12644	38769	4373	55786
3	Pleschen. Pleszewski.	Jarocin	Jarocin	1741	156	1028	557	
		Mieszkow . . .	Mieszkowo .	747	112	502	133	
		Neustadt . . .	Nowemiasto .	1204	78	598	528	
		Pleschen . . .	Pleszew . . .	4380	1029	2527	824	
			Summa . .	8072	1375	4655	2042	
		Plattes Land .	Wsie	45018	4598	40230	190	
		Zusammen	Ogółem . .	53090	5973	44885	2232	53090
4	Schildberg. Ostrzeszowski.	Baranow . . .	Baranowo . .	878	28	761	89	
		Grabow	Grabowo . . .	1480	42	1283	155	
		Kempen	Kempno . . .	6181	1141	1484	3556	
		Mixstadt . . .	Mixstat	1297	29	1170	98	
		Schildberg . .	Ostrzeszow .	2069	186	1588	295	
			Summa . .	11905	1426	6286	4193	
		Plattes Land .	Wsie	41812	6590	34530	692	
		Zusammen	Ogółem . .	53717	8016	40816	4885	53717
								= 210546

22.

Mehrere Justiz-Angelegenheiten betreffend.

Allerdurchlauchtigster, ꝛc.

Euer Königlichen Majestät wagen es wir, die zum fünften Landtage zusammenberufenen Stände folgende Bitten, die Justiz-Angelegenheiten betreffend, zu den Stufen des Thrones allerunterthänigst niederzulegen:

I. Die beschränkte Kompetenz der Land- und Stadtgerichte des Großherzogthums Posen, welche durch die Allerhöchste Verordnung vom 16. Juni 1834. bestimmt ist, nöthigt die Gerichts-Eingesessenen zu 10 bis 20 Meilen weiten Reisen, um bei dem betreffenden Ober-Landesgerichte ihre Rechts-Angelegenheiten über höhere Gegenstände wahrzunehmen. Dieses verursacht den Eingesessenen Zeitverlust, Auslagen und Kosten, welche bei den Obergerichten nach der großen Sporteltaxe liquidirt werden.

Die Partheien im Großherzogthum sind demnach nicht so gut gestellt, wie die Eingesessenen anderer Provinzen, wo die Prozesse gegen Nicht-Eximirte, von den in der Nähe befindlichen Stadtgerichten oder Justizämtern, ohne Rücksicht des Gegenstandes instruirt und in erster Instanz entschieden werden. Vor diese Behörden gehören auch Vormundschafts- und Nachlaßsachen, und überall werden die Kosten nach der kleinen Sporteltaxe festgesetzt.

Dieser Gegenstand ist in mehreren bei uns angebrachten Petitionen zur Sprache gebracht, und wir sind daher veranlaßt, Ew. Königl. Majestät ehrfurchtsvoll zu bitten:

die Allerhöchste Verordnung vom 16. Juni 1834. in Betreff des persönlichen Gerichtsstandes huldreichst dahin zu modifiziren: daß die Land- und Stadtgerichte zur Instruktion und Entscheidung von Prozessen über Gegenstände bis zu 4000 Rthlr., so wie zu Todes-, Blödsinnigkeits- und Prodigalitäts-Erklärungen, insofern kein Rittergut zur Masse gehört, ermächtiget, und daß denselben zugleich die Vormundschaftssachen, welche mit keinem Rittergute in Verbindung stehen, übertragen,

22.

We względzie kilku wniosków Sądownictwo dotyczących.

Tyt.

Zwołane na piąty Sejm Stany Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, ośmielają się następujące prośby, Sądownictwa dotyczące, do Tronu Waszéj Królewskiéj Mości najpokorniéj zanieść:

I. Ograniczona Władza Sądów Ziemskomiejskich w Wielkiém Xięstwie Poznańskiém, najwyższą ustawą z dnia 16go Czerwca 1834 określona, zniewala mieszkańców tymże Sądom podległych, do przedsiębrania podróży na 10 do 20 mil, dla dopilnowania ważniejszych spraw swoich w Głównych Sądach Ziemskich. Okoliczność ta sprawia stratę czasu, oraz wydatki i koszta, które w Sądach wyższych, podług wielkiéj taxy szportlowéj likwidowane bywają.

Strony w Wielkiém Xięstwie wychodzą przeto na tém gorzéj, a niżeli mieszkańcy innych prowincyi, gdzie processa naprzeciw nieexymowanym, w pobliskich Sądach miejskich lub Kommissyach sprawiedliwości, bez względu na przedmiot, instruowane i w pierwszéj instancyi rozsądzane bywają. Do Władz tych należą także opieki pozostałości, a we wszystkich takowych interessach, ustanawiane bywają koszta według małéj taxy szportlowéj.

Przedmiot ten, licznymi petycyami nam przedstawiony, wzięty został pod obradę, w skutek któréj Waszéj Królewskiéj Mości pokornie się dopraszamy:

o najlaskawsze zmodyfikowanie najwyższéj ustawy z dnia 16go Czerwca 1834 co do osobistéj jurysdykcyi, w ten sposób: aby Sądy Ziemsko-miejskie do instrukcyi i wyrokowania w processach o przedmioty do 4000 talarów, — tudzież do ogłaszania osób za zmarłych, za obłąkanych i rozrzutnych, skoro dobra ziemskie do massy nie należą, umocowane, i aby im opieki, z dobrami szlacheckiemi niepołączone, poruczone zostały; oraz iżby koszta we

und daß die Kosten in allen Sachen, von den Land- und Stadtgerichten, nach der kleinen Sporteltaxe liquidirt werden.

II. Die kleinen Diebstähle ohne erschwerende Umstände, werden jetzt von den Land- und Stadtgerichten untersucht und bestraft. Das Gesetz unterwirft sie zwar nur einer polizeilichen Untersuchung; es findet aber dasselbe Beweisverfahren statt, wie bei Untersuchungen anderer Verbrechen. Wegen Unvollständigkeit der Beweisführung, wird in den meisten Fällen, nur auf vorläufige Freisprechung oder auf eine außerordentliche Strafe, auf Gefängniß von einigen Tagen oder Wochen, erkannt. Die Verhaftung und die Bestrafung durch Gefängniß verursacht dem Staate große Kosten; der Angeschuldigte, welchen seine Mitbürger nach den Umständen bei seinem Müßiggange für einen Dieb halten müssen, verläßt das Gefängniß, um sogleich wieder auf neue Angriffe fremden Eigenthums auszugehen. Die Untersuchungen wiederholen sich mit gleichem Erfolge. Solche Diebstähle haben sich in neuerer Zeit sehr vermehrt, und der rechtschaffene Mensch, sehnt sich nach Schutzmitteln, gegen solche Angriffe seines Eigenthums.

Ein größerer Schutz dürfte, nach unserer unvorgreifenden Meinung erreicht werden, wenn dergleichen Diebstähle, den Ortspolizei-Behörden zur Untersuchung und Bestrafung durch Züchtigung, nach einem minder strengen Beweisverfahren, etwa auf Grund der Aussage eines Zeugen, oder eines hohen Grades von Wahrscheinlichkeit, überlassen würden.

Ein solches polizeiliches Verfahren würde besonders jugendliche Verbrecher von dem Zusammentreten mit älteren diebischen Menschen in Gefängnissen, und von deren Anleitung zur Lüge, zu Kunstgriffen auf fremdes Eigenthum, abhalten und bessern.

Ew. Königlichen Majestät Weisheit stellen wir demnach treugehorsamst anheim:

die kleinen Diebstähle den Ortspolizei-Behörden zur Untersuchung und Bestrafung zu überweisen, und diesen Behörden zugleich eine mit die Strafbestimmungen enthaltende Instruktion allergnädigst ertheilen zu lassen.

wszystkich sprawach i czynnościach według małéj taxy szportlowéj likwidowane były.

II. Małe kradzieże bez uciążających okoliczności, śledzone i karane teraz bywają przez Sądy Ziemsko-miejskie. Prawo oddaje je wprawdzie tylko pod indagacyą policyjną, postępowanie w wyprowadzaniu dowodów jest atoli to samo, jak przy inkwizycyi innych zbrodniarzy. Dla niedostatecznego dowodu, wyrokowane bywają w najwięcéj przypadkach, tylko tymczasowe uwolnienia od winy, albo też extraordynaryjna kara kilkodziennego lub kilkotygodniowego więzienia. Kara więzienia zrządza skarbowi publicznemu nie małe koszta; winowajca, którego spółobywatele jego, według okoliczności, dla próżniactwa za złodzieja uważać muszą, opuszcza więzienie, aby niebawnie nowych napaści na cudzą własność się dopuszczać, a inkwizycye powtarzają się z równymże skutkiem. Kradzieże tego rodzaju zagęściły się w nowszym czasie tak bardzo, iż uczciwy człowiek pragnąć musi środków, któreby własność jego od podobnéj napaści zabezpieczyły.

Według zdania naszego, zabezpieczenie to własności tém więcéj osiągnione zostanie, gdy podobne kradzieże, miejscowéj zwierzchności policyjnéj do indagacyi i cielesnego ukarania, z zachowaniem mniéj ścisłéj procedury przy wyprowadzaniu dowodu, jako to, na mocy zeznania jednego świadka, lub wielkiego podobieństwa do prawdy, pozostawione będą.

Podobne postępowanie policyjne zapobiegając spotkaniu się w więzieniu winowajców, szczególniéj młodocianego wieku, z starszemi złodziejami, i chroniąc ich od pobudek do kłamstwa i od przebiegłych z strony tych nauk nachodzenia cudzéj własności, stałoby się dla nich naprawą.

Pozostawiamy za tém światłemu rozsądkowi Waszéj Królewskiéj Mości jak najuniżeniéj:

przekazanie indagacyi i karania małych kradzieży, miejscowym Władzom policyjnym, oraz udzielenie im najłaskawiéj instrukcyi stanowienie kar przepisującéj.

III. Nach dem Allerhöchsten Landtags-Abschiede vom Jahre 1837. haben des Hochseligen Königs Majestät geruht, auf die ehrfurchtsvolle Bitte:

die zu ehemaligen südpreußischen Zeiten eingeführte Verordnung vom 18. Mai 1804. wider das Austreiben des Viehes ohne Begleitung eines Hirten, und wegen des Pfandgeldes, wieder in der hiesigen Provinz in Kraft treten zu lassen,

die Anordnung zu treffen, daß über diesen Gegenstand eine umfassende gesetzliche Vorschrift vorbereitet, durch den Ober-Präsidenten mit sachverständigen und der örtlichen Bedürfnisse kundigen Angesessenen der Provinz berathen, und sodann der Entwurf Allerhöchstdenenselben zur weiteren Beschließung vorgelegt werde.

Im Jahre 1838. ist unter dem Vorsitze des Ober-Präsidenten der Gesetzentwurf berathen und abgefaßt, welcher aber bis jetzt noch keine Bestätigung erhalten hat.

Ew. Königliche Majestät bitten wir daher allerunterthänigst:

daß Allerhöchstdieselben geruhen möchten, jenen Gesetzentwurf Allergnädigst zu bestätigen und publiciren zu lassen.

IV. Die bisherigen Erhebungen der Salarienkassen der Gerichte an Kosten und Stempel, sind wegen der schwankenden und ins Unendliche und Kleine ergehenden Liquidationen mehr als die Abgaben und Steuern lästig; sie erfordern eine große Menge von Beamten, deren Kräfte für bessere Zwecke verwandt werden könnten; sie verzögern und hemmen die richterlichen Entscheidungen, halten den Richter von seiner eigentlichen Berufsthätigkeit ab, und machen verschiedene kostspielige Controlle nothwendig.

Euer Königliche Majestät bitten wir daher ehrfurchtsvoll:

zur Beseitigung dieses Uebelstandes:

a) in Prozeßsachen den Einschreibe- und Urtelstempel statt finden zu lassen,

b) die Berichtigung der Kosten, in den die Hypothek, die freiwillige Gerichtsbarkeit, die Vormundschafts- und Nachlaß-Regulirung, so wie andere dergleichen Gegen-

III. Według najwyższéj odprawy Sejmu z roku 1837 nieodżałowanéj pamięci Król i Pan nasz miłościwy raczył na prośbę:

aby ustawę z dnia 18go Maja 1804 przeciw wyganianiu bydła bez pasterza i względem opłaty fantowego, za byłych Pruss południowych zaprowadzoną, do prowincyi tutajszéj napowrót przywrócić,

najłaskawiéj nakazać: aby względem przedmiotu tego rozciąglejsze postanowienie prawne przygotowane, a po naradzeniu się nad nim Prezesa Naczelnego z mieszkańcami prowincyi, z rzeczą samą i potrzebami miejscowemi obeznanemi, projekt do ustawy, najwyższéj Jego osobie do dalszego zadecydowania był przedłożony.

W roku 1838 pod stérem Prezesa Naczelnego, uchwalony i spisany został projekt do téjże ustawy, który atoli dotąd potwierdzenia nie uzyskał.

Waszę Królewską Mość upraszają przeto Stany najuniżeniéj:

ażeby Wasza Miłościwość ów projekt łaskawie potwierdzić i ogłoszenie go nakazać raczył.

IV. Dotychczasowy pobór kosztów i stęplów przez kassy salaryjne Sądów, z powodu chwiejących się, nieskończonych i aż do drobnostek dochodzących likwidacyów, o wiele jest uciążliwszy, niżeli same podatki; wymaga nadto znacznéj liczby urzędników, których siły lepiéjby użyte być mogły; przewleka i tamuje sądowe wyroki; wstrzymuje sędziego od istotnego powołania jego, a wymaga rozlicznéj i kosztownéj kontrolli.

Dopraszają się więc Stany najpokorniéj:

ażeby Wasza Królewska Mość odwracając tę niedogodność,

a) w processach stępel do wpisu i wyroku zaprowadzić kazał,

b) opłatę kosztów w interessach tyczących się hypotek, dobrowolnych czynności, uregulowania opiek i pozostałości, oraz innych tym podobnych przedmiotów,

stände betreffenden Sachen, mittelst Stempelpapier, huldreichst anzuordnen; das Kosten- und Stempelwesen hienach den Gerichten abzunehmen und den Steuerämtern Allergnädigst überweisen zu wollen.

Eine solche Einrichtung dürfte nach unserer unvorgreiflichen Meinung die Besoldungen von Beamten vermindern, Ersparungen herbeiführen, Veruntreuungen entfernen, und zugleich den Druck, welchen das Sportuliren auf die Gerichts-Eingesessenen besonders in Testaments- und Nachlaßsachen ausübt, ganz aufheben.

V. Die in den Büreaus beschäftigten Diätarien und Schreiber sind bei der Einrichtung der jetzigen Gerichte des Großherzogthums so armselig gestellt, daß besonders die Familienväter bitteren Nahrungssorgen Preis gegeben sind. Eine solche Stellung von Beamten verleitet manchen zu unerlaubten Handlungen; sie hat mithin auf die Moralität einen nachtheiligen Einfluß; sie dürfte Jünglinge von der Eingehung solcher Verhältnisse abschrecken und in Zukunft Mangel an fähigen Subalternen-Beamten herbeiführen.

Es werden zwar dadurch bedeutende Ersparungen erzielt; dieselben dürften aber nach unserer unvorgreiflichen Meinung nicht da eintreten, wo nur gearbeitet wird, um nothdürftig das Leben zu fristen.

Euer Königlichen Majestät wagen wir, durch eine Petition veranlaßt, die ehrfurchtsvolle Bitte vorzutragen:

die zur Abstellung dieses Uebelstandes geeignete Maaßregeln huldreichst anzuordnen.

VI. Die Streitsachen werden in letzter Instanz von dem Geheimen Ober-Tribunale entschieden. In den Akten aus der hiesigen Provinz, befinden sich häufig Urkunden und Verhandlungen in polnischer Sprache abgefaßt, von deren Auslegung bisweilen die Entscheidung, die Erhaltung oder der Verlust des Vermögens eines Menschen abhängt. Damit nun jeder Irrthum in der Auslegung und Deutung solcher Urkunden, und fehlerhafte Uebersetzung derselben, und die Vorlegung der letzteren zur Erklärung der Partheien vermieden werde, erscheint uns die Anstellung mehrerer beider Sprachen mächtigen Richter bei dem obersten Gerichtshofe als nothwendig.

papierem stęplowym, najłaskawiéj nakazać, a w skutek tego moc ściągania kosztów i stęplów Sądom odebrać, a Urzędom poborowym polecić raczył.

Takowe urządzenie, zmniejszając podług zdania naszego wydatki na pensye urzędników, stanie się źródłem oszczędzeń, oddali przeniewierstwa, a zarazem ucisk, którego mieszkańcy jurysdykcyi przez wybieranie sportlów, osobliwie w interessach testamentowych i pozostałości, doznają.

V. Dyetaryusze i pisarze po biórach pracujący, są przy organizacyi teraźniejszych Sądów Wielkiego Xięstwa tak nędznie płatni, iż osobliwie ojcowie rodzin, w utrzymaniu życia na gorzkie wystawieni są troski. Takowe położenie urzędników, uwodząc niejednego do zakazanych czynów, ma na moralność wpływ nader szkodliwy, odraża nadto młodzież od wstępowania w takie stósunki i mogłoby w przyszłości brak zdolnych do służby podrzędnéj urzędników sprowadzić.

Nie można wprawdzie przeczyć, iż przez to osiągnione są znaczne oszczędzenia, przecież te, nie powinny według zdania naszego tam mieć miejsca, gdzie się tylko pracuje na nieodbyte życia potrzeby.

Powodowani zaniesioną do nas prośbą, ośmielamy się najpokorniéj upraszać:

ażeby Wasza Królewska Mość, ku usunięciu tego złego, stósowne środki miłościwie obmyślić raczył.

VI. Sprawy sporne rozsądzane bywają w ostatniéj instancyi przez Najwyższy Trybunał tajny. W aktach z tutajszéj prowincyi znajdują się często dokumenta i protokóły w języku polskim spisane, od których przekładu, niekiedy zawyrokowanie, utrzymanie lub utrata majątku strony, zawisła. Aby wszelkiego błędu w wykładaniu i zrozumieniu takichże dokumentów, i mylnych tłumaczeń tychże, oraz przedstawiania ostatnich stronom do deklaracyi, uniknąć, zdaje nam się ustanowienie przy Najwyższym Sądzie, kilku w obu językach biegłych Sędziów, koniecznie potrzebném.

Allerhöchstdenenselben stellen wir daher treugehorsamst anheim:

die zu diesem Zwecke erforderlichen Maaßregeln in landesväterlicher Huld treffen zu lassen.

VII. Die Allerhöchste Kabinets-Ordre vom 5. Mai 1839., welche nicht in der Gesetzsammlung, sondern in dem Justiz-Ministerialblatte aufgenommen ist, bestimmt:

daß es den Partheien frei stehe, des in polnischer Sprache abzufassenden Protokolls zu entsagen, und daß alsdann die in deutscher Sprache allein aufgenommene Verhandlung auch für die der deutschen Sprache unkundige Parthei rechtsverbindend sei.

Diese Bestimmungen müssen nach der in jenem Blatte enthaltenen Allerhöchsten Kabinets-Ordre vom 6. März 1841. auch in Untersuchungssachen zur Anwendung kommen, und es soll bei dem noch immer vorhandenen Mangel der Beamten, welche der polnischen Sprache mächtig sind, genügen, wenn bei Aufnahme der Verhandlungen in Untersuchungssachen, die Vorschriften der Kriminal-Ordnung §. 58. beobachtet werden.

Das Allerhöchste Patent vom 15. Mai 1815. nennt die polnische eine Landessprache, und legt derselben gleiche Bedeutung wie der deutschen Sprache bei. Nach der Allerhöchsten Verordnung vom 9. Februar 1817. soll dieselbe als Geschäfts-Sprache gebraucht werden, wo die Gerichte mit Partheien, welche der deutschen Sprache unkundig sind, verhandeln.

Damit es nun möglich werde, diese Allerhöchsten Bestimmungen aufrecht zu erhalten, wagen wir auf Veranlassung einer bei uns eingegangenen Petition, Ew. Königliche Majestät allerunterthänigst zu bitten:

bei der Besetzung der Richterstellen in hiesiger Provinz, auf die in anderen Provinzen angestellten Justiz-Beamten, welche Eingeborne des Großherzogthums Posen, und beider Landessprachen mächtig sind, huldvoll Rücksicht nehmen zu wollen, und die Allerhöchsten Kabinets-Ordres vom 5. Mai 1839. und 6. März 1841. Allergnädigst zurück zu nehmen.

Przekładając rzecz tę najłaskawszym względom Waszéj Królewskiéj Mości upraszamy:

ażeby Miłościwość Wasza potrzebne w tym celu środki, w ojcowskiéj troskliwości swojéj przedsięwziąć kazał.

VII. Najwyższy rozkaz gabinetowy z dnia 5go Maja 1839, który nie w zbiorze praw, lecz tylko w dzienniku Ministerstwa sprawiedliwości jest umieszczony, stanowi;

iż wolno stronom zrzekać się protokółu w polskim języku spisać się mającego, i że w tym razie protokół w samym języku niemieckim spisany, także dla strony języka niemieckiego nierozumiejącéj, jest obowięzujący.

Postanowienia te, według umieszczonego w tymże dzienniku najwyższego rozkazu gabinetowego z dnia 6go Marca 1841 muszą także i w indagacyach być zastósowane, i dla ciągłego braku urzędników, którzy język polski posiadają, dostatecznem być ma, gdy przy spisywaniu protokółów w sprawach kryminalnych, przepisy §. 58. seq. ordynacyi kryminalnéj, zachowane zostaną.

Najwyższy patent z dnia 15go Maja 1815 uznaje język polski językiem krajowym, przypisując mu to samo znaczenie, jak językowi niemieckiemu. Według najwyższéj ustawy z dnia 9go Lutego 1817 ma tenże język za urzędowy być używany tam, gdzie Sądy działają z stronami, które języka niemieckiego nieznają.

Aby więc podobną było rzeczą, też najwyższe postanowienia w swéj mocy utrzymać, ośmielają się Stany, powodowane zaszłą do nich petycyą, Waszą Królewską Mość najuniżeniéj upraszać:

ażeby Najjaśniejszy Pan przy obsadzaniu posad sędziowskich w tutajszém Xięstwie, na urzędników sądowych w innych prowincyach umieszczonych, którzy są rodakami Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, i oba języki krajowe posiadają, najłaskawiéj wzgląd mieć i najwyższe rozkazy gabinetowe z dnia 5go Maja 1839 i 6go Marca 1841, cofnąć raczył.

VIII. Nach dem Allerhöchsten Landtagsabschiede vom Jahre 1837, haben des Hochseligen Königs Majestät, auf den Antrag der damals versammelten Stände, allergnädigst zu verstatten geruht, daß das bereits in mehreren Provinzen zur gütlichen Schlichtung streitiger Angelegenheiten, bestehende Institut der Schiedsmänner, auch in der Provinz Posen eingeführt werde, und daß die betreffenden Ministerien, nach Maaßgabe der für andere Provinzen erlassenen Verordnungen, eine den besondern Verhältnissen der Provinz Posen anzupassende Verordnung, wegen der in derselben anzustellenden Schiedsmänner erlassen, und durch die Amtsblätter zur öffentlichen Kenntniß bringen.

Die Einrichtung des Instituts der Schiedsmänner beugt kostspieligen Prozessen, vor, und erzielt Versöhnung unter streitenden Partheien; sie erscheint uns daher sehr wünschenswerth.

Ew. Königliche Majestät erlauben wir uns daher voll Ehrfurcht zu bitten:

die baldige Einführung des Instituts der Schiedsmänner in hiesiger Provinz, Allergnädigst anordnen zu wollen.

Posen, den 23. April 1841.

23.

Beitritt der Westpreußischen Rittergüter zum Feuer-Sozietäts-Verbande dieser Provinz.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Gegen die durch die Bestimmungen der §§. 1. und 2. des Posener Provinzial-Feuer-Sozietäts-Reglements vom 5. Januar 1836, bedingte Versicherung der von der Westpreußischen Landschaft bepfandbriefsten, aber in dem Großherzogthum Posen belegenen Rittergütern, hatte die Westpreußische Landschaft Beschwerde erhoben, in Folge deren die Suspension des Reglements vom 5. Januar 1836, Allerhöchst ausgesprochen wurde.

Demzufolge schieden 200 in den Kreisen Chodziesen, Czarnikau, Wirsitz, Bromberg, Mogilno,

VIII. Najwyższą odprawą Sejmu z roku 1837, nieodżałowanéj pamięci Król Jegomość, raczył na wniosek zgromadzonych w ówczas Stanów najłaskawiéj dozwolić, iżby instytucye Sędziów polubownych do dobrowolnego załatwiania sporów, w wielu innych prowincyach już istniejące, w Wielkiém Xiestwie Poznańskiém również zaprowadzone były, — i nakazał, aby właściwe Ministerya, z zastósowaniem się do rozporządzeń dla innych prowincyj wydanych, odpowiadającą szczególnym Wielkiego Xięstwa Poznańskiego stósunkom ustawę, względem arbitrów w témże Xięstwie ustanawiać się mających, wydały i przez dziennik urzędowy do wiadomości powszechnéj podały.

Urządzenie instytucyj kompromissarskich, zapobiegając kosztownym processom i zamierzając godzenie zwadzonych stron, zdaje się nader pożądane.

Waszę Królewską Mość poważamy się przeto,

o najłaskawsze nakazanie spiesznego zaprowadzenia w tutajszéj prowincyi instytucyi Sędziów polubownych,

najuniżeniéj upraszać.

Poznań, dnia 23. Kwietnia 1841.

23.

We względzie towarzystwa ogniowego dóbr ziemskich, listami zastawnemi Zachodnio-Pruskiemi obciążonych, a w prowincyi Poznańskiéj położonych.

Tyt.

Naprzeciw wyrzeczonéj w §§. 1. i 2. Poznańskiego regulaminu towarzystwa ogniowego z dnia 5go Stycznia 1836 r., assekuracyi dóbr rycerskich, listami zastawnemi Zachodnio-Pruskiemi obciążonych, a w W. X. Pozn. położonych, Ziemstwo Zachodnio-Pruskie zaniosło zażalenie, w skutek którego regulamin rzeczony względem tychże dóbr zawieszonym został.

Z tego powodu 200 dóbr rycerskich w powiatach Chodzieskim, Czarnkowskim, Wyrzy-

Schubin und Inowraclaw belegenen Rittergüter, nebst den dazu gehörenden Ortschaften, Vorwerken u. s. w. aus dem Posener Verbande aus, und wurden der adelich Westpreußischen Feuer-Sozietät zurückgegeben. Die Anfangs jedoch in dem Posener Verbande verbliebenen, den Rittergütern zinspflichtigen Gemeinden, mußten in Folge wiederholter, bei den höchsten Staatsbehörden gemachten Anträge in neuerer Zeit, gleichfalls aus der Posener Sozietät ausscheiden, und der adelich Westpreußischen zutreten.

Hiedurch büßte der Posener Verband ein versichertes Kapital von 2½ Million Thaler, und an jährlichen Beiträgen die Summe von fast 10,000 Reichsthalern ein, wodurch dem Interesse der Posener Feuer-Sozietät in sofern besonders nahe getreten wurde, weil durch den Austritt der vorerwähnten, größtentheils umfangreichen Rittergüter, nebst vielen dazu gehörigen Ortschaften u. s. w., in den vorangeführten Kreisen, fast das ganze platte Land ausgeschieden und der Sozietät nur die Domainen-Ortschaften und die kleinen schlecht gebauten, im Bromberger Regierungs-Bezirk besonders zahlreichen Städte, lediglich verblieben sind. Bei dem in Folge schlechter Bauart und aus andern Ursachen in den kleinen Städten der Provinz häufigen Feuersbrünsten, konnten die in jener Gegend aufkommenden Feuer-Sozietäts-Beiträge diejenigen Summen nicht decken, welche die Sozietät an Brand-Entschädigungen alljährlich dort zu entrichten hat, und solche erleidet daher hiedurch bedeutenden Verlust. Nicht minder hart sind durch die Suspension des Reglements vom 5. Januar 1836. die, den von der Westpreußischen Landschaft bepfandbrieften Rittergütern zinsverpflichteten bäuerlichen Gemeinden, betroffen worden. Gegen den ihnen auferlegten Beitritt zu der Westpreußischen adelichen Feuer-Sozietät haben sie unausgesetzte, wenn gleich vergebliche energische, motivirte und gerechte Beschwerden erhoben. Die geordnete und pünktliche Verwaltung des Posener Feuer-Sozietätswesens, entspricht den Ansprüchen und den Wünschen jener Gemeinden vollkommen, und letztere wünschen deshalb hauptsächlich in dem Posener Sozietäts-Verbande zu verbleiben, weil das Reglement vom 5. Januar 1836, das Interesse der Sozietät und der Versicherten viel gleichmäßiger berücksichtigt,

skim, Bydgoskim, Mogilnickim, Szubińskim i Inowrocławskim położonych, z wsiami, folwarkami i t. d. do nich należącemi, wystąpiły z związku Poznańskiego i do Zachodnio-Pruskiego szlacheckiego towarzystwa ogniowego zwrócone zostały. Gminy czynszowe do rzeczonych dóbr należące, w początkach pozostały w związku Poznańskim, lecz następnie w skutek powtarzanych u najwyższych Władz podawanych wniosków, również z tutajszego towarzystwa wystąpić i do szlacheckiego Pruss zachodnich, przystąpić zniewolone były.

Przez to związek Poznański utracił zapewniony kapitał pół trzecia miliona Talarów, a w składkach rocznych prawie 10,000 Tal., co tém bardziéj zaszkodziło towarzystwu ogniowemu Poznańskiemu, ile przez wystąpienie powyżéj rzeczonych w większéj części obszernych dóbr rycerskich, z licznymi do nich należącemi włościami, w powiedzianych powiatach, prawie wszystkie utraciło wsie, i tylko pozostały przy nim włości dóbr rządowych, i licho budowane miasteczka w obwodzie Regencyi Bydgoskiéj położone. Z powodu częstych pożarów po miasteczkach tutajszych, w skutek złéj budowli i innych przyczyn, składki z tamtych okolic przychodzące, niemogły pokryć summy na wynagrodzenia za pożar corocznie opłacać się winne, na czém towarzystwo znaczną ponosi szkodę.

Niemniéj gminy wiejskie do dóbr rycerskich związku ziemstwa Zachodnio-Pruskiego będących należące, przez zawieszenie regulaminu z dnia 5go Stycznia 1836 r. dotknięte zostały.

Na przeciw narzuconemu im przystępowi do szlacheckiego towarzystwa ogniowego Pruss zachodnich, ciągłe, uzasadnione i sprawiedliwe acz bezskuteczne zażalenia podawano.

Należycie urządzona i punktualna administracya spraw towarzystwa ogniowego Poznańskiego, szczególniéj do gmin rzeczonych przemawia, i dla tego życzą sobie pozostać w związku tutajszym, ile regulamin z dnia 5. Stycznia 1836 r. jak interess towarzystwa tak i zapewnionych lepiéj uwzględnia, niżeli zadawniony regulamin towarzystwa ogniowego Pruss zachodnich z dnia 24. Października 1789 r.

als dies bei dem in seinen Bestimmungen veralteten Reglement der Westpreußischen Feuer-Sozietät vom 24. Oktober 1789. der Fall ist.

Nach dem Westpreußischen Reglement werden keine besonderen bestimmten Beiträge entrichtet, vielmehr solche nach Maaßgabe der jedesmaligen Feuerschäden, und des sich solchergestalt herausstellenden Bedürfnisses erhoben.

Der Versicherte ist daher in Betreff seiner Beiträge in völliger Unsicherheit.

In der Regel sind die bei jener Sozietät zu zahlenden jährlichen Beiträge weit höher, niemals aber geringer, als diejenigen fixirten Beiträge, welche die Posener Sozietät erhebt.

Es findet dort keine Versicherung nach Klassen statt, und wird demnach weder die Beschaffenheit der Gebäude, noch die mehr oder minder feuersichere resp. feuergefährliche Lage der Gebäude bei der Versicherung derselben berücksichtigt.

Die Verwaltung ist kostbar, da der General-Feuer-Sozietäts-Direktor und die Provinzial-Direktoren besondere Gehalte beziehen.

Die Brandschaden-Taxen sind für die Versicherten kostspielig, da die Brandbeschädigten für die Kosten derselben aufzukommen haben, und zu solchen jedesmal ein Richter und zwei Sachverständige aus oft weiter Entfernung zugezogen werden müssen.

Bei Brandschäden von geringem Umfange, absorbiren die Kosten der Aufnahme häufig die Entschädigungs-Summe.

Die, auf Ew. Königl. Majestät Allergnädigsten Befehl, zum fünften Provinzial-Landtage des Großherzogthums Posen versammelten treuen Stände, erlauben sich demnach in Erwägung der vorstehend allerunterthänigst geschilderten Umstände Ew. Königl. Majestät allergehorsamst zu bitten:

> die ausgesprochene Suspension des Reglements vom 5ten Januar 1837. aufheben, und den vorerwähnten Rittergütern und Gemeinden gestatten zu wollen, dem §. 1. und 2. des Reglements entsprechend, der Posener Provinzial-Feuer-Sozietät wieder beitreten zu dürfen.

Ew. Königl. Majestät getreuen Stände sind des allergehorsamsten Dafürhaltens, daß hiedurch das Interesse der Westpreußischen Landschaft niemals gefährdet werden kann. Denn die Landschaft kann

Podług regulaminu na ostatku rzeczonego, nieopłacają się pewne oznaczone składki, owszem takowe w miarę wydarzających się pożarów i z tąd wypływającéj potrzeby, wybierają się.

Zabezpieczony więc pod względem swych składek w zupełnéj zostaje niepewności.

W powszechności składki przy towarzystwie Zachodnio-Pruskim rocznie wymagane, przewyższają tutajsze składki stałe, nigdy zaś nie są niższemi od nich.

Tam zapewnienie podług klass nie ma miejsca, a zatem ani jakość budynku, ani też mniéj lub więcéj ogniem zagrażające, położenie budynków, przy assekuracyi uwzględnionem nie zostaje.

Tam zarząd jest kosztowny, ile Jeneralny Dyrektor towarzystwa ogniowego i Dyrektorowie prowincyalni oddzielne pobierają pensye. Taxy szkód przez pożar zrządzonych są dla zabezpieczonych kosztowne, albowiem uszkodzeni takowe ponosić a do nich sędzia i dwóch znawców, często z wielkiéj odległości przybierani być muszą.

Przy mniejszych uszkodzeniach przez pożar, koszta dochodzenia często summę assekuracyjną wyczerpują.

Wierne na Waszéj Król. Mości rozkaz na 5ty Sejm zebrane Stany W. X. Poznańskiego, z względem na powyżéj wystawione okoliczności, poważają się prosić W. Król. Mość najpokorniéj:

> aby zawieszenie regulaminu z dnia 5. Stycznia 1836 r. cofnięte, i powyżéj rzeczonym dobrom rycerskim i gminom przystęp do związku towarzystwa ogniowego Poznańskiego wedle §. 1. i 2. tegoż regulaminu był dozwolonym.

W zdaniu wiernych Stanów interess ziemstwa Zachodnio-Pruskiego żadnego uszczerbku ponosić nie może. Może ono tylko żądać dowodu na to, iż dobra listami zastawnemi obciążone

lediglich nur den Nachweis fordern, daß die von derselben bepfandbrieften Güter, und die dazu gehörenden Ortschaften, mit dem gemeinen Werthe der Gebäude bei irgend einer Feuer-Sozietät versichert werden, damit im Falle eines Brandunglücks, das Retablissement der Gebäude verbürgt, und die Prästationsfähigkeit der Grundstücke nicht alterirt werde.

Eine solche Versicherung ist aber durch die §§. 1. und 2. des Reglements vom 5. Januar 1836. ausdrücklich angeordnet, und hierdurch den möglichen Anforderungen der Westpreußischen Landschaft vollkommen genügt worden.

Ew. Königl. Majestät Allergnädigster Berücksichtigung geben die treuen Stände vorstehendes Petitum ehrfurchtsvoll anheim.

Posen, den 23. April 1841.

24.

Die polnische Sprache in den Schulen betreffend.

Allerdurchlauchtigster ꝛc.

Die zum ersten Provinzial-Landtage des Großherzogthums Posen versammelt gewesenen Stände, haben in der Ueberzeugung, daß die Organisation der Schulen im Großherzogthum Posen, in welchen zum Nachtheile der polnischen Sprache, die deutsche als Unterrichtssprache eingeführt worden war, die traurigsten Folgen für die Jugend habe, und daß sowohl ihre allgemeine Bildung als auch ihre Befähigung zu den, den Polen zugesicherten Anstellungen im Staatsdienste, im hohen Grade dadurch erschwert werde, an des hochseligen Königs Majestät die unterthänigste Bitte gerichtet:

daß den Schulen des Großherzogthums Posen eine solche Einrichtung gegeben werden möchte, daß nicht nur die deutsche, sondern auch die polnische Jugend, darin befriedigende Gelegenheit und Mittel zu ihrer vollständigen Ausbildung finde.

Seiner Königlichen Majestät Hochseligen Andenkens geruhten damals in Allerhöchst-Ihrer Weisheit und Gerechtigkeit dies Gesuch als billig anzuerkennen, und durch den Landtags-Abschied vom Jahre 1828. vor allen die tröstliche Versicherung zu ertheilen:

i włości do nich należące, budynki swe podług ich pospolitéj wartości w którymkolwiek towarzystwie ogniowém były zapewnione, ażeby w przypadku pożaru, odbudowanie zapewnionem i zdolność prestacyjna nieruchomości naruszoną nie była.

Takowe zapewnienie przytoczonemi §§mi regulaminu wyraźnie jest urządzonem, przez co wszystkim wymaganiom Ziemstwa Zachodnio-Pruskiego zupełnie zadość stało.

Prośbę takową oddając pod Najwyższe rozporządzenie, zostajemy w pokorze etc.

Poznań, dnia 23. Kwietnia 1841.

24.

Język polski w szkołach.

Tyt.

Stany Wgo. Xięstwa Poznańskiego na pierwszy Sejm r. 1827. zgromadzone, widząc jak organizacya szkół tutejszych, do których język niemiecki, jako wykładowy z uszczerbkiem polskiego zaprowadzony został, coraz smutniejsze dla młodzieży polskiéj pociąga za sobą skutki, przewidując oraz że równie ogólne narodowe wykształcenie jak i zapewniony polakom przystęp do urzędów, stanie się dla nich z tego powodu na przyszłość niepodobnym, zaniosły do ś. p. zmarłego Króla uniżoną prośbę:

o takie szkół Wielkiego Xięstwa Poznańskiego urządzenie, aby w nich, nietylko niemieckiéj ale i polskiéj młodzieży, do należnego wykształcenia się była dana sposobność.

Najjaśniejszy Pan, naówczas nam panujący, uznał w mądrości i sprawiedliwości swojéj słuszność téj prośby, i raczył w odprawie sejmowéj z r. 1828. to pocieszające nas objawić zapewnienie:

es lag und liegt nicht in Unsern Absichten, die Verbreitung der deutschen Sprache auf Kosten der polnischen eintreten zu lassen.

Es war und ist Unser bestimmter Wille, daß die polnische Sprache, als ein von den polnischen Einwohnern Unseres Großherzogthums Posen werthgehaltenes Eigenthum, von Unsern Behörden geschützt werde.

Dieser erleuchteten, wahrhaft väterlichen Willensmeinung entsprechend, erließ Seiner Hochseligen Majestät in demselben Landtags-Abschiede Bestimmungen, welche dem Bedürfnisse der intellectuellen Ausbildung der polnischen Jugend entsprechend waren.

Allein es ist bereits eine geraume Zeit verflossen, ohne daß jene Allerhöchsten Bestimmungen zur Ausführung gekommen wären, und gleich ihren Vorgängern auf dem ersten Provinzial-Landtage, erlauben wir Ew. Königlichen Majestät treu ergebene polnische Unterthanen uns unsere Bitten und Beschwerden vor dem Throne Ew. Königlichen Majestät ehrfurchtsvoll niederzulegen und es zu bekennen:

daß des hochseligen Königs Majestät Allerhöchsten Willensmeinung, welche die polnische Sprache der Pflege der Behörden empfiehlt, noch immer nicht genügt worden, und daß der polnischen Jugend ihrer unbezweifelten Neigung ungeachtet, sich für den Staatsdienst geschickt zu machen, die Vorbereitung hiezu durch Erhebung der deutschen Sprache zur ausschließlichen Unterrichtssprache und Hintenansetzung der polnischen von Tag zu Tag mehr erschwert werde.

In dem angeführten Landtags-Abschiede hat Seine hochselige Majestät zu verordnen geruht, Seite 68. Lit. a. b. c.

a) in den Volksschulen, zu welchen ausschließlich oder vorzugsweise Gemeinen polnischer Abkunft gehören, soll das Polnische auch fernerhin, wie bisher, als Unterrichtssprache verbleiben, jedoch auch die deutsche Sprache zu einem Gegenstande des öffentlichen Unterrichts gemacht werden.

b) Ebenfalls soll in den Gegenden, wo die deutsche Sprache die allein herrschende oder die bei weitem vorherrschende ist, das Deutsche auch fernerhin die Unterrichtssprache, und das Pol-

Nie było i nie jest Naszym zamiarem rozprzestrzeniać język niemiecki z uszczerbkiem języka polskiego.

Było i jest wolą Naszą aby język polski, jako droga mieszkańcom polskim W. Xięstwa Poznańskiego własność, pieczy władz Naszych doznawał.

W myśl tak wyrozumiałéj prawdziwie ojcowskiéj woli, wydał Najjaśniejszy Pan w téjże odprawie przepisy, potrzebom kształcenia młodzieży polskiéj w największéj części odpowiadające.

Ale dotychczas próżno tych najwyższych przepisów oczekując wykonania, tąż samą, co poprzednicy nasi na sejmie pierwszym, zniewoleni jesteśmy potrzebą, zanieść do Najjaśniejszego Pana zażalenie, a oraz złożyć u stóp tronu to wyznanie:

że wola ś. p. Najjaśniejszego Pana, aby język polski pieczy władz doznawał, wykonaną nie została, i że młodzieży polskiéj, przy najlepszéj chęci kształcenia się na usługi publiczne, z powodu języka niemieckiego, który w szkołach z uszczerbkiem polskiego, jako wyłącznie wykładowy zaprowadzony został, toż kształcenie codzień trudniejszém się staje.

Najjaśniejszy Pan ś. p. Fryderyk Wilhelm III. w przytoczonéj odprawie sejmu najłaskawiéj postanowić raczył, że ma być:

a) w szkołach elementarnych, do których wyłącznie lub w większéj części gminy rodu polskiego należą, język polski i w przyszłości jak dotąd, jako język naukowy używanym; jednakże i język niemiecki ma być przedmiotem nauki publicznéj.

b) Podobnież w okolicach, w których samym tylko lub w największéj daleko części niemieckim mówią językiem, język niemiecki będzie i na przyszłość języ-

nische ein Gegenstand des öffentlichen Unterrichts sein. Um die Erreichung dieser Unserer landesväterlichen Absicht zu erleichtern, ist es nöthig,

c) sowohl für die Pfarr-Aemter, als auch für die Lehrerstellen in den Volksschulen, Personen zu gewinnen, welche der polnischen und der deutschen Sprache mächtig sind, und Wir haben Unser Ministerium der geistlichen und Unterrichts-Angelegenheiten angewiesen, jedes zweckdienliche Mittel zu ergreifen, daß für Pfarr- und Volksschullehrer-Stellen Kandidaten, welche die erforderliche Kenntniß der polnischen und der deutschen Sprache besitzen, in hinreichender Zahl herangezogen werden. Auch sind Wir nicht abgeneigt, durch außerordentliche Bewilligungen die bisher zu dürftig dotirten Pfarr- und Volksschullehrerstellen, in so weit es erforderlich seyn wird, wenn sie durch einen der oben bezeichneten Kandidaten besetzt werden, unter angemessener Mitwirkung der dazu gesetzlich Verpflichteten so zu verbessern, daß sie einen Gegenstand der Bewerbung für solche abgeben können.

Dieser unbezweifelten Allerhöchsten Bestimmung entgegen, ist für das Schullehrer-Seminar in Posen, ohne Rücksicht darauf, daß seine Zöglinge größtentheils aus Polen bestehen, und zu Lehrern für das polnische Volk gebildet werden sollen, eine Instruction erlassen worden, welche die deutsche Sprache zur ausschließlichen Unterrichtssprache in allen Lehrgegenständen macht.

Die natürliche Folge einer solchen Einrichtung des Seminariums ist, daß die darin gebildeten Lehrer, wenn sie, nach erfolgter Anstellung auf dem platten Lande, in ihrer Muttersprache den Unterricht ertheilen sollen, darin so wenig geübt sind, daß sie sich zum offenbaren Nachtheile ihrer polnischen Schüler, welche die deutsche Sprache nicht verstehen, genöthigt sehen, den Unterricht deutsch zu ertheilen.

Die Prüfungsberichte der Pröbste an die Regierung bemerken vielfach ausdrücklich, daß die polnischen Kinder in den Parochial-Schulen dasjenige, was sie deutsch gelernt und gesagt, polnisch wieder zu geben, außer Stande sind, woraus her-

kiem naukowym, polski zaś przedmiotem publicznéj nauki. Aby ułatwić osiągnienie tego Naszego ojcowskiego zamiaru, potrzeba:

c) starać się tak do posad plebańskich, jako i nauczycielskich przy szkołach elementarnych, o osoby, znające język polski i niemiecki, i dla tego zaleciliśmy Naszemu Ministerstwu spraw duchownych i edukacyjnych, ażeby użyto wszelkich stósownych środków, dążących do usposobienia, na posady plebańskie i nauczycielskie, dostatecznéj liczby kandydatów, potrzebną znajomość języków polskiego i niemieckiego posiadających. Skłonni także jesteśmy, zbyt szczupło dotąd uposażone posady plebanów i nauczycieli, skoro się do nich znajdą usposobieni podobnież kandydaci, w miarę okazującéj się potrzeby, przez nadzwyczajne pomnożenie dochodów, za stósownem przyłożeniem się osób, prawnie do tego zobowiązanych, tak dalece polepszyć, iżby je takowi kandydaci, za przedmiot ubiegania się o nie, uważać mogli.

W brew temu najwyższemu postanowieniu została wydana instrukcya, dla seminaryum nauczycielskiego w Poznaniu, w skutek któréj bez względu że się takowe w znacznéj większości z polaków składa, i że tu dla ludu polskiego mają być kształceni nauczyciele, język niemiecki jest do wykładu wszystkich przedmiotów wyłącznie używany.

Nie dziw przeto że nauczyciele w seminaryum tak urządzonym kształceni, wyszedłszy na wsie, do wykładu w języku swym macierzystym nie usposobieni, zmuszeni byli z wyraźną dla wiejskich dzieci w postępach naukowych stratą, uczyć je w języku niemieckim, którego te nierozumieją.

W sprawozdaniach xięży proboszczów do Regencyi z popisów szkółek parafialnych, wyraźne jest zrobione spostrzeżenie, że dzieci polskie tego, co po niemiecku powiedziały, po polsku wyrazić nie były w stanie, bo jest

vorgeht, daß sie nicht verstanden, was sie deutsch sagten.

Wir berufen uns auf den Bericht des Probstes der Parochie von St. Martin in Posen, einer fast nur von Polen bewohnten Vorstadt.

Dieses für die geistige Entwickelung und Cultur des polnischen Landvolkes betrübenden Ergebnisses ungeachtet, haben die Behörden es sich vorzugsweise angelegen sein lassen, die deutsche Sprache auf Kosten der polnischen in diesen Schulen zu begünstigen, welches die Verordnung der Königlichen Regierung in Posen in No. 38 des Amtsblatts pro 1839 beweiset, wo ein Schema zu den Schulprüfungsberichten vorgeschrieben, in welchem eine Rubrik zur Beantwortung der Frage bestimmt ist, zu welchem Grade der Fertigkeit es die Kinder polnischer Elementarschulen im Deutschen gebracht haben.

Die Schulbehörden würden nur dann den Beweis gleichen Schutzes für beide Sprachen liefern können, wenn dieselbe Anordnung zu Gunsten der polnischen Sprache in den deutschen Dorfschulen getroffen worden wäre.

Als Beweis, daß die polnische Sprache sich nicht einer gleichen Pflege erfreut, erlauben wir uns Nachstehendes allerunterthänigst anzuführen:

1) die evangelische Hauländer-Gemeinde Miłostowo, Kreis Birnbaum, hat sich von der Königlichen Regierung einen der polnischen Sprache kundigen Lehrer erbeten, ihn aber nicht erhalten;
2) der polnischen Gemeinde Wittuchowo desselben Kreises, hat die Königliche Regierung den Schlesier Sternat, welcher durchaus nicht polnisch verstand, zum Lehrer gegeben. Sie hat ihn zwar auf die motivirte Beschwerde der Gemeinde wieder abberufen, diese hat jedoch die Kosten seines Anzuges tragen müssen;
3) bei Regulirung des Dorfes Pozarow, Kreis Samter, hat der Erbherr sich bereit erklärt, die Schule mit einigen Morgen Land auszustatten, auf so lange, als die polnische die Unterrichtssprache dieser Schule bleiben würde.

najlepszym dowodem, że nie rozumiały, co mówiły.

Odwołujemy się na sprawozdanie xiędza proboszcza parafii St. Marcińskiéj w Poznaniu, z przedmieścia prawie samemi tylko polakami obsiadłego.

Pomimo tak smutnych dla oświaty włościan polskich rezultatów, nieprzestały przecież władze szkolne języka niemieckiego z uszczerbkiem polskiego w tych szkołkach rozszerzać, czego najlepszym jest dowodem rozrządzenie Prześwietnéj Regencyi w Poznaniu, w dzienniku z r. 1839. Nr. 38., wzór do raportów o examinach zawierające, w którym jedna z rubryk obejmuje zapytanie: do jakiéj biegłości dzieci szkółek polskich doszły w nauce języka niemieckiego.

Jeżeli równa jest nad obydwoma językami władz szkolnych opieka, dla czegoż przytoczeni urzędnicy nie mają co do języka polskiego po wsiach i szkółkach niemieckich podobnych poleceń?

Na dowód, jak władze szkolne od których obsadzenie szkółek wiejskich nauczycielami zależy, dalekie są od wymierzania równéj obydwom językom sprawiedliwości, ośmielamy się przytoczyć co następuje:

1) Holendry Miłostowskie wyznania ewanielickiego w powiecie Międzychodzkim, dopraszały się Król. Regencyi w Poznaniu, o nauczyciela język polski posiadającego, — ale go nie pozyskały;
2) Gminie polskiéj w Wituchowie z tegoż samego powiatu, przysłała Regencya Szlązaka Sternad, języka polskiego wcale nieposiadającego. Odwołała go wprawdzie w skutek wyraźnego gminy zażalenia, — ale gmina koszta wynikłe z jego sprowadzenia ponieść musiała;
3) Przy regulacyi wsi Pożarowa w powiecie Szamotulskim, dziedzic przeznaczył na szkółkę kilka morgów roli na tak długo, dopóki język polski będzie w téj szkole językiem wykładowym.

Die Königl. Regierung hat diese Dotation nicht genehmigt, und die bäuerlichen Wirthe haben die Schule allein ausstatten müssen.

Der oben angeführte Landtags-Abschied verordnet ferner (Seite 69. Lit. e. f. g.):

e) bei dem Gymnasium in Posen soll die bereits bestehende Einrichtung der parallelen Coetus für Polen und Deutsche in den drei untersten Klassen, auch noch auf die Tertia, oder vierte Klasse von unten, ausgedehnt, und auch diese in einen deutschen und polnischen Coetus getheilt werden.

f) Ebenfalls soll bei dem Gymnasium in Lissa, wo die überwiegende Mehrzahl der Schüler aus polnischen Zöglingen besteht, für die Bildung paralleler Coetus für Polen und Deutsche in den drei, und nöthigenfalls selbst in den vier untern Klassen, gesorgt werden, sobald die zu dieser Einrichtung erforderlichen Localien beschafft und qualifizirte Lehrer in hinreichender Anzahl vorhanden sein werden.

g) In den beiden oberen Klassen der Gymnasien zu Posen und Lissa, in welchen die bis dahin in parallele Coetus getheilten polnischen und deutschen Schüler wieder zusammentreffen, soll das Deutsche mit dem Polnischen nach der Verschiedenheit der Lehrgegenstände, und nach dem jedesmaligen Ermessen Unsers Provinzial-Schul-Collegiums, als Unterrichtssprache auch fernerhin wie bisher, zwar abwechseln, jedenfalls aber der Unterricht vermittelst der deutschen Sprache in dem Umfange fortdauern, als nöthig ist, um die polnischen Schüler, welche sich dem Stande der Gelehrten und dem Staatsdienste widmen wollen, zum Behufe der inländischen deutschen Universitäten zu befähigen.

Auch dieser Allerhöchsten Bestimmung ist nicht genügt worden. Das Gymnasium zu Lissa hat keine Abtheilungen seiner vier untern Klassen für deutsche und polnische Schüler, und in den beiden obersten Klassen der Gymnasien in Posen und Lissa, wird kein einziger Gegenstand polnisch vorgetragen, als der katholische Religions-Unterricht in Posen,

Król. Regencya daru tego nie przyjęła i włościanie sami szkołę tę wyposażyć musieli.

Taż sejmowa odprawa zawiera na karcie 69. lit. *e. f. g.*

e) w Gymnazyum Poznańskiém istniejące już urządzenie oddziałów dla uczniów polskich i niemieckich w 3ch niższych klassach ma być rozciągnięte i do 4téj klassy, która podobnież na oddział niemiecki i polski urządzoną zostanie.

f) Również w Gimnazyum Leszczyńskiém, gdzie jest przewyższająca liczba uczniów polskich, przedsięwzięte być mają środki względem utworzenia oddziałów dla uczniów polskich i niemieckich, w trzech, a gdyby tego potrzeba była nawet w czterech klassach niższych, skoro do urządzenia tego potrzebne zabudowania zostaną obmyślone i dostateczna będzie liczba usposobionych nauczycieli.

g) W obudwóch wyższych klassach Gimnazyów Poznańskiego i Leszczyńskiego, w których uczniowie polscy i niemieccy, podzieleni dotąd na równe sobie pod względem naukowym oddziały, znowu pospołu nauki odbierają, ma wprawdzie język niemiecki i polski, według rozmaitości przedmiotów naukowych, podług uznania naszéj prowincyalnéj Rady Szkolnéj, być nadal, jak dotąd, na przemian jako język naukowy używanym, wszelako na każdy przypadek mają być nauki udzielane w języku niemieckim, o ile tego wymaga usposobienie uczniów polskich, chcących zwiedzać uniwersytety krajowe niemieckie, w celu poświęcenia się stanowi uczonemu lub służbie rządowéj.

I tym tu przytoczonym Najwyższym rozporządzeniom nie stało się zadosyć. Gimnazyum w Lesznie nie ma oddziałów w czterech niższych klassach, a w dwóch wyższych klassach Poznańskiego i Leszczyńskiego gimnazyum, prócz religii katolickiéj (a i tę za professury Xdza Kidaszewskiego w Poznaniu wykładano

und auch dieser ist zur Zeit des Religionslehrers Kidaszewski deutsch ertheilt worden.

Die bei diesen Gymnasien angestellten, der polnischen Sprache unkundigen Professoren sind nicht im Stande, den des Deutschen nicht mächtigen Schülern, auch nur die unerläßlichsten Erklärungen zu geben, woraus es sich ergiebt, daß die polnischen Schüler mit den deutschen unmöglich gleichen Schritt halten können. Denn während jene mit der doppelten Schwierigkeit des Unterrichts-Gegenstandes und der ihnen fremden Unterrichts-Sprache kämpfen, haben diejenigen, deren Muttersprache Unterrichtssprache ist, nur die eine Schwierigkeit des Unterrichts-Gegenstandes zu überwinden.

In dem ehemaligen Posener Gymnasium sind die polnischen Abtheilungen aufgehoben, seitdem dieses Gymnasium in zwei Anstalten, das Friedrich-Wilhelms-Gymnasium und das ad Mariam Magdalenam zerfallen ist.

Diese Trennung ging aus der frühern Einrichtung hervor, nach welcher, aus Rücksicht auf das Bedürfniß der polnischen Jugend, des Hochseligen Königs Majestät in den vier untersten Klassen besondere polnische und deutsche Abtheilungen zu bilden befohlen hatten.

Bei dieser veränderten Einrichtung ist indessen auch den wohlwollenden Absichten Sr. Majestät des Hochseligen Königs nicht entsprochen worden, da die polnische Sprache, welche in den früheren polnischen Abtheilungen, in den vier unteren Klassen ausschließlich, in den zwei oberen, mit der deutschen abwechselnd, Unterrichtssprache war, in dem neu errichteten Maria Magdalena-Gymnasium dies zu sein fast ganz aufgehört hat, denn hier ist sie es nur in den zwei untersten, und auch hier noch mit der Einschränkung, daß in mehreren Gegenständen deutsch unterrichtet wird.

Auf gleiche Weise wurde vor der Trennung der beiden Gymnasien, in den deutschen Abtheilungen, in vielen dazu bestimmten Stunden, polnischer Sprach-Unterricht ertheilt, und kein Schüler durfte davon befreit werden, während nach der Trennung in dem Friedrich Wilhelms-Gymnasium der Unterricht in der polnischen Sprache nur in sehr wenigen Stunden ertheilt wird, und die Schüler von solchem dispensirt werden dürfen, so daß die deutsche

po niemiecku) żaden przedmiot nie jest wykładany po polsku.

Professorowie w tych gimnazyach nie posiadając języka polskiego, nie są w stanie, uczniom języka niemieckiego nieumiejącym, potrzebnych udzielić objaśnień. Dziwić się przeto nie można, jeżeli uczniowie polscy, równych z niemieckiemi, w nauce nie robią postępów. Bo kiedy tamci z podwójną trudnością — przedmiotu nauki i obcego im języka — do walczenia mają, ci, ucząc się w swym własnym języku, tylko jednéj, w przedmiocie nauki leżącéj doznają trudności.

W gimnazyum dawniejszém Poznańskiém ustały polskie oddziały, od czasu jak to gimnazyum na dwa, to jest Frydrychowskie i Maryi Magdaleny podzielone zostały.

Podział ten wynikł wyraźnie z urządzenia dawnego gimnazyum, w którym Najjaśniejszy Pan przez wzgląd na uczniów polskich, cztery niższe klassy, na polskie i niemieckie oddziały chciał mieć podzielone.

Ale i tu zaraz na wstępie zamiar Najjaśniejszego Pana spaczono w tém, że język polski, który w oddziałach polskich dawnego gimnazyum w czterech niższych klassach wyłącznie, a w dwóch wyższych na przemian z niemieckim, był językiem wykładowym, prawie nim być przestał w nowo utworzonym gimnazyum S. Maryi Magdaleny. Albowiem tu tylko w dwóch ostatnich klassach w polskim uczą języku, a i to z tem jeszcze ograniczeniem, że niektóre przedmioty w języku niemieckim wykładane bywają.

Kiedy zaś przed podziałem, w niemieckich oddziałach dawnego gimnazyum, na naukę języka polskiego znaczna liczba godzin przeznaczoną była, i żadnemu uczniowi uwolnić się od niego nie było wolno; po podziale, w gimnazyum Frydrychowskiém zbyt małą liczbę godzin na ten przedmiot poświęcono i tak mało doń przywiązano wartości, że nawet całkiem się od nauki onegoż uwolnić jest uczniom do-

Jugend es nicht mehr in der polnischen Sprache zu der, durch den Landtags-Abschied von 1828. Seite 70. Lit. i. bedingten Fertigkeit bringen kann.

Die polnische Sprache ist also in Folge der angeführten Trennung der Gymnasien, anstatt zum Vortheil der polnischen Jugend erweitert worden zu sein, in noch engere Grenzen gewiesen worden.

Eben so wenig, wie sich die polnische Sprache im Vergleiche mit der deutschen einer gleichen Pflege zu erfreuen hatte, was auch noch daraus hervorgeht, daß seit einer langen Reihe von Jahren in den Schul-Programmen keine polnischen Abhandlungen erschienen sind, ist die Ausstattung des Maria Magdalena- und des Friedrich Wilhelms-Gymnasiums nicht gleichartig bewirkt worden, da, wie die betreffenden Lehrer-Gehalts-Etats beweisen, die Lehrer am letztern Gymnasium vor den Lehrern am ersten Gymnasium bevorzugt worden sind, obwohl auf dem Maria Magdalena-Gymnasium 342 Schüler in neun Klassen, und auf dem Friedrich Wilhelms-Gymnasium 185 Schuler in sechs Klassen vertheilt, sich befinden, und demnach dort jeder Lehrer nicht nur mehr Unterrichtsstunden, sondern auch mehr häusliche Arbeit hat.

Der Landtags-Abschied bestimmt endlich Seite 79. Lit. h. i.:

h) damit künftig, Unserer landesväterlichen Absicht gemäß, bei den Gymnasien Unseres Großherzogthums nur solche Lehrer angestellt werden, welche mit der erforderlichen wissenschaftlichen Tüchtigkeit eine vollständige Kenntniß der polnischen und der deutschen Sprache verbinden, und namentlich den Unterricht in den beiden oberen Klassen der Gymnasien abwechselnd in deutscher und in polnischer Sprache ertheilen können, wollen Wir solche junge Leute, gleichviel, ob deutscher oder polnischer Abkunft, welche beider Sprachen mächtig sind, und sich dem gelehrten Schulfache in Unserm Großherzogthum zu widmen gedenken, wenn sie sich dazu bestimmt anheischig machen, im Falle ihres Bedürfnisses, nicht nur auf den Gymnasien unterstützen, sondern ihnen auch, wenn sie die Gymnasien mit dem Zeugnisse der unbedingten oder bedingten Tüchtigkeit

zwolone, tak, że teraz uczniom niemieckim jest niepodobno takiéj języka polskiego nabyć znajomości, jaką odprawa sejmowa z r. 1828. na karcie 70. lit. *i.* przepisuje.

Język więc polski zamiast doznać przez ten podział w szkołach rozszerzenia, które tak koniecznie dla młodzieży polskiéj było potrzebne, został raczéj bardziéj jeszcze niż dawniéj ograniczony.

Jak mało język polski opieki władz szkólnych doznaje, pokazuje się jeszcze i z tego, że już od lat kilkunastu w programatach szkólnych rozprawy, w języku polskim pisane, nie są umieszczane. Jasnym jest tego dowodem nierównie lepsze kollegium niemieckiego niż polskiego wyposażenie. Z etatów płacy przekonać się można, że chociaż w gimnazyum niemieckiém tylko jest 185 uczniów i tylko 6 klass, a w gimnazyum katolickiém 342 uczniów i 9 klass, gdzie przeto nauczyciele i więcéj mają godzin w klassach i więcéj pracy w domu, przecież nauczyciele tamtego gimnazyum daleko lepiéj są płatni.

Odprawa sejmowa stanowi jeszcze na karcie 79. lit. *h. i.*

h) Ażeby, stósownie do Naszego ojcowskiego zamiaru, w przyszłości tacy tylko przy gimnazyach Wielkiego Xięstwa umieszczani byli nauczyciele, którzyby z potrzebną zdatnością naukową łączyli dokładną znajomość języka polskiego i niemieckiego, i mianowicie nauki w obudwóch wyższych klassach gimnazyów, w niemieckim i w polskim języku na przemian udzielać byli w stanie; chcemy takich młodzieńców, — bez różnicy, czy są niemieckiego lub polskiego rodu — którzy posiadają obadwa języki, i mają zamiar poświęcić się uczonemu zawodowi w naszém Wielkiém Xięstwie, skoro się do tego wyraźnie zobowiążą, w miarę ich potrzeby, nie tylko wspierać na gimnazyach, ale też stósowną zapewnić pomoc na czas zwiedzania uniwersytetów, jeżeli wychodząc z gimna-

verlassen, während ihrer Universitäts-Jahre eine angemessene Beihülfe gewähren.

i) Um eine gründliche Erlernung der deutschen Sprache bei den polnischen, und der polnischen Sprache bei den deutschen Schülern, in den Gymnasien Unsers Großherzogthums noch mehr zu sichern, soll künftig jeder sich dem Dienste des Staats oder der Kirche widmende Jüngling, welcher eines der Gymnasien Unsers Großherzogthums besucht hat, in der Regel auch die Abiturientenprüfung bei einem dieser Gymnasien bestehen, und von den in den Universitäts-Städten befindlichen wissenschaftlichen Prüfungs-Kommissionen, welche in Folge Unseres Edikts vom 12. Oktober 1812. auf die Kenntniß der polnischen Sprache bei den Examinanden keine Rücksicht zu nehmen haben, nur dann zur Prüfung pro immatriculatione zugelassen werden, wenn er sich mittelst eines Zeugnisses des von ihm besuchten Gymnasiums darüber ausweisen kann, daß er mit vollständiger Kenntniß der polnischen Sprache die Lehranstalt verlassen hat.

Auch diesen Allerhöchsten Bestimmungen ist nicht entsprochen worden, denn gegenwärtig sind in dem katholischen Gymnasium in Posen, welches doch zum Vortheil der polnischen Jugend errichtet sein sollte, sechs Lehrer angestellt, welche der polnischen Sprache nicht mächtig sind.

Eben so sind unter den übrigen Lehrern auf den Gymnasien des Großherzogthums Posen, obgleich sehr viele von denselben polnischen Namens sind, doch nur sehr wenige der polnischen Sprache kundig.

Ingleichen werden in Beziehung der Qualifikation der Lehrer im Großherzogthum Posen, von der Allerhöchsten Bestimmung des vorangeführten Landtags-Abschiedes abweichende Bedingungen geknüpft, da man, wie eine Verordnung der Königlichen Regierung vom 10. Dezember 1832., Amtsblatt pro 1832. ergiebt, von den Schulamts-Kandidaten eine gründliche Kenntniß der deutschen, französischen und lateinischen Sprache verlangt, während man in Beziehung auf die polnische Sprache nur fordert, daß ihnen solche nicht fremd sein soll. Bei der den Gymnasial-Lehrern beiwohnen-

zyów otrzymają świadectwo bezwarunkowéj lub warunkowéj zdatności.

i) Chcąc tém bardziéj zabezpieczyć gruntowne w gimnazyach Naszego Wielkiego Xięstwa doskonalenie się uczniów polaków w niemieckim, a uczniów niemców w polskim języku, postanawiamy, ażeby w przyszłości każdy poświęcający się służbie rządu lub kościoła młodzieniec, który zwiedzał jedno z gimnazyów Naszego Wielkiego Xięstwa, pospolicie także examen abiturientium zdał w jedném z rzeczonych gimnazyów, i żeby ustanowione w miastach uniwersytetskich kommissye examinacyjne naukowe, które stósownie do edyktu Naszego z dnia 12. Października 1812 niemają potrzeby uważać na to, czy przychodzące do examinu osoby posiadają język polski lub nie, tylko w tenczas przypuszczały go do examinu pro immatriculatione, gdy udowodni świadectwem zwiedzanego przez siebie gimnazyum, iż je z dokładną znajomością języka polskiego opuścił.

Jak mało urządzeniu najwyższemu pod lit. *h.* umieszczonemu zadosyć się stało, dosyć przytoczyć, że przy gimnazyum katolickiém w Poznaniu, które to niby szkołą polską być miało, 6 jest dziś professorów, języka polskiego nie umiejących.

Również i w innych gimnazyach Wielkiego Xięstwa Poznańskiego, nauczyciele, pomimo że często polskie mają nazwiska, z małemi wyjątkami, prawie wszyscy języka polskiego nie posiadają.

Co do kwalifikacyj od nauczycieli w W. Xięstwie Poznańskiém wymaganych, odstąpiono wyraźnie od Najwyższego postanowienia w téj mierze w odprawie sejmowéj umieszczonego, podług którego tacy tylko przy gimnazyach W. Xięstwa umieszczani być mają nauczyciele, którzyby z potrzebną zdatnością naukową, łączyli dokładną znajomość języka polskiego. Tymczasem obwieszczenie z dnia 10. Grudnia 1832. w Dzienniku urzędowym wbrew téj Najwyższéj woli, więcéj od nich co do polskiego

den unvollkommenen Kenntniß der polnischen Sprache, und bei der den Schülern zustehenden Befugniß, von dem Unterrichte in derselben sich dispensiren lassen zu dürfen, ergiebt es sich, daß die Abiturienten, wie die jüngst erfolgte Prüfung, bei welcher von vier Abiturienten nur einer, weil er Pole war, das Maturitäts-Examen in der polnischen Sprache und Literatur ablegte, mit einer höchst unvollkommenen Kenntniß der polnischen Sprache, die Schulen verlassen.

Die geringen Anforderungen, welche man an die deutschen Schüler in Betreff der polnischen Sprache richtet, und welche sich nach dem Unterrichtsplane des Friedrich-Wilhelms-Gymnasiums in Prima darauf beschränken, daß die Schüler im Stande sind, ein leichtes polnisches Buch ins Deutsche zu übersetzen, während man von den polnischen Schülern fordert, daß sie die deutsche Literatur vollständig kennen und im freien deutschen Vortrage Fertigkeit besitzen, dürften ein hinlänglicher Beweis sein, daß man in den Schulen von der polnischen Jugend mehr wie von der deutschen verlangt. Solchergestalt macht die jetzige Einrichtung unserer Schulen, wie oben erwähnt, weit höhere Ansprüche an die polnische Jugend, hemmt deren Fortschritte in den Wissenschaften, statt sie zu fördern, und es ist durch den ausschließlichen Gebrauch der deutschen Sprache als Lehrsprache, deren Werth und Bedürfniß wir anerkennen, dahin gekommen, daß die Gymnasien des Großherzogthums Posen nicht mehr den Bedürfnissen in Betreff der polnischen Sprache entsprechen.

Denn die wahre wissenschaftliche Bildung läßt sich nur vermittelst derjenigen Sprache erreichen, welche der zu bildenden Jugend die geläufigste ist, in welcher sie fühlt und denkt. Diese Sprache ist aber keine andere, als die Muttersprache, in welcher allein die noch schlummernden Seelenkräfte erweckt, und entfaltet, und der Verstand am zweckmäßigsten gebildet werden kann. Nur in dieser Sprache ist es dem Schüler möglich, dem Gedanken des Lehrers zu folgen, seine Darstellungsart zu begreifen, und des wahren Inhalts der ihm beizubringenden Lehre, Herr zu werden. Die Muttersprache der lernenden Jugend vorenthalten, und sie durch eine ihr fremde als Lehrsprache in der Schule ersetzen, heißt die Ausbildung im Keime

języka nie wymaga, jak tylko, żeby im nie był obcy.

Z tego przeto powodu, że tak mało jest nauczycieli, którzyby język polski dobrze posiadali, i że uczniom niemieckim wolno jest uwolnić się od nauki onegoż, — również młodzież niemiecka w języku tym nie postępuje, a ostatni examen abiturientów dowiódł, że z 4 tylko od jednego ucznia examinu z języka polskiego żądano, który go też złożył, dla tego, że był polak. A tak, ponieważ od uczniów niemieckich plan szkolny tylko wymaga, aby łatwe dzieło polskie na język niemiecki przetłumaczyć umieli; od polaków zaś, aby całą literaturę niemiecką znali i do wolnego wykładu w niemieckim języku byli usposobieni, pokazuje się widocznie, że władze szkólne daleko więcéj od polaków a niżeli od niemców wymagają, z czego wyraźnie wypływa, że organizacya szkół naszych teraźniejsza z téj właśnie przyczyny, zamiast postępy uczniom polskim ułatwiać, raczéj je naumyślnie tamuje, a język niemiecki, którego wartość i potrzebę znamy, zostawszy, z uszczerbkiem polskiego, językiem wyłącznie naukowym, sprawił: że gimnazya Wielkiego Xięstwa Poznańskiego potrzebom uczącéj się młodzieży polskiéj zadosyć nie czynią.

Prawdziwe albowiem, to jest: nie pamięciowe ale rozumowe wykształcenie, tylko nabyte być może za pomocą języka, który uczniowi jest najzrozumialszy, w którym on czuje i myśli, a tym językiem nie jest inny, jak tylko ojczysty. W tym jedynie uśpione jeszcze władze umysłowe najłatwiéj obudzone i rozwinięte i rozum najkorzystniéj wykształcony być może. W tym tylko podobno jest uczniowi, myśli swojego nauczyciela zrozumieć, sposób jego uczenia pojąć, i treść nauki swoją zrobić własnością. Odebrać uczącéj się młodzieży w wykładzie nauk mowę ojczystą, i chcieć ją w szkole obcym zastąpić językiem, jest to jéj wykształcenie w samym zarodzie gwałcić, postęp jéj ta-

unterdrücken, ihren Fortschritt hemmen und die gewünschte Frucht zerstören.

Geruhen Ew. Königliche Majestät diesen Gegenstand Allerhöchstdero Prüfung zu würdigen. Allerhöchstdieselben werden es hierbei mitfühlen, mit welchem Schmerze die Polen auf die Schulverfassung im Großherzogthum Posen hinblicken. —

Ew. Königlichen Majestät landesväterliche Huld umfaßt alle Allerhöchstdero treue Unterthanen. Wir wagen es daher ehrfurchtsvoll zu bitten:

huldreichst diejenigen Maaßregeln anordnen zu wollen, daß den Allerhöchsten Bestimmungen im Landtags-Abschiede vom Jahre 1828, in Beziehung auf die polnische Sprache überall genügt werde, daß demzufolge neben dem Bestehen der deutschen Gymnasien in Posen und Bromberg, und den Schulen in Meseritz und Fraustadt, in denen nach wie vor die deutsche Sprache Unterrichtssprache, und die polnische nur Lehr-Gegenstand bleiben möge, das Marien-Magdalenen-Gymnasium in Posen, so wie auch das in Trzemeszno und das mit Allerhöchster Genehmigung etwa in Ostrowo einzurichtende Gymnasium, eine solche Einrichtung erhalten, daß in den 4 untern Klassen polnisch, in den beiden obersten Klassen aber polnisch und deutsch, zu gleichen Rechten nach Stunden und Gegenständen mit einander abwechselnd unterrichtet werde;

daß in denjenigen Elementar-, Dorf- und Stadt-Schulen die polnische Sprache Unterrichts-Sprache sein möge, überall wo die polnische Bevölkerung überwiegend ist;

daß in denjenigen Schullehrer-Seminarien, deren Zöglinge der Mehrzahl nach Polen sind, auch die polnische Sprache zur Unterrichtssprache erhoben werde;

daß bei den geistlichen Seminarien im Großherzogthum Posen und einer etwa in Posen zu errichtenden katholisch-theologisch-philosophischen Fakultät, eigene Lehrer für die polnische Sprache und Literatur angestellt, und die Wissenschaften nicht ausschließlich deutsch, sondern abwechselnd auch polnisch vorgetragen werden mögen;

mować i oczekiwane owoce samowładnie niszczyć.

Racz Wasza Królewska Mość ważny ten przedmiot wziąść na najłaskawszą uwagę, a pewno uczujesz w Swém sercu ten sam smutek, z jakim polacy na teraźniejsze urządzenie szkół w W. Xięstwie Poznańskiém spoglądają.

Waszéj Królewskiéj Mości łaska zarówno wszystkich obejmuje poddanych, poważamy się przeto najuniżeniéj upraszać;

aby Najwyższe postanowienia w odprawie sejmowéj z r. 1828., co do języka polskiego, umieszczone, w szkołach Wielkiego Xięstwa Poznańskiego ściśle wykonywane zostały:

aby izatém, kiedy gimnazyum Frydrychowskie w Poznaniu i gimnazyum w Bydgoszczy, szkoły w Międzyrzeczu i w Wschowie całkiém są niemieckie, gimnazya: w Poznaniu Maryi Magdaleny, w Trzemesznie i Ostrowie, jeżeli tam gimnazyum, Najwyższe zyska potwierdzenie, tak były urządzone, aby w niższych czterech klassach był język wykładowy polski, a w dwóch wyższych, polski i niemiecki z równém prawem, co do godzin i przedmiotów na przemian;

aby szkółki wiejskie i miejskie tam były polskie, gdzie przewyższająca jest ludność polska;

aby w tych seminaryach nauczycielskich, gdzie są polacy w większéj ilości, w polskim języku uczono;

ażeby w tutejszych seminaryach duchownych, niemniéj w fakultecie katolicko-teologiczno-filozoficznym, gdybyśmy mieli takowy w Poznaniu otrzymać, przeznaczeni byli professorowie języka i literatury polskiéj, a przedmioty naukowe nie tylko w niemieckim jak teraz, ale zarówno i polskim języku dawane były;

daß bei einem etwaigen Mangel an beider Sprachen mächtigen Schulamts-Kandidaten, solche aus dem Königreich Polen und aus Krakau herangezogen werden dürfen;

daß es endlich gestattet sein möge, in Posen Vorträge in polnischer Sprache über wissenschaftliche Gegenstände zu halten;

daß von jetzt ab zu Lehrer- und Rektorstellen in denjenigen Seminarien und Schulen, wo die polnische Sprache größtentheils Unterrichtssprache ist, wie auch zu dem Amte des Schulraths im Provinzial-Schul-Collegio, nur beider Sprachen Kundige zugelassen werden.

Durch die Allerhöchste Gewährung dieser allerunterthänigsten Bitten, verleihen Ew. Königliche Majestät Allerhöchstdero polnischen Unterthanen im Großherzogthum Posen ein Gut, welches sie als ein moralisches und intellektuelles unendlich höher als jede materielle Wohlfahrt achten, und Allerhöchstdieselben werden die Herzen derselben mit den unauflöslichen Banden der Verehrung und der Dankbarkeit an Ew. Königlichen Majestät erhabenen Thron knüpfen.

Ew. Königlichen Majestät deutsche Unterthanen des Großherzogthums Posen, schließen sich aus Rücksichten der Billigkeit, der vorstehenden ehrfurchtsvollen Bitte ihrer polnischen Mitbürger an, und die zum 5ten Provinzial-Landtage des Großherzogthums Posen versammelten treuen Stände erlauben sich daher allerunterthänigst vorstehendes allergehorsamste Petitum Ew. Königlichen Majestät huldreichster Berücksichtigung ehrerbietigst zu empfehlen.

Posen, den 22. April 1841.

aby w przypadku braku kandydatów do posad nauczycielskich, obadwa języki posiadających, takowi z Królestwa Polskiego i Wolnéj Rzeczypospolitéj Krakowskiéj wezwani być mogli;

aby wolno było przedmioty naukowe w Poznaniu w polskim wykładać języku;

aby odtąd do posad rektorów i nauczycieli w szkołach i seminaryach, gdzie język polski najgłówniéj jest do wykładania przedmiotów używany, niemniéj do urzędów Radzców szkólnych w prowincyalném szkolném Kollegium, tacy tylko przypuszczani byli, którzy obadwa języki posiadają.

Przychyleniem się do téj prośby obdarzysz Wasza Królewska Mość polskich poddanych dobrem moralném i umysłowém, które dla nich nieskończenie wyższą ma wartość nad wszelkie materyalne korzyści, a napełniając ich serca uczuciem wdzięczności i uwielbienia, przywiążesz ich Wasza Królewska Mość najmocniéj do Swego wzniosłego tronu.

Waszéj Królewskiéj Mości niemieccy poddani, uznajemy słuszność téj najuniżeńszéj prośby naszych polskich współobywateli, i razem z nimi, jako Stany przez Waszę Królewską Mość na Sejm piąty zwołane, najuniżeniéj upraszamy, abyś się Wasza Królewska Mość do takowéj najłaskawiéj przychylić raczył.

Poznań, dnia 22. Kwietnia 1841.

25.

Ortstafeln und Wegweiser betreffend.

Ew. Excellenz werden ergebenst ersucht, mit Rücksicht auf die in dem Großherzogthum Posen obwaltende Verschiedenheit der Sprachen, die Anordnung hochgeneigtest zu veranlassen, daß die Bezeichnung der Ortstafeln, der Wegweiser und Warnungen überall in deutscher und polnischer Sprache, sobald die Errichtung dergleichen von dem Verbrauche der alten abhängig wird, statt findet, und begründet sich diese ergebene Bitte in Rücksicht der Ortstafeln insbesondere auf statt findende Eigenthümlichkeit im Großherzogthum, daß die Orte eine ganz andere Benennung in der deutschen wie in der polnischen Sprache haben, und dadurch für das reisende Publikum insbesondere Irrungen entstehen können.

Posen, am 20. April 1841.

Die zum V. Provinzial-Landtage versammelten Stände des Großherzogthums Posen.

(Unterschriften.)

An

den Königlichen Landtags-Commissarius, Wirklichen Geheimen Rath und Ober-Präsidenten, Ritter ꝛc., Herrn Flottwell Excellenz.

25.

Napisy tablic miejscowych, drogowskazów i ostrzeżeń.

Jaśnie Wielmożnego Kommissarza Królewskiego i Prezesa Naczelnego upraszamy, aby z względu na istnące w Wielkiém Xięstwie Poznańskiém dwa języki krajowe, rozporządzenie takie wydać polecił: aby tablice miejscowe po miastach i wsiach, drogowskazy i tablice przestrogi dla publiczności przeznaczone być mające, wszędzie napisami w obu językach oznaczane były, skoro potrzeba wystawienia nowych zajdzie. Wniosek takowy uzasadniają właściwe stósunki Wielkiego Xięstwa, gdzie miejsca w obu językach różne mają nazwanie, gdzie wielu jest jednego i drugiego języka nieznających, i że szczególniéj dla podróżujących, liczne z tąd nieporozumienia i niedogodności wynikać mogą.

Poznań, dnia 20. Kwietnia 1841.

Zgromadzone na V. Sejm Stany Wielkiego Xięstwa Poznańskiego.

(podpisy.)

Do

Jaśnie Wgo Flottwella, Kommissarza sejmowego J. K. Mości, rzeczywistego Radzcy tajnego, i Prezesa Naczelnego.

UNIWERSYTECKA BIBLIOTEKA
w Poznaniu

950.000 ł

KSIĘGARNIA
ANTYKWARIAT
DOM KSIĄŻKI DOM
8892

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA
W POZNANIU
II
208163